

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain
muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutoksia ja lisäyksiä kuluttajansuojalakiin. Lain soveltamisalaa koskevia 1 luvun säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi. Kulutustavaran kauppaa eli kuluttajankauppaa koskeva 5 luku ehdotetaan uudistettavaksi kokonaan. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi kaksi uutta lukua, joista toinen sisältäisi säännöksiä eräitä kuluttajapalveluksia koskevista sopimuksista ja toinen taloelementtien kauppaa ja rakennusurakkaa koskevista sopimuksista. Lisäksi ehdotetaan, että kuluttajansuojalakiin otettaisiin säännöksiä kulutus-työhyödykkeitä välittävän elinkeinonharjoittajan vastuusta. Myös kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain säännöksiä lautakunnan toimivallasta sekä kuluttaja-asiamiehestä annetun lain ja arvopaperimarkkinalain säännöksiä kuluttaja-asiamiehen ja pankkitarkastusviraston toimivaltasuhteista arvopaperien markkinointia koskevista asioissa ehdotetaan tarkistettaviksi.

Kuluttajansuojalain soveltamisalasäännöksiin sisältyviä kulutus-työhyödykkeen, kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan määritelmiä ehdotetaan muutettaviksi kuluttajansuojaviranomaisten toimivallan selventämiseksi ja eräiltä osin sen laajentamiseksi. Kuluttajansuojalain piiriin tulisivat kuulumaan kaikki sellaiset tavarat, palvelukset ja muut työhyödykkeet tai etuudet, joita tarjotaan kuluttajille. Kuluttajana pidettäisiin luonnollista henkilöä, joka hankkii työhyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Kuluttajankauppaa koskevat säännökset uudistettaisiin niiden sovittamiseksi yhteen vuoden 1988 alusta voimaan tulleen kauppalain kanssa. Kuluttajansuojalain 5 lukuun otettaisiin säännöksiä tavaran luovutuksesta ja vaaranvastuun siirtymisestä sekä ostajan velvollisuuksista ja ostajan sopimusrikkomuksen seuraamuksista.

Lakiin ehdotetaan lisättäviksi säännökset,

joiden mukaan kuluttajalla olisi tavarassa olevan valmistusvirheen perusteella sekä eräissä muissa virhetilanteissa oikeus esittää vaatimuksia vähittäismyyjän sijasta tavaran aikaisemmalle myyntiportaalalle, kuten valmistajalle tai maahantuojalle.

Kuluttajansuojalakiin ehdotetaan otettaviksi myös säännökset eräistä kuluttajapalveluksista. Säännökset koskisivat palveluksia, joiden sisältönä on omaisuuteen kohdistuva työ tai irtaimen esineen valmistaminen. Muun muassa erilaiset korjaus- ja huoltopalvelukset kuuluisivat säännösten piiriin. Ehdotetussa kuluttajansuojalain 8 luvussa määriteltäisiin, milloin palveluksessa on virhe. Säännöksiin sisältyisi muun muassa vaatimus siitä, että palvelus on suoritettava ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Niin ikään säänneltäisiin virheen seuraamukset — virheen oikaisu, hinnanalennus, sopimuksen purku ja vahingonkorvaus — samoin kuin palveluksen viivästymisen seuraamukset eli tilaajan oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä, purkaa sopimus ja saada vahingonkorvausta. Vastaavasti lukuun sisältyisi säännöksiä tilaajan sopimusrikkomuksista ja niiden seuraamuksista. Suurelta osin luvun säännökset vastaisivat kuluttajankauppaa koskevia säännöksiä. Lisäksi siinä säänneltäisiin myös eräitä palvelussopimuksiin liittyviä erityisongelmia, kuten toimeksisaajan oikeus tehdä toimeksiantoon kuulumattomia niin sanottuja lisätöitä, palveluksesta annetun hinta-arvion merkitys sekä toimeksisaajan velvollisuus ilmoittaa kuluttajalle ennalta, jos on ilmeistä, että palvelus tulisi huomattavasti kalliimmaksi kuin kuluttaja kohtuudella saattaa olettaa.

Myös kuluttajapalvelusten yhteydessä tilaajalla olisi materiaali-työvirheiden perusteella oikeus esittää toimeksisaajan sijasta vaatimuksia suoraan aikaisemmassa myyntiportaassa olevalle materiaalitoimittajalle. Jos toimeksisaaja on

käyttänyt palveluksen suorittamisessa apunaan toista elinkeinonharjoittajaa, tilaajalla olisi tällaisen elinkeinonharjoittajan suoritusvirheen perusteella niin ikään oikeus esittää vaatimuksia toimeksisaajan sijasta suoraan kyseiselle elinkeinonharjoittajalle.

Taloelementtien kauppaa ja rakennusurakkasopimuksia koskeva uusi 9 luku sisältäisi 5 ja 8 lukujen tavoin säännökset osapuolten velvollisuuksista ja sopimusrikkomuksista sekä niiden seuraamuksista. Säännökset pohjautuvat 5 ja 8 lukuun, mutta niissä on otettu huomioon talonhankintasopimusten erityispiirteet. Luvun säännökset tulisivat sovellettaviksi riippumatta siitä, onko kysymyksessä oleva talonhankintasopimus luokiteltavissa kaupaksi vai palvelukseksi.

Kulutushyödykkeitä välittävälle elinkeinonharjoittajalle asetettaisiin tietyin edellytyksin hyödykkeen hankkivaan kuluttajaan nähden vastuu välitetyn sopimuksen täyttämisestä. Tätä koskevat säännökset otettaisiin kuluttajansuojalain 11 lukuun.

Kuluttajansuojalain 11 lukuun otettaisiin myös säännös, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen ei voitaisi sisällyttää ehtoa mahdollisten riitojen

käsittelystä välimiesmenettelyssä. Jos ennen riidan syntymistä tehtyyn sopimukseen sisältyy tällainen ehto, se ei olisi kuluttajaa sitova. Estettä ei sitä vastoin olisi sille, että osapuolet riidan jo synnyttäneet sopivat sen käsittelemisestä välimiesmenettelyssä.

Kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaa laajennettaisiin niin, että se voisi kuluttajan pyynnöstä antaa ratkaisusuositusta kaikenlaisissa kulutushyödykkeen hankintaa koskevissa riidoissa yksittäisen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä. Lautakunta voisi näin ollen käsitellä myös kuluttajan velvollisuuksiin liittyviä riitoja.

Kuluttaja-asiamiehen ja pankkitarkastusviraston toimivaltasuhteita ja noudatettavia menettelytapoja täsmennettäisiin sellaisten tapaus-ten varalta, joissa arvopaperin markkinointi rikkoo tai sen epäillään rikkovan kuluttajansuojalakia.

Tarkoituksena on, että muutokset tulisivat voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta. Sopimussuhteita koskevat uudet säännökset tulisivat sovellettaviksi lain voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	5	7.1. Valmisteluelimet ja lausunnonantajat	41
1. Kuluttajansuojalain soveltamisala	5	7.1.1. Kuluttajansuojalain soveltamisala ..	41
1.1. Nykyinen tilanne	5	7.1.2. Kuluttajankauppa	41
1.2. Soveltamisalaa koskevien ehdotusten syyt ja pääsisältö	5	7.1.3. Eräät kuluttajapalvelukset	41
1.2.1. Esiin tulleita rajanveto-ongelmia ..	5	7.1.4. Taloelementtien kauppa ja rakennusurakka	42
1.2.2. Soveltamisalasäännösten tarkistaminen	7	7.1.5. Kuluttajavalituslautakunnan toimivalta	42
1.3. Tilanne muissa pohjoismaissa	8	7.1.6. Muut ehdotukset	42
2. Kuluttajankauppa	8	7.2. Kuulemistilaisuus ja laintarkastuskunnan lausunto	42
2.1. Nykyinen tilanne	8	8. Esityksen vaikutukset	43
2.2. Kuluttajankauppaa koskevien ehdotusten syyt ja pääsisältö	9	8.1. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	43
2.2.1. Yleistä	9	8.2. Esityksen taloudelliset vaikutukset	43
2.2.2. Muutokset	9	9. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	45
2.2.3. Uudet säännökset	15	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	45
2.3. Tilanne muissa pohjoismaissa	17	1. Lakiehdotusten perustelut	45
3. Eräät kuluttajapalvelukset	17	1.1. Kuluttajansuojalaki	45
3.1. Nykyinen tilanne	17	1 luku. Yleiset säännökset	45
3.1.1. Lainsäädäntö	17	5 luku. Kuluttajankauppa	46
3.1.2. Käytäntö	18	Yleiset säännökset kuluttajankau- pasta	47
3.2. Kuluttajapalveluksia koskevien ehdotusten syyt ja pääsisältö	24	Tavarán luovutus ja vaaranvastuu ..	48
3.2.1. Lainsäädännön tarve	24	Seuraamukset tavarán luovutuk- sen viivästyisestä	51
3.2.2. Soveltamisala ja pakottavuus	26	Tavarán ominaisuudet ja virhe ..	55
3.2.3. Toimeksisaajan viivästyksen seuraamukset	26	Virheen seuraamukset	61
3.2.4. Palveluksen virhe	27	Ostajan velvollisuudet ja ostajan sopimusrikkomuksen seuraamuk- set	68
3.2.5. Virheen seuraamukset	28	Muut säännökset kuluttajankau- pasta	72
3.2.6. Palveluksen yhteydessä aiheutuneet omaisuusvahingot	30	8 luku. Eräät kuluttajapalvelussopimuk- set	77
3.2.7. Palveluksen hinta	30	Yleiset säännökset kuluttajapalve- lussopimuksista	77
3.2.8. Toimeksisaajan oikeussuoja	31	Yleisiä säännöksiä toimeksisaajan suorituksesta	80
3.3. Tilanne muissa pohjoismaissa	32	Seuraamukset palveluksen viiväs- tymisestä	83
4. Taloelementtien kauppa ja rakennusurakka ...	32	Palveluksen ominaisuudet ja virhe ..	85
4.1. Nykyinen tilanne	32	Virheen seuraamukset	91
4.2. Ehdotusten syyt ja pääsisältö	32	Tilaaajan velvollisuudet ja tilaaajan sopimusrikkomuksen seuraamuk- set	98
5. Kuluttajan asema suhteessa aikaisempiin myyn- tipirtaisiin ja sopimuskumppanin itsenäisiin avustajiin	34	Muut säännökset eräistä kulutta- japalvelussopimuksista	106
5.1. Ehdotusten syyt ja pääsisältö	34	9 luku. Taloelementtien kauppa ja raken- nusurakka	108
5.2. Tilanne muissa pohjoismaissa	36		
6. Muut ehdotukset	37		
6.1. Kulutushyödykkeitä välittävän elinkeinon- harjoittajan vastuu	37		
6.2. Välimieslauskeiden kieltö	39		
6.3. Kuluttajavalituslautakunnan toimivalta ..	39		
7. Asian valmistelu	41		

	Sivu		Sivu
Yleiset säännökset taloelementtien kaupasta ja rakennusurakasta	108	1.5. Laki kuluttajavalituslautakunnasta	129
Luovutus, kustannusten jako ja vaaranvastuu	110	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	130
Toimeksisaajan viivästyksen seuraamukset	113	3. Voimaantulo	130
Suorituksen ominaisuudet ja virhe	117	LAKITEKSTIT	131
Virheen seuraamukset	119	1. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta	131
Hinta ja sen maksaminen	122	2. Laki kauppalain 58 §:n 2 momentin ja 63 §:n 4 momentin kumoamisesta	152
Tilaaajan sopimusrikkomuksen seuraamukset	124	3. Laki kuluttaja-asiamiehestä annetun lain muuttamisesta	153
Muut säännökset taloelementtien kaupasta ja rakennusurakasta	126	4. Laki arvopaperimarkkinalain muuttamisesta	153
11 luku. Erinäisiä säännöksiä	126	5. Laki kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain muuttamisesta	153
1.2. Laki kauppalain 58 §:n 2 momentin ja 63 §:n 4 momentin kumoamisesta	129	LIITE	155
1.3. Laki kuluttaja-asiamiehestä	129	Rinnakkaistekstit	155
1.4. Arvopaperimarkkinalaki	129		
7 luku. Arvopaperimarkkinoiden valvonta	129		

YLEISPERUSTELUT

1. Kuluttajansuojalain
misala

sovelta-

1.1. Nykyinen tilanne

Kuluttajansuojalain (38/78) 1 luvun 1 §:n mukaan laki koskee kulutushyödykkeiden tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Lakia sovelletaan myös, kun elinkeinonharjoittaja välittää hyödykkeitä kuluttajille. Lakisääteiset vakuutukset, työntekijäin ryhmähenkivakuutus ja sitä vastaava kunnallisen eläkelaitoksen myöntämä etuus on suljettu lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan sellaisia tavaroita ja palveluksia, joita tarjotaan tai olennaisessa määrässä käytetään yksityiseen kulutukseen (1 luvun 3 §). Kuluttajana pidetään henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvetta varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi (1 luvun 4 §). Elinkeinonharjoittajalla puolestaan tarkoitetaan luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa kulutushyödykkeitä (1 luvun 5 §).

Vuonna 1983 kuluttajansuojalain 1 lukuun lisättiin 6 § (45/83), jonka mukaan lain 2 luvun säännöksiä kulutushyödykkeiden markkinoinnista sekä 3 luvun säännöksiä sopimusehtojen valvonnasta sovelletaan myös asuntojen tarjontaan, myyntiin ja muuhun markkinointiin elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Pykälän 2 momentissa määritellään, mitä asunnolla tarkoitetaan.

Kuluttajansuojaviranomaisten toimivalta määräytyy kuluttajansuojalain soveltamisalan mukaan. Kuluttaja-asiamies ja markkinatuomioistuimien valvovat kuluttajansuojan kannalta kulutushyödykkeiden markkinointia sekä sopimusehtoja, joita elinkeinonharjoittajat käyttävät kulutushyödykkeitä tarjotessaan (kuluttajansuojalaki 2 luvun 10 § ja 3 luvun 4 §, markkinatuomioistuimesta annettu laki 41/78, 1 §). Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia valituksiin, joita kuluttajat tekevät yksittäisissä asioissa kuluttajansuojalaissa tarkoitettujen, hankkimiensa kulutushyödykkeiden laadusta taikka elinkeinonharjoittajan suorituksesta (kuluttajavalituslau-

takunnasta annettu laki 42/78, 1 §). Kuluttaja-asiamies voi päätehtävänsä eli markkinoinnin ja sopimusehtojen valvonnan ohella avustaa kuluttajaa yksittäisen asian hoitamisessa, jos se on lain soveltamisen ja kuluttajien yleisen edun kannalta tärkeää, sekä siinä laajuudessa kuin se on muiden tehtävien hoidon kannalta mahdollista avustaa kuluttajaa, jos elinkeinonharjoittaja ei noudata kuluttajavalituslautakunnan päätöstä (kuluttaja-asiamiehestä annettu laki 40/78, 2 §).

Arvopaperimarkkinalaki (495/89), joka tuli voimaan 1 päivänä elokuuta 1989, sisältää muun muassa säännöksiä arvopaperien markkinoinnista. Lain 2 luvun 1 §:n mukaan arvopapereita ei saa markkinoida eikä myöskään hankkia elinkeinotoiminnassa antamalla totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja taikka käyttämällä hyvän tavan vastaista tai muuten sopimatonta menettelyä.

Sitä, joka rikkoo mainittua säännöstä, voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta kyseistä menettelyä (7 luvun 2 §). Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Kiellon määrää markkinatuomioistuin. Kieltoa koskevan asian voi markkinatuomioistuimessa panna vireille pankkitarkastusvirasto (markkinatuomioistuimesta annettu laki 6 b §). Jos pankkitarkastusvirasto päättää olla saattamatta arvopaperien markkinoinnissa noudatettua menettelyä koskevaa asiaa markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, sijoittajien etujen valvomiseksi rekisteröidyllä yhdistyksellä on oikeus saattaa asia vireille markkinatuomioistuimessa.

Edellä mainitun arvopaperimarkkinalain 2 luvun 1 §:n rikkomisesta voi myös seurata rangaistus (arvopaperimarkkinalain 8 luvun 2 §:n 1 kohta ja 3 §:n 1 kohta).

1.2. Soveltamisalaa koskevien ehdotusten syyt ja
pääsisältö

1.2.1. Esiin tulleita rajanveto-ongelmia

Kuluttajansuojalain mukaan vain tavarat ja palvelukset voivat olla laissa tarkoitettuja kulutushyödykkeitä. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät näin ollen sellaiset hyödykkeet ja etuudet, joita ei voida luokitella tavaroiksi eikä palveluksiksi. Laki ei siten koske esimer-

kiksi arvopapereiden markkinointia. Kulutushyödykkeen määritelmään sisältyvä rajoitus tavaroihin ja palveluksiin merkitsi alunperin myös sitä, että kuluttajansuojalakia ei voitu soveltaa asuntojen markkinointiin ja asunto-kaupassa käytettäviin sopimusehtoihin vaan tätä koskeva lain soveltamisalan laajennus toteutettiin edellä mainitulla erityissäännöksellä.

Voimassa oleva kulutushyödykkeen määritelmä on yhtäältä johtanut siihen, että kuluttajansuojalain ulkopuolelle jää sellaisia hyödykkeitä ja markkinointimenettelyjä, joihin sitä olisi lain yleiset tavoitteet huomioon ottaen perusteltua voida soveltaa. Määritelmä on myös osoittautunut ongelmalliseksi muun muassa silloin, kun kysymys on sijoitusomaisuuden kaupasta, ansaintamahdollisuuksien ja ammatillisia valmiuksia antavien kurssien tai muiden hyödykkeiden markkinoinnista, rahapeleistä ja pankkitoiminnasta.

Kiinteistöt, paitsi asuntoina käytetyt kiinteistöt, eivät kuulu kuluttajansuojalain soveltamisalaan, koska ne eivät ole tavaroita eivätkä palveluksia.

Myös *arvopaperit* jäävät kuluttajansuojalain soveltamisalan ulkopuolelle sillä perusteella, että niitä ei voida pitää tavaroina eikä palveluksina. Markkinointia ja sopimusehtojen valvontaa koskevia säännöksiä voidaan kuitenkin erityissäännöksen nojalla soveltaa asunto-osakkeiden markkinointiin ja luovutukseen. Kuten edellä on mainittu, arvopaperien markkinointia koskevia säännöksiä sisältyy nyttemmin arvopaperimarkkinalakiin.

Muun sijoitusomaisuuden osalta kuluttajansuojalain sovellettavuus on tulkinnanvaraisempaa kuin arvopaperien osalta, jotka selvästi jäävät lain ulkopuolelle. Kuluttaja-asiamiehen ratkaisukäytännön mukaan kulutushyödykkeinä ei voida pitää esineitä, joilla on merkitystä vain sijoituskohteina, koska tällaisia esineitä ei käytetä yksityiseen kulutukseen. Esimerkkeinä voidaan mainita kultaharkot, hopearakeet ja sijoitustimantit. Sellaisiin tavaroihin, jotka ovat paitsi sijoituskohteita myös käyttö-, koriste- tai keräilyesineitä, kuluttajansuojalakia sitä vastoin on katsottu voitavan soveltaa, vaikka niitä olisikin markkinoitu nimenomaan sijoituskohteina. Esimerkkeinä tällaisista tavaroista voidaan mainita taulut ja muut taide-esineet, korut, antiikkiesineet ja postimerkit.

Kuluttajansuojaviranomaisten käytännössä on tullut esiin eri tyyppisiä tapauksia, joille on yhteistä, että kysymyksessä on *ansaintamahdol-*

lisuuksien markkinointi. Voimassa olevan kuluttajansuojalain soveltamisalasäännökset rajoittavat mahdollisuuksia puuttua tällaiseen markkinointiin.

Kuluttaja-asiamies ei ole voinut ryhtyä toimenpiteisiin valvoakseen esimerkiksi niin sanotulla pyramidiperiaatteella tapahtuvaan suoramyyntiin liittyvää värväystoimintaa, jossa myyjiksi värvätyt yleensä joutuvat käteismaksulla hankkimaan suoramyyntiyhtiöltä kaupattavan tavaravaraston. Liikeriski myyntitoiminnasta on myyjällä itsellään. Myyntiorganisaatioon liittyminen ja siinä yleneminen saattaa edellyttää myös koulutus- ja muita kertakaikkisia maksuja yhtiölle, minkä lisäksi organisaatiossa pysymiseksi ja etenemiseksi vaaditaan uusien myyjien värväämistä organisaatioon.

Kuluttajansuojalain nykyisten soveltamisalasäännösten sanamuodot viittauksineen yksityiseen kulutukseen, henkilökohtaiseen tarpeeseen ja käyttöön yksityisessä taloudessa eivät luontevasti kata ammatillisten valmiuksien antamiseen tähtääviä *koulutuspalveluksia*. Pääosin verovaroin rahoitettava ammatillinen peruskoulutus, joka kuuluu koululainsäädännön ja opetushallituksen valvonnan piiriin, jää kuluttajansuojalain ulkopuolelle, koska tällaisen koulutuksen tarjoajia ei voida pitää elinkeinonharjoittajina. Erilaisia ammatillisia valmiuksia antavia koulutuspalveluja tarjoavat kuitenkin laajassa mitassa myös kaupallisella pohjalla toimivat yritykset. Esimerkkeinä voidaan mainita konekirjoitus- ja kirjanpitokurssit, atk-kurssit sekä muihin toimistotehtäviin valmentavat kurssit, matkailualan kurssit, mannekiinikurssit samoin kuin sähkö- ja rakennuspiirtäjäkurssit. Tämän tyyppisten kursien markkinointi suuntautuu suurelta osin henkilöihin, joilla ei ennestään ole kyseisen alan ammattitaitoa, vaan jotka haluavat hankkia itselleen uusia valmiuksia parantaakseen työnsaantimahdollisuuksiaan.

Erilaisten *rahapelien* markkinointi perustuu niihin liittyvään rahanansaitsemismahdollisuuteen. Ei ole aivan selvää, voidaanko rahapelejä pitää yksityiseen kulutukseen käytettävänä palveluksina.

Pankkipalvelujen osalta markkinatuomioistu-
tuin ja korkein oikeus ovat katsoneet, että ottolainauttoiminta kuuluu kuluttajansuojalain piiriin. Nyttemmin myös laissa talletuspankki-
en toiminnasta (1268/90) lähdetään siitä, että pankkipalvelut kuuluvan kuluttajansuojalain piiriin.

1.2.2. Soveltamisalasäännösten tarkistaminen

Edellä mainitut esimerkit osoittavat, että kuluttajansuojalain soveltamisalasäännökset joissakin tapauksissa rajoittavat lain soveltamisalaa tavalla, jota ei enää voida pitää kuluttajapoliittiselta kannalta tarkoituksenmukaisena. Kuluttajansuojaviranomaisten toimivallan ei tule riippua siitä, onko tietty markkinoilla tarjottava hyödyke tai etuus luokiteltavissa tavaraksi tai palvelukseksi.

Myöskään se rajoitus, että kysymyksessä tulee olla hyödyke, jota tarjotaan tai olennaisessa määrässä käytetään yksityiseen kulutukseen, ei enää ole aiheellinen.

Käytännössä on ilmennyt, että myös sijoitusomaisuuden markkinointiin saattaa olla tarvetta puuttua yksityisten kansalaisten suojaamiseksi taloudellisilta menetyksiltä. Kasvava kiinnostus sijoitustoimintaan yhdessä yksityishenkilöiden usein puutteellisen asiantuntemuksen kanssa ovat omiaan lisäämään vaaraa, että liioiteltuihin, epätäydellisiin tai suorastaan totuudenvastaisiin tietoihin perustuvalla markkinoinnilla saatetaan houkutella kansalaisia sijoittamaan varoja kyseenalaisiin kohteisiin. Ei ole perusteltua jättää tiettyjä yksityishenkilöille tarjottavia hyödykkeitä kokonaan kuluttajansuojalain ulkopuolelle sillä perusteella, että kysymyksessä ei ole kulutukseen tarjottava hyödyke vaan sijoituskohde.

Sijoitustoiminnalle on ominaista, että siihen yleensä liittyy tietynsuuruinen riski tai ainakin epävarmuus saatavan tuoton suuruudesta. Sijoituskohteiden järkevän valinnan kannalta on tämän vuoksi tarpeellista, että sijoitusomaisuuden markkinoinnissa tulee noudattaa samoja peruseräitä kuin kulutusomaisuuden tarjonnassa. Myös sijoitusomaisuuden markkinointia tulee siten voida valvoa sen estämiseksi, että yksityishenkilöt ryhtyvät virheinvestointeihin väärien, puutteellisten tai muuten harhaanjohtavien tietojen taikka muulla tavoin sopimattoman markkinoinnin perusteella.

Arvopaperimarkkinalakiin sisältyy säännöksiä lain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen arvopapereiden markkinoinnista. Säännökset vastaavat suurelta osin kuluttajansuojalain markkinointisäännöksiä. Arvopaperimarkkinalain mukaan valvontaviranomaisena on kuitenkin pankkitarkastusvirasto eikä kuluttaja-asiamies. Markkinoinnin kieltä koskevat asiat käsitellään molempien lakien mukaan markkinatuomioistuimissa. Kuluttaja-asiamies voi kuitenkin lain

mukaan tietyin edellytyksin myös itse määrätä markkinointia koskevan kiellon. Vastaavanlaisesta toimivaltaa ei ole pankkitarkastusvirastolla.

Esityksen mukaan arvopapereita ei suljettaisi kuluttajansuojalain soveltamisalan ulkopuolelle. Kuluttaja-asiamiehellä ja pankkitarkastusvirastolla olisi siten arvopapereiden markkinointia koskevista asioista rinnakkainen toimivalta.

Yleisesti ottaen kuluttajansuojalain säännöksillä on vain rajoitettua merkitystä sijoittajan suojalle arvopaperimarkkinoilla. Silti on perusteltua, että kaikenlainen sijoitusomaisuus, arvopaperit mukaan lukien, kuuluisi kuluttajansuojalain soveltamisalan piiriin. Se antaa kuluttaja-asiamiehelle mahdollisuuden valvoa tarpeellisessa laajuudessa sitä, että kulutushyödykkeiden markkinointia koskevien säännösten yleisessä sekä muuta sijoitusomaisuutta koskevassa soveltamiskäytännössä omaksuttuja periaatteita soveltuvin osin noudatetaan myös kuluttajiin kohdistuvassa arvopapereiden markkinoinnissa. Lisäksi rinnakkainen toimivalta antaa kyseisille viranomaisille mahdollisuuden sopia keskinäisestä tehtävänjaosta kummankin yleistä toimenkuvaa vastaavalla tavalla ottaen huomioon muun muassa sen, mikä henkilöpiiri kulloinkin on markkinoinnin pääasiallinen kohderyhmä.

Eri muodoissa tapahtuvaan ansaintamahdollisuuksien markkinointiin on niin ikään tarvetta voida puuttua kuluttajansuojalain nojalla. Käytännössä esiintyneet tapaukset osoittavat, että tämän tyyppinen markkinointi tyypillisesti kohdistuu henkilöihin, joiden taloudellisen asemansa sekä puutteellisen kokemuksensa vuoksi voidaan katsoa olevan erityisen suojan tarpeessa.

Kuluttajansuojalain säännöksiä markkinoinnista ja sopimusehtojen valvonnasta tulisi voida soveltaa myös ammatillisia valmiuksia antavien kurssien tai muiden hyödykkeiden tarjontaan elinkeinonharjoittajilta yksityishenkilöille. Vaikka tällaisia hyödykkeitä hankitaan ammattitaidon saamiseksi tai kehittämiseksi ja siten ansaintamahdollisuuksien parantamiseksi, on oikeuspoliittiselta kannalta yhtä tarpeellista ja perusteltua kuin kulutukseen tarkoitettujen hyödykkeiden osalta, että harhaanjohtava tai muuten sopimaton markkinointi ja kohtuuttomat sopimusehdot voidaan kieltää. Kuluttajansuojaviranomaisten suorittama valvonta voi ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen osalta täydentää sitä valvon-

taa, joka saattaa seurata tällaisen koulutuksen kuulumisesta valtionavun piiriin.

Kulutushyödykkeen käsite ehdotetaan säilytettäväksi. Käsite esiintyy lukuisissa säännöksissä paitsi itse kuluttajansuojalaissa myös muussa siihen liittyvässä lainsäädännössä. *Kulutushyödykkeen määritelmää* sen sijaan ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siihen eivät sisältyisi pelkästään tavarat ja palvelukset vaan myös muut hyödykkeet ja etuudet. Lisäksi viittaus yksityiseen kulutukseen ehdotetaan poistettavaksi. Sen sijasta edellytettäisiin, että kysymyksessä on hyödyke tai etuus, jota tarjotaan luonnollisille henkilöille tai jota tällaiset henkilöt olennaisessa määrässä hankkivat yksityistä talouttaan varten. Kuluttajansuojalain piiriin kuuluisi näin ollen kaikki sellainen elinkeinonharjoittajien toimesta tapahtuva markkinointi, joka kohdistuu kansalaisiin yksityishenkilöinä, sekä tällä tavoin markkinoitujen hyödykkeiden tarjonnassa käytettävät sopimusehdot.

Myös kuluttajansuojalain 1 lukuun sisältyviä *kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan määritelmiä* ehdotetaan tarkistettaviksi.

Kulutushyödykkeen määritelmän laajennukseen liittyen ja tulkintaongelmien vähentämiseksi nykyiseen kuluttajakäsitteen määritelmään sisältyvät arviointiperusteet — henkilökohtainen tarve ja käyttö yksityisessä taloudessa — korvattaisiin lakiehdotuksen mukaan toisenlaisella ilmaisulla. Lakiehdotuksen mukaan kuluttajana pidettäisiin luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Elinkeinonharjoittajan määritelmään ehdotetaan tehtäväksi kulutushyödykkeen määritelmän laajennuksesta johtuva sanonnallinen tarkistus. Sen ohella ehdotetaan, että määritelmään tehtäisiin lisäys, joka nimenomaisesti osoittaisi, että kuluttajansuojalain piiriin kuuluu vain toiminta, jota harjoitetaan tulon tai muun taloudellisen hyödyn hankkimiseksi. Voimassa olevasta säännöksestä tämä ei käy nimenomaisesti ilmi, joskin säännöksen perustelujen mukaan elinkeinonharjoittajan toiminnan on edellytetty olevan taloudelliseen tulokseen tähtäävää toimintaa, johon liittyy yrittäjäriski. Lakiehdotuksen mukaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muu-

toin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittavaksi. Etenkin ehdotettu kulutushyödykkeen määritelmän laajennus tekee nimenomaisen viittauksen taloudellisen hyödyn hankkimistarkoitukseen tarpeelliseksi, jotta julkisyhteisöjen järjestämät, pääosin verovaroin rahoitettavat ja ilman taloudellisia tulostavoitteita tarjottavat koulutus- ym. palvelut selkeästi rajautuisivat lain ulkopuolelle.

1.3. Tilanne muissa pohjoismaissa

Muissa pohjoismaissa kuluttajansuojaviranomaisten toimivaltaa koskevat säännökset ovat väljemmät kuin Suomen kuluttajansuojalaissa.

Norjan markkinointia ja kohtuuttomia sopimusehtoja koskevassa lainsäädännössä ei erikseen määritellä, minkälaisen hyödykkeiden tarjontaan kyseisiä lakeja voidaan soveltaa, vaan kaikenlainen kuluttajiin suuntautuva elinkeinotoiminta kuuluu niiden piiriin. Myöskään kuluttajan käsitettä ei nimenomaisesti määritellä.

Ruotsissa vastaava lainsäädäntö koskee tavaroiden, palvelusten sekä muiden hyödykkeiden markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Nimenomaista kuluttajan määritelmää lainsäädäntöön ei sisälly, mutta sopimusehto-valvontaa koskevasta laista ilmenee sen koskevan pääasiallisesti yksityiseen käyttöön tarkoitettuja hyödykkeitä. Tämä merkitsee, että pääasiallisesti elinkeinotoimintaa varten tarkoitettujen hyödykkeiden tarjonta jää lain ulkopuolelle. Myös markkinointilaissa kuluttaja-käsitteellä on tämä sisältö.

Tanskassa markkinointilakia voidaan soveltaa tavaroiden, kiinteän omaisuuden, muiden varallisuusetuuksien (formuegoder) sekä työ- ja palvelussuoritusten tarjontaan. Lain piiriin kuuluu paitsi kuluttajiin myös elinkeinonharjoittajiin kohdistuva markkinointi, eikä siihen sisälly näiden käsitteiden määritelmiä. Lain yleislausekkeen nojalla harjoitetaan myös kohtuuttomien sopimusehtojen valvontaa, josta ei näin ollen ole erillistä lainsäädäntöä.

2. Kuluttajankauppa

2.1. Nykyinen tilanne

Kuluttajansuojalain 5 luku sisältää säännöksiä vastuusta kulutustavaran kaupassa. Sään-

nökset tulevat sovellettavaksi silloin, kun myyjänä on elinkeinonharjoittaja ja ostajana kuluttaja. Säännökset ovat ostajan hyväksi pakottavia: ostajalle 5 luvun mukaan kuuluvia oikeuksia rajoittava sopimusehto on tehoton.

Luvussa on joitakin säännöksiä siitä, milloin myydyssä tavarassa on katsottava olevan virhe. Siinä säännellään ostajan oikeus saada virheetön tavara virheellisen tilalle sekä hänen oikeutensa hinnanalennukseen, kaupan purkamiseen ja vahingonkorvaukseen virheen perusteella. Luku sisältää myös säännökset siitä, milloin tavara on luovutettava, sekä ostajan oikeudesta purkaa kauppa ja vaatia vahingonkorvausta luovutuksen viivästymisen perusteella. Lisäksi luvussa on säännös ostajan oikeudesta pidättäytyä kauppahinnan maksamisesta virhe- ja viivästystilanteissa sekä hänen velvollisuudestaan ilmoittaa virheestä sekä virheeseen tai viivästykseen perustuvista vaatimuksistaan.

Vuonna 1988 voimaan tulleen kauppalaain (355/87) 4 §:n mukaan lakia ei sovelleta, mikäli kuluttajansuojalaista johtuu muuta. Kuluttajansuojalain 5 luvun säännökset syrjäyttävät siten kauppalaain vastaavat säännökset. Sellaisen kysymysten osalta, joista kuluttajansuojalain 5 luvussa ei ole säädetty, kauppalaki sitä vastoin tulee sovellettavaksi myös elinkeinonharjoittajan myydessä tavaroita kuluttajalle. Kauppalaki on kokonaisuudessaan tahdonvaltainen, eli sen säännöksistä voidaan sopimukseen poiketa.

2.2. Kuluttajankauppaa koskevien ehdotusten syyt ja pääsisältö

2.2.1. Yleistä

Kuluttajansuojalain 5 lukuun sisältyy vain rajoitettu kuluttajankaupan sääntely, jota uusi kauppalaki täydentää tahdonvaltaisena oikeutena. Kuluttajankauppaa koskevien säännösten uudistaminen on tässä tilanteessa tarpeen useastakin syystä.

Niiden kysymysten osalta, joista kuluttajansuojalain 5 luvussa jo nykyisin on säännöksiä, on syytä soveltuvin osin yhdenmukaistaa kuluttajankauppaa koskevat säännökset kauppalaain säännösten kanssa, jotta niiden keskinäinen suhde olisi mahdollisimman selkeä. Sellaisen kysymysten osalta, joita nykyisessä kuluttajansuojalain 5 luvussa ei säännellä, on puolestaan tärkeää sopeuttaa kuluttajankauppaa

koskevat säännökset tämän kaupan tarpeisiin. Jossakin määrin on myös tarpeen laajentaa kuluttajan hyväksi pakottavan sääntelyn alaa nykyisestä. Tähän liittyy tarve koota tärkeimmät kuluttajankaupassa esiin tulevia kysymyksiä koskevat säännökset kuluttajansuojalakiin. Tavoitteena on, että kuluttajankaupassa jouduttaisiin soveltamaan kauppalakia vain sellaisten harvoin esiin tulevien ongelmien osalta, joita asiallisista syistä ja kuluttajansuojalain 5 luvun liiallisen paisumisen ja monimutkaistumisen välttämiseksi ei ole aihetta siinä säännellä. Lisäksi lakiehdotus käsittää joitakin sisällöllisiä uudistuksia, jotka eivät liity kauppalaakiin.

Edellä mainituista syistä ehdotetaan, että kuluttajansuojalain 5 lukua laajennetaan nykyiseen verrattuna ja että sen nykyisetkin säännökset kirjoitetaan kokonaan uudelleen.

Ehdotetut säännökset olisivat 5 luvun nykyisten säännösten tavoin pääosin ostajan hyväksi pakottavia. Tämä merkitsee, että sopimusehto, joka ostajan vahingoksi poikkeaa pakottavasta säännöksestä, olisi mitätön ja sen sijasta olisi sovellettava kyseistä lain säännöstä. Ostajan oikeussuojaa koskevien säännösten pakottavuus on edelleenkin välttämätöntä. Kulutustavaramarkkinoilla esiintyvä jatkuvasti — usein takuuehtojen nimellä — sopimusehtoja, joiden sisältö ei ole sopusoinnussa kuluttajansuojalain 5 luvun säännösten kanssa. On ilmeistä, että pelkästään kuluttaja-asiamiehen harjoittaman, kuluttajansuojalain 3 lukuun perustuvan sopimusehto- ja valvonnan avulla ei käytännössä kyettäisi riittävän tehokkaasti huolehtimaan siitä, että käytössä olevien sopimusehtojen sisältö on kuluttajan kannalta kohtuullinen. Säännösten pakottavuus on siten, yhdessä sopimusehto- ja valvonnan kanssa, kuluttajansuojan kannalta olennaisen tärkeää.

2.2.2. Muutokset

Tärkeimmät muutokset, joita lakiehdotus sisältää voimassa olevan 5 luvun säännöksiin verrattuna, koskevat tavaravirhetä, myyjän vahingonkorvausvelvollisuutta, ostajan oikeutta purkaa kauppa viivästystilanteissa sekä ostajan oikeutta pidättäytyä kauppahinnan maksamisesta. Lisäksi esitys poikkeaa voimassa olevasta laista eräissä yksityiskohtaisissa perusteissa.

Lakiehdotuksen säännökset *tavar*an virheestä merkitsevät muun muassa sitä, että tavaran tulee eräin poikkeuksin soveltua ostajan erityiseen tarkoitukseen, josta myyjä on kaupante-kohetkellä ollut tietoinen. Lisäksi ehdotetaan säännöstä siitä, että tavaran tulee kestävyysel-tään vastata sitä, mitä kuluttajilla yleensä on sellaisen tavaran kaupassa aihetta olettaa. Uut-ta on niin ikään se, että lakiehdotuksen mu-kaan ostajalla olisi oikeus virheseuraamuksiin myös sillä perusteella, että kaupan yhteydessä ei luovuteta ostajalle tavaran asentamista, ko-koonpanoa, käyttöä tai hoitoa varten tarpeel-lisia ohjeita.

Vahingonkorvaussäännöksissä on virhetilan-teiden osalta säilytetty nykyisen kuluttajan-suojalain periaate, jonka mukaan myyjän on aina korvattava ostajalle tietyt, käytännössä useimmiten esiintyvät vahinkoerät. Lakiehdo-tuksessa mainituista välillisistä vahingoista myyjällä sitä vastoin olisi tuottamusperusteinen vastuu, mikä tarkoittaa sitä, että korvausvel-vollisuuden edellytyksenä olisi huolimattomuus myyjän puolella.

Voimassa olevassa laissa on määritelty ne vahinkoerät, jotka on korvattava aina. Näitä ovat virheen vuoksi tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuneet menot sekä virheen vuoksi hyödyt-tömiksi käyneiden tarpeellisten toimenpiteiden aiheuttamat menot. Muut vahingot korvataan vain, jos myyjän puolella on esiintynyt huoli-mattomuutta. Lakiehdotuksen mukaan huoli-mattomuuteen perustuva vastuu tulisi käsittä-mään nykyistä jonkin verran harvempia vahin-kotyyppisiä ja myyjän tuottamuksesta riippu-maton vastuu olisi vastaavasti nykyistä jossain määrin laajempi.

Lakiehdotus eroaa voimassa olevasta laista myös sikäli, että siinä ei huolimattomuuteen perustuvan vastuun osalta nimenomaisesti säännellä kysymystä todistustaakan jakautumi-sesta. Esitys on tässä suhteessa yhdenmukainen kauppalain kanssa.

Kauppalaista ehdotetut virhetilanteita koske-vat vahingonkorvaussäännökset eroavat siinä, että kauppalain mukaan myyjä voi tietyissä tapauksissa vapautua myös ostajalle aiheutu-neen välittömän vahingon korvaamisesta. Vir-hetilanteissa ne tapaukset, joissa vastuusta va-pautuminen voi tulla kysymykseen, ovat eten-kin kulutustavaran kauppaa silmällä pitäen niin harvinaisia, ettei vastaavia rajoituksia ole tässä yhteydessä pidetty tarpeellisina. Esimer-kiksi kuljetuksen aikana sattuneista onnetto-

muuksista aiheutuvat virheet ovat kulutustava-ran kaupassa epätavallisia. Silloin kun niitä sattuu, ostajalle harvoin aiheutuu sanottavaa vahinkoa, koska tavara useimmiten voidaan nopeasti korvata toimittamalla sen tilalle vir-heetön tavara. Tarvittaessa myyjän korvausvel-vollisuutta voidaan sovitella, mikä puoltaa sitä, että vahingonkorvausta koskeva perussäännös pidetään kauppalain vastaavaa säännöstä yk-sinkertaisempana. Myöskään voimassa olevaan kuluttajansuojalain 5 lukuun ei sisälly vastaa-vanlaisia rajoituksia.

Toinen ero kauppalakiin verrattuna on se, että huolimattomuuteen perustuvan vastuun piiriin kuuluvat välilliset vahingot on lakiehdo-tuksessa määritelty kauppalaista poiketen. Tä-mä johtuu siitä, että olosuhteet ja syntyvät vahingot ovat kuluttajankaupassa suurelta osin toisenlaisia kuin elinkeinonharjoittajien välises-sä kaupassa, jota kauppalaissa ensisijaisesti säännellään.

Lakiehdotuksen mukaan välillisenä vahinko-na pidettäisiin kuluttajankaupassa ensinnäkin tulon menetystä, joka ostajalle aiheutuu sopi-musrikkomuksen tai siihen liittyvien toimenpi-teiden vuoksi. Tällaista vahinkoa voi syntyä esimerkiksi, jos ostaja joutuu olemaan poissa työstä antaakseen myyjälle tilaisuuden virheen korjaamiseen. Myös voimassa olevan kulutta-jansuojalain mukaan kysymyksessä on tuotta-musperusteisen vastuun piiriin kuuluva vahin-ko.

Toiseksi välillisenä vahinkona pidettäisiin muuhun sopimukseen perustuvasta velvoittees-ta aiheutuvaa vahinkoa. Kysymyksessä ovat tyypillisesti tilanteet, joissa myyjän sopimusrik-komuksen vuoksi ostaja kärsii vahinkoa muun sopimussuhteen yhteydessä. Esimerkkinä voi-daan mainita tilanne, jossa kuluttajan auton rikkoutuminen virheen vuoksi johtaa siihen, että hän myöhästyy lennolta, jolle hänellä on ollut lippu sellaisin ehdoin, että matkan hintaa ei voi saada takaisin.

Kolmanneksi välillisenä vahinkona pidettäi-siin sellaista tavaran käyttöhyödyn menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahin-koa, ja muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa. Jos ostaja tavaran ollessa virheen vuoksi käyttökelvoton joutuu tilapäisesti vuok-raamaan korvaavan tavaran tai käyttämään hyväkseen muita korvaavia palveluja, tästä aiheutuivat kustannukset voivat tulla korvatta-viksi välittömänä vahinkona. Vaikka tavaran käyttöhyödyn menetys ei aiheuttaisi ostajalle

tämän kaltaista taloudellista vahinkoa, siitä saattaa olla hänelle muuta olennaista haittaa.

Esimerkiksi kotitalouskoneen tai muun ostajalle tärkeän apuvälineen käyttökelvottomuus voi tuottaa hänelle suuria hankaluuksia ja paljon ajanhukkaa. Itse asiassa tämän kaltainen haitta, joka ei johda suoranaisesti lisämenoihin, on kuluttajankaupassa melko tyypillistä ostajalle aiheutuvaa vahinkoa. Koska kuluttajat hankkivat tavaroita ensisijaisesti niiden käyttöhyödyn vuoksi, tavarankäytön kauppahintaa voidaan nähdä pääosin vastikkeena juuri tästä käyttöhyödystä. Sen menettämisenä on näin ollen kuluttajalle taloudellistakin merkitystä, vaikka hän esimerkiksi virheen korjaamisen tai uuden toimituksen jälkeen saisi itselleen sopimusta vastaavan tavarankäytön.

Jos mainitunlaisesta tavarankäytön menetyksestä ei ole mahdollista saada korvauksia silloinkaan, kun haitta on olennainen, tämä voi myös lisätä kuluttajan halua turvautua sellaisiin toimenpiteisiin, joista aiheutuu suoranaisia, korvauskelpoisia pidettäviä menoja. Jos esimerkiksi pesukone on virheen vuoksi pitempään käyttökelvoton, kuluttajan käytettävissä on kaksi vaihtoehtoa välttämättömien pesutarpeiden tyydyttämiseksi, nimittäin pesulapalvelusten käyttäminen tai pyykin peseminen itse käsin. Mikäli jälkimmäisestä ei ole mahdollista saada minkäänlaista hyvitystä, on todennäköistä, että kuluttaja turvautuu pesulapalveluihin. Jos vain suoranaiset menot voivat olla korvauskelpoisia, tämä voi siten ohjata kuluttajan käyttäytymistä tavalla, joka on elinkeinonharjoittajan kannalta epäedullinen.

Edellä mainituista syistä on perusteltua, että tavarankäytön menettäminen voidaan ostajalle aiheutuvan haitan ollessa olennainen katsoa korvattavaksi vahingoksi, vaikka siitä ei olisi koitunut kuluttajalle ylimääräistä rahamenoa. Sama koskee sellaista haittaa, joka johtuu esimerkiksi virheen korjaamisen vaatimista toimenpiteistä. Tällaista haittaa voi aiheutua muun muassa, kun aikaa vieviä korjaustoimia joudutaan tekemään kuluttajan asunnossa.

Lakiehdotuksessa lähdetään siitä, että tavarankäytön menettämisestä johtuvan olennaisen haitan tulee voida olla korvattavaa vahinkoa. Tällöin pidetään silmällä sopimusrikkomuksen vuoksi aiheuttunutta konkreettista haittaa kuluttajan tavanimaisessa elämässä, ei sen sijaan mieliharmia tai henkistä kärsimys-

tä sinänsä. Mainitunlaisia haittoja pidettäisiin kuitenkin yleensä välillisenä vahinkona, jonka korvattavuus edellyttäisi huolimattomuutta myyjän puolella. Mahdollisen korvauksen määrää jäisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 6 §:n periaatteen mukaisesti arvioitavaksi kussakin tapauksessa sen mukaan, mitä on pidettävä kohtuullisena.

Välillisen vahingon määritelmää täydentäisi kauppalaista vastaavien säännösten tavoin säännös, jonka avulla voidaan estää se, että ostajan asema huononisi hänen pyrkimässään rajoittamaan myyjän sopimusrikkomuksesta aiheutuvaa vahinkoa. Jos edellä mainittua lähtökohdaisesti välillisenä pidettävää vahinkoa aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, se tulisi korvattavaksi välittömän vahingon tavoin eli ankaramman vastuuperusteen mukaan.

Kauppalaista lakiehdotukseen on myös otettu nimenomaiset säännökset vahinkoa kärsivän osapuolen velvollisuudesta rajoittaa vahinkoaan sekä mahdollisuudesta sovitella vahingonkorvauksen määrää, jos se yksittäistapauksessa muuten olisi kohtuuttoman suuri.

Lakiehdotus poikkeaa kauppalaista vahingonkorvaussäännöksistä sikäli, että kauppalaista mukaan vahinkoa, joka johtuu muun omaisuuden kuin myyjän tavarankäytön vahingoittumisesta, on — sikäli kuin tällainen vahinko ylipäänsä tulee arvioitavaksi kauppalaista säännösten mukaan — pidettävä välillisenä vahinkona. Esillä olevaan lakiehdotukseen sisältyy säännös, jossa täsmennetään, missä laajuudessa muuhun kuin myyjän tavarankäytön kohdistuvat vahingot voisivat tulla korvattaviksi sopimusrikkomuksen virhevastuun puitteissa. Lakiehdotuksen mukaan tämä edellyttäisi, että vahinko kohdistuu omaisuuteen, jolla on välitön käyttöyhteys myyjän tavarankäytön kanssa. Tällaiset vahingot myyjän olisi kauppalaista poiketen korvattava huolimattomuudesta riippumatta. Muilta osin niin sanotut tuotevahingot sitä vastoin jäisivät nyt ehdotettujen vahingonkorvaussäännösten ulkopuolelle.

Tuotevastuulaki (694/90) koskee myös tuotteesta muulle omaisuudelle aiheutuvien vahinkojen korvaamista silloin, kun vahinko kohdistuu pääasiassa yksityisessä käytössä olevaan omaisuuteen. Tuotevastuulain mukaan korvausvastuussa on yleensä tuotteen valmistaja tai maahantuoja. Se, jolta kuluttaja ostaa tavarankäytön, on kuitenkin usein muu henkilö, tyypillisesti vähittäismyyjä. Jos tavarankäytön virheestä aiheutuu vahinkoa sellaiselle omaisuudelle, johon tava-

ralla on välitön käyttöyhteys, on perusteltua, että ostaja ei ole pakotettu kääntymään vaatimuksineen kahden eri tahon puoleen — tuotevahingon osalta valmistajan tai maahantuojan ja muiden virheseuraamusten osalta myyjän puoleen — vaan että hän voisi tällaisissa tapauksissa saada myös tuotevahingosta korvausta myyjältä.

Ehdotetun sääntelyn merkitystä kuluttajan kannalta korostaa se, että Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) nojalla tulee voimaan säännöstö, joka johtaa siihen, että kyseiseltä alueelta peräisin olevien tuotteiden osalta suomalaiselle maahantuojalle ei synny tuotevastuulain mukaista maahantuojan vastuuta (ETA-sopimus, liite III). Tällaisissa tapauksissa vahingonkärsijällä ei siten ole tuotevastuulain nojalla vastuutahoa kotimaassa. Lisäksi ETA-sopimuksen edellyttämä tuotevastuulain yhdenmukaistaminen tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annetun Euroopan yhteisöjen (EY) neuvoston direktiivin (85/374/ETY), jäljempänä tuotevastuudirektiivi, kanssa merkitsee, että esinevahinkojen osalta on tuotevastuulakiin sisällytettävä tietty omavastuu. Sellaisten tyypillisesti pienehköjen esinevahinkojen osalta, jotka kohdistuvat tuotteeseen välittömässä käyttöyhteydessä olevaan omaisuuteen, on näistä syistä kuluttajan kannalta tärkeää ja perusteltua, että korvausta voi saada tavarán myyjältä. Eduskunta on hyväksynyt tuotevastuulain muutoksen 8 päivänä joulukuuta 1992.

Esimerkkeinä tässä tarkoitetuista tuotevahingoista voidaan mainita, että pestävät tekstiilit vahingoittuvat pesukoneessa, astiat rikkoutuvat astianpesukoneessa, pakasteet pilaantuvat pakastimessa, silitysrauta vahingoittaa silitettävää vaatetta tai että puhdistusaine tarvelee pintaa, jonka käsittelyyn se on tarkoitettu. Tämän kaltaisissa tapauksissa vahinko on ennalta-arvattava seuraus tavarán virheestä, eikä voida pitää kohtuuttomana, että myyjäkin voisi joutua suorittamaan kuluttajalle korvausta tällaisesta vahingosta, vaikka se ei johtuisi huolimattomuudesta hänen puolellaan. Vahingon ei kuitenkaan tule jäädä lopullisesti myyjän kannettavaksi. Tämän vuoksi lakiehdotukseen on otettu nimenomainen säännös siitä, että jos myyjä on joutunut kuluttajaan nähden vastuuseen tavarán aiheuttamasta esinevahingosta, kuluttajan oikeus korvaukseen tuotevastuulain nojalla siirtyy vastaavalta osin myyjälle.

Myyjän vastuu yllä mainituista tuotevahingoista ei estäisi ostajaa vaatimasta niistä tuotevastuulain nojalla korvausta myyjän sijasta suoraan valmistajalta tai muulta tuotevastuulain nojalla vastuussa olevalta. Lisäksi on huomattava, että esillä olevaan ehdotukseen sisältyvät säännökset aikaisemman myyntiportaan virhevastuusta tekisivät ostajalle mahdolliseksi kohdistaa esimerkiksi valmistusvirhetilanteissa kaikki virhevaatimuksensa tavarán valmistajaan tai maahantuojaan. Näiden säännösten vuoksi vähittäismyyjät voisivat käytännössä nykyistä useammin välttyä virhevastuusta kokonaan, kun virhe on peräisin aikaisemmasta myyntiportaasta. Vaikka myyjän vastuu tiettyjen ennalta-arvattavimpien tuotevahinkojen osalta ankaroituisi nykyisestä, tämä siis tuskin käytännössä aiheuttaisi merkittävää lisäystä vähittäismyyjiin kohdistuviin vaatimuksiin, koska kuluttajien vaatimukset paitsi tuotevahinkojen myös muiden virheseuraamusten osalta kanavoituisivat nykyistä useammin tavarán valmistajaan tai maahantuojaan.

Lakiehdotuksen säännökset myyjän *vahingonkorvausvelvollisuudesta viivästystilanteissa* rakentuvat samanlaiselle erottelulle välittömien ja välillisten vahinkojen kesken kuin vastaavat virhetilanteita koskevat säännökset. Välillisestä vahingosta eli sopimusrikkomuksen tai siihen liittyvien toimenpiteiden vuoksi ostajalle aiheutuvasta tulon menetyksestä samoin kuin tavarán käyttöhyödyn menetyksestä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muusta siihen rinnastettavasta olennaisesta haitasta olisi myyjän suoritettava korvausta vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puolellaan. Tältä osin ehdotuksen ja voimassa olevan kuluttajansuojalain väliset eroavuudet vastaavat edellä virhesäännösten yhteydessä esitettyä.

Muusta kuin välillisestä vahingosta myyjä olisi velvollinen suorittamaan korvausta samoin perustein kuin kauppalainen mukaan. Ostajalla olisi oikeus korvaukseen viivästyksen aiheuttamasta välittömästä vahingosta, jolle myyjä osoita, että viivästys johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää tai voittaa. Jos viivästys johtuu kolmannelta henkilöltä, jota myyjä on käyttänyt apunaan sopimuksen tai sen osan täyttämässä, myyjä vapautuisi vahingonkor-

vausvelvollisuudesta vain, mikäli myös kyseinen henkilö olisi edellä mainittujen periaatteiden mukaan vapaa vastuusta. Sama koskisi tapauksia, joissa viivästys johtuu myyjän tavantoinittajasta tai muusta aiemmasta myyntiportaasta.

Välittömien vahinkojen osalta myyjän vahingonkorvausvastuu poikkeaisi siten sekä ehdotetuista virhetilanteita koskevista vahingonkorvaussäännöksistä että voimassa olevan kuluttajansuojalain viivästystä koskevista säännöksistä. Nykyisen lain mukaan myyjä on näet aina velvollinen korvaamaan viivästyksen vuoksi tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuneet menot sekä viivästyksen vuoksi hyödyttömiksi käyneiden tarpeellisten toimenpiteiden aiheuttamat menot.

Lakiehdotusta laadittaessa on katsottu, että viivästystilanteiden osalta täysin ehdoton vahingonkorvausvastuu välittömistä vahingoista voisi muodostua myyjän kannalta ankarammaksi kuin on perusteltua. Kuluttajan suojaamisen tavoite ei toisaalta edellytä, että hänellä tulisi olla oikeus vahingonkorvaukseen silloinkin, kun viivästys on johtunut myyjää kohdanneesta ylivoimaisesta esteestä. Vahingonkorvauksen ennaltaehkäisevää merkitystä ei paranna se, että korvausvelvollisuus syntyy täysin riippumatta siitä, onko myyjällä tai muilla jakeluportailla ollut mahdollisuutta vaikuttaa viivästyksen syyhyn tai ennakoida sitä. Lisäksi korvausvelvollisuuden perusedellytys eli viivästyksen käsiläolo on pitkälti myyjän ohjailtavissa oleva asia: sopimusoikeudellisin lain säännöksiin voidaan vain hyvin rajoitetusti vaikuttaa siihen, minkälaisia toimitusaikoja myyjät kuluttajille lupaavat. Vahingonkorvausvastuu, jossa viivästyksen syyllä ei ole mitään merkitystä, voi olla omiaan vähentämään myyjien halukkuutta ylipäänsä luvata täsmällisiä toimitusaikoja tai johtaa toimitusaikojen pidentämiseen "varmuuden vuoksi" etenkin aloilla, joilla lyhyt toimitusaika ei ole keskeinen kilpailuvaltti. Ehdoton oikeus vahingonkorvaukseen voi siten käytännössä muodostua näennäiseksi. Kauppalaan mukainen huolimattomuudesta riippumaton vastuu asettaa varsin tiukat edellytykset vahingonkorvausvastuusta vapautumiselle. Sitä ankarampaan vastuuseen ei ole tarvetta myöskään kuluttajankaupassa. Tältä osin ei siten ole pidetty perusteltuna poiketa kauppalaan säännöksistä.

Kauppalaan mukaista huolimattomuudesta riippumatonta vastuuta viivästyksestä puoltaa

myös tarve yhdenmukaisuuteen kauppaa ja palveluksia koskevien säännösten kesken. Ehdotetussa kuluttajansuojalain 8 luvussa tarkoitettujen sopimustyyppien osalta on perinteisesti katsottu, että toimeksisaajan korvausvelvollisuuden edellytyksenä on huolimattomuus, mutta toimeksisaajalla on todistustaakka siitä, ettei kukaan hänen vastuupiiriinsä kuuluva ole menettänyt huolimattomasti. Esillä olevan ehdotuksen mukaan tästä ehdotetaan luovuttavan. Sen sijaan toimeksisaajalle asetettaisiin muista kuin välillisistä vahingoista edellä kuvattu kauppalaan mukainen huolimattomuudesta riippumaton vastuu, mikä merkitsee, että palveluksen suorittajan vahingonkorvausvastuu muodostuisi nykyistä ankarammaksi ja että vastuun edellytykset siten olisivat yhdenmukaiset riippumatta siitä, onko kysymyksessä kauppa vai palvelus. Tämä on perusteltua muun muassa sen vuoksi, että kaupan ja palvelussopimusten välillä ei rajatapauksissa ole jyrkkää eroa. Yhdenmukaisuuden toteuttaminen siten, että elinkeinonharjoittajalle sekä kauppa- että palvelussopimusten yhteydessä asetettaisiin täysin poikkeukseton vastuu välittömistä vahingoista, johtaisi myös palvelussopimusten kannalta liian ankaraan vastuuseen ottaen huomioon elinkeinonharjoittajan suorituksen yksilöllisen ja usein henkilökohtaisen luonteen. Palvelussopimusten yhteydessä suorituksen viivästymisestä voi sitä paitsi monesti aiheutua tilaajalle enemmän vahinkoa kuin ostajalle myydyin tavarain toimituksen viivästymisestä. Kysymyksessä on tilaajalla ennestään olleeseen omaisuuteen kohdistuva suoritus ja tilaaja on usein enemmän riippuvainen tällaisesta omaisuudesta kuin tekemistään uushankinnoista. Ehdotettua ankarampaa vahingonkorvausvelvollisuutta ei tästäkään syystä voida pitää perusteltuna.

Lakiehdotukseen sisältyvät säännökset ostajan oikeudesta purkaa kauppa myyjän viivästyksen perusteella poikkeavat voimassa olevasta 5 luvusta eräiden tilauskauppojen osalta. Nykyisen 5 luvun mukaan ostajalla on oikeus purkaa kauppa myyjän viivästyksen vuoksi, jos myyjä ei luovuta tavaraa ostajan esittämässä kohtuullisessa lisäajassa tai jos viivästyksestä voidaan katsoa olevan hänelle olennaista haittaa. Ostajan purkuoikeutta voidaan kuitenkin sopimuksin rajoittaa, jos kauppa koskee tavaraa, jonka myyjä valmistaa ostajan tilauksesta ja ohjeiden mukaan tai jota myyjä otaksuttavasti ei voi myydä kohtuullisin ehdoin toiselle.

Esityksen mukaan sitä vastoin itse lakiin sisältyisi säännös, jonka mukaan ostajan oikeus purkaa kauppa myyjän viivästyksen vuoksi olisi eräiden tilauskauppojen yhteydessä tavalista rajoitetumpi. Vastaava säännös on kauppalaisissa.

Erityissäännös koskisi tapauksia, joissa tavara on valmistettava tai hankittava erityisesti ostajaa varten hänen ohjeidensa tai toivomustensa mukaisesti ja joissa myyjä ei voi ilman huomattavaa tappiota käyttää tavaraa hyväkseen muulla tavoin, esimerkiksi myymällä sen jollekin toiselle. Tällöin ostajalla olisi oikeus purkaa kauppa vain, jos kaupan tarkoitus jää hänen osaltaan viivästyksen vuoksi olennaisesti saavuttamatta.

Mainitunlaisen säännöksen puolesta puhuu paitsi yhdenmukaisuus kauppalain kanssa etenkin se, että erityisvalmisteisen tavaran tilaus on rinnastettavissa ehdotetussa kuluttajansuojalain 8 luvussa säänneltäviin palvelussopimuksiin. Niiden osalta saman kaltainen rajoitettu purkuoikeus on tarpeen tapauksissa, joissa huomattava osa palveluksesta on jo suoritettu siinä vaiheessa, kun tilaaja haluaa purkaa sopimuksen toimeksisaajan viivästyksen perusteella. Jo suoritettu työ ja usein myös käytetty materiaali menevät näet hukkaan jos sopimus puretaan. Rajanveto erityisvalmisteista tavaraa koskevan tilauskaupan ja esineen valmistamista koskevan palvelussopimuksen välillä perustuu siihen, hankkiiko tilaaja olennaisen osan tarvittavasta materiaalista. Jyrkkää eroa näiden sopimustyyppien välillä ei siten ole. Varsinkin tästä syystä on perusteltua, että sovellettavat säännökset sopimuksen purkamisesta ovat samankaltaiset.

Muutos voimassa olevaan lakiin verrattuna sisältyy myös lakiehdotuksen säännökseen ostajan oikeudesta *pidättyä* sopimusrikkomustilanteissa *kauppahinnan maksamisesta*. Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun mukaan ostajalla, jonka on määrä maksaa kauppahinta tavaran luovutuksen yhteydessä tai tiettyinä ajankohtana sen jälkeen, on oikeus *pidättyä* maksamasta kauppahintaa, kunnes hänelle on luovutettu virheetön tavara tai virhe muutoin on oikaistu. Säännöksen mukaan ostaja siis saa *pidättää* koko kauppahinnan riippumatta sopimusrikkomuksen merkityksestä ja siitä, minkä suuruiset vaatimukset voivat sen perusteella tulla kysymykseen.

Koko kauppahinnan *pidättäminen* voi kuitenkin johtaa myyjän kannalta kohtuuttomaan

tilanteeseen tapauksissa, joissa kauppahinta on huomattavan suuri suhteessa myyjän sopimusrikkomuksen merkitykseen. Esimerkkinä tästä voidaan mainita, että tavarasta puuttuu tietty osa tai tarvike, jonka arvo on vähäinen suhteessa tavaran kokonaisarvoon ja joka myöskään tavaran käytön kannalta ei ole olennaisen tärkeä, tai että tällainen osa tai tarvike on virheellinen. Ostajan oikeussuoja ei edellytä, että hän voi *pidättyä* koko kauppahinnan maksamisesta myös silloin, kun se jo ennalta arvioiden selvästi ylittää ne vaatimukset, jotka voivat tulla kysymykseen myyjän sopimusrikkomuksen vuoksi.

Lakiehdotuksen mukaan ostajan oikeutta rajoitettaisiin tästä syystä siten, että hänellä ei olisi oikeutta *pidättää* rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on sopimusrikkomuksen perusteella oikeus. Jotta *pidättettävän* summan arviointiin liittyvä riski ei muodostuisi kuluttajan kannalta liian suureksi, myyjä voisi vaatia maksuviivästyksen seuraamuksia vain silloin, kun ostajan *pidättämä* rahamäärä on selvästi suurempi kuin hänen oikeutetut vaatimuksensa.

Lakiehdotuksen mukaan kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksiä ei sovellettaisi, kun käytetty tavara myydään *huutokaupalla*. Vastaavanlaista rajoitusta ei sisälly voimassa olevaan lakiin. Kauppalain huutokauppaa koskevien säännösten myötä käytännön tarve tällaisten kauppajen sääntelyyn kuluttajansuojalain 5 luvussa lieenee kuitenkin tullut niin vähäiseksi, että muutos on paikallaan. Kauppalain mukaan tavara katsotaan mainitunlaisissa tapauksissa myydyksi ”sellaisena kuin se on”. Myyjän virhevastuu määräytyy siten kauppalain 19 §:n 1 momentin pohjalta. Virheseuraamukset voivat sen mukaan tulla kysymykseen, jos tavara ei vastaa myyjän ennen kaupantekoa antamia tietoja, jos myyjä on laiminlyönyt antaa sitä koskevan olennaisen tiedon tai jos tavara on olennaisesti huonommassa kunnossa kuin ostajalla huutokaupan aloitushinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen on ollut perusteltua aihetta edellyttää. Ostajalla on huutokaupassa samat oikeudet kuin virhetilanteissa yleensäkin lukuunottamatta sitä, että hän ei huutokaupan erikoislaatuisten hinnanmääräytymismekanismien vuoksi voi vaatia hinnanalennusta.

Koska huutokaupassa ei kovin usein käytetä erityisiä sopimusehtoja, kauppalain säännösten on katsottu turvaavan ostajan aseman riittävän hyvin. Jos kuitenkin kohtuuttomana pidettäviä

sopimusehtoja — esimerkiksi sellaisia, joissa ostajan oikeus virhevaatimuksiin pyritään sulkemaan pois — esiintyy, niitä voidaan kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n nojalla sovitella. Näistä syistä ei ole pidetty tarpeellisenä sisällyttää käytetyn tavaran huutokauppaa kuluttajansuojalain 5 luvun pakottavien säännösten piiriin. Jos tällaiset kaupat kuuluisivat luvun soveltamisalaan, siitä aiheutuisi myös ongelmia etenkin sen vuoksi, että ehdotetut säännökset kaupan peruuttamisesta ja myyjän oikeudesta vahingonkorvaukseen peruutus- ja purkutilanteissa soveltuisivat huonosti huutokauppaan sen erityisluonteen vuoksi.

Lakiehdotus eroaa voimassa olevasta kuluttajansuojalaista myös sikäli, että siihen ei sisälly *virheilmoitustodistusta* koskevaa asetukseenantovaltuutta. Nykyisen 5 luvun 14 §:n mukaan asetuksella voidaan säätää, että myyjän tai muun henkilön tulee, jollei hän hyväksy ostajan esittämää luvun säännösten mukaista vaatimusta, antaa ostajalle kirjallinen todistus, josta käy ilmi, milloin ilmoitus virheestä ja vaatimuksesta on otettu vastaan, ostajalle ehkä tarjottu hyvitys sekä tarpeelliset seikat. Säännöksen nojalla on annettu asetus kulutustavaran kaupassa käytettävästä virheilmoitustodistuksesta (549/78). Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama normityöryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää ja arvioida ministeriön hallinnonalalla annettujen alemmanasteisten säädösten tarpeellisuutta, on tammikuussa 1988 jättämässään mietinnössä katsonut, että mainittu asetus voidaan kumota. Myöskään virheilmoitustodistusta koskevan asetuksenantovaltuuden säilyttämistä laissa ei tämän vuoksi ole pidetty tarpeellisenä.

2.2.3. Uudet säännökset

Edellä käsiteltyjen muutosten lisäksi esitys sisältää säännöksiä monista sellaisista kysymyksistä, joita voimassa olevassa kuluttajansuojalain 5 luvussa ei säännellä.

Lakiehdotukseen on ensinnäkin otettu säännökset *tavaran luovutuksesta, kuljetuskustannuksista sekä vaaranvastuun siirtymisestä*. Esityksen mukaan tavaran luovutuksen katsottaisiin kuluttajankaupassa aina tapahtuvan vasta silloin, kun ostaja saa tavaran hallintaansa. Sääntö poikkeaa kauppalaista niin sanotun kaukokaupan osalta eli tapauksissa, joissa tavara on kuljetettava ostajalle myyjän paikka-

kunnan tai sitä suuremman normaalin jakelualueen ulkopuolelle. Kauppalaan periaatteiden mukaisesti tavaran luovutuksella olisi merkitystä ratkaistaessa, milloin viivästyseuraamukset tulevat kysymykseen, miten tavaran toimitukseen liittyvät kustannukset jakautuvat osapuolten kesken ja milloin vaaranvastuu tavarasta siirtyy myyjältä ostajalle. Tavaran kuljetus tai lähettäminen ostajalle tapahtuisi nimenomaisen säännöksen mukaan myyjän kustannuksella. Tämä sääntö ei kuitenkaan olisi pakottava, vaan osapuolet voisivat sopia siitä, että ostajan on suoritettava kuljetus- tai postikulut. Vaaranvastuu tavaran tapaturmaisesta vahingoittumisesta olisi eräin poikkeuksin tavaran luovutukseen saakka myyjällä ja sen jälkeen ostajalla.

Virheen seuraamusjärjestelmässä uutta on voimassa olevaan 5 lukuun verrattuna se, että ostajalla olisi lakiehdotuksen mukaan määrätyin edellytyksin oikeus vaatia myyjältä virheen korjaamista. Myös kauppalaan mukaan ostajalla on vastaavanlainen oikeus.

Myyjän lakiin perustuva velvollisuus virheen korjaamiseen merkitsee muun muassa, että sopimusehtoihin sisältyviä korjaussitoumuksia ei enää voida pitää sellaisena lisäetuna, joka oikeuttaisi käyttämään tällaisista ehdoista nimitystä takuu. Kuluttaja-asiamiehen ja markkinatuomioistuimen käytännössä on näet katsottu, että takuu-nimitystä voidaan käyttää vain sellaisista sopimusehdoista, jotka asettavat kuluttajan parempaan asemaan kuin lain säännökset. Kun sellaiset takuehdot, joiden aikana lisäetuna lakiin verrattuna on ollut juuri myyjän antama korjaussitoumus, ovat siten jo kauppalaan myötä menettäneet merkityksensä, takuu-nimityksen oikeutettu käyttöala sopimusehtokäytännössä on olennaisesti kaventunut. Tämä merkitsee tilanteen selkeytymistä kuluttajan kannalta: takuu-sanan käyttö on omiaan luomaan vaikutelman erityisestä edusta, ja lakimääräisen seuraamusjärjestelmän täydentäminen velvollisuudella virheen korjaamiseen asettaa tähänastista tiukemmat vaatimukset takuehtojen sisällölle.

Voimassa olevassa kuluttajansuojalain 5 luvussa ei ole säännöksiä *ostajan velvollisuuksista* eikä *ostajan sopimusrikkomusten seuraamuksista*. Lakiehdotuksessa myös nämä kysymykset on säännelty.

Lakiehdotukseen on ensinnäkin otettu kauppalakia vastaava säännös kauppahinnan määrittymisestä tapauksissa, joissa tavaran hintaa

ei voida katsoa sovitun. Sitä täydentää nimenomainen säännös tavarankorvauksen markkinoinnissa annettujen hintatietojen merkityksestä: jos myyjä tai joku muu hänen lukuunsa on tavaraa markkinoitaessa antanut sen hinnasta tai hinnan laskemistavasta tietoja, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan, hinta määräytyisi annettujen tietojen mukaisesti.

Lakiehdotuksessa on myös säännökset myyjän oikeudesta purkaa kauppa ostajan maksuviivästyksen perusteella. Ne vastaavat sisällöltään kauppalakia. Luottokaupassa tulevat kuitenkin sovellettavaksi kuluttajansuojalain 7 luvun erityissäännökset, mikä rajoittaa nyt ehdotettujen säännösten merkitystä.

Niin ikään lakiehdotuksessa säännellään seuraamukset siitä, että ostaja *peruuttaa* tavarankorvauksen ennen tavarankorvauksen luovutusta. Myyjällä ei tällöin olisi oikeutta pysyä sopimuksessa ja vaatia kauppahinnan maksamista. Sen sijaan myyjällä olisi oikeus vahingonkorvaukseen. Myös kauppalain 52 §:n 2 momentissa on tilauksen peruuttamista koskeva, samalle periaatteelle rakentuva säännös. Nyt ehdotettu pykälä on kuitenkin soveltamisalaltaan laajempi kuin kauppalain vastaava säännös, joka koskee vain ostajaa varten erityisesti valmistettavan tai hankittavan tavarankorvauksen tilausta. Koska tilauksen peruuttamisesta yleensä aiheutuu myyjälle vähemmän vahinkoa silloin, kun kaupan kohteena on standarditavara, jolle on markkinoilla yleistä kysyntää ja jonka myyjä siten voi myydä toiselle ostajalle, ei ole katsottu olevan syytä rajoittaa puheena olevaa säännöstä pelkästään erityisvalmisteen tai erityisesti ostajaa varten hankittavan tavarankorvauksen tilausta. Sitä paitsi kauppalain 15 luvun säännösten mukainen tavarankorvauksen myynti ostajan lukuun ei useinkaan olisi myyjänkään kannalta tarkoituksenmukainen menettely, kun kysymyksessä on myyjän normaaliin valikoimaan kuuluva kulutustavara. Luontevinta tällöin on yleensä, että tavara ostajan peruutuksen jälkeen palautuu myyjän tarjolla olevien tuotteiden joukkoon ja myydään normaalissa järjestyksessä myyjän itsensä lukuun samalla kun mahdollinen vahingonkorvauskysymys myyjän ja tilauksen peruuttaneen ostajan kanssa selvitetään erikseen.

Myyjän oikeus vahingonkorvaukseen hänen purkaessaan sopimuksen ostajan maksuviivästyksen vuoksi sekä ostajan peruuttaessa tavarankorvauksen määräytyisi esityksen mukaan samoin perustein. Palvelussopimusten osalta

ehdotetut vastaavat säännökset ovat niin ikään saman sisältöiset kuin esillä olevat 5 luvun vahingonkorvaussäännökset.

Lakiehdotuksen mukaan myyjällä olisi purku- ja peruutustilanteissa säännönmukaisesti oikeus korvaukseen sellaisista kustannuksista, joita hänelle jo on aiheutunut sopimuksen tekemisestä ja täyttämisestä ja joista hän todennäköisesti ei voi hyötyä muulla tavalla, sekä sopimuksen purkamisen tai peruutuksen vuoksi aiheutuvista kustannuksista.

Muusta vahingosta, kuten siitä voitosta, joka sopimuksesta olisi myyjälle kertynyt, hänellä olisi oikeus kohtuulliseen korvaukseen. Sen suuruutta määrittäessä olisi otettava huomioon tavarankorvauksen hinta, sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohta, sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimenpiteet sekä muut seikat.

Ostaja voisi vapautua vahingonkorvausvelvollisuudesta, jos maksun viivästyminen tai tilauksen peruuttaminen johtuu lain säännöksestä, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka muusta samankaltaisesta esteestä. Nämä poikkeukset vastaavat kauppalain mukaisia vapautumisperusteita. Lisäksi ostajan suoritettavaksi tulevaa korvausta voitaisiin sovitella, jos se muuten olisi kohtuuton. Sovittelu tulisi kysymykseen erityisesti silloin, kun sopimuksen purkamisen syynä oleva maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen johtuu maksuvaikeuksista, joihin ostaja on joutunut sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa omasta syyttään.

Sopimuksen purku- ja peruutustilanteiden selvittelyn helpottamiseksi olisi ehdotuksen mukaan mahdollista sopimusehdoin standardisoida ostajan suoritettavaksi tuleva vahingonkorvaus. Tämä merkitsee, että korvauksen määrää ei tarvitsisi selvittää erikseen kussakin yksittäistapauksessa vaan se voisi määräytyä kaavamaisesti osuutena kauppahinnasta tai muun vakio-perusteen mukaan. Tällaisten sopimusehtojen pätevyys edellytyksenä olisi, että sopimuksen mukainen korvaus on kohtuullinen ottaen huomioon kaupan purkamisesta tai tilauksen peruuttamisesta alalla yleensä aiheutuva vahinko sekä lakiin sisältyvät korvausperiaatteet.

Lakiehdotukseen on otettu myös yleinen säännös vahingonkorvauksen sovitteesta. Sen mukaan sekä myyjän että ostajan suoritettavaksi tulevaa vahingonkorvausta voitaisiin sovitella, jos se muuten olisi kohtuuton. Säännös eroaa kauppalakiin sisältyvästä vastaavanlai-

sesta säännöksestä sikäli, että lakiehdotuksessa on seikkaperäisempi luettelo sovitteluharkinnassa huomioon otettavista seikoista.

Kuten edellä on todettu, kauppalaan säännökset tulevat sovellettavaksi kuluttajankaupan siltä osin kuin kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksistä ei johdu muuta. Esillä olevassa lakiehdotuksessa säännellään tärkeimmät kuluttajankaupassa esiin tulevat kysymykset. Kauppalaan säännöksillä tulisi kuitenkin olemaan merkitystä myös kuluttajankaupan kannalta. Kauppalaan varaan jääviä kysymyksiä olisivat muun muassa rajanveto kaupan ja palvelussopimusten välillä, oikeudellinen virhe ja sen seuraamukset, kaupan purkamisen perättäishankinnassa, ostajan myötävaikutusvelvollisuus ja myyjän oikeus purkaa sopimus ostajan jättäessä tämän velvollisuuden täyttämättä, ennakoitu sopimusrikkomus, kaupan purkamisen vaikutukset ja huolenpito tavarasta. Kauppalaissa on kuitenkin myös joitakin sellaisia säännöksiä, jotka eivät sovellu kuluttajankauppaan. Lakiehdotukseen sisältyy tämän vuoksi luettelo niistä kauppalaan säännöksistä, joita ei olisi sovellettava tällaisiin kauppoihin.

Nyt esillä olevia säännöksiä valmistelleen työryhmän mietinnöstä annetuissa lausunnoissa eräät lausunnonantajat katsoivat, että kuluttajansuojalain 5 luvussa tulisi päin vastoin luettella ne kauppalaan säännökset, jotka tulisivat sovellettavaksi myös kuluttajankauppaan. Myös laintarkastuskunta piti tällaista ratkaisua selkeämpänä. Mainittua vaihtoehtoa on valmistelun yhteydessä tutkittu, mutta se ei ole osoittautunut käyttökelpoiseksi muun muassa siitä syystä, että jotkut kauppalaan yksittäisistä säännöksistä tulevat kuluttajankaupassa sovellettavaksi vain osittain. Tarvittava luettelosäännös ei myöskään muodostuisi yksinkertaisemmaksi, jos valittaisiin tämä vaihtoehto, vaan lueltavia säännöksiä olisi enemmän. Mainittu vaihtoehto edellyttäisi myös kauppalaan 4:n muuttamista.

2.3. Tilanne muissa pohjoismaissa

Norjassa tuli vuoden 1989 alusta voimaan uusi kauppalaki (lov 13. mai 1988, nr. 27), jossa — aikaisemman kauppalaan tavoin — säännellään myös elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliset kaupat. Kauppalaan säännökset ovat kuluttajankaupassa ostajan hyväksi pa-

kottavia eräin poikkeuksin. Lisäksi laissa on joitakin kuluttajankauppaa koskevia erityissäännöksiä. Vuonna 1989 Norjassa asetettiin toimikunta, jonka tehtävänä on selvittää kuluttajankauppaan liittyviä kysymyksiä ja muun muassa harkita, tulisiko kuluttajankaupasta säätää erillinen laki. Toimikunnan ehdotus valmistunee lähiaikoina.

Ruotsissa tuli vuoden 1991 alusta voimaan uusi kauppalaki (SFS 1990:931) samoin kuin uusi kuluttajankauppalaki (SFS 1990:932). Tämän esityksen tavoin Ruotsin uudessa kuluttajankauppalaissa säännellään kuluttajankauppaa nykyistä laajemmin. Yleinen kauppalaki ei Ruotsissa enää lainkaan koske kuluttajankauppoja. Siltä osin kuin kuluttajankauppalaissa ei ole jotakin kysymystä säännelty, jää siten yleisen valituslautakunnan ja viime kädessä tuomioistuinten ratkaistavaksi, onko yleisen kauppalaan asiaa koskevia säännöksiä sovellettava analogisesti vai onko asia ratkaistava yleisestä kauppalaista poiketen.

Myös Tanskassa on harkittavana, että kuluttajankauppaa koskevat säännökset sijoitettaisiin erilliseen kuluttajankauppalakiin. Nykyinen kauppalaki sisältää myös kuluttajankauppaa koskevia pakottavia säännöksiä.

3. Eräät kuluttajapalvelukset

3.1. Nykyinen tilanne

3.1.1. Lainsäädäntö

Voimassa olevaan lainsäädäntöömme sisältyy hyvin harvoja säännöksiä osapuolten oikeuksista ja velvollisuuksista palveluksia koskevissa sopimussuhteissa. Sellaisten palvelusten osalta, joiden sisältönä on irtaimen tai kiinteään omaisuuteen kohdistuva työ taikka irtaimen esineen valmistaminen, tällainen sopimus-oikeudellinen sääntely puuttuu lähes kokonaan. Kauppakaaren 12 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan henkilö, joka on tilauksesta toiselle valmistanut tai korjannut irtaimen esineen, saa pitää esineen huostassaan mainitusta työstä johtuvan saatavansa vakuutena, kunnes saatava on maksettu. Mainittu kauppakaaren säännös ei anna oikeutta myydä pidätettyä omaisuutta. Elinkeinoharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine on sen sijaan säädetty erillisessä laissa (688/88), joka tuli voimaan vuoden 1989 alusta.

Kuluttajapalvelusten markkinoinnista ja käytössä olevien sopimusehtojen valvonnasta on säännöksiä kuluttajansuojalaissa, jonka 2 ja 3 luku koskevat kaikkia kulutushyödykkeitä. Myös lain 4 luvussa oleva säännös sopimusten sovittelusta yksittäistapauksissa on sovellettavissa kuluttajapalveluksiin.

3.1.2. Käytäntö

Erimielisyydet. Kuluttajapalveluksia koskevat erimielisyydet ovat käytännössä yleisiä. Kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan kuuluu myös tällaisten valitusten käsittely. Noin puolet kuluttajavalituslautakunnassa käsitellyistä asioista koskeekin erilaisia palveluksia. Asuntojen rakentamisen ja korjaustöiden yhteydessä syntyy hyvin usein erimielisyyksiä, joille lisäksi on tunnusomaista suuri taloudellinen merkitys. Melko paljon ongelmia aiheutuu myös moottoriajoneuvojen huolloista ja korjauksista, tekstiilien puhdistuspalveluksista sekä kodinkoneiden ja muiden kodin laitteiden korjauksista. Kaikista palvelusaloista lukumääräisesti eniten valituksia aiheuttavat seuramatkat. Tähän vaikuttaa kuitenkin vuosittain tehtyjen seuramatkasopimusten suuri määrä. Suhteellisesti arvioiden tämän lakiehdotuksen piiriin kuuluvia aloja koskevat erimielisyydet näyttävät siten olevan palvelualoilla yleisimpiä.

Sopimusehdot ja ratkaisukäytäntö. Kuluttajapalvelussopimuksia koskevan lainsäädännön ollessa niukkaa ala on ollut avoin sopimusedoin tapahtuvalle sääntelylle. Monella alalla elinkeinonharjoittajien järjestöjen laatimien vakiosopimusehtojen käyttö onkin yleistä. Esimerkkeinä voidaan mainita autojen, kodinkoneiden ja kulutuselektroniikan korjaus- ja huoltopalvelut sekä pesulapalvelut. Monissa tapauksissa sopimusedoista on neuvoteltu kuluttaja-asiamiehen kanssa.

On kuitenkin myös sellaisia palvelualoja, joilla vakiosopimusehtoja ei juuri ole käytössä. Esimerkkeinä voidaan mainita jalkineiden korjaus sekä ompelijoiden, vaatturien ja turkkurien palvelukset.

Mikäli osapuolten välisestä sopimuksesta ei johdu muuta, kuluttajapalvelusta koskevassa sopimussuhteessa noudatettavat periaatteet näyttävät määräytyvän käytännössä ennen muuta irtaimen omaisuuden ja kulutustavaran kauppaan sovellettavien säännösten pohjalta. Myös velvoiteoikeuden alalla noudatettavilla

yleisillä periaatteilla on merkitystä kuluttajapalveluksia koskevia sopimussuhteita arvioitaessa.

Kuluttajapalveluksia koskeva tuomioistuinkäytäntö on niukkaa. Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä sen sijaan on runsaasti ratkaisuja kuluttajapalvelusten yhteydessä esiintyvistä ongelmista.

Seuraava esitys kuvaa lähinnä kuluttajavalituslautakunnan käytännössä omaksuttuja periaatteita.

Sopimuksenteko. Korjaus- ja huoltopalveluksia koskevien sopimusten tekeminen on säännömukaisesti vapaamuotoista. Usein toimeksiannon vastaanottamisesta ja sisällöstä kuitenkin tehdään merkintä elinkeinonharjoittajan käyttämälle tilauslomakkeelle. Sopimuksentekovaiheessa tehtävät kirjalliset merkinnät ovat kuitenkin monesti ylimalkaisia ja saattavat rajoittua siihen, että lomakkeelle merkitään tilaajaa koskevat tiedot, yksilöidään palveluksen kohde-esine sekä kirjataan lyhyesti tilaajan ilmoittama vika tai suoritettavan toimenpiteen laatu, sikäli kuin se on tuolloin tiedossa. Useista palvelukseen liittyvistä yksityiskohdista sen sijaan saatetaan sopia suullisesti. Osa yksityiskohdista ei aina tule puheeksi sopimusta tehtäessä.

Palveluksen hinta tulee korjaus- ja huoltopalveluksia koskevia sopimuksia tehtäessä usein puutteellisesti esille. Osaksi hinnasta sopimista vaikeuttaa se, että suorituksen sisältö ja laajuus ei ole sopimusta tehtäessä tiedossa. Sopimus saattaa syntyä ilman, että sopijapuolella on juuri minkäänlaista käsitystä siitä, minkälaisiin kustannuksiin on syytä varautua. Jos palveluksesta tehdään yksilöity kustannusarvio, se merkitään usein myös toimeksiantolomakkeeseen.

Suullinen sopimus on tavallinen myös sellaisten palvelusten kohdalla, joiden taloudellinen merkitys saattaa olla huomattava ja joihin liittyvät oikeudelliset ongelmat voivat muodostua hankaliksi. Tyypillisenä esimerkkinä voidaan mainita erilaiset asuntoon kohdistuvat korjaustyöt samoin kuin autoon tai muuhun arvokkaaseen esineeseen kohdistuvat suuremmat korjauspalvelukset.

Kun palvelukseen tulevat sovellettaviksi elinkeinonharjoittajan käyttämät vakiosopimusedot, ongelmana on usein ennen muuta se, että ehdot saatetaan puutteellisesti tilaajan tietoon tai että tilaaja jättää tutustumatta ehtoihin etukäteen taikka ei ymmärrä ehtojen sisältöä

tai merkitystä. Lisäksi tilaajalla ei useinkaan ole käytännössä mahdollisuuksia neuvotella tuloksellisesti vakioehdoista poikkeavista ehdoista.

Toimeksisaajan suoritusvelvollisuus. On josain määrin epäselvää, mitä vaatimuksia elinkeinonharjoittajalle on palveluksia suoritettaessa voimassa olevan oikeuden mukaan asetettava. Sopimusoikeuden periaatteisiin sisältyy kuitenkin yleinen sopimusvelvoitteiden täyttämistä koskeva huolellisuusvaatimus. Tämä ilmenee välillisesti etenkin sopimusrikkomusten seuraamuksia koskevista periaatteista. Olennainen merkitys on sillä, minkälaista huolellisuusmittapua kulloinkin sovelletaan. Silloin, kun esimerkiksi palveluksia tarjotaan yleisölle ammattimaisesti vastiketta vastaan, huolellisuusmittapuu määräytyy niiden vaatimusten mukaan, joita kyseisen alan samankaltaisissa olosuhteissa toimivalle elinkeinonharjoittajalle yleensä kohtuudella on asetettava. Elinkeinonharjoittajiin sovellettava huolellisuusmittapuu muodostuu tämän mukaan suhteellisen ankaraksi. Lisäksi elinkeinonharjoittajan velvollisuuksien ja vastuun arvioinnissa saatetaan antaa merkitystä paitsi ankaralle huolellisuusvaatimukselle myös erilaisille riskinjakonäkökohdille.

Palveluksen suorittaja on vakiintuneiden periaatteiden mukaan vastuussa myös työntekijöidensä sekä muiden sopimuksen täyttämisesä käyttämiensä apulaisten suorituksesta.

Kuluttajavalituslautakunta on palveluksia koskevista asioista vakiintuneesti soveltanut ammattitaidon ja huolellisuuden vaatimusta mittapuuna toimeksisaajan suoritusta arvioidessaan. Eräissä lautakunnan ratkaisuihin on katsottu, että elinkeinonharjoittajan ei ylipäänsä tule vastaanottaa toimeksiantoa, jonka suorittamiseen hänellä ei ennalta arvioiden ole ammatillisia tai teknisiä edellytyksiä.

Ammattitaitoisuusvaatimukseen on kuluttajavalituslautakunnan käytännössä katsottu sisältyvän sen, että käytetty suoritustapa on kaikin puolin asianmukainen. Tämä edellyttää, että valitut materiaalit ja muut tarvikkeet ovat virheettömiä ja tarkoitukseen soveltuvia ja että käytetty työmenetelmä ja työn järjestely on tarkoituksenmukainen. Jotta suoritus olisi ammattitaitoinen ja huolellinen, on esimerkiksi katsottu, ettei materiaalia saa kulua hukkaan tarpeettomasti. Niin ikään on katsottu, että palvelus tulee suorittaa siten, että sen tulos on voimassa olevien turvallisuus- ja muiden mää-

räysten mukainen eikä muutenkaan vaaranna kuluttajan terveyttä. Jos palvelus voidaan suorittaa useammalla eri tavalla, on edellytetty, että toimeksisaaja valitsee sen suoritustavan, joka taloudelliset ja muut näkökohdat huomioon ottaen on tilaajan kannalta edullisin. Niin ikään ammattitaitoisuuteen on katsottu kuuluvan työn sopivan ajoittamisen siten, ettei sen tulos mene pilalle esimerkiksi ennakoitavissa olevien sääolosuhteiden takia. On myös katsottu, että työ on järjestettävä niin, ettei tilaajalle aiheudu tarpeettomia kustannuksia esimerkiksi sen vuoksi, että käytetään ylimääräisiä työntekijöitä tai työntekijöiden työpanosta ei käytetä tehokkaasti hyväksi.

Ammattitaitoisuusvaatimuksen on myös katsottu edellyttävän, että esimerkiksi korjattava vika kyetään paikallistamaan ja sen vaatimat toimenpiteet yksilöimään kohtuullisessa ajassa oikein. Niin ikään on edellytetty, että toimeksisaaja kykenee mahdollisimman aikaisessa vaiheessa toteamaan sen, ettei korjausyrityksistä tai niiden jatkamisesta ole hyötyä. Edelleen ammattitaitoiseen ja huolelliseen suoritukseen on katsottu kuuluvan työn tuloksen tarkistamisen esimerkiksi kokeilemalla, että korjattavana ollut laite toimii.

Jos palveluksen suorittamiseen tarvitaan materiaalia, varaosia tai muita tarvikkeita, ilmenee yleensä osapuolten välisestä sopimuksesta, kenen on hankittava materiaali. Tilanteet saatavat vaihdella. Jollei erikseen ole sovittu, että tilaaja toimittaa materiaalin eikä tämä ole sopimuksesta muutenkaan pääteltävissä, lähtökohtana on, että toimeksisaajan on hankittava tarpeellinen materiaali.

Materiaalin laatua arvioitaessa on esimerkiksi kuluttajavalituslautakunnassa pidetty lähtökohtana kuluttajansuojalain tavarankäytön koskevia säännöksiä. Tämän mukaan materiaalin voidaan katsoa olevan virheellistä, jos se ei vastaa toimeksisaajan siitä antamia tietoja tai jos materiaali ei muutoin ole sellaista kuin kuluttajilla yleensä on kyseisenlaisen sopimuksen tehdessään aihetta olettaa. Jollei muuta ilmene, materiaalin on siten oltava kestävyydeltään ja muilta ominaisuuksiltaan tavanomaisen hyvää laatua sekä tarkoitukseensa soveltuvaa.

Sen lisäksi, että sopimusvelvoitteet on täytettävä ammattitaitoisesti ja huolellisesti, sopimusoikeudellisiin periaatteisiin katsotaan yleisesti kuuluvan myös niin sanotun lojaalisuusvaatimuksen. Se merkitsee, että kumpikaan sopimuksen osapuoli ei saa yksipuolisesti edis-

tää omia etujaan toisen kustannuksella tai toisen vahingoksi. Osapuolten asemasta johtuen lojaalisuusvaatimus kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa kohdistuu useammin elinkeinonharjoittajaosapuoleen. Lojaalisuusvaatimuksen pohjalta on edellytetty, että toimeksisaaja antaa tilaajalle tarpeelliset tiedot palveluksesta sekä asettaa asiantunteuksensa tilaajan käytettäväksi ilmoittamalla etukäteen seikoista, joiden johdosta tämän ei ehkä lainkaan kannata tilata harkitsemaansa palvelusta. Lojaalisuuden on joissakin tapauksissa myös katsottu edellyttävän yhteydenottoa tilaajaan sellaisten sopimuksenteon jälkeen ilmenneiden seikkojen johdosta, joiden vuoksi tilattu palvelus kenties osoittautuu tilaajalle epäedulliseksi.

Yhdenmukaisesti kuluttajansuojalain 5 luvun 1 §:n 2 momentissa ilmaistun periaatteen kanssa myös kuluttajapalveluksia tarjoavan elinkeinonharjoittajan on katsottu olevan vastuussa palveluksen markkinoinnissa annetuista tiedoista.

Toimeksisaajan on suoritettava palvelus sovittuna aikana tai, jos ajasta ei ole täsmällisesti sovittu, olosuhteisiin nähden kohtuullisessa ajassa.

Palveluksen hinta. Korjaus-, huolto- ja muut vastaavat, luonteeltaan yksilölliset palvelukset sovitaan eräitä aloja lukuunottamatta melko harvoin tehtäväksi kiinteään hintaan. Palveluksen sisällön ja laajuuden ollessa käytetyn ajan ja materiaalin perusteella. Tällöin sovelletaan yleensä tiettyjä kiinteitä veloitusperusteita. Melko usein tulee esiin kysymys siitä, mikä on palvelusta markkinoitaessa annettujen tietojen merkitys palveluksen hinnan määräytymisessä. Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä on katsottu, että toimeksisaaja ei ole oikeutettu veloittamaan enempää kuin markkinointitiedoissa ilmoitettujen veloituserusteiden mukaisen hinnan. Muutoin on katsottu, että jos palveluksen hinnasta tai sen laskemistavasta ei ole katsottava sovittua, tilaajan on maksettava toimeksisaajan vaatima hinta, mikäli se ei ole kohtuuton. Hinnan kohtuullisuutta arvioitaessa on yleensä pidetty lähtökohtana sopimuskentekoajankohdan käypää hintaa, jos sellainen on osoitettavissa. Lisäksi arviointiin vaikuttaa suorituksen laatu.

Koska palveluksen lopullinen hinta ei useinkaan ole sopimusta tehtäessä osapuolten tiedossa, toimeksisaaja antaa tilaajalle toisinaan

hinta-arvion. Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä on katsottu, että vaaditun hinnan ylittäessä hinta-arvion tilaajan on maksettava vaadittu hinta, jos ylitys ei ole olennainen. Noin 10—15 prosentin suuruista ylitystä ei yleensä ole pidetty olennaisena. Sallitun suhteellisen ylityksen suuruutta arvioitaessa pidetään kuitenkin silmällä palveluksen hintatasoa ja muita olosuhteita. Jos hinta-arvio koskee vain tiettyä osaa palveluksesta, kuten tarvittavien varaosien tai muun materiaalin hintaa, kuluttajavalituslautakunta on katsonut, että tästä tulee erikseen ilmoittaa tilaajalle. Muussa tapauksessa hinta-arvion katsotaan tarkoittaneen palveluksen kokonaishintaa.

Autokorjaamoalan uusien, huhtikuun alusta 1992 käyttöön otettujen vakiosopimusehtojen mukaan korjaamo ei saa ylittää antamaansa hinta-arviota mahdolliset lisätyöt mukaan lukien enemmällä kuin 15 prosentilla eikä milloinkaan enemmällä kuin 1 000 markalla, ellei se osoita muusta sovitun. Hinta-arvio on voimassa yhden kuukauden, jollei toisin sovita. Hinta-arvio ei kuitenkaan ole korjaamoa sitova, jos auton kunnossa on hinta-arvion antamisen ja korjaustyön aloittamisen välisenä aikana tapahtunut olennaisia muutoksia.

Kodintekniikka-alan korjausehtojen mukaan työtilauksesta on asiakkaan halutessa annettava kustannusarvio. Jos kustannusarvio on annettu kiinteänä hintana, lopullinen hinta saa huolto- ja korjauskustannusten osalta ylittää annetun arvion enintään 15 prosentilla. Jos kustannusarvio on annettu ”noin-hintana”, lopullinen hinta saa ehtojen mukaan ylittää arvion enintään 30 prosentilla.

Toimeksisaajan oikeuteen veloittaa palveluksesta liittyy myös kysymys niin sanotuista lisätöistä eli toimeksisaajan oikeudesta tehdä toimeksiantoon kuulumattomia töitä ja saada niistä maksu. Lisätöistä on kysymys vain silloin, kun voidaan todeta, että annetun toimeksiannon rajat on ylitetty. Lähtökohtana on, ettei tilaaja ole velvollinen maksamaan muista kuin tilaamistaan suorituksista.

Esimerkiksi autokorjaamoalan uusien vakiosopimusehtojen mukaan korjaamo voi asiakasta kuulematta suorittaa vain vähäisiä ja tarpeellisia lisätöitä. Lisäkustannukset saavat tällöin olla enintään 15 prosenttia työtilaukseen merkitystä kiinteästä hinnasta tai hinta-arviosta, eivätkä ne milloinkaan saa ylittää 1 000 markkaa. Kodintekniikka-alan korjausehtojen mukaan korjaamolla on ilman tilaajan lupaa

”oikeus ja velvollisuus suorittaa lisätöitä silloin, kun ne sähköturvallisuuden tai muiden säännösten kannalta ovat välttämättömiä, sekä oikeus suorittaa vähäiseksi katsottavia lisätöitä silloin, kun on taloudellisesti tarkoituksenmukaista suorittaa ne tilatun työn yhteydessä”.

Jos palveluksen hinnan maksamisajankohdasta ei ole sovittu, tilaajan lienee maksettava vaadittaessa. Jollei toisin ole sovittu, tilaaja ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan ennen kuin palvelus on suoritettu. Eräiden laajempaa ja pitempiaikaista suoritusta vaativien korjaus- ja muiden vastaavien palvelusten yhteydessä osa hinnasta edellytetään usein maksettavaksi ennen palveluksen loppuun suorittamista. Tämä koskee etenkin asuntojen ja muiden kiinteistöjen korjaustöitä.

Virheen seuraamukset. Jos palvelus ei vastaa sitä, mitä tilaajalla sopimuksen perusteella on oikeus edellyttää, siinä on virhe.

Jotta tilaaja voisi vedota virheeseen, hänen tulee ilmoittaa siitä toimeksisaajalle kohtuullisessa ajassa. Aika lasketaan siitä, kun virhe ilmeni tai kun tilaajan olisi pitänyt havaita se.

On jossakin määrin epäselvää, onko tilaajalla oikeus vaatia toimeksisaajalta virheen korjaamista. Useissa tapauksissa virheen korjaaminen on molempien osapuolten kannalta käytännöllisin seuraamus, joten toimeksisaaja on yleensä halukas suostumaan tilaajan vaatimukseen virheen korjaamisesta.

Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä toimeksisaajalla on toisaalta katsottu olevan oikeus korjata palveluksessa oleva virhe. Tällä tavoin hän voi — korjauksen onnistuessa — välttyä erältä muilta virheen seuraamuksilta. Kuluttajansuojalain 5 luvun säännösten mukaan myyjällä on tavarán kaupassa ostajan ilmoitettua virheestä oikeus korjata se omalla kustannuksellaan, jos korjaus käy päinsä aiheuttamatta tavarán arvon alentumista tai olennaista haittaa ostajalle. Korjauksen tulee tapahtua kohtuullisessa ajassa. Vastaavaa periaatetta on kuluttajavalituslautakunnan käytännössä noudatettu soveltuvin osin myös kuluttajapalvelusten suhteen. Myös esimerkiksi korjaus- ja huoltopalveluksia koskeissa vakiosopimusehdoissa lähdetään siitä, että toimeksisaajalla on oikeus itse korjata suoritusvirheensä.

Toimeksisaajan oikeus virheen korjaamiseen merkitsee yleensä sitä, että tilaajan on virheen ilmettyä ilmoitettava siitä toimeksisaajalle ja tämän tarjoutuessa korjaamaan virheen varat-

tava siihen tilaisuus. Edellytyksenä on, ettei tilaajalla ole perustetta kieltäytyä toimeksisaajan tarjouksesta. Jos tilaaja joutuu korjauttamaan virheen toisella elinkeinonharjoittajalla, hänen on itse maksettava tästä aiheutuvat kustannukset ja vaadittava niistä jälkikäteen korvaus palveluksen suorittajalta. Tilaajalla ei ole ehdotonta oikeutta saada korvaus suorittamistaan korjauskustannuksista, vaan korvaus tulee kysymykseen vain siltä osin kuin kustannukset ovat olosuhteisiin nähden kohtuulliset.

Sellaisten virheiden perusteella, joita ei korjata, tilaajalla on oikeus vaatia hinnanalennusta. Hinnanalennuksen tarkoituksena on suhteuttaa virheettömän suorituksen pohjalta määrätynyt vastike tilaajan tosiasialla saaman virheellisen suorituksen arvoon. Käytännössä mittapuuna hinnanalennuksen määrälle on usein käytetty virheen korjaamisen vaatimia kustannuksia. Hinnanalennus ja vahingonkorvaus eivät siten aina ole erotettavissa toisistaan.

Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä myöskään hinnanalennus ja laskun kohtuullistaminen kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n nojalla eivät aina ole olleet selvästi erotettavissa toisistaan. Lautakunnan käytännössä palveluksen hintaa on muutettu viittaamalla joko hinnanalennukseen tai kohtuullistamiseen esimerkiksi tapauksissa, joissa työhön on taitamattoman tai huolimattoman suoritustavan johdosta kulunut enemmän aikaa tai materiaalia kuin jos palvelus olisi suoritettu asianmukaisesti. Vastaavasti hintaa on muutettu tapauksissa, joissa vian paikallistamiseen on kulunut runsaasti aikaa ja mahdollisesti tuloksettomia korjausyrityksiä, vaikka ammattitaitoisen ja huolellisen palveluksen suorittajan olisi pitänyt kyetä paikallistamaan vika lyhyemmässä ajassa.

Sopimuksen purku on palvelussuoritusten yhteydessä usein epäkäytännöllinen seuraamus verrattuna esimerkiksi tavarán kauppaan, jossa ostaja yleensä voi helposti palauttaa virheellisen tavarán ja hankkia muualta toisen sen tilalle. Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä on pidetty lähtökohtana kuluttajansuojalain tavarán kauppaa koskevaa purkusäännöstä vastaavaa periaatetta. Sen mukaan tilaajalla on oikeus purkaa sopimus, jollei muuta seuraamusta olosuhteisiin nähden voida pitää hänen kannaltaan kohtuullisena. Purku on saattanut tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun tarkoitettu tulos on suorituksen ammattitaidottomuuden johdosta jäänyt saavuttamatta tai pal-

velus on muutoin suoritettu siinä määrin virheellisesti, että tilaajan ei kohtuudella voida edellyttää suostuvan siihen, että sama elinkeinonharjoittaja yrittäisi korjata virhettä. Vastavasti tilaajalla on katsottu olevan oikeus purkaa sopimus, jos toimeksisaaja kieltäytyy korjaamasta virhettä tai epäonnistuu siinä ja työ on kokonaan tai olennaisilta osin teetettävä muualla.

Sopimuksen purkaminen merkitsee, että tilaajan ei tarvitse maksaa palveluksesta ainaakaan siihen käytetyn työn osalta ja että hänellä on oikeus saada takaisin jo maksetut erät. Jos palvelus on käsittänyt sellaista, mikä voidaan palauttaa, kuten varaosia tai muita tarvikkeita, tilaajan on joko palautettava ne tai, jos niillä on tilaajalle arvoa, maksettava niistä kohtuullinen vastike.

Kuluttajavalituslautakunnan ratkaisuisissa ei myöskään purun osalta ole aina perusteltu suositettua lopputulosta selkeästi purkuna. Sopimusrikkomusten eri seuraamukset ja hinnan sovittelu eivät ratkaisujen kirjoitustavan pohjalta ole useinkaan erotettavissa toisistaan.

Tilaajalla on oikeus vaatia palveluksen virheen johdosta myös vahingonkorvausta. Tätä koskevien kuluttajavalituslautakunnan ratkaisujen perusteluissa on tapauksesta riippuen viitattu milloin kuluttajansuojalain 5 luvun 9 §:stä ilmeneviin oikeusohjeisiin, milloin yleisiin vahingonkorvausoikeudellisiin periaatteisiin.

Perinteisesti lähtökohtana on ollut, että sopijapuolelle syntyy vahingonkorvausvelvollisuus, jollei hän voi osoittaa menetelleensä huolellisesti. Kuluttajansuojalain 5 luvun 9 §:ssä puolestaan säädetään, että myyjä on velvollinen korvaamaan menot, jotka ostajalle on aiheutunut tavarassa olevan virheen vuoksi tarpeellisista toimenpiteistä sekä myös virheen vuoksi hyödyttömiksi käyneiden tarpeellisten toimenpiteiden aiheuttamat menot. Vastuu on tältä osin huolimattomuudesta riippumatonta. Jos virheestä on aiheutunut ostajalle muuta vahinkoa, myyjän on se korvattava, jollei hän osoita menetelleensä huolellisesti. Useiden palvelusten yhteydessä virhearviointi sinänsä rakentuu olennaisesti ammattitaito- ja huolellisuusvaatimukselle, joten vastuuperusteiden erottelulla ei ole yhtä suurta käytännön merkitystä kuin tavarankäytössä.

Eniten vastuuperuste vaikuttaa tilaajan mahdollisuuteen saada korvausta palvelukseen käytetyssä materiaalissa olevista virheistä, joita

toimeksisaaja ei ole voinut havaita. Tavarankäytössä koskevien periaatteiden soveltamisesta seuraa, että toimeksisaaja tiettyssä laajuudessa voi joutua korvaamaan myös piilevistä materiaali- tai valmistusvirheistä johtuvan vahingon. Kuluttajavalituslautakunta on lähtenyt siitä, että palveluksen suorittajalla on käytetystä materiaalista samanlainen vastuu kuin tavarankäytössä. Vakiintunutta tuomioistuintäytäntöä asiasta ei ole.

Korvaus niistä kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet virheellisesti suoritettujen palvelusten teettämisestä uudelleen muualla, on yhteydessä muihin virheen seuraamuksiin. Tällä korvauksella on sama tehtävä kuin sillä, että sopimus puretaan ja toimeksisaaja velvoitetaan palauttamaan tilaajan maksama hinta tai todetaan, ettei hänellä ole oikeutta veloittaa palveluksesta. Tällöin tilaaja joutuu maksamaan palveluksen teettämisen muualla. Jos taas tilaajalle korvataan kustannukset palveluksen uudelleen suorittamisesta, hän ei saa takaisin virheellisesti suorituksesta maksamaansa hintaa ainaakaan kokonaisuudessaan.

Palveluksen yhteydessä aiheutuneet omaisuus- ja henkilövahingot. Verrattain usein vahingonkorvausvaatimuksia aiheutuu siitä, että palveluksen kohde-esine on vahingoittunut. Tällainen vahinko saattaa olla seurausta itse palvelussuorituksen virheellisyydestä. Tyypillisiä esimerkitapauksia ovat väärällä menetelmällä puhdistetun tekstiilin vahingoittuminen ja virheellisesti suoritettua laitteen komponentin korjauksesta aiheutunut vahinko muualla laitteessa. Tällaiset vahingot toimeksisaaja on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan velvollinen korvaamaan, jollei hän voi osoittaa menetelleensä huolellisesti. Tämä on usein sama asia kuin sen osoittaminen, ettei kyseessä ole palveluksen virhe. Toimeksisaaja voi näin ollen vapautua korvausvelvollisuudesta, jos hän esimerkiksi kykenee osoittamaan, että vahingon syynä on ollut kohde-esineessä ollut piilevä materiaali- tai valmistusvirhe.

Kuluttajavalituslautakunta on eräissä tapauksissa katsonut toimeksisaajan velvolliseksi korvaamaan palveluksen kohde-esineelle aiheutuneen vahingon, vaikkei palvelusta suoritettaessa ole menetelty huolimattomasti. Tällöin on ollut kysymys tapauksista, joissa lautakunta on katsonut riskin omaisuuden vahingoittumisesta olevan toimeksisaajalla joko sen vuoksi, että tämä ei ennalta ole ilmoittanut tilaajalle vahin-

gon vaarasta tai sen vuoksi, että tämä on vakuuttanut tilaajalle, ettei vahingon vaaraa ole.

Palveluksen kohde-esine voi vahingoittua palveluksen yhteydessä myös ilman, että vahinko liittyisi itse tilatun palveluksen suorittamiseen. Tyypillinen esimerkki on tapaus, jossa korjattavaksi tuotu esine katoaa tai vahingoittuu toimeksisaajan huostassa ennen korjaustyön suorittamista tai sen jälkeen.

Toimeksisaaja on velvollinen huolellisesti säilyttämään palveluksen johdosta huostassaan olevaa omaisuutta, kunnes se on luovutettu tilaajalle. Toimeksisaaja vastaa toimeksisaajan haltuun uskottuun omaisuuteen kohdistuvista vahingoista, jollei hän kykene osoittamaan toimineensa huolellisesti. Uusimmassa oikeuskäytännössä on kuitenkin viitteitä ankarammastakin vastuusta. Asiaa käsitellään tarkemmin jäljempänä jaksossa 3.2.6.

Toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuus sopimuksen perusteella saattaa ulottua myös muuhun kuin palveluksen kohteena olleeseen tilaajan omaisuuteen. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa virheellisesti suoritettun pesukoneen korjauksen johdosta aiheutuu vahinkoa pestäville vaatteille. Toimeksisaaja voi vapautua vastuusta osoittamalla toimineensa huolellisesti. Toimeksisaaja ei näin ollen ole velvollinen korvaamaan esimerkiksi sellaista muulle omaisuudelle aiheutunutta vahinkoa, joka on johtunut palveluksessa käytetyn materiaalin viallisuudesta, jos on selvitetty, ettei vika ollut havaittavissa ja ettei toimeksisaaja ole menetellyt muutoinkaan huolimattomasti. Aikaisemmin on ollut jossakin määrin epäselvää, minkälaisin perustein materiaalin valmistajan tai muun materiaalin toimittajan korvausvastuu määräytyy. Tuotevastuulaki, joka tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 1991, kuitenkin muutti tilanteen asettamalla tuotteen valmistajalle ja maahantuojalle sekä eräissä tapauksissa myös muille jakeluportaille huolimattomuudesta riippumattoman vastuun tuotteen aiheuttamista esinevahingoista, jotka kohdistuvat yksityisessä käytössä olevaan omaisuuteen.

Jos palveluksen yhteydessä aiheutetaan vahinkoa, joka ei liity sopimukseen perustuvan suoritusvelvollisuuden täyttämiseen, korvausvastuu määräytyy yleensä yleistä velvoiteoikeudellista korvausvastuuta koskevien vahingonkorvauslain säännösten mukaan.

Toimeksisaajan vastuu palvelussuorituksen yhteydessä tai sen johdosta sopijapuolelle tai

muulle henkilölle aiheutuneista henkilövahingoista edellyttää niin ikään huolimattomuutta. Tuotevastuulaki muuttaa kuitenkin tilannetta silloin kun kysymys on palvelussuorituksessa käytetyn tuotteen aiheuttamasta vahingosta. Toimeksisaaja saattaa toisinaan itse olla valmistajan asemassa, jolloin hänen vastuunsa tuotteen aiheuttamasta vahingosta tulee arvioitavaksi tuotevastuulain mukaan.

Toimeksisaajan viivästyksen seuraamukset. Toimeksisaajan tulee suorittaa palvelus sovittuna aikana. Usein olennaista on se, että suoritus valmistuu sovittuun aikaan mennessä. Jos suoritusajankohdasta ei ole sovittu tai se ei ilmene olosuhteista, palvelus on suoritettava kohtuullisessa ajassa. Palvelus on viivästynyt, jollei suoritus ole tapahtunut tai valmistunut sinä ajankohtana, jona tilaajalla sopimuksen perusteella tai muuten on ollut oikeus edellyttää saavansa sen.

Viivästyksestä ei ole kysymys silloin, kun palveluksen suorittamiseen on käytetty tarpeettoman paljon aikaa ilman, että palveluksen valmistuminen olisi myöhästynyt sovittuista. Tällaisissa tapauksissa ongelmana on se, että työhön käytetyn ajan perusteella määräytyvä palveluksen hinta kohoaa työn laatuun ja laajuuteen nähden kohtuuttomaksi. Laskun kohtuullistaminen työhön käytetyn ajan perusteella on kuluttajavalituslautakunnan käytännössä ollut melko tavallista.

Palveluksen viivästyessä tilaaja voi yleensä vaatia sen suorittamista. Yleisten periaatteiden mukaan toimeksisaajaa ei kuitenkaan voida velvoittaa luontoissuoritukseen, jos se on käynyt mahdottomaksi tai ylivoimaiseksi.

Yleisen sopimusoikeudellisen säännön mukaan tilaaja voi purkaa palvelussopimuksen, jos toimeksisaajan viivästys on olennainen. Jos toimeksisaaja on aloittanut palveluksen suorittamisen mutta suoritus ei ole valmistunut sovittuna aikana, purku voinee pääsääntöisesti koskea vain viivästyntyä osaa. Purkamisen vaikutukset ovat viivästyksen kohdalla samat kuin purun perustessa palveluksen virheellisyyteen.

Tilaajalla on oikeus vaatia palveluksen viivästyksen perusteella myös vahingonkorvausta. Yleensä lähdettäneen siitä, että toimeksisaaja vapautuu korvausvastuusta, jos hän voi osoittaa, ettei viivästys johdu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Epäselvää on, missä määrin kuluttajansuojalain 5 luvun 9 §:n periaate koskee myös palveluksia. Pykälän mukaan tavarän

myyjä on huolimattomuudestaan riippumatta vahingonkorvausvastuussa tietyistä vahinkoeristä.

Toimeksisaajan oikeussuoja. Jos tilaaja viivästyy maksuvelvollisuutensa täyttämässä, toimeksisaajalla lienee yleensä oikeus pidättäytyä omasta suorituksesta, kunnes viivästynyt maksu suoritetaan. Jos tilaajan viivästys on olennainen, toimeksisaajalla lienee oikeus purkaa sopimus. Käytännössä tämä tulee ajan-kohtaiseksi lähinnä tilaajan laiminlyödessä sovitun ennakkomaksun suorittamisen. Vastaavia periaatteita noudatettaneen myös tilanteissa, joissa tilaaja laiminlyö velvollisuutensa myötävaikuttaa sopimuksen täyttämiseen.

Sillä, joka on tilauksesta toiselle valmistanut tai korjannut irtaimen esineen, on kauppakaaren 12 luvun 12 §:n mukaan oikeus pidättää omaisuus hallussaan työstä johtuvan saatavansa vakuutena. Omaisuuden tulee olla hänen huostassaan sen sopimuksen perusteella, josta johtuvan saatavan turvaamiseksi pidätysoikeutta halutaan käyttää. Aikaisempiin suorituksiin perustuvat saatavat eivät siten anna toimeksisaajalle pidätysoikeutta, jos hän saa esineen huostaansa uuden toimeksiannon perusteella sen oltua välillä tilaajan hallussa.

Toimeksisaajalla saattaa olla oikeus veloittaa tilaajalta palveluksen hinnan ohella kustannukset kohde-esineen säilyttämisestä korjaus- tai muun vastaavan palveluksen valmistuttua, jollei esinettä ole noudettu kohtuullisessa ajassa. Jos toimeksisaajalla on oikeus periä esineen säilyttämiskustannukset, hänellä on oikeuskäytännön mukaan myös niiden osalta pidätysoikeus esineeseen.

Palveluksen peruuttaminen. Palveluksen peruuttamistilanteiden varalta on eräiden alojen sopimusehdoissa nimenomaisia määräyksiä. Moottorijoneuvojen ja niiden osien korjaus- ehtojen mukaan asiakkaalla on oikeus peruuttaa työtilaus milloin tahansa työn kestäessä. Korjaamolla on kuitenkin oikeus korvaukseen suorittamastaan työstä, siihen käytetyistä varosista ja tarveaineista sekä muista peruuttamisen aiheuttamista kuluista, joita korjaamo ei ole voinut välttää. Korvaus ei saa ylittää korjauksesta suoritettavaksi sovittua vastiketta.

Jollei peruuttamista ole sopimusehdoissa erikseen säännelty, joudutaan peruutustilanteita arvioimaan yleisten sopimusperusteista vahingonkorvausta koskevien periaatteiden pohjalta. Ei ole täysin selvää, missä määrin tilaaja on palveluksen peruuttaessaan velvollinen

maksamaan korvausta siitä osasta palvelusta, joka on peruutuksen tapahtuessa suorittamatta.

3.2. Kuluttajapalveluksia koskevien ehdotusten syyt ja pääsisältö

3.2.1. Lainsäädännön tarve

Nykyisestä lainsäädännöstä puuttuvat jokseenkin kokonaan säännökset, jotka koskisivat elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen palvelussopimuksen sisältöä tai osapuolten sopimusrikkomuksia. Ehdotuksen tarkoituksena on eräitä käytännössä tärkeitä palvelustyyppejä varten aikaansaada säännöstö, jonka avulla voidaan selvittää noudatettavia periaatteita molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla sekä parantaa kuluttajan oikeussuojaa näissä sopimussuhteissa.

Kirjoitetun lain puuttuminen merkitsee, että sopimuksen osapuolten, erityisesti kuluttajan, on usein varsin vaikeaa muodostaa itselleen kuvaa sopimuksen mukanaan tuomista oikeuksista ja velvollisuuksista. Tämä epätietoisuus johtaa usein siihen, ettei kuluttaja ryhdy toimiin sopimusrikkomuksen johdosta silloinkaan, kun hänellä olisi oikeus vaatia hyvitystä. Toisaalta epätietoisuus sovellettavien sääntöjen sisällöstä johtaa myös siihen, etteivät sopijapuolet ristiriidan synnyttyä helposti pääse sovintoratkaisuun.

Lainsäädännön puuttuminen on epäkohta myös siksi, että kuluttajapalveluksista aiheutuneita ristiriitoja käsittelevät viranomaiset, lähinnä kuluttajavalituslautakunta ja tuomioistuimet, joutuvat perustamaan ratkaisunsa varsin yleisluontoisiin säännöksiin ja periaatteisiin. Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä on jouduttu ratkaisemaan runsaasti palveluksiin liittyviä ongelmia, joita koskeva tuomioistuin-käytäntö on niukkaa tai olematonta. Lautakunnan ratkaisuissa on suurelta osin nojaututtu kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n sovittelusäännökseen. Muun muassa tämän johdosta lautakunnan päätökset eivät kaikilta osin ole voineet rakentua riittävän selväpiirteisten periaatteiden varaan, jotta niistä olisi pelkistettävissä esiin selkeitä oikeusohjeita osapuolten noudatettaviksi.

Yleisiin oikeusperiaatteisiin ja väliin säännöksiin perustuvien ratkaisujen ennalta-arvattavuus on usein melko vähäinen. Myös niiden

arvo ennakkotapauksina on toisinaan kiistanalainen. Tällaisiin ratkaisuihin perustuvien oikeusohjeiden selvittäminen muodostuu myös vähitellen hankalaksi. Kuluttajavalituslautakunnan käytännössä omaksuttujen kannanottojen merkitystä asioissa, joissa oikeustila muuten on epäselvä tai epävarma, vähentää lisäksi se, että lautakunnan päätökset ovat vain ratkaisuosituksia.

On tavallista, että kuluttajapalvelusta koskeva sopimus tehdään varsin ylimalkaisesti. Siinä ei läheskään aina täsmennetä, mitä toimeksisaajan tehtävä käsittää eikä sitä, miten tilaajan maksettava hinta määräytyy. Kun sopimusta täydentävää lainsäädäntöä ei ole, riidan aineksia on usein tarjolla runsaasti. Joskus elinkeinonharjoittajat voivat jopa käyttää tätä hyväkseen, etenkin koska viranomaisten puoleen kääntyminen merkitsee kuluttajalle usein sellaista kynnystä, jota hän eri syistä pitää liian korkeana.

Sääntelyn puuttuminen olisi osittain korjattavissa aikaansaamalla tasapuolisia vakiosopimusehtoja eri toimialoja varten. Yleisiä sopimusehtoja käytetään useilla mutta ei kaikilla kuluttajapalvelusten aloilla. Sopimusehtojen yksityiskohtaisuus vaihtelee huomattavasti. Eräillä aloilla on päädytty useimpien keskeisten kysymysten sääntelyyn, kun taas toisilla aloilla käytetään joitakin lähinnä vastuunrajoituslauskeiksi luonnehdittavia ehtoja. Kuluttajien edut otetaan huomioon varsin vaihtelevalla tavalla. Esimerkkinä voidaan mainita, että kuluttajan kanssa tehtäviin pienurakkasopimuksiin sovelletaan sellaisinaan laajoja osia rakennusurakan yleisistä sopimusehdoista, jotka on laadittu kuluttajasopimussuhteita huomioon ottamatta etupäässä suururakoita silmällä pitäen. Muun muassa korjaus- ja huoltoalojen sopimusehdoissa eräät kuluttajan kannalta käytännössä keskeiset kysymykset on otettu huomioon puutteellisesti.

Vakioehdoilla tapahtuva sääntely on yleisintä aloilla, joilla elinkeinonharjoittajat ovat järjestäytyneet laajemmin ja joilla heidän järjestönsä on voinut valmistella ehdot. Vakioehdoilla tapahtuva sääntely voi myös johtaa siihen, että taloudellisesti ja muilta toimintaedellytyksiltään vahvemmassa asemassa olevat elinkeinonharjoittajat saavuttavat edullisemman kilpailuaseman kuin heikommat pienyritykset. Pakottamalla lainsäädännöllä tällaisia eroja voidaan osaltaan tasoittaa.

Vaikka nykyinen lainsäädäntö antaakin pe-

riaatteessa kuluttajansuojaviranomaisille mahdollisuuden yleisten sopimusehtojen sisällön valvontaan ja sääntelyyn, on ilmeistä, ettei palvelusaloilla tarvittavia kuluttajansuojan parannuksia ole aikaansaattavissa yksin tätä tietä. Nykyisenkaltaisen neuvottelu- ja valvontajärjestelmä vakiosopimusehtojen sisällön ohjaamiseksi on varsin tärkeä ja useiden palvelusalojen vakiosopimusehtoihin onkin sen avulla saatu aikaan parannuksia. Kuitenkin on ilmeistä, ettei tämän tyyppinen järjestelmä yksinään anna riittäviä edellytyksiä aikaansaada sopimusehtoja, joita voitaisiin kaikilta osin pitää kuluttajansuojan kannalta tyydyttävinä. Kuluttajansuojalain 3 luvun nojalla voidaan näet viime kädessä vain kieltää kohtuuttomat sopimusehdot, ei sitä vastoin määrätä ehtojen sisältöä. Sopimusehtojen valvontajärjestelmä ei toisin sanoen voi kokonaan korvata sopimussuhteita koskevaa lainsäädäntöä, vaan tarvitsee tuekseen tietyn aineellisen perussäännöston. Tämän osoittavat sekä Suomessa että muissa pohjoismaissa saadut kokemukset. Sopimusehto- ja valvonnan mahdollisuuksia rajoittaa merkittävästi myös kuluttajaasiamiehen toimiston voimavarojen riittämättömyys.

Lisäksi sopimusehtojen valvonnalla saadut tulokset kattavat vain harvoin kyseisen alan kokonaan. Valvonnan tavoittamattomiin jäävien elinkeinonharjoittajien osuus saattaa olla esiintyvien kuluttajansuojaongelmien kannalta varsin suuri.

Lain säännökset joudutaan aina välttämättä kirjoittamaan melko yleisiksi. Mitä laajempi säännösten soveltamisala on, sitä leimallisemmin tämä piirre korostuu niiden sisällössä. Useilla kuluttajapalvelusten aloilla on tarvetta yksityiskohtaisempaan sääntelyyn kuin laissa on mahdollista tai tarkoituksenmukaista omaksua. Näin ollen vakiosopimusehdoilla ja sopimusehto- ja valvonnan tulisi edelleen olemaan tärkeä merkitys osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia täsmennettäessä. Lainsäädäntöä ja sopimusehto- ja valvontaa tarvitaan toisin sanoen täydentämään toisiaan.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että kuluttajansuojalakiin lisätään eräitä kuluttajien kannalta tärkeitä palvelussopimuksia koskeva luku. Siinä säänneltäisiin elinkeinonharjoittajan eli toimeksisaajan ja kuluttajan eli tilaajan oikeudet ja velvollisuudet samaan tapaan kuin kuluttajankauppaa koskevassa lain 5 luvussa. Ehdotettu lainsäädäntö muodostaisi kehykset sopi-

musehdoin tapahtuvalle sääntelylle määrittelemällä sopimusvapauden rajoja nykyistä selkeämmin.

Lakiehdotusta laadittaessa on pyritty siihen, että kulutustavaran kauppaa ja sääntelyn kohteena olevia palveluksia koskevat säännökset soveltuvin osin muodostuisivat sekä rakenteeltaan että sisällöltään yhdenmukaisiksi. Kuten edellä on todettu, tätä edellyttää paitsi yleinen tarve välttää aiheetonta epäyhtenäisyyttä sopimusoikeudellisissa säännöstöissä myös se, että kauppa- ja palvelussopimusten välillä ei kaikkisissa tapauksissa voida tehdä jyrkkää eroa.

3.2.2. Soveltamisala ja pakottavuus

Lakiehdotus koskee ainoastaan sopimuksia irtaimen esineeseen, rakennukseen, muuhun rakennelmaan tai kiinteään omaisuuteen kohdistuvasta työstä sekä irtaimen esineen valmistamisesta. Ehdotetun lainsäädännön ulkopuolelle jäisivät siten muun muassa henkilöön kohdistuvat palvelukset kuten sairauden-, terveyden- ja kauneudenhoitopalvelukset, majoitus- ja ravitsemuspalvelukset, kuljetuspalvelukset ja seuratmatkat, oikeudellista apua ja taloudellista neuvontaa koskevat palvelukset, erilaiset kurssit ja muut opetuspalvelukset sekä kulttuuri- ja virkistyspalvelukset. Luvun säännökset eivät myöskään koskisi pankkipalveluja, vakuutuksia, tietoliikennepalveluja eikä sähkön, lämmön ja veden toimittamista. Irtaimen esineen vuokraamista ja säilyttämistä koskevat sopimukset jäävät niin ikään sääntelyn ulkopuolelle.

Syynä soveltamisalan rajaukseen on se, että kaikkia kuluttajapalveluksia ei niiden erilaisuudesta johtuen ole mahdollista säännellä samalla tavalla. Palvelukset, joiden sisältönä on kuluttajan omaisuuteen kohdistuva työ, muodostavat riittävän yhtenäisen ryhmän, jotta niihin liittyvät tärkeimmät sopimusoikeudelliset kysymykset voidaan ratkaista yhteisin säännöksin. Lisäksi kuluttajansuojaviranomaisten toiminnasta kertyneet tiedot osoittavat, että näiden palvelusten yhteydessä aiheutuu määrällisesti selvästi eniten riitoja elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välillä.

Kuluttajapalvelustoimikunnan mietinnössä (komiteamietintö 1982:50) ehdotettiin, että lakiin olisi otettu joitakin yleisiä säännöksiä elinkeinonharjoittajan velvollisuuksista. Nämä säännökset olisivat eräin poikkeuksin koske-

neet kaikenlaisia kuluttajapalveluksia. Sopimusrikkomuksia ja niiden seuraamuksia koskevat säännökset olisivat kuitenkin koskeneet vain palveluksia, joiden sisältönä on kuluttajan omaisuuteen kohdistuva työ.

Toimikunnan ehdotusta tiettyjen elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia määrittelevien säännösten ulottamisesta kaikenlaisiin palveluksiin ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi toteuttaa. Velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksia koskevien säännösten puuttuessa tällaisen sääntelyn merkitys jäisi rajoitetuksi. Monet eri palvelustyyppisiin liittyvät erityisongelmat jäisivät kokonaan ratkaisematta. Lakitekniseltä kannalta nyt ehdotettujen säännösten soveltamisalan rajaaminen kauttaaltaan sellaisiin palveluksiin, joiden kohteena on kuluttajan omaisuuteen kohdistuva työ, tarjoaa sen edun, että kulutustavaran kauppaa ja mainittuja palveluksia koskevat säännöstit voidaan laatia rakenteellisesti yhdenmukaisella tavalla. Tämä lisää lain selkeyttä.

Ehdotettujen säännösten piiriin kuuluisivat muun muassa erilaiset korjaus- ja huoltopalvelukset. Tällaisten palvelusten kohteena voi olla esimerkiksi rakennus, auto, kodinkone tai jalkineet, samoin kuin ompelijoiden ja vaatturien palvelukset, pesuloiden palvelukset sekä valokuvien kehityspalvelukset. Luvun säännökset eivät tulisi sovellettaviksi rakennusurakkasopimuksiin eivätkä sellaisiin uudis- tai korjausrakentamiseen liittyviin osaurakoihin tai asunnon peruskorjaus- tai perusparannusurakoihin, jotka ovat taloudelliselta merkitykseltään huomattavia. Tällaisiin sopimuksiin sovellettaisiin ehdotetun 9 luvun säännöksiä, joissa on otettu huomioon mainitunlaisten urakoiden erityispiirteet.

Luvun säännökset olisivat kuluttajankauppaa koskevien säännösten tavoin pääosin pakottavia palveluksen tilaajan hyväksi.

3.2.3. Toimeksisaajan viivästyksen seuraamukset

Palveluksen viivästyessä tilaajalla olisi, vastaavasti kuin kulutustavaran kaupassa, oikeus vaatia sen suorittamista, paitsi milloin sopimuksen täyttämiseksi on voittamaton este tai se edellyttäisi kohtuuttomia uhrauksia.

Jos viivästys on olennainen tai jos palvelusta ei suoriteta tilaajan asettamassa kohtuullisessa lisäajassa, tilaaja saisi purkaa sopimuksen. Jos

jo ennalta on painavia syitä olettaa, että palvelus tulee olennaisesti viivästyään, tilaajalla olisi oikeus purkaa sopimus heti. Purku-oikeuden arviointiin vaikuttaisi kuitenkin se, onko palveluksen suorittaminen jo aloitettu vai ei. Jos huomattava osa palveluksesta on jo ehditty suorittaa, purku voisi koskea vain vielä suorittamatonta osaa. Jos kuitenkin palveluksen tarkoitus jäisi olennaisesti saavuttamatta, tilaaja saisi purkaa sopimuksen kokonaisuudessaan, siis myös siltä osin kuin se on jo täytetty.

Tilaajan oikeus vahingonkorvaukseen toimeksisaajan viivästyksen perusteella määräytyisi samoin perustein kuin kulutustavaran kaupassa. Toimeksisaajan olisi siten korvattava tilaajalle aiheutunut välitön vahinko, jolle hän voi osoittaa viivästyksen johtuneen hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon sopimusta tehtäessä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa. Viivästyksen johtuessa henkilöstä, jota toimeksisaaja on käyttänyt apunaan sopimuksen tai sen osan täyttämiseksi, taikka toimeksisaajan tavarantoimittajasta tai muusta alemmasta myyntiporasta vaadittaisiin, että edellä mainitut vastuuvapauden edellytykset täyttyvät sekä toimeksisaajan että tällaisen muun henkilön osalta.

Välillisestä vahingosta toimeksisaaja olisi sitä vastoin velvollinen suorittamaan korvausta vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Välillisen vahingon määrittelmä olisi yhdenmukainen kuluttajankauppaa koskevien 5 luvun säännösten kanssa. Välillisenä vahinkona pidettäisiin siten sellaista tulon menetystä, joka tilaajalle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi, muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta aiheutuvaa vahinkoa samoin kuin palveluksen kohde-esineen käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoraan taloudellista vahinkoa, samoin kuin muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa. Sillä, että kohde-esineen käyttöhyödyn menetyksestä tai siihen rinnastettavasta haitasta olisi tietyin edellytyksin mahdollista saada korvausta, on palvelussuorituksen viivästyessä merkitystä erityisesti sen vuoksi, että muuten tilaaja saattaa näissä tilanteissa jäädä kokonaan vaille käyttökelpoista oikeussuojakeinoa.

Samoin kuin kaupan yhteydessä tilaajalla olisi palveluksen viivästyessä oikeus pidäytyä

vaatimustensa turvaamiseksi palveluksen hinnan eli esimerkiksi sovittujen ennakkomaksujen suorittamisesta.

3.2.4. Palveluksen virhe

Toimeksisaajan suoritukselle asetettavista vaatimuksista otettaisiin lakiin eräitä yleisiä säännöksiä. Palvelus olisi suoritettava ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Ammattitaitoisuusvaatimuksen täsmällinen sisältö määräytyisi alakohtaisesti. Lisäksi palveluksen tulisi kestävyydeltään ja muuten vastata sitä, mitä kuluttajilla yleensä on sellaisen palveluksen yhteydessä aiheutta olettaa. Edelleen palvelus tulisi suorittaa siten, että se on terveyden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä ja määräyksissä asetettujen vaatimusten mukainen. Toimeksisaajalla olisi myös yleinen velvollisuus suorittaa palvelus tilaajan edut huomioon ottaen. Jos toimeksisaaja laiminlyö edellä mainitut velvollisuutensa, palveluksessa katsottaisiin olevan virhe.

Tilaajan elinkeinonharjoittajalta saamalla tiedoilla on palvelussopimuksissa keskeinen merkitys. Yleensä tilaajan päätöksenteko perustuu olennaisesti näihin tietoihin, koska itse suoritusta ei sopimusta tehtäessä ole olemassa eikä tilaajalla useinkaan ole edellytyksiä arvioida ennalta suorituksen sisältöä täsmällisesti. Tietojenanto ja yhteydenpito tilaajaan ovat palvelusten yhteydessä usein tärkeitä myös sopimussuhteen aikana. Tällöin saattaa tulla esiin uusia, palveluksen kannalta olennaisia seikkoja.

Lakiehdotuksessa on säännökset tietojenannon nosta sopimusta tehtäessä ja sitä edeltävässä palveluksen markkinoinnissa. Myös näihin säännöksiin kytkeytyisi virhevastuu.

Toimeksisaajan vastuu sellaisista palvelukseen liittyvistä tiedoista, joita hänen lukuunsa on annettu ennen sopimuksentekoa, olisi yhdenmukainen kuluttajankauppaa koskevien vastaavien säännösten kanssa. Näitä säännöksiä täydentäisi säännös toimeksisaajan vastuusta sellaisista tiedoista, jotka on annettu sopimussuhteen kestäessä ja jotka ovat vaikuttaneet tilaajan päätöksentekoon. Tällainen säännös on tarpeen, koska toimeksiannon sisältöä usein täsmennetään tai muutetaan sopimuksen teon jälkeen.

Lisäksi lakiehdotukseen sisältyy säännös toimeksisaajan velvollisuudesta antaa palvelukses-

ta tarpeelliset tiedot tilaajan päätöksenteon pohjaksi. Koska tiedonantovelvollisuudella on palvelusten yhteydessä korostunut merkitys, on tärkeää, että se ilmenee laista nimenomaisesti.

Lakiehdotuksessa on niin ikään nimenomainen säännös toimeksisaajan velvollisuudesta ilmoittaa tilaajalle sellaisista havaitsemistaan seikoista, joiden vuoksi palvelus ilmeisesti ei olisi tilaajan kannalta tarkoituksenmukainen. Esimerkkinä voidaan mainita, että toimeksisaaja sopimusta tehtäessä tai sen jälkeen toteaa esineen korjaamisen vaativan niin suuria toimenpiteitä, että korjaustyön kustannukset olisivat epäsuhteessa esineen arvoon ja uuden tavaran hankintakustannuksiin. Säännöksellä pyritään siihen, että elinkeinonharjoittaja sekä ennen sopimuksentekoa että sopimussuhteen aikana asettaa oman asiantuntemuksensa kulluttajan käytettäväksi. Tavoitteena on, ettei kuluttaja tilanteissa, joissa hänen omat tietonsa ovat asian arvioimiseksi riittämättömät, joudu maksamaan turhia kustannuksia hänelle hyödyttömästä tai ilmeisen epäedullisesta palveluksesta, milloin huolellisen elinkeinonharjoittajan olisi pitänyt ennalta havaita, ettei palvelusta kannata suorittaa. Säännöksessä asetetun velvollisuuden laiminlyönti vaikuttaisi ensisijaisesti palveluksesta maksettavaan hintaan. Hinnanalennusta harkittaessa tulisi muun muassa ottaa huomioon, missä vaiheessa toimeksisaajan olisi pitänyt havaita säännöksessä tarkoitettut seikat ja niiden merkitys.

Vastaavanlainen ilmoitus- ja yhteydenotto-velvollisuus syntyisi toimeksisaajalle myös siinä tapauksessa, että palvelusta suoritettaessa osoittautuu palveluksen tulevan huomattavasti kalliimmaksi kuin tilaaja saamiensa tietojen perusteella on voinut edellyttää. Syynä saattaa olla esimerkiksi se, että korjattavasta esineestä löytyy enemmän vikoja kuin alunperin oli oletettu tai että havaittuja vikoja ei ole mahdollista korjata aiotulla tavalla.

Lakiehdotuksessa on myös säännös palveluksesta annetun takuun tai muun vastaavan sitoumuksen merkityksestä virhearvioinnissa. Säännös on periaatteiltaan saman sisältöinen kuin kulutustavaran kauppaa varten ehdotettu vastaava säännös.

3.2.5. Virheen seuraamukset

Jos palveluksessa on virhe, ensisijaisena seuraamuksena olisi ehdotuksen mukaan yleensä

virheen oikaisu. Tätä koskevat säännökset olisivat yhdenmukaiset kulutustavaran kauppaa koskevien vastaavien säännösten kanssa. Tilajalla olisi siten oikeus vaatia toimeksisaajalta virheen korjaamista tai suorituksen uusimista. Edellytyksenä olisi, ettei tällaisesta virheen oikaisemisesta aiheudu toimeksisaajalle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Toisaalta toimeksisaajalla olisi yleensä oikeus korjata virhe tai uusia suorituksensa välttyäkseen muista seuraamuksista eli hinnanalennuksesta ja sopimuksen purkamisesta sekä voidakseen mahdollisesti rajoittaa tilaajalle aiheutuvaa, toimeksisaajan korvattavaksi tulevaa vahinkoa. Tilajalla olisi kuitenkin tietyin edellytyksin oikeus torjua toimeksisaajan tarjoama virheen oikaisu ja turvautua muihin virheen seuraamuksiin, kuten hinnanalennukseen tai vahingonkorvaukseen.

Jollei virheen korjaaminen tai uusi suoritus tule kysymykseen — esimerkiksi teknisistä syistä tai sen vuoksi, että tilaajalla on oikeus kieltäytyä toimeksisaajan tarjoamasta oikaisusta — tilaajalla olisi vastaavasti kuin kulutustavaran kaupassa oikeus vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta. Sama oikeus tilaajalla olisi siinä tapauksessa, että oikaisua ei suoriteta kohtuullisessa ajassa.

Tilaajalla voisi myös olla oikeus purkaa sopimus virheen vuoksi. Purkamisen edellytykset olisivat erilaiset riippuen siitä, onko kysymyksessä sopimuksen purkaminen vielä suoritettamatta olevan vai jo suoritettun työn osalta. Jos on painavia syitä olettaa, että palveluksessa tulee olemaan olennainen virhe, tilaaja saisi purkaa sopimuksen siltä osin kuin palvelus on vielä suoritettamatta. Jo tehdyn suorituksen osalta purkuseuraamuksen käyttökelpoisuutta rajoittaa palvelussopimusten yhteydessä se, että toimeksisaajan suoritus ei yleensä ole ainakaan kokonaan palautettavissa. Lakiehdotuksen mukaan tilaajalla olisi oikeus purkaa sopimus siltä osin kuin palvelus on jo suoritettu, jos muuta seuraamusta eli lähinnä virheen oikaisua tai hinnanalennusta ei voida pitää hänen kannaltaan kohtuullisena. Tehdystä suorituksesta, jota ei voida palauttaa ilman olennaista haittaa, olisi tilaajan tällöin maksettava sen mahdollista arvoa vastaava korvaus.

Säännökset tilaajan oikeudesta vahingonkorvaukseen palveluksessa olevan virheen vuoksi rakentuvat samanlaisille periaatteille kuin vastaavat kulutustavaran kauppaa varten ehdotetut säännökset. Tilajalla olisi siten aina oikeus

vahingonkorvaukseen virheestä aiheutuneesta välittömästä vahingosta. Välillisen vahingon toimeksisaaja sitä vastoin olisi velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Välillisenä vahinkona pidettäisiin, kuten kuluttajan-kaupassa, sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi tilaajalle aiheutunut tulon menetystä, muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta johtuvaa vahinkoa samoin kuin kohde-esineen käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa.

Koska virhekäsitemmelä palvelusten yhteydessä keskeisesti rakentuu ammattitaidon ja huolellisuuden vaatimuksille, mainitunlaisella vastuuperusteiden erottelulla on kuitenkin rajoitetumpi käytännön merkitys kuin tavarankaupassa. Etenkin palveluksen suorittamisessa käytetyn, muualta hankitun materiaalin osoittautuessa virheelliseksi vastuuperusteiden erottelu kuitenkin vaikuttaa toimeksisaajan korvausvastuuseen samalla tavoin kuin kuluttajankaupassa.

Lakiehdotus merkitsisi sitä, että toimeksisaaja olisi korvausvelvollinen paitsi työsuorituksensa virheestä myös palvelukseen käytetyn materiaalin virheistä samoin perustein kuin tavarankauppia. Vahingonkorvausperiaatteiden tulisi olla yhdenmukaiset riippumatta siitä, onko kysymyksessä pelkkä tavarankauppia vai tavarankauppia palvelussuorituksen yhteydessä. Tilaaajalla olisi siten oikeus korvaukseen välittömästä vahingosta myös piilevien materiaali- virheiden perusteella. Lakiehdotukseen sisältyvät säännökset materiaali- toimittajan vastuusta antaisivat kuitenkin tilaaajalle oikeuden vaatia vaihtoehtoisesti korvausta myös suoraan siltä elinkeinonharjoittajalta, jolta toimeksisaajan käyttämä materiaali on peräisin.

Sikäli kuin tuotevastuulaista ei johdu muuta, toimeksisaajan vastuu sellaisista esinevahingoista, joita palvelukseen käytetyn materiaalin virhe aiheuttaa muulle omaisuudelle kuin palveluksen kohteelle, määräytyisi samalla tavoin kuin kulutustavarankauppia vastuu 5 luvun mukaan. Toimeksisaaja voisi siten joutua korvaamaan tällaisen vahingon omasta huolimattomuudestaan riippumatta, jos vahinko kohdistuu omaisuuteen, jolla on välitön käyttöyhteys palveluksen kohteeseen. Palveluksen suorittajan takautumisoikeus materiaalin valmistajaan tai maahantuojaan nähden turvattaisiin saman-

laisella säännöksellä tuotevastuulain mukaisen korvausoikeuden siirtymisestä kuin myyjän vastaava oikeus.

Toisin kuin käytetystä materiaalista aiheutuneiden vahinkojen osalta lakiehdotukseen ei sisälly nimenomaista säännöstä siitä, miten laajalle toimeksisaajan korvausvastuu ulottuu siinä tapauksessa, että hänen työsuoritukseltaan aiheutuu vahinkoa muulle omaisuudelle. Tätä koskevaa säännöstä ei ole katsottu tarpeelliseksi, koska on muutenkin selvää, että palveluksen suorittajan vastuu mainitunlaisista suoritusvirheistä, jotka säännönmukaisesti ilmentävät huolimattomuutta, käsittää myös muulle omaisuudelle aiheutuvat vahingot.

Kuluttajankaupassa myyjän kauppaan perustuva vahingonkorvausvastuu ei ulotu tavarankauppia virheestä aiheutuviin henkilövahinkoihin, eikä esityksellä ole tarkoitus aikaansaada muutosta tähän. Palvelussopimusten yhteydessä henkilövahinkojen rajaaminen toimeksisaajan virhevastuun ulkopuolelle ei sitä vastoin ole perusteltua. Toisin kuin tavarankauppia, jonka kohteena useimmiten on teollisesti sarjavalmistettu tavara ja jossa myyjänä ei yleensä ole tavarankauppia valmistaja vaan vähittäiskauppias, palvelussopimuksissa on tyypillisesti kysymys sisällyttään yksilöllisestä suorituksesta, jossa toimeksisaajan henkilökohtaisella työllä ja taidolla on olennainen merkitys. Tämä ilmenee muun muassa siinä, että virhekäsitemmelä keskeisesti rakentuu ammattitaito- ja huolellisuusvaatimukselle. Toimeksisaaja ei tavarankauppia vähittäismyyjän tavoin ole jakeluporras vaan palveluksen tuottaja.

Tämän vuoksi myös tilaaajalle tai hänen kanssaan samassa taloudessa asuvalle aiheutuneet henkilövahingot kuuluisivat toimeksisaajan virhevastuun piiriin. Poikkeuksena olisivat kuitenkin sellaiset henkilövahingot, jotka johtuvat palvelukseen käytetyssä materiaalissa olevista piilevistä virheistä. Palvelukseen käytettyä materiaalista aiheutuvat henkilövahingot kuuluvat tuotevastuulain piiriin. Sen mukaan tuotteen valmistaja, maahantuoja tai se, joka tarjoaa tuotteen omana varustamalla sen nimellään, tavaramerkkillään tai muulla tunnukseellaan, on velvollinen korvaamaan tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta aiheutuneet henkilövahingot. Nyt käsiteltävissä säännöksissä ei tämän vuoksi ole aiheellista asettaa toimeksisaajaa sen enempää kuin tavarankauppia jatkamaan vastuuseen sellaisista palveluksen suorittamisesta käytetyn materiaalin aiheuttamista

henkilövahingoista, jotka eivät johdu huolimattomuudesta hänen puolelleen. Eri asia on, että toimeksisaajan voi tietenkin joutua vastuuseen tuotevastuulain säännösten nojalla, esimerkiksi jos hän on tuotteen valmistaja tai maahantuojia.

Samoin kuin kuluttajankaupassa tilaajalla olisi virhetilanteissa oikeus pidättäytyä maksamasta palveluksen hintaa. Tilaaja ei kuitenkaan saisi pidättäytyä määrää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on virheen perusteella oikeus.

3.2.6. *Palveluksen yhteydessä aiheutuneet omaisuusvahingot*

Lakiehdotuksessa on erityinen säännös toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuudesta tapauksissa, joissa palveluksen kohde-esine taikka muu tilaajan omaisuus vahingoittuu palveluksen yhteydessä muusta syystä kuin itse tilatun suorituksen virheellisyyden vuoksi. Esimerkkeinä tällaisista vahingoista voidaan mainita korjausvuoroa tai noutamista odottavan esineen vahingoittuminen tai katoaminen sen ollessa toimeksisaajan huostassa. Oikeuskäytännössä on aikaisemmin vakiintuneesti katsottu, että toimeksisaaja on velvollinen korvaamaan mainitunlaiset, huostassaan olevalle omaisuudelle aiheutuneet vahingot, jollei hän voi osoittaa, että vahinko ei johtunut huolimattomuudesta hänen puolelleen. Vuonna 1991 annetussa ratkaisussa (KKO 1991:65), joka koski hevostalliin korvausta vastaan hoidettavaksi ja valmennettavaksi sijoitetun hevosen vahingoittumista, korkein oikeus velvoitti toimeksisaajan korvaamaan aiheutuneen vahingon, koska tämä ei ollut voinut näyttää vahingon johtuneen olosuhteista, joita hän ei olisi voinut välttää ja joiden seurauksia hän ei olisi voinut estää. Ilmaisuu viittaa siihen, että korvausvelvollisuuden ei enää katsottu edellyttävän huolimattomuutta, vaan että vastuu huostassa olevasta omaisuudesta ulottuisi kaikkiin sellaisiin vahingon syihin, jotka ovat toimeksisaajan vaikutusmahdollisuuksien piirissä. Lakiehdotuksessa ei kuitenkaan ole katsottu aiheelliseksi omaksua puheena olevissa tilanteissa huolimattomuudesta riippumatonta vastuuta. Sääntelyn kohteena olevien palvelusten yhteydessä huolenpito palveluksen kohteena olevasta omaisuudesta samoin kuin muusta palvelussuorituksen vuoksi toimeksisaajan hallintaan tai val-

vontaan tulleesta omaisuudesta ei ole toimeksisaajan päävelvollisuus, vaan sopimuksen täyttämiseen liittyvä sivuvelvollisuus. Huolellisuusmittapuu on vakiintuneesti ollut toimeksisaajan kannalta ankara. Yleensä voidaan edellyttää, että lakiehdotuksessa tarkoitettuja palveluksia tarjoava elinkeinonharjoittaja järjestää asianmukaisen vakuutusturvan, jonka piiriin kuuluu myös harjoitetun toiminnan vuoksi elinkeinonharjoittajan huostaan otettava omaisuus. Merkittävimmät vahinkoriskit, joihin ei liity toimeksisaajan huolimattomuutta, tulevat tällöin katetuiksi vakuutuksin. Huolellisuusmittapuun varaan rakentuva vastuu antaa riittävät mahdollisuudet arvioida ja ratkaista muun muassa kysymys siitä, onko toimeksisaaja huolehtinut vakuutusjärjestelystä asianmukaisesti. Mainituista syistä ei ole katsottu perustelluksi ulottaa huolimattomuudesta riippumatonta vastuuta nyt säänneltävänä oleviin vahinkotilanteisiin. Lakiehdotuksen mukaan toimeksisaaja olisi velvollinen korvaamaan palveluksen vuoksi hallinnassaan tai valvonnassaan olevalle tilaajan omaisuudelle aiheutuneet vahingot, jollei hän voi osoittaa, että vahinko ei johtunut huolimattomuudesta hänen puolelleen.

3.2.7. *Palveluksen hinta*

Samoin kuin kuluttajankauppaa koskevaan lukuun myös esillä olevaan lukuun sisältyisi säännöksiä hinnan määräytymisestä silloin, kun palveluksen hinnasta tai sen laskemistavasta ei ole sovittu. Koska on melko tavallista, että palveluksia tilataan ilman että osapuolet sopivat tai edes voivat sopia sen hinnasta etukäteen, näillä säännöksillä on palvelusten yhteydessä enemmän käytännön merkitystä kuin tavarann kaupassa. Samasta syystä palveluksen hinnan määräytymiseen liittyvät kysymykset vaativat myös joitakin erityissäännöksiä, joihin ei kuluttajankaupassa ole samanlaisia tarvetta.

Jos palveluksen hinnasta tai sen laskemistavasta ei ole sovittu, tilaajan olisi maksettava hinta, joka on kohtuullinen ottaen huomioon palveluksen sisältö, laajuus, laatu, taloudellisesti tarkoituksenmukainen suoritustapa, sopimuksentekoaikankohdan käypä hinta tai hinnan laskemistapa sekä muut olosuhteet. Lisäksi lakiehdotuksessa on nimenomainen säännös siitä, että jos toimeksisaaja on palvelusta markkinoitaessa antanut tietoja palveluksen hinnas-

ta tai sen laskemistavasta ja näiden tietojen voidaan olettaa vaikuttaneen sopimukseen, tilaajan maksettava hinta määräytyisi annettujen tietojen mukaisesti. Erityinen säännös on tarpeen myös elinkeinonharjoittajan oikeudesta vaatia maksu sellaisista alustavista toimenpiteistä, kuten esineen korjaustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittämisestä tai työn kustannusten arvioimisesta, jotka hän on suorittanut kuluttajan pyynnöstä mutta jotka eivät johda palveluksen tilaamiseen.

Eräiden palvelusten kohdalla on melko tavallista, että toimeksisaaja antaa tilaajalle tämän pyynnöstä etukäteisarvion siitä, mitä palvelus tulee maksamaan. Palveluksen tarkka hinta ei näet useinkaan ole sopimusta tehtäessä tiedossa. Lakiin ehdotetaan tämän vuoksi otettavaksi erityinen säännös siitä, mikä merkitys annetulla *hinta-arviolla* olisi palveluksen lopullista hintaa määrättäessä. Kuten edellä on todettu, ehdotukseen sisältyy säännös myös niiden tilanteiden varalta, joissa ei ole annettu varsinaista hinta-arviota mutta joissa osoittautuu, että palvelus tulisi huomattavasti kalliimmaksi kuin tilaajalla hänelle annettujen tietojen perusteella taikka muutoin on ollut perusteltua aiheutta olettaa. Säännösten tarkoituksena on ehkäistä tilanteet, joissa toimeksisaajan palveluksen suorittamisen jälkeen vaatima hinta huomattavasti ylittää sen, mihin tilaajalla sopimusta tehtäessä on ollut aiheutta varautua.

Palveluksen hintaan liittyvät myös säännökset vaaranvastuusta. Lakiehdotuksen mukaan toimeksisaajalla ei olisi oikeutta periä maksua suorituksesta, joka menee hukkaan ennen palveluksen luovutusta muusta kuin tilaajasta johtuvasta syystä. Esimerkkinä tästä voidaan mainita palvelusta varten hankitun tai jo osaksi työstetyn materiaalin tapaturmainen vahingoittuminen. Periaate olisi siten sama kuin tavaran kaupan vaaranvastuusäännöksissä.

Etenkin korjauspalvelusten yhteydessä tulee usein esiin kysymys toimeksisaajan oikeudesta suorittaa toimeksiantoon kuulumattomia töitä eli niin sanottuja *lisätöitä* ilman tilaajan erikseen antamaa suostumusta. Lähtökohtana on, että toimeksisaajalla on sekä oikeus että velvollisuus suorittaa vain ne toimenpiteet, joista on sovittu tai joita sovittu suoritustulos edellyttää. Määrätyin edellytyksin on kuitenkin tilaajan edun mukaista sallia, että toimeksisaaja suorittaa tarvittaessa myös lisätöitä, vaikka nimenomaista suostumusta tilaajalta ei voitaisi-kaan saada. Lisätöiden suorittaminen samassa

yhteydessä muun työn kanssa saattaa merkitä tilaajalle kustannusten säästöä, jos kyseessä on toimenpide, joka piakkoin tulisi joka tapauksessa tarpeelliseksi suorittaa.

Lakiehdotukseen sisältyy tämän vuoksi säännös, jonka mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus tietyissä tapauksissa suorittaa sellaisia lisätöitä, jotka ovat tarpeellisia ja jotka on tarkoituksenmukaista suorittaa samassa yhteydessä kuin tilattu palvelus. Edellytyksenä olisi, että tilaaja ei ole tavoitettavissa kohtuullisessa ajassa ohjeiden saamiseksi ja että lisätöistä aiheutuvat kustannukset ovat vähäiset tai vähäiset suhteessa alunperin sovitun palveluksen hintaan.

Palveluksen hintaan liittyy niin ikään kysymys tilaajan maksuvelvollisuudesta siinä tapauksessa, että hän *peruuttaa* toimeksiannon ennen kuin palvelus on suoritettu loppuun. Lakiehdotukseen on otettu tätä koskevat säännökset, jotka ovat pääosin yhdenmukaiset kulutustavaran kaupan osalta ehdotettujen vastaavien säännösten kanssa.

Tilaajan olisi aina maksettava vastike peruutuksen tapahtuessa mahdollisesti jo suoritetuista toimenpiteistä sekä toimenpiteistä, jotka on suoritettava peruutuksesta huolimatta, kuten esimerkiksi korjaustyön vuoksi puretun esineen kokoonpanosta. Tilaajan olisi yleensä myös korvattava toimeksisaajalle mahdollisesti jo aiheutuneet, peruutuksen vuoksi hyödyttömiksi käyvät kustannukset, kuten kyseistä palvelusta varten muualta tilatun erikoismateriaalin hankintakulut. Myös muusta vahingosta eli lähinnä siitä voitosta, joka toimeksisaajalle olisi kertynyt suorittamatta jäävästä palveluksesta, tilaaja voisi joutua suorittamaan kohtuullisen korvauksen. Perusteet korvausvelvollisuudesta vapautumiselle olisivat samat kuin kuluttajan-kaupan yhteydessä. Korvausvelvollisuutta voitaisiin sovitella, jos toimeksiannon peruutus johtuu taloudellisista vaikeuksista, joihin tilaaja on joutunut pääasiassa omatta syyttään.

3.2.8. Toimeksisaajan oikeussuoja

Samoin kuin kulutustavaran kauppaa koskevassa luvussa myös palveluksia koskevassa luvussa olisi säännöksiä kuluttajan sopimusrikkomuksen seuraamuksista. Lakiehdotuksessa säänneltäisiin toimeksisaajan oikeus pidäytyä omasta suorituksesta, mikäli tilaaja viivästyy sopimuksen mukaisten ennakkomaksujen maksamisessa. Niin ikään säänneltäisiin toimek-

sisaajan oikeus purkaa sopimus tilaajan maksuviivästyksen perusteella sekä siinä tapauksessa, että tilaaja laiminlyö myötävaikuttaa sopimuksen täyttämiseen siten kuin palveluksen suorittaminen edellyttää. Nämä säännökset vastaisivat periaatteiltaan kulutustavaran kaupassa sovellettavaksi tulevia säännöksiä.

Toimeksisaajan oikeus vahingonkorvaukseen hänen purkaessaan sopimuksen tilaajan maksuviivästyksen vuoksi määräytyisi samoin perustein kuin tilaajan peruuttaessa palveluksen. Tältäkin osin esitys on yhdenmukainen kulutustavaran kauppaa koskevien säännösehdo-
tusten kanssa.

Lakiehdotuksessa on myös säännös toimeksisaajan pidätysoikeudesta palveluksen kohdesineeseen. Jos palveluksen kohteena on irtain esine, joka on toimeksisaajan hallinnassa, ja tilaaja laiminlyö sopimuksesta johtuvan maksuvelvollisuutensa, toimeksisaajalla olisi sen mukaan oikeus olla luovuttamatta esinettä tilaajalle tai esineen omistajalle, kunnes saatava on maksettu tai siitä on asetettu riittävä vakuus. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeut-
ta.

3.3. Tilanne muissa pohjoismaissa

Norjassa tuli vuoden 1990 alusta voimaan laki käsityöläisten palveluksista kuluttajille (lov om håndverkertjenester m m for brukere; lov 16. juni 1989 nr. 63). Lain soveltamisala vastaa pääosin esillä olevaa esitystä.

Ruotsissa tuli 1 päivänä heinäkuuta 1986 voimaan kuluttajapalveluslaki (konsumenttjänstlag, SFS 1985:716). Esillä olevan ehdotuksen tavoin se koskee palveluksia, joiden sisältönä on irtaimen tai kiinteään omaisuuteen kohdistuva työ. Lisäksi laki kuitenkin koskee myös säilytyspalveluksia.

Tanskassa on keväällä 1988 julkaistu komiteamietintö (Betaenkning om forbrugeraftaler om arbejder på løsøre og fast ejendom (forbrugertjenster). Betaenkning nr. 1133/1988), joka sisältää ehdotuksen kuluttajapalveluksia koske-
vaksi laiksi. Lakiehdotus vastaa soveltamisalaltaan Ruotsin kuluttajapalveluslakia.

4. Taloelementtien kauppa ja rakennusurakka

4.1. Nykyinen tilanne

Kuluttajalla, joka haluaa hankkia itselleen

uudisrakennuksen ympärivuotista tai vapaa-ajan asumista varten, on käytettävissään useanlaisia vaihtoehtoja. Talo voidaan rakentaa pitkälle työstetyistä ja valmiiksi mitoitetuista rakennuselementeistä, jotka valmistetaan tehtaalla ja asennetaan paikoilleen rakennuskohteessa sen jälkeen, kun rakennuksen perustus on tehty. Talo voidaan myös rakentaa paikalla vähemmän esityöstettyjä elementtejä tai rakennusaineita käyttäen joko kokonaisurakalla tai osaurakoita teettämällä.

Sopimus asennusvalmiiden taloelementtien toimituksesta on oikeudellisesti irtaimen omaisuuden kauppa silloinkin, kun toimitukseen sisältyy elementtien paikoilleen asennus. Tällaisiin sopimuksiin tulee sovellettavaksi kuluttajansuojalain 5 luku ja sitä täydentävänä kauppalaki. Sekä puu- että betonielementtialalla on käytössä taloelementtitoimituksia koskevat vakiosopimusehdot. Sen enempää kauppalaki kuin kuluttajansuojalain 5 lukukaan eivät koske rakennusurakkasopimuksia eivätkä yleensä myöskään talonrakennukseen liittyviä osaurakkasopimuksia. Kauppalain 2 §:n 1 momentista näet ilmenee nimenomaisesti, että lakia ei sovelleta sopimukseen rakennuksen taikka muun maalla tai vedessä olevan kiinteän laitoksen tai rakennelman rakentamisesta. Mainitun pykälän 2 momentissa puolestaan säädetään, että lakia ei sovelleta sopimukseen, jonka mukaan tavaran toimittajan on myös suoritettava työtä tai muu palvelus, jos palvelus muodostaa pääosan hänen velvollisuuksistaan. Kokonaisurakkasopimukset jäävät siten kauppalain ulkopuolelle 2 §:n 1 momentin nojalla ja osaurakkasopimukset yleensä 2 §:n 2 momentin nojalla. Viimeksi mainittu kaupan ja palvelusopimusten rajanvetoa koskeva yleissäännös merkitsee toisaalta myös, ettei ole tarkkaa ja yksiselitteistä perustetta, jonka avulla voitaisiin ratkaista, onko sekä tavara- että palvelusuorituksia käsittävää sopimusta pidettävä kauppana vai ei. Myös elementtitalojen toimitussopimusten kohdalla saattaa siten toisinaan syntyä epäselvyyttä sen suhteen, onko sopimukseen sovellettava kauppaa koskevia säännöksiä vai ei.

4.2. Ehdotusten syyt ja pääsisältö

Esityksessä ehdotetaan, että kuluttajansuojalakiin otettaisiin uusi 9 luku, jossa säänneltäisiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiä

uudisrakennuksen hankintaa koskevia sopimuksia sekä silloin, kun kysymyksessä on kauppana pidettävä elementtien toimitussopimus, että silloin, kun kysymyksessä on kokonaisurakkasopimus tai rakentamiseen liittyvä, taloudelliselta merkitykseltään huomattava osaurakkasopimus. Luvun soveltamisalaan kuuluisivat uudisrakentamiseen liittyvien sopimusten ohella korjausrakentamista koskevat kokonaisurakkasopimukset ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavat osaurakkasopimukset samoin kuin asunnon peruskorjausta tai peruseräntämistä koskevat, taloudelliselta merkitykseltään huomattavat urakkasopimukset.

Kokoamalla mainittuja sopimustyyppejä koskevat säännökset samaan lukuun saadaan aikaan kattava, erilaiset uudistalon hankintamuodot ja asuntojen korjausurakat käsittävä säännöstö. Tällä tavoin voidaan olennaisesti vähentää niitä rajanveto-ongelmia, joita muuten syntyisi ratkaistaessa, mitä säännöstöä kulloinkin on sovellettava. Kysymyksessä olevien sopimusten erityispiirteet voidaan samalla ottaa asianmukaisesti huomioon.

Siltä osin kuin erityistä syytä poikkeamiin ei ole, luvun säännökset ovat yhdenmukaiset 5 ja 8 luvun kanssa. Selkeyden vuoksi viittaustekniikkaa on tästä huolimatta käytetty vain hyvin rajoitetusti. Tekstimäärän supistamista tärkeämpänä on pidetty sitä, että sovellettavat säännökset ovat pääosin luettavissa asianomaisesta luvusta, jolloin normien sisällön hahmottaminen on huomattavasti helpompaa kuin viittaustekniikkaan turvauduttaessa.

Kuten yllä on mainittu, ehdotetut säännökset noudattavat 5 ja 8 luvussa omaksuttuja periaatteita sikäli kuin kysymyksessä olevien sopimusten erityispiirteet eivät ole edellyttäneet toisenlaisia ratkaisuja. Seuraavassa tarkastellaan keskeisimpiä näistä poikkeavista säännöshdotuksista.

Virhettä koskevat säännökset pohjautuvat pääosin valmisteilla olevaan asuntokauppalaikiin ehdotettuihin uuden asunnon kauppaa koskeviin vastaaviin säännöksiin. Virhesäännökset on siten tässä luvussa samoin kuin 5 ja 8 luvussakin laadittu säänneltävänä olevan suorituksen sisältöä silmällä pitäen. Peruseriaatteet ovat kuitenkin paljolti yhdenmukaisia.

Sopimuksen purkamiskynnys olisi lakiehdotuksen mukaan korkeampi kuin tavarankaupassa, koska purkamisesta on yleensä huomattavaa haittaa molemmille sopijapuolille. Yhden

valmistajan taloelementit eivät useinkaan sovi yhteen toisen valmistajan elementtien kanssa, joten jos sopimus puretaan suorituksen ollessa kesken, suuri osa jo toimitetuista tai asennetuista elementeistä saattaa osoittautua hyödyttömiksi tai toisen valmistajan elementtien soveltamisesta jo pystytettyihin rakenteisiin saatava aiheutua huomattavia lisäkustannuksia. Myös sopimuksen purkamisen vaikutukset edellyttävät tavarankauhasta poikkeavaa sääntelyä.

Toimeksisaajan sopimusrikkomuksesta aiheutuvaa vahingonkorvausvelvollisuutta koskevat säännökset vastaisivat asuntokauppalakiehdotuksen vastaavia säännöksiä, jotka puolestaan rakentuvat samoille periaatteille kuin nyt ehdotettavat kuluttajansuojalain 5 ja 8 luvun vahingonkorvaussäännökset. Viivästystilanteiden varalta esillä olevaan lukuun on kuitenkin tämän lisäksi otettu säännökset vakiokorvauksesta eli korvauksesta, johon tilaajalla olisi oikeus ilman, että hänen on erikseen esitettävä näyttöä aiheutuneesta vahingosta ja sen suuruudesta. Kun kysymys on tilaajan kannalta erityisen tärkeistä ja taloudelliselta arvoltaan merkittävistä suorituksista, joiden viivästyminen on tyypillisesti omiaan aiheuttamaan tilaajalle sekä taloudellista vahinkoa että tuntuva haittaa, tällaisen vakiokorvauksen tarve on ilmeinen. Alan sopimusehdoissakin on jo nykyisin määräyksiä viivästysseuraamuksena on kuitenkin tilaajan kannalta niin suuri, että ei ole katsottu perustelluksi jättää asiaa pelkästään sopimuskäytännön varaan.

Talotoimittajan suoritus käsittää usein vain osan valmiin asuinrakennuksen vaatimista rakennusosista, tarvikkeista ja töistä. Tällöin talotoimittaja saattaa kuitenkin antaa tilaajalle kustannusarvion rakennushankkeen kokonaismenoista. Tällaisella arviolla saattaa olla tilaajalle tärkeä merkitys hänen suunnitellessaan hankkeen rahoitusta. Lakiehdotukseen onkin otettu nimenomaiset säännökset talotoimittajan vastuusta siinä tapauksessa, että hankkeen todelliset kustannukset osoittautuvat annettua arviota suuremmiksi. Jos arviota ei ole laadittu riittävän huolellisesti ja tilaajalle aiheutuvat kustannukset tämän vuoksi ylittävät arvion olennaisesti, tilaaja olisi oikeutettu saamaan talotoimittajalta kohtuullisen korvauksen aiheutuneista lisämenoista.

Lakiehdotuksen 8 luvussa säänneltyjen korjaus-, huolto- yms. palvelusten osalta lakiehdot-

tuksessa on erityiset säännökset hinta-arvion merkityksestä ja toimeksisaajan oikeudesta veloittaa tilaajaa lisätöistä, joista ei nimenomaisesti ole sovittu. Tällaisten säännösten tarve johtuu siitä, että 8 luvussa tarkoitettujen palvelusten yhteydessä ei sopimusta tehtäessä ole useinkaan mahdollista täsmentää suorituksen sisältöä riittävän tarkasti. Toisaalta palvelusten taloudellinen arvo on tyypillisesti sellaista suuruusluokkaa, että tilaajan aseman kannalta ei ole kovinkaan ongelmallista sallia hinta-arvion käyttöä ja mahdollisuutta sen ylittämiseen eikä myöskään tarpeellisten lisätöiden tekemistä ilman nimenomaista sopimusta. Esillä olevassa 9 luvussa säänneltyjen sopimusten yhteydessä tilanne on toisenlainen. Kun kysymyksessä ovat tilaajan kannalta niin suuret taloudelliset arvot kuin rakennus- ja korjausurakoiden kohdalla on laita, kiinteän hinnan periaatteesta poikkeaminen ei voi tulla kysymykseen samalla tavoin kuin 8 luvussa tarkoitettujen palvelusten yhteydessä. Hinta-arvioiden käyttöön ja ilman eri sopimusta tehtäviin lisätöihin ei tällöin ole myöskään samanlaista tarvetta, koska hanke aina vaatii tarkkaa suunnittelua, jolloin myös tilattavan suorituksen sisältö ja sen edellyttämä hinta on mahdollista riittävästi täsmentää jo sopimusta tehtäessä. Lakiehdotuksen mukaan hinta-arvio ja sen ylittäminen tietyissä rajoissa voisi tulla kysymykseen vain elementtitoimituksiin liittyvän asennuksen tai muun liitännäispalveluksen osalta. Oikeutta sopimukseen kuulumattomiin lisätöihin ei olisi.

Vaikka kiinteän hinnan periaate olisi selvä pääsääntö, ei sitä kaikissa olosuhteissa voida noudattaa täysin ehdottomasti. Taloelementtien toimitus samoin kuin rakennus- tai korjausurakka on tyypillisesti pitkäkestoinen tapahtumasarja. Sen vuoksi on tarpeen, että toimeksisaajalle annetaan tietty mahdollisuus sopimusehdoin varautua sellaisiin yllättäviin kustannusmuutoksiin, joita ei sopimusta tehtäessä ole voitu ennakoita. Näin voidaan välttyä siltä, että hintataso joudutaan etukäteen asettamaan niin korkeaksi, että odottamattomatkin kustannusriskit tulisivat etukäteen huomioon otetuiksi. Lakiehdotuksen mukaan sopimusehdot, joiden mukaan toimeksisaajalla on sopimuksenteon jälkeen oikeus korottaa sovittua hintaa, olisivat tämän vuoksi tietyissä tilanteissa sallittuja. Sekä hinnankorotusperusteet että korotuksen enimmäismäärät olisivat kuitenkin täsmällisesti rajatut.

Esillä olevassa luvussa säänneltävien sopi-

musten taloudellinen merkitys on syynä myös siihen, että lakiehdotukseen on otettu säännös velvollisuudesta asettaa vakuus tilaajalta mahdollisesti perittävistä ennakkomaksuista. Jos sopimuksessa edellytetään tilaajan maksavan osan hinnasta etukäteen, toimeksisaajan olisi asetettava siitä turvaava vakuus. Vakuuden olisi oltava voimassa siihen saakka, kun toimeksisaajan suorituksen arvo vastaa vähintään suoritun ennakkomaksun määrää.

Lakiehdotukseen on otettu nimenomaiset säännökset tilaajan myötävaikutusvelvollisuudesta ja sen laiminlyömisestä seuraamuksista. Tällaiset säännökset ovat tarpeen, koska puheena olevissa sopimussuhteissa tilaajan myötävaikutuksella saattaa olla suuri merkitys toimeksisaajan mahdollisuuksille täyttää sopimus asianmukaisesti, ja myötävaikutuksen laiminlyönti voi aiheuttaa toimeksisaajalle merkittävää taloudellista vahinkoa. Lakiehdotuksen mukaan toimeksisaajalla olisi tietyin edellytyksin oikeus vahingonkorvaukseen tai sopimuksen purkamiseen, jos tilaaja ei täytä myötävaikutusvelvollisuuttaan.

5. Kuluttajan asema suhteessa aikaisempiin myyntiportaisiin ja sopimuskumppanin itsenäisiin avustajiin

5.1. Ehdotusten syyt ja pääsisältö

Aikaisemman myyntiportaan vastuu. Sekä kuluttajankauppaa että kuluttajapalveluksia koskevat lakiehdotukset sääntelevät keskenään sopimussuhteessa olevan elinkeinonharjoittajan (myyjän tai toimeksisaajan) ja kuluttajan (ostajan tai tilaajan) suhdetta. Tavarankaupassa myyjä on lakiehdotuksen samoin kuin voimassa olevan kuluttajansuojalain ja kauppalain mukaan ostajaan nähden vastuussa tavarassa olevista virheistä riippumatta siitä, johtuuko virhe hänen omasta menettelystään vai onko se peräisin jostakin aiemmasta myyntiportaasta. Vähittäismyyjä on siten ostajalle vastuussa myös tavarassa olevista valmistusvirheistä. Ostajan käytettävissä oleviin seuraamuksiin ei vaikuta se, onko myyjä voinut havaita virheen tai onko hän muuten menetellyt huolimattomasti. Poikkeuksen tässä suhteessa muodostaa ehdotuksen mukaan vain myyjän vastuu välillisistä vahingoista: niiden korvaaminen edellyttää, että virhe tai vahinko johtuu huolimatto-

muudesta myyjän puolella. Vastaavasti palveluksen suorittanut elinkeinonharjoittaja on tilaajaan nähden vastuussa myös palvelukseen käytetyssä materiaalisissa, kuten varaosissa tai tarveaineissa, olevista virheistä silloinkin, kun hän on hankkinut materiaalia muualta.

Tavarän myyjä tai palveluksen suorittaja, joka virhevastuunsa perusteella on velvollinen hyvittämään ostajalle tai tilaajalle tällaisen aikaisemmasta myyntiportaasta peräisin olevan virheen, joutuu puolestaan vaatimaan hyvitystä siltä, jolta hän on hankkinut tavarän tai materiaalin. Tämä tavaräntoimittaja taas saattaa joutua vaatimaan hyvitystä omalta sopimus-kumppaniltaan aikaisemmassa myyntiportaassa. Tällä tavoin vastuu voi lopulta kanavoitua siihen myyntiportaaseen, josta virhe on peräisin. Jakeluketjussa käytettävät sopimusehdot saattavat kuitenkin estää tällaisen kanavoitumisen.

Kuluttajalla sitä vastoin on voimassa olevan oikeuden mukaan vain hyvin rajoitetut mahdollisuudet kohdistaa virheen perusteella vaatimuksia suoraan sellaiseen myyntiportaaseen, johon hän ei ole sopimussuhteessa. Toisinaan tavaraan liittyy valmistajan tai maahantuojan antama sitoumus (takuu tai muu vastaava), johon kuluttaja tietenkin voi vedota sen sisälön mukaan. Usein tällaiset sitoumukset antavat kuluttajalle vain oikeuden vaatia virheellisen tavarän korjaamista. Toisinaan taas esimerkiksi elintarvikepakkaukseen saattaa sisältyä valmistajan tai maahantuojan sitoumus maksaa kauppahinta takaisin kuluttajan palauttaessa virheellisen tavarän. Jos tämän kaltaista sitoumusta ei ole annettu, kuluttajan oikeudet suhteessa aikaisempiin myyntiportaisiin määräytyvät ensisijaisesti vahingonkorvauslain mukaan. Mahdollisuuksia korvauksen saamiseen rajoittaa yhtäältä se, että vastuu edellyttää huolimattomuutta; jonka olemassaolosta kantajalla on todistustaakka, ja toisaalta vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n säännös. Sen mukaan niin sanotusta puhtaasta varallisuusvahingosta eli vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon, on suoritettava korvausta vain, jos vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muussa tapauksessa siihen on erittäin painavia syitä. Oikeuskäytännössä ei ole muotoutunut selkeitä periaatteita sen suhteen, minkälainen vahingonkorvausvastuu tavarän jakeluketjuun kuuluvilla tahoilla on tavarän loppukäyttäjälle aiheutu-

vasta puhtaasta varallisuusvahingosta.

Usein kuluttaja mieltää vastuun valmistusvirheistä kuuluvan tavarän valmistajalle tai maahantuojaalle pikemmin kuin sille vähittäismyyjälle, jolta hän on tavarän ostanut. Tämän vuoksi ei ole harvinaista, että kuluttaja virhetilanteessa kääntyy vaatimuksineen suoraan valmistajan tai maahantuojan puoleen olematta tietoinen siitä, että hänen oikeutensa suhteessa tähän tahoon ovat olennaisesti rajoitetummat kuin suhteessa tavarän myyjään. Kuluttaja saattaa menetellä näin etenkin silloin, kun yhteydenotto valmistajaan tai maahantuojaan ei aiheuta juurikaan suurempia käytännöllisiä hankaluksia kuin reklamaation esittäminen myyjälle. Jos valmistaja tai maahantuoja ei suoralta kädeltä torju kuluttajan vaatimuksia ja ohjaa häntä kääntymään myyjän puoleen, vaan ryhtyy esimerkiksi toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi, tilanne saattaa muodostua kuluttajan kannalta ongelmalliseksi, mikäli korjausyritys ei johda tyydyttävään tulokseen ja kuluttaja sittemmin esimerkiksi haluaa purkaa kaupan ja vaatia kauppahinnan palauttamista tai vahingonkorvausta. Kuluttaja on valmistajan tai maahantuojan puoleen kääntyessään saattanut kokonaan jättää reklamoimatta virheen vuoksi myyjälle, ja jos valmistaja tai maahantuoja tässä vaiheessa torjuu kuluttajan esittämät taloudelliset vaatimukset, kuluttaja on jo saattanut menettää oikeutensa kohdistaa seuraamuksia myyjään. Kuluttaja saattaa näin joutua heikompaan asemaan kuin jos hän olisi heti kääntynyt vaatimuksineen myyjän puoleen. Kuitenkin on monesti ymmärrettävää, että kuluttaja, joka tietää myyjän olevan syytön virheeseen, katsoo tai olettaa vastuun virheestä kuuluvan valmistajalle tai maahantuojaalle ja sen vuoksi esittää vaatimuksensa suoraan tälle. Valmistajan tai maahantuojan puoleen kääntyminen saattaa olla kuluttajan mielestä luonteva ratkaisu myös silloin, kun hän tietää, ettei myyjällä ole edellytyksiä itse ryhtyä toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi, vaan että myyjä joutuisi joka tapauksessa turvautumaan asiassa valmistajaan tai maahantuojaan.

Kuluttajan oikeuksilla suhteessa aikaisempiin myyntiportaisiin on erityisen suuri merkitys silloin, kun tavarän myyjä tai palveluksen suorittaja on tavarassa tai palvelukseen käytetyssä materiaalisissa olevan valmistusvirheen ilmetessä maksukyvytön tai lopettanut toimintansa. Tällöin kuluttaja ei voi saada hänelle

kuuluvaa oikeussuojaa suhteessa sopimus-kumppaniinsa, ja jos hänen oikeutensa suhteessa aikaisempiin myyntiportaisiin ovat rajoitetut kuten nykyisin, virheestä aiheutuva vahinko voi jäädä kuluttajan kärsittäväksi huolimatta siitä, että kysymyksessä on virhe, jonka viime kädessä tulisi kanavoitua valmistajan vastattavaksi.

Myös muissa tapauksissa on kuitenkin oikeuspoliittisesti tarkoituksenmukaista, että kuluttaja halutessaan voi kanavoida vastuun suoraan siihen myyntiportaaseen, joka on virheen aiheuttanut tai joka esimerkiksi tavarahan hantuojana on lähempänä virheen alkulähdettä kuin yksittäinen vähittäismyyjä. Tämä ei estä sitä, että tavarahan jakeluorganisaatiossa esimerkiksi huoltotoiminnot järjestetään tietyn myyntiportaan yhteyteen. Vaikka tietty myyntiporras ei voisi torjua kuluttajan esittämiä vaatimuksia, ei tietenkään olisi estettä sille, että kuluttajaa opastetaan sen suhteen, mikä on joutuisin ja yksinkertaisin menettelytapa esimerkiksi virheen oikaisun toteuttamiseksi.

Kuluttajan aseman parantamiseksi niihin myyntiportaisiin nähden, joihin hän ei ole sopimussuhteessa, lakiehdotukseen on otettu säännökset, joiden mukaan ostajalla olisi tietyn edellytyksin oikeus kohdistaa tavarahan virheeseen perustuva, kauppaa koskevien säännösten mukainen vaatimuksensa myös aikaisemmassa myyntiportaassa olevaan elinkeinonharjoittajaan, joka on luovuttanut tavarahan jälleenmyyntiä varten. Palveluksen tilaajalla olisi vastaavasti oikeus kohdistaa palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheeseen perustuva, lakiehdotuksen mukainen vaatimuksensa myös elinkeinonharjoittajaan, joka aikaisemmassa myyntiportaassa on luovuttanut materiaalin jälleenmyyntiä varten.

Kuluttaja voisi siten pääsääntöisesti vaatia aikaisemmalta myyntiportaalta virheen korjaamista ja vahingonkorvausta samanlaisin edellytyksin kuin tavarahan myyjältä tai palveluksen suorittajalta. Kuluttaja voisi myös purkuun rinnastettavalla tavalla ja sitä koskevin edellytyksin vaatia kauppahinnan takaisin maksamista sitä vastaan, että hän puolestaan luovuttaa virheellisen tavarahan tai materiaalin. Aikaisempi myyntiporras ei kuitenkaan olisi velvollinen palauttamaan suurempaa osaa kauppahinnasta kuin mikä vastaa sen oman sopijapuolen maksamaa vastiketta. Palautusvelvollisuus ei siten ulottuisi myöhemmän myyntiportaan myyntikatteeseen. Vastaavasti mahdollinen hinnan-

alennus ei voisi ylittää määrää, jonka kyseinen myyntiporras olisi saman virheen perusteella kauppalaan mukaan joutunut suorittamaan omalle sopijapuolelleen. Yleisenä rajoituksena olisi, että kuluttaja ei voisi kohdistaa aikaisempaan myyntiportaaseen vaatimuksia sellaisen virheen vuoksi, joka perustuu myöhemmän myyntiportaan menettelyyn.

Ehdotettu sääntely ei rajoittaisi myyjän tai palveluksen suorittajan velvollisuuksia ja vastuuta, vaan kuluttajalla olisi oikeus valita, keneen hän vaatimuksensa kohdistaa. Selvää on, ettei ehdotettu järjestelmä antaisi kuluttajalle oikeutta kahdenkertaiseen hyvitykseen samasta vahingosta.

Itsenäisen avustajan vastuu. Myös silloin, kun kuluttajan sopimus-kumppani käyttää sopimuksen täyttämiseksi tarvittavan työsuorituksen aikaansaamisessa apunaan toista itsenäistä yrittäjää, voi tulla esiin kysymys kuluttajan oikeudesta esittää vaatimuksia suoraan kyseiselle avustavalle elinkeinonharjoittajalle, johon kuluttaja ei itse ole sopimussuhteessa. Tilanne on tällöin oikeudellisesti periaatteessa saman kaltaisen kuin silloin, kun kuluttaja haluaa esittää vaatimuksia aikaisemmalta myyntiportaalle. Lakiehdotuksen mukaan samanlaiset periaatteet kuin ne, joita sovellettaisiin kuluttajan oikeuteen esittää vaatimuksia aikaisemmalta myyntiportaalle, koskisivat myös kuluttajan oikeutta esittää vaatimuksia sopijapuolensa itsenäiselle avustajalle, jonka suorituksessa on virhe.

5.2. Tilanne muissa pohjoismaissa

Norjassa kauppalakiin lisättiin jo vuonna 1974 kuluttajankauppaa koskevan lainuudistuksen yhteydessä myös säännökset kuluttajan oikeudesta kohdistaa tavarahan virheen perusteella vaatimuksia myyjän sijasta tavarahan aikaisempaan myyntiportaaseen (vuoden 1907 kauppalaan 49 a §). Myös vuoden 1989 alusta voimaan tullessa uudessa kauppalaissa (ks. jakso 2.3.) on tätä koskevat säännökset (84—86 §). Uuden kauppalaan mukaan säännökset aikaisemman myyntiportaan virhevastuusta eivät koske pelkästään kuluttajankauppaa, vaan myös muunlaisia kauppia. Kuluttajaan nähden säännökset ovat kuitenkin pakottavia. Myös tulevaan kuluttajapalveluksia koskevaan lakiin (ks. jakso 3.3.) ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset aikaisemmassa

myyntiportaassa olevan materiaalintoimittajan virhevastuusta kuluttajaan nähden. Harkittavana on niin ikään säännös kuluttajan oikeudesta esittää virheeseen perustuvia vaatimuksia suoraan sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, jota kuluttajan sopimuskumppani on käyttänyt apunaan palveluksen suorittamisessa.

Ruotsin uudessa kuluttajankauppalaissa on lakiehdotukseen ja *Norjan* lakiin verrattuna rajoitetummat säännökset kuluttajan oikeudesta kohdistaa virheeseen perustuvia vaatimuksia tavarankäyttäjän aikaisempaan myyntiportaaseen. *Ruotsin* lain (46 §) mukaan kuluttajalla on tällainen oikeus vain silloin, kun myyjä on maksukyvytön tai on lopettanut toimintansa taikka kun myyjää ei voida tavoittaa.

Tanskassa ei ole erityisiä säännöksiä aikaisemman myyntiportaan virhevastuusta kuluttajalle.

6. Muut ehdotukset

6.1. Kulutushyödykkeitä välittävän elinkeinonharjoittajan vastuu

Kuluttajansuojalain 1 luvun 1 §:n mukaan lakia sovelletaan myös, kun elinkeinonharjoittaja välittää hyödykkeitä kuluttajille. Tällä säännöksellä on merkitystä lain 2 ja 3 lukujen nojalla tapahtuvassa markkinoinnin ja sopimusehtojen valvonnassa. Sitä vastoin on kyseenalaista, voitaisiinko lain 5 luvun säännöksiä myyjän velvollisuuksista ja vastuusta soveltaa välittäjänä toimivaan elinkeinonharjoittajaan.

Välitys muun kuin toisen elinkeinonharjoittajan lukuun. Elinkeinonharjoittaja voi toimia kulutushyödykettä koskevan sopimuksen välittäjänä joko toisen elinkeinonharjoittajan tai muun henkilön lukuun. Seuraavassa pidetään aluksi silmällä viimeksi mainittuja tilanteita eli lähinnä tapauksia, joissa hyödykkeen tarjoajana on yksityishenkilö. Käytännössä kysymykseen tulee tällöin ennen muuta käytettynä myytävien tavaroiden välitys.

Lukuunottamatta taide-esineiden huutokauppaa, joka jäisi ehdotetun 5 luvun ulkopuolelle, ammattimaista kulutustavaroiden välitystä on käytännössä esiintynyt lähinnä käytettyjen autojen ja veneiden sekä jossain määrin viihde-elektronikan kaupassa. Sen sijaan, että elinkeinonharjoittaja hankkisi markkinointinsa tavarat omistukseensa, kauppa tehdään tällöin

siten, että elinkeinonharjoittaja muodollisesti on vain välittäjän asemassa. Tämä merkitsee, että elinkeinonharjoittaja välttää kuluttajansuojalain 5 luvun mukaisen pakottavan virhevastuun. Koska tavarankäyttäjän ja myyjän yleensä on yksityishenkilö, on epäselvää, estävätkö kuluttajansuojalain säännökset myyjän virhevastuun rajoittamisen kauppasopimuksen ehdoissa.

Ostajan oikeusasema saattaa näin ollen muodostua heikommaksi kuin elinkeinonharjoittajan ollessa myyjänä. Kuluttaja ei kuitenkaan ennen kaupantekoa useinkaan ole selvillä tästä. Hän joutuu tavallisesti tekemisiin vain tavaraa markkinoivan elinkeinonharjoittajan kanssa. Se, että tämä toimii ainoastaan välittäjänä, ei välttämättä tule ilmi sen enempää elinkeinonharjoittajan yleisessä markkinoinnissa kuin konkreettisissa sopimusneuvotteluissaakaan, vaan saattaa ilmetä pelkästään sopimusasiakirjoista ja -ehdoista. Vaikka kuluttaja saisikin ennen kaupantekoa tietää elinkeinonharjoittajan toimivan välittäjänä, hän ei useinkaan ole selvillä tämän seikan merkityksestä hänen oikeusasemansa kannalta.

Kulutustavaroiden välitystoiminnalla ei ole markkinoilla yhtä suurta käytännön merkitystä kuin esimerkiksi kiinteistönvälityksellä. On ilmeistä, ettei tällä alalla ole aihetta samanlaiseen erityislainsäädäntöön kuin kiinteistönvälityksessä. Toisaalta välitystä on mahdollista käyttää tietoisesti hyväksi kuluttajansuojalain mukaisen pakottavan sopimusrikkomusvastuun kiertämiseksi. Tällaista on myös käytännössä ilmennyt. Kuluttajansuojan parantamiseen on siten tarvetta.

Tässä tarkoituksessa kuluttajansuojalain 11 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kulutustavarankäyttäjän toimivalla elinkeinonharjoittajalla olisi ostajaa nähden samanlainen vastuu kuin tavarankäyttäjällä kuluttajansuojalain 5 luvun mukaan. Ostaja voisi siten kohdistaa välittäjään vaatimuksia virheen tai viivästyksen perusteella ikään kuin tämä olisi myyjä.

Välittäjän vastuu ei rajoitaisi ostajan oikeuksia suhteessa välittäjän toimeksiantajaan eli varsinaiseen myyjään. Jos myyjänä on yksityishenkilö, hänen vastuunsa tulisi arvioitavaksi kauppalain mukaan, sillä lakiehdotuksesta ilmenee, että 5 luvun säännökset koskisivat vain myyjää, joka on elinkeinonharjoittaja. Sikäli kuin myyjän vastuuta ei ole kaupan ehdoin pätevästi rajoitettu, myyjä ja välittäjä olisivat

siten ostajaan nähden yhteisvastuussa. Lopullisen vastuun jakautuminen myyjän ja välittäjän kesken jäisi ratkaistavaksi yhteisvelkasuhteita koskevien yleisten periaatteiden mukaan.

Jos käytetty tavara myydään "sellaisena kuin se on" -ehdoin, kuten tyypillisesti tapahtuu, lakiehdotus merkitsee, että välittäjänä toimiva elinkeinonharjoittaja olisi ehdotetun 5 luvun mukaisesti vastuussa ensinnäkin niistä tiedoista, joita ostajalle annetaan tavarasta ennen kaupantekoa. Toiseksi hänelle syntyisi vastuu laiminlyönnistä kertoa ostajalle sellaisista tavaraa koskevista olennaisista seikoista, joista hänen täytyy olettaa tietneen. Kolmanneksi välittäjälle syntyisi virhevastuu, mikäli tavara osoittautuu olevan olennaisesti huonommassa kunnossa kuin ostajalla sen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen on ollut perusteltua aihetta edellyttää. Koska juuri välittäjä huolehtii tavarankäytön markkinoinnista ja sopimusneuvotteluista sekä näin ollen ratkaisevasti vaikuttaa siihen, mitä tietoja ostaja tavarasta saa, on asianmukaista, että hän on myös vastuussa annetuista ja antamatta jätetyistä olennaisista tiedoista. Koska välittäjällä on sekä mahdollisuus että ammatilliset valmiudet markkinoinnissa tavarankäytön kunnan asiantuntevaan tarkastukseen, ei myöskään ole kohtuutonta asettaa häntä vastuuseen siitä, että tavarasta peritty hinta osoittautuu olevan epäsuhteessa tavarankäytön todelliseen kuntoon.

Välittäjästä riippuu käytännössä useimmiten myös se, luovutetaanko tavara ostajalle sovittuna ajankohtana, koska tavara yleensä on välittäjän hallinnassa. Joka tapauksessa välittäjällä on mahdollisuudet vaikuttaa siihen, että näin tapahtuu. Siksi on perusteltua asettaa hänelle myös viivästysvastuu suhteessa ostajaan.

Vastaavanlaiset välittäjän vastuuta koskevat periaatteet tulisivat ehdotuksen mukaan sovellettavaksi myös 8 ja 9 luvussa tarkoitettujen palvelusten välityksessä. Palvelualoilla esiintyvä käytännössä lähinnä välitystä toisen elinkeinonharjoittajan lukuun. Tähän liittyviä kysymyksiä käsitellään seuraavassa.

Välitys toisen elinkeinonharjoittajan lukuun. Lakiehdotuksen 5, 8 ja 9 luvun piiriin kuuluvien sopimusten osalta tilanteita, joissa elinkeinonharjoittaja toimii kuluttajiin nähden välittäjänä toisen elinkeinonharjoittajan lukuun, esiintyy käytännössä lähinnä eräillä palvelualoilla. Etenkin pesula- sekä huolto- ja korjauspalvelujen yhteydessä elinkeinonharjoittaja

saattaa ottaa vastaan tilauksia sellaisista suorituksista, joita hän ei itse tee, ja toimia ainoastaan välittäjänä kuluttajan ja kyseisiä palveluja tarjoavan yrityksen välillä.

Esimerkiksi pesula-alalla tällaista menettelyä esiintyy erikoisvalmiuksia vaativien töiden kuten nahka-asusteiden ja mattojen puhdistuksen yhteydessä: pesula, joka ei itse suorita tällaisia erikoistöitä, saattaa kuitenkin palvella asiakkaita ottamalla vastaan tällaisiakin töitä koskevia tilauksia. Vastaavasti korjauspalvelujen yhteydessä elinkeinonharjoittaja saattaa vastaanottaa sellaisia tilauksia, joiden suorittamiseen vaadittavia erikoisvalmiuksia hänellä ei ole, ja toimia vain palveluksen välittäjänä kuluttajan ja asiaan erikoistuneen liikkeen välillä.

Kuluttajan kannalta tällaisesta palvelusta voi olla käytännöllisiä etuja, kuten se, että hänen ei itse tarvitse huolehtia kyseisenlaisia erikoissuorituksia tarjoavan elinkeinonharjoittajan etsimisestä ja kohde-esineen kuljettamisesta tämän toimipaikkaan. Kuluttajalle saattaa siis olla helpompaa kääntyä muuten tuntemansa tai lähietäisyydellä toimivan elinkeinonharjoittajan puoleen.

Sopimussuhteissa on hyvin tavallista, että sopimuksen tehnyt elinkeinonharjoittaja ei tee suoritusta ainakaan kokonaisuudessaan itse, vaan käyttää sopimuksen täyttämiseksi apunaan muita yrityksiä. Tällöin elinkeinonharjoittajalla on sopimuskumppaninsa nähden vastuu koko sopimuksen täyttämisestä eli myös käyttämiensä muiden yrittäjien suorituksista. Edellä mainitun kaltaisissa tilanteissa välikätenä toimivan elinkeinonharjoittajan halukkuus kuvattunlaiseen palveluun saattaa kuitenkin ratkaisevasti rakentua sille edellytykselle, että hän ei itse joudu vastaamaan välittämänsä suorituksen sisällöstä. Tämän vuoksi on katsottu tarpeelliseksi, että elinkeinonharjoittaja voi jatkossakin toimia kulutushyödykettä koskevan sopimuksen välittäjänä kuluttajan ja toisen elinkeinonharjoittajan välillä ilman että hänelle syntyy vastuuta välittämänsä sopimuksen täyttämisestä.

Tämä merkitsee, että edelleenkin tulee olemaan välttämätöntä erottaa toisistaan tilanteet, joissa elinkeinonharjoittaja on kuluttajan sopimuskumppanina, ja tilanteet, joissa hän on ainoastaan välittäjän asemassa kuluttajan ja muun elinkeinonharjoittajan välillä. Kuten edellä on todettu, ensin mainitussa tapauksessa elinkeinonharjoittaja on tietenkin vastuussa so-

pimuksen täyttämisestä riippumatta siitä, tekeekö hän suorituksen itse vai teettääkö hän sen jollakin toisella. Jos taas tilauksen vastaanottanut elinkeinonharjoittaja sopimuksentekotilanteessa esiintyy vain välittäjänä ja sopimus tehdään kuluttajan ja toisen elinkeinonharjoittajan nimissä, sopimuksen täyttämisestä vastaa viimeksi mainittu elinkeinonharjoittaja ja välittäjä vastaa kuluttajalle ainoastaan omasta toiminnastaan välitystehtävässä. Vaikka ero sopijapuolella olevan vastuun ja välittäjän vastuun välillä on periaatteessa selkeä, käytännössä saattaa toisinaan olla epäselvää, onko sopimuksen katsottava syntyneen tilauksen vastaanottaneen elinkeinonharjoittajan kanssa vai onko häntä pidettävä ainoastaan välittäjänä. Epätietoisuutta voi syntyä etenkin sen vuoksi, että sopimukset usein tehdään suullisesti. Läh-
tökohtana lieene tällöin pidettävä, että jos elinkeinonharjoittaja väittää, ettei hän ole kuluttajan sopijapuoli vaan ainoastaan välittäjä, hänen on osoitettava kantansa toteen.

Jotta erimielisyyksiltä välttyttäisiin, lakiehdotuksesta ilmenee nimenomaisesti, että elinkeinonharjoittaja, joka välittää kulutushyödykkeitä toisen elinkeinonharjoittajan lukuun, voi välttyä sopimusrikomusvastuusta vain, jos välitystilanne ja myös sen merkitys sopimusrikomusvastuun kannalta on ennen sopimuksentekoa tehty kuluttajalle selväksi. Kuluttajan ei nimittäin yleensä voitane olettaa olevan selvillä sopimusvastuun ja välittäjän vastuun eroavuudesta.

6.2. Välimieslausekkeiden kielto

Esityksessä ehdotetaan, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä sopimuksessa ei voitaisi kuluttajaa sitovasti määrätä, että sopimuksesta mahdollisesti aiheutuvat riidat on käsiteltävä välimiesmenettelyssä. Tätä koskeva säännös otettaisiin kuluttajansuojalain 11 lukuun.

Välimiesmenettelyn käyttöä koskeva ehto merkitsee, että ehdon piiriin kuuluvaa riitaa ei voida saattaa yleisen tuomioistuimen tutkittavaksi. Välimiesmenettelyssä annettuun ratkaisuun ei yleensä ole mahdollista hakea muutosta. Menettelystä aiheutuvat kustannukset voivat tulla varsin suuriksi, koska riidan osapuolten on maksettava myös välimiesten palkkiot. Kuluttajan asemassa oleva sopijapuoli ei useinkaan ole riittävästi selvillä välimiesmenettelyä

koskevan ehdon oikeudellisesta ja taloudellisesta merkityksestä. Sopimuksen tekovaiheessa hänellä ei yleensä myöskään ole erityistä aihetta paneutua tällaiseen, vain mahdollisen riidan syntyessä ajankohtaiseksi tulevaan ehtoon. Käytännössä kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtävät sopimukset perustuvat useimmiten elinkeinonharjoittajan käyttämiin vakioehtoihin. Tällöin mahdollinen välimiesmenettelyä koskeva ehto saattaa helposti jäädä kuluttajalta vaille riittävää huomiota. Näistä syistä ei ole asianmukaista, että tällainen ehto olisi kuluttajaa sitova silloin, kun se sisältyy ennen riidan syntymistä koskevaan sopimukseen.

Silloin, kun riita on jo käsillä, tilanne on kuluttajankin kannalta toisenlainen. Tällöin hänellä on paremmat edellytykset harkita välimiesmenettelyn tarkoituksenmukaisuutta syntyneen riidan ratkaisemiseksi. Asian ollessa konkreettisesti ajankohtainen voidaan myös olettaa, että kuluttaja tarvittaessa ottaa selvää siitä, mikä merkitys välityssopimuksen tekemisellä on hänen asemansa kannalta. Tämän vuoksi lakiehdotuksen mukaan ei olisi estettä sille, että kuluttaja ja elinkeinonharjoittaja riidan jo synnyttäneet tekivät sopimuksen sen käsitte-
lystä välimiesmenettelyssä.

Käytännössä välimiesmenettelyä koskevat sopimusehdot eivät kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa ole olleet yleisiä. Toisinaan niitä on kuitenkin esiintynyt esimerkiksi rakennus-
alalla. Puheena oleva säännöseh-
dotus onkin otettu tähän esitykseen lähinnä sen vuoksi, että se liittyy kuluttajan oikeussuojaan erityisesti ehdotetussa kuluttajansuojalain 9 luvussa tarkoitettujen sopimusten yhteydessä.

6.3. Kuluttajavalituslautakunnan toimivalta

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia valituksiin, joita kuluttajat tekevät yksittäisissä asioissa hankkimisensa kulutushyödykkeiden laadusta taikka elinkeinonharjoittajan suorituksesta. Ehdotukseen sisältyvä kulutushyödykkeen ja kuluttajan käsitteiden laajennus tulisi merkitsemään vastavaa laajennusta myös kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan.

Ehdotettu kulutushyödykkeen määritelmä käsittäisi myös sijoitusomaisuuden, kuten arvopaperit ja arvo-osuudet. Koska arvopaperimarkkina-
laissa tarkoitettujen arvopaperien

vaihdantaan liittyvien erimielisyyksien ratkaisumenettelyn järjestäminen koskee laajempaa asianosaispiiriä kuin pelkästään kuluttajien oikeussuojaa, ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että kuluttajavalituslautakunnan toimivalta käsittäisi tällaiset asiat elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä.

Ehdotetun kulutushyödykkeen määritelmän piiriin kuuluisivat myös asunnot. Asuntokauppoja ja huoneenvuokrasuhteita koskevat asiat eivät kuitenkaan kuuluisi kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan.

Oikeusministeriön asettama asuntokauppa-toimikunta ehdotti syksyllä 1989 valmistuneessa mietinnössään (komiteanmietintö 1989:47), että asuntokauppoja koskevien erimielisyyksien käsittelyä ja ratkaisusuositusten antamista varten perustettaisiin erityinen asuntokauppalauslautakunta. Lausuntokierroksella ehdotus sai tältä osin vastustusta. Kysymys siitä, millä tavoin asuntokauppaa koskevien riitojen lautakuntakäsittely tullaan järjestämään, on vielä vailla lopullista ratkaisua. Koska tämä asia on erikseen valmisteltavana, on asuntokauppaa koskevat asiat esillä olevassa lakiehdotuksessa jätetty vallitsevaa tilannetta vastaavasti kuluttajavalituslautakunnan toimivallan ulkopuolelle lukuunottamatta kiinteistönvälittäjän suoritusta koskevia erimielisyyksiä, jotka on ainakin tässä vaiheessa edelleen jätetty kuluttajavalituslautakunnan toimivallan piiriin.

Myöskään huoneenvuokrasuhteita koskevat erimielisyydet elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä eivät vastaisuudessaan kuuluisi kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan.

Kuten yllä mainitusta ilmenee, kuluttajavalituslautakunnan toimivalta ei määräydy pelkästään sen mukaan, johtuuko erimielisyys kulutushyödykettä koskevasta sopimuksesta. Lautakunnan toimivalta käsittää lain sanamuodon mukaan asiat, jotka koskevat kuluttajan hankiman kulutushyödykkeen laatua taikka elinkeinonharjoittajan suoritusta. Esimerkiksi kuluttajan suoritusvelvollisuutta koskevat asiat jäävät ulkopuolelle lukuunottamatta sitä, että lautakunta voi kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n nojalla kohtuullistaa kulutushyödykkeen hintaa.

Näitä rajoituksia ei ole perusteltua säilyttää. Lautakunnan toiminnassa on jo tähän mennessä havaittu, että myös muita kuin kulutushyödykkeen laatua tai elinkeinonharjoittajan suoritusta koskevia asioita on tarvetta voida käsitellä lautakunnassa. Niin kuin edellä on ilmen-

nyt, esillä olevaan ehdotukseen sisältyy sekä kulutustavaran kaupan että kulutuspalvelusten osalta säännöksiä myös elinkeinonharjoittajan oikeussuojasta, kuten hänen oikeudestaan purkaa sopimus sekä hänen oikeudestaan vaatia kuluttajalta korvausta tällaisissa purkutilanteissa tai silloin, kun kuluttaja peruuttaa tavaran tilauksen tai palvelusta koskevan toimeksianton. Kuluttajavalituslautakunnan tulisi tarvittaessa voida antaa kuluttajan pyynnöstä ratkaisusuosituksia myös tällaisia kysymyksiä koskevilla erimielisyyksissä. Kuluttajansuojalakiin vuonna 1986 lisätyn kulutusluottoja koskevan 7 luvun säännökset saattavat niin ikään antaa aihetta erimielisyyksiin, joita lautakunnassa olisi perusteltua voida käsitellä.

Asian vireilläolo kuluttajavalituslautakunnassa ei estä sen tutkimista tuomioistuimessa. Jos kuluttaja on saattanut asian lautakunnan käsiteltäväksi, elinkeinonharjoittaja voi siten tästä huolimatta ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin saatavansa perimiseksi ja viedä asian tuomioistuimen ratkaistavaksi. Useinkaan elinkeinonharjoittaja ei kuitenkaan menettele näin, vaan jää odottamaan asian ratkaisua lautakunnassa. Lautakuntakäsittely näet tarjoaa myös elinkeinonharjoittajan kannalta sen edun, että asiaan saadaan puolueettoman elimen antama ratkaisusuositus menettelyssä, joka on molemmille osapuolille maksuton riippumatta siitä, kenen hyväksi asia ratkaistaan.

Vaikka kuluttajan vireille panema asia voisi koskea paitsi elinkeinonharjoittajan sopimusrikkomusta myös kuluttajan omasta sopimusrikkomuksesta aiheutunutta erimielisyyttä, lautakuntamenettely voisi yllä mainituista syistä useissa tapauksissa olla tarkoituksenmukainen vaihtoehto asian ratkaisemiseksi sekä kuluttajan että elinkeinonharjoittajan kannalta. Koska kuluttajan kääntyminen kuluttajavalituslautakunnan puoleen ei toisaalta estäisi elinkeinonharjoittajaa halutessaan käyttämästä tavanomaisia oikeussuojakeinoja täytäntöönpanokelpoisen ratkaisun saamiseksi, lautakunnan toimivallan ulottaminen yllä mainittuihin tapauksiin ei heikentäisi elinkeinonharjoittajan asemaa. Tältäkin kannalta ei siten ole syytä evätä kuluttajalta mahdollisuutta saattaa lautakunnan käsiteltäväksi nykyistä laajemmin myös sellaisia erimielisyyksiä, jotka koskevat hänen omia velvollisuuksiaan.

Edellä esitetyn vuoksi ehdotetaan, että kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaa laajennettaisiin niin, että sen tehtävänä olisi antaa

kuluttajan pyynnöstä ratkaisusuosituksia yksittäisissä kulutushyödykesopimuksia koskeissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä erimielisyyksissä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä. Merkitystä ei siten olisi enää sillä, minkälainen kysymys on erimielisyyden aiheena, kunhan riita koskee kuluttajan tekemää kulutushyödykkeen hankintaa edellä mainittuja poikkeuksia lukuunottamatta. Koska kuluttajavalituslautakunnan tehtäviin lain mukaan kuuluu myös lausuntojen antaminen tuomioistuimille niiden käsitellessä lautakunnan toimivallan piiriin kuuluvia asioita, ehdotettu muutos laajentaisi lautakunnan tätäkin tehtävää.

7. Asian valmistelu

7.1. Valmisteluelimet ja lausunnonantajat

7.1.1. Kuluttajansuojalain soveltamisala

Kuluttaja-asiamies teki 14 päivänä tammi-kuuta 1987 päivätyllä kirjelmällä oikeusministeriölle aloitteen kuluttajansuojalain soveltamisalaa koskevien säännösten tarkistamiseksi niin, että etenkin voimassa olevan kulutushyödykkeen määritelmän suppeudesta aiheutuneet ongelmat poistuisivat. Kuluttaja-asiamies esitti, että asia otettaisiin valmisteltavaksi vireillä olleiden muiden kuluttajansuojalain muutosten yhteydessä.

Ehdotetut säännökset valmisteltiin oikeusministeriössä kulutustavaran kauppaa ja eräitä kuluttajapalveluksia koskevaa uudistusta käsitelleessä työryhmässä (ks. jäljempänä jakso 7.1.2.).

Työryhmän laatima ehdotus kuluttajansuojalain muuttamiseksi valmistui vuonna 1988 (oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 9/1988). Työryhmän mietinnöstä saatiin lausunnot useilta viranomaisilta, tuomioistuimilta ja tiedeyhteisöiltä sekä lukuisilta järjestöiltä. Tiivistelmä lausunnoista samoin kuin luettelo lausunnonantajista sisältyy oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisuun 4/1989. Ehdotuksen jatkovalmistelu on tehty oikeusministeriössä virkatyönä.

7.1.2. Kuluttajankauppa

Eduskunnan vastaukseen hallituksen esityk-

seen kauppalaiksi liittyi lausuma, jossa eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että kuluttajansuojalain 5 luvun uudistamista koskeva esitys viivyttelemättä valmistellaan ja annetaan eduskunnalle.

Oikeusministeriö asetti jo kauppalaan valmistelun vireillä ollessa vuonna 1983 työryhmän, jolle annettiin tehtäväksi valmistella ehdotus kauppalaan edellyttämiksi muutoksiksi kuluttajansuojalain 5 lukuun. Työryhmän tuli myös harkita, tulisiko lakiin ottaa säännökset kuluttajan oikeudesta kohdistaa tavarassa olevan valmistusvirheen perusteella vaatimuksia aikaisempiin myyntiportaisiin.

Työryhmän ehdotus sisältyi edellä mainittuun oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisuun 9/1988. Ehdotuksen jatkovalmistelu on tehty oikeusministeriössä virkatyönä.

Useat lausunnonantajat esittivät, että kuluttajankauppa ja eräitä kuluttajapalveluksia koskevat säännökset yhdistettäisiin samaan lukuun. Tätä ehdotusta ei kuitenkaan ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Vaikka kauppa- ja palvelussopimuksia varten ehdotetuissa luvuissa on monia samansisältöisiä säännöksiä, niissä on kuitenkin myös niin paljon eroja, että lukujen yhdistäminen olisi tehnyt säännöstöstä liian vaikeaselkoisen. Tiettyyn sopimukseen tulevat yleensä sovellettavaksi vain joko kauppaa tai palvelussopimuksia koskevat säännökset. Monista yhtäläisyyksistä huolimatta näiden kahden sopimustyyppin käsitteleminen samassa luvussa olisi näin ollen omiaan hankaloittamaan kulloinkin sovellettavan säännöstön hahmottamista.

7.1.3. Eräät kuluttajapalvelukset

Oikeusministeriön asettama kuluttajapalvelustoimikunta ehdotti vuonna 1982 valmistuneessa mietinnössään (komiteamietintö 1982:50) erillisen lain säätämistä eräistä kuluttajapalveluksista. Ehdotettu laki sisälsi joitakin yleisiä säännöksiä, jotka olisivat koskeneet lähes kaikkia kuluttajapalveluksia. Sopijapuolten sopimusrikkomuksia ja niiden seuraamuksia koskevat säännökset käsittivät kuitenkin vain palvelukset, joiden sisältönä on kuluttajan omaisuuteen kohdistuva työ, irtaimen esineen valmistaminen tai irtaimen esineen säilytys. Tiivistelmä toimikunnan ehdotuksesta saaduista lausunnoista on julkaistu oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisusarjassa (2/1984).

Vuonna 1984 oikeusministeriö asetti työryhmän, jolle annettiin tehtäväksi valmistella ehdotus hallituksen esitykseksi kuluttajansuojalain muuttamisesta siten, että siihen sisällytetään säännökset palveluksista, joiden sisältönä on esineeseen kohdistuva työ, esineen valmistaminen tai esineen säilyttäminen. Työryhmän toimeksiannossa edellytettiin muun muassa, että ehdotusta laadittaessa oli otettava huomioon paitsi kuluttajapalvelustoimikunnan mietinnöstä annetut lausunnot myös valmisteilla ollut kauppalaki samoin kuin muissa pohjoismaissa laaditut kuluttajapalveluksia koskevat lakiehdotukset. Työryhmän ehdotus sisältyi edellä mainittuun oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisuun 9/1988. Mietinnön jaksossa 3.2. mainituista syistä työryhmä ei ehdottanut säännöksiä irtaimen esineen säilyttämisestä.

Luettelo lausunnonantajista sekä tiivistelmä lausunnoista sisältyvät edellä mainittuun oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisuun 4/1989.

Ehdotuksen jatkovalmistelu on tehty oikeusministeriössä virkatyönä.

Edellä jaksossa 7.1.2. on käsitelty eräiden lausunnonantajien ehdotusta kauppaja palvelussopimuksia koskevien lukujen yhdistämisestä.

7.1.4. Taloelementtien kauppa ja rakennusurakka

Oikeusministeriön asettama asuntokauppa-toimikunta, jonka mietintö luovutettiin loka-kuussa 1989, laati muun ohella ehdotuksen taloelementtien kauppaa ja rakennusurakkaa koskevan säännösten lisäämiseksi kuluttajansuojalakiin (komiteamietintö 1989:47). Lausuntokierroksen jälkeen asia on ollut jatkovalmisteltavana asuntokauppatyöryhmässä, jonka oikeusministeriö asetti toukokuussa 1991.

7.1.5. Kuluttajavalituslautakunnan toimivalta

Kuluttajavalituslautakunnan toimivallan laajentamista koskeva lakiehdotus on laadittu oikeusministeriössä kulutustavaran kauppaa ja eräitä kuluttajapalveluksia koskevien uudistusehdotusten yhteydessä. Ks. edellä mainittu oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 9/1988 ja 4/1989.

Ehdotuksen jatkovalmistelu on tehty oikeusministeriössä virkatyönä.

7.1.6. Muut ehdotukset

Muilta osin tehdyt ehdotukset on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

7.2. Kuulemistilaisuus ja laintarkastuskunnan lausunto

Oikeusministeriö järjesti 16 päivänä toukokuuta 1991 kuulemistilaisuuden, jossa eri etutahoilla oli tilaisuus esittää näkemyksiään esitysehdotuksesta. Elinkeinoelämän järjestöjen taholta arvostelua kohdistettiin etenkin myyjän/toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuuden laajentamista, kuten haitan ja eräiden tuotevahinkojen korvaamista koskeviin säännöksiin ja tilauksen peruuttamista koskeviin säännöksiin. Useat elinkeinonharjoittajia edustavien tahojen ehdotukset olisivat merkinneet kuluttajan asettamista huonompaan asemaan kuin ostaja on kauppalain mukaan. Aikaisemman myyntiportaan vastuuta koskevaan sääntelyyn suhtautuivat torjuvasti teollisuutta ja tukkukauppaa edustavat tahot.

Heinäkuussa 1991 oikeusministeriö pyysi laintarkastuskunnalta lausunnon ehdotuksesta hallituksen esitykseksi Eduskunnalle kuluttajansuojalainsäädännön ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi. Laintarkastuskunta antoi lausuntonsa joulukuussa 1991 (laintarkastuskunnan lausunto 5/1991). Laintarkastuskunta esitti joitakin tarkistuksia ehdotuksen yksityiskohtiin. Jokseenkin kaikki näistä on esityksessä toteutettu. Ehdotus taloelementtien kauppaa ja rakennusurakkaa koskevaksi kuluttajansuojalain 9 luvuksi ei sisällynyt laintarkastuskunnassa lausunnolla olleeseen ehdotukseen, koska kyseiset säännökset tuolloin olivat vielä valmisteltavana asuntokauppatyöryhmässä. Erillistä lausuntoa laintarkastuskunnalta ei ole pyydetty esityksen tästä osasta, koska on pidetty tarkoituksenmukaisena, että kuluttajansuojalain 5, 8 ja 9 lukuja koskevat uudistukset toteutetaan yhtenä kokonaisuutena ja koska 9 luvun säännökset suurelta osin pohjautuvat 5 ja 8 lukuihin.

8. Esityksen vaikutukset

8.1. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Esitykseen sisältyvillä uudistuksilla ei ole organisatorisia eikä myöskään välittömiä henkilöstövaikutuksia.

Vaikka kuluttaja-asiamiehen ja markkina-tuomioistuimen toimivaltaa markkinoinnin ja sopimusehtojen valvonnassa ehdotetaan laajennettavaksi, ei ole odotettavissa, että näistä muutoksista aiheutuisi määrällisesti niin suurta työtehtävien lisäystä mainituille viranomaisille, että niiden vuoksi syntyisi tarvetta henkilöstölisäyksiin. Sama koskee kulutushyödykkeen käsitteen laajentamisen vaikutuksia kunnallisen kuluttajaneuvonnan piirissä.

Esitys kuluttajavalituslautakunnan toimivallan laajentamisesta tulee jossain määrin lisäämään lautakunnassa vireille pantavien asioiden määrää. Lisäyksen ei kuitenkaan ole syytä olettaa muodostuvan niin merkittäväksi, että se sinänsä edellyttäisi uusia henkilöstöresursseja lautakunnan käyttöön. Kuluttajapalveluksia koskevat riidat kuuluvat jo nykyisin kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan, joten kuluttajapalvelussopimuksia koskevilla aineellisilla säännöshdotuksilla ei ole tässä suhteessa vaikutusta lautakunnan toimivallan laajuuteen. Uudet säännökset lisännevat kuitenkin palveluksia tilaavien kuluttajien tietoisuutta oikeuksistaan, mikä saattaa jossain määrin lisätä lautakunnan käsiteltäväksi tulevien asioiden määrää. Toisaalta oikeustilan selkiytyminen voi olla omiaan helpottamaan riitojen ratkaisua ilman lautakuntakäsittelyä. Tältäkin osin ei mahdollisesta juttumäärän lisäyksestä ole syytä odottaa niin merkittävää, että siitä ainakaan välittömästi aiheutuisi uusien henkilöstöresurssien tarvetta. Lautakunnan työtilanteen yleisestä kehityksestä riippuen esillä olevista ehdotuksista mahdollisesti aiheutuva juttumäärärien lisäys voi kuitenkin osaltaan vaikuttaa tuleviin henkilöstöresurssien kehittämistarpeisiin.

8.2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla lainsäädännöllä ei olisi vaikutusta valtion ja muiden julkisyhteisöjen talouteen. Kuten jaksossa 8.1. on todettu, ehdotetuista uudistuksista ei aiheutuisi ainakaan välitöntä

henkilöstömenojen lisäystarvetta.

Lakiehdotusten kotitalouksiin ja elinkeinotoimintaan kohdistuvista taloudellisista vaikutuksista ei voida esittää täsmällisiä arvioita.

Kuluttajansuojalain soveltamisalan laajentamisella pyritään parantamaan kuluttajansuojaviranomaisten mahdollisuuksia puuttua sopimattomiin, harhaanjohtaviin tai muuten lain vastaisiin markkinointimenettelyihin ja koh-tuuttomiin sopimusehtoihin sekä siten ehkäistä kuluttajille aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Kuluttajansuojaviranomaisten harjoittamalla markkinoinnin ja sopimusehtojen valvonnalla on samalla merkitystä myös yritysten kilpailuolosuhteiden kannalta, koska valvontatoimet kuluttajien suojaamisen ohella ehkäisevät lain vastaisten menettelytapojen kilpailua vääristävää vaikutusta.

Kuluttajankauppaa koskevat säännöshdotukset parantavat joissakin suhteissa ostajan asemaa suhteessa myyjään. Esimerkkinä voidaan mainita vaaranvastuun siirtyminen myös kaukokaupassa vasta ostajan saadessa tavaran hallintaansa sekä vahingonkorvausta koskeva sääntely eräiltä osin. Nykyisestä laista poiketen myyjällä muun muassa olisi tietyssä laajuudessa korvausvastuu tavaran virheen aiheuttamisesta niin sanotuista tuotevahingoista eli vahingoista, jotka kohdistuvat muuhun omaisuuteen kuin myytyyn tavaraan.

Ehdotetut kuluttajansuojan parannukset asettavat vastaavasti myyjän yksittäistapauksissa nykyiseen verrattuna taloudellisesti epäedullisempaan asemaan, mutta niiden ei kokonaisuutena voida arvioida merkitsevän kovin olennaista muutosta sopijapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoon. Tuotevahinkoja koskevan rajoitetun korvausvastuun osalta myyjän takautumisoikeus suhteessa tavaran valmistajaan tai maahantuojaan olisi myös turvattu. Uudistusehdotuksilla ei siten voida katsoa olevan yleisesti merkittävää vaikutusta vähittäiskauppiaiden taloudellisiin toimintaedellytyksiin.

Ehdotetut kuluttajapalveluksia koskevat säännökset, mukaan lukien ehdotetun kuluttajansuojalain 9 luvun säännökset siltä osin kuin ne koskevat urakkasopimuksia, ovat kauttaaltaan uusia. On mahdollista, että kuluttajapalvelusten johdosta elikeinonharjoittajille esitettyjen sopimusrikkomukseen perustuvien vaatimusten määrä jossain määrin lisääntyisi ehdotetun lain tultua voimaan ja yleisön tietoisuuteen. Se seikka, että kuluttajilla jo kuluttajan-

suojalainsäädännön voimaan tultua on ollut käytettävissään yksinkertaistettu valitusmenetely kuluttajavalituslautakunnassa myös palveluksia koskeissa asioissa sekä kunnallisen kuluttajaneuvonnan tarjoamat palvelut, lienee omiaan vähentämään nyt ehdotettavan lainsäädännön vaatimusten määrää lisäävää vaikutusta.

Esitettyjen vaatimusten ja syntyneiden riitalanteiden selvittelyn kannalta ehdotetun lainsäädännön ja sen pohjalta laadittavien yksityiskohtaisempien sopimusehtojen voidaan odottaa parantavan edellytyksiä päästä tasapuoliseen ratkaisuun ilman viranomaisapua tai ilman pitkällistä käsittelyä riitojen ratkaisuehdoissa. Oikeussääntöjen selvittämisestä koituu taloudellisestikin merkityksellistä hyötyä sekä palveluksia hankkiville kuluttajille että niitä tarjoaville elinkeinonharjoittajille. Toisaalta palveluksia koskevilla riitalanteissa tosiasiat saattavat olla erityisesti tavarankäytön verrattuna suhteellisen usein kiistanalaisia, mikä kenties on omiaan vaikeuttamaan palveluksista aiheutuneiden riitojen selvittelyä osassa tapauksia. Tämä ongelma on kuitenkin suurelta osin riippumaton sovellettavien oikeussääntöjen sisällöstä.

Lakiehdotuksella pyritään edistämään tarjottua ja sovitun palveluksen toteutumista tietojenantoa sekä yhteydenpitoa osapuolten välillä silloin, kun sopimussuhteen aikana esiin tulleet seikat antavat siihen aihetta. Tämä saattaa edellyttää jossain määrin uusien toimintatapojen ja rutiinien omaksumista sellaisilta elinkeinonharjoittajilta, joiden käytäntö ei nykyisin vastaa lakiehdotuksen mukaisia periaatteita. Säännösten tarkoituksena on tältä osin nimenomaan myöhempien riitalanteiden ehkäiseminen. Riitojen väheneminen puolestaan lienee omiaan kompensoimaan ne kulut ja ajankäytön, jota sopimusta tehtäessä ja sopimussuhteen aikana edellytetyt toimet voivat aiheuttaa.

Ehdotettu lainsäädäntö olisi suurelta osin pakottavaa. Näin ollen se kaventaisi elinkeinonharjoittajien mahdollisuuksia rajoittaa sopimusehdoin kuluttajan oikeuksia elinkeinonharjoittajan sopimusrikkomusten johdosta tai lisätä kuluttajan velvollisuuksia. Joiltakin osin esitys myös merkitsisi elinkeinonharjoittajan kannalta nykyiseen tahdonvaltaiseen oikeustilaan verrattuna ankarampaa sääntelyä.

Elinkeinotoimintaan kohdistuvat kustannusvaikutukset tulisivat eri elinkeinonharjoittajien kohdalla vaihteleviksi. Osaksi ehdotettujen

säännösten mukainen elinkeinonharjoittajan vastuu olisi katettavissa vakuutuksin. Tämä koskee lähinnä palveluksen yhteydessä tai sen johdosta aiheutuneita esine- ja henkilövahinkoja. Niille elinkeinonharjoittajille, joille ehkä syntyisi lain johdosta tarve täydentää nykyistä vakuutusturvaansa ja mahdollisesti korvata sillä aiempi vastuunrajoituslauseke, tästä aiheutuva kustannusvaikutus muodostuu vakuutusmaksuista. Muilta osin kustannusvaikutukset olisivat paljolti riippuvaisia elinkeinonharjoittajan omasta toiminnasta ja näin ollen hänen vaikutusmahdollisuuksiensa piirissä. Tapauksissa, joissa palveluksen suorittaja voisi joutua vastuuseen käyttämänsä materiaalin muulle omaisuudelle aiheuttamista esinevahingoista, hänen takautumisoikeutensa materiaalin valmistajaan nähden on lakiehdotuksessa turvattu.

Ehdotetuilla säännöksillä ei voida arvioida olevan yleiseltä kannalta merkittäviä kielteisiä vaikutuksia palvelualoilla toimivien, asianmukaisen ammatillisen pätevyyden omaavien ja hyväksyttävien periaatteita noudattavien elinkeinonharjoittajien toimintaedellytyksiin ja siten palvelusten tarjontaan.

Se, missä määrin aiheutuvat kustannusvaikutukset olisivat siirrettävissä palvelusten hintojen välityksellä asiakkaiden kannettaviksi, riippuu muun muassa kilpailuolosuhteista.

Kotitalouksille ehdotetusta lainsäädännöstä olisi hyötyä, koska sen tarkoituksena on parantaa kuluttajansuojaa ja vähentää palvelusten hankintaan liittyviä taloudellisia riskejä.

Ehdotetut säännökset kuluttajan oikeudesta kohdistaa tavarassa tai palveluksen suorittamiseen käytetyssä materiaaliassa olevaan valmistusvirheeseen perustuvia vaatimuksia myyjän tai palveluksen suorittajan sijasta vaihtoehtoisesti suoraan aikaisempaan myyntiporaaseen, eli ennen muuta tavarankäytön valmistajaan tai maahantuojaan, parantaisivat kuluttajan oikeus- suojaa etenkin silloin, kun tavarankäytön myyjä tai palveluksen suorittaja on ennen virheen ilmenemistä tullut maksukyvyttömäksi tai lopettanut toimintansa. Säännökset parantaisivat edellytyksiä kohdistaa virheiden seuraamukset siihen tahoon, josta virhe on peräisin. Siltä osin kuin valmistusvirheisiin perustuvat kuluttajien vaatimukset uudistuksen jälkeen kanavoituisivat suoraan valmistajaan tai maahantuojaan lakiehdotus olisi vastaavasti omiaan helpottamaan vähittäismyyjien ja palveluksia suorittavien elinkeinonharjoittajien asemaa. Samalla

virhetilanteiden selvittelystä aiheutuvat kokonaiskustannukset pienenisivät vaatimusten kohdistuessa nykyistä useammin siihen myyntiportaaseen, josta virhe on peräisin ja johon vastuu muuten jouduttaisiin kanavoimaan takautumisteitse.

Ehdotetut säännökset kulutushyödykkeen välittäjän vastuun laajentamisesta merkitsisivät ennen muuta sitä, että kuluttajansuojalain mukaista pakottavaa sopimusrikkomusvastuuta ei voitaisi esimerkiksi käytettyjen tavaroiden kaupassa kiertää välitystä käyttämällä. Esitetyllä muutoksella ei käytännössä olisi markkinoilla juuri muunlaisia vaikutuksia, koska kulutushyödykkeiden välitystä vakiintuneena elinkeinotoimintana esiintyy vain vähäisessä määrin.

9. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Vuoden 1991 alussa tuli voimaan uusi laki

talletuspankkien toiminnasta. Siihen sisältyi muun muassa säännöksiä asiakkaansuojasta (5 luku). Ne eivät kuitenkaan vaikuta kuluttajansuojalain soveltamisalan sääntelyyn, sillä myös talletuspankkilakia laadittaessa on nimenomaan lähdetty siitä, että pankkitoimintaan tulee soveltaa kuluttajansuojalain säännöksiä silloin, kun kysymyksessä on kuluttajan asemassa oleva asiakas. Eduskunnalle annettiin 13 päivänä marraskuuta 1992 hallituksen esitys luotto- ja rahoituslaitoksista ja niiden toimintaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 295/1992 vp.). Esityksessä ehdotetaan, että säädetään laki luottolaitostoiminnasta, joka korvaisi muun muassa talletuspankkien toiminnasta annetun lain. Säännökset asiakkaan suojasta siirtyisivät ehdotetun lain 10 lukuun.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Kuluttajansuojalaki

1 luku. Yleiset säännökset

3 §. Pykälä sisältää kulutushyödykkeen määritelmän. Kulutushyödykkeen käsite on laissa säilytetty, koska se esiintyy monin paikoin sekä itse kuluttajansuojalaissa että muissa siihen liittyvissä säädöksissä. Säännöksen mukaan kulutushyödykkeellä tarkoitettaisiin tavaroita, palveluksia ja muita hyödykkeitä tai etuuksia, joita tarjotaan luonnollisille henkilöille tai joita tällaiset henkilöt olennaisessa määrässä hankkivat yksityistä talouttaan varten. Näin ollen

ratkaisevaa merkitystä ei enää olisi markkinoinnin kohteella vaan sen kohderyhmällä. Samalla luvun 6 § ehdotetaan kumottavaksi, koska ehdotettu uusi kulutushyödykkeen määritelmä sisältää myös asunnot ja kiinteistöt.

Luonnollisen henkilön käsite on tosin laajempi kuin yleiskieleen kuuluva ilmaisu yksityishenkilö ja kattaa esimerkiksi ammatinharjoittajat. Heille elinkeinoaan varten markkinotavat hyödykkeet jäävät kuitenkin luvun 1 §:n 1 momentin perusteella ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle, sillä mainitun säännöksen mukaan laki koskee vain kulutushyödykkeiden markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille.

Mikäli hyödykkeen tai muun etuuden käytötarkoituksen perusteella ei suoraan voida

ratkaista, onko sitä pidettävä kulutushyödykkeenä, huomio on kiinnitettävä siihen, kohdistuuko hyödykkeen tai etuuden markkinointi yksityishenkilöihin. Tämä ilmenee yleensä markkinointitavasta tai markkinoinnin sisällöstä taikka molemmista.

Voimassa olevan lain tavoin pykälään sisältyy säännös, jonka mukaan kulutushyödykkeen määritelmä käsittää myös sen käytännössä harvinaisen tapauksen, että hyödykkeen markkinointi ei kohdistu yksityishenkilöihin vaan pelkästään muihin kohderyhmiin, mutta yksityishenkilöt tosiasiaassa kuitenkin hankkivat kyseistä hyödykettä olennaisessa määrässä yksityistä talouttaan varten. Myös tällöin kuluttajansuojalakia voitaisiin soveltaa.

4 §. Pykälässä määritellään, ketä tarkoitetaan kuluttajalla. Kuluttajana pidettäisiin säännöksen mukaan luonnollista henkilöä, joka hankkii 3 §:ssä tarkoitettua kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Vain luonnollinen henkilö voisi olla kuluttaja. Tältä osin säännös vastaa voimassa olevaa lakia.

Joisakin tapauksissa hyödyke voidaan katsoa kuluttajan hankkimaksi huolimatta siitä, että sopimus on tehty oikeushenkilön nimissä. Jos esimerkiksi yhdistys tekee jäsentensä yhteistä matkaa koskevan sopimuksen, mutta kukin matkalle osallistuja suorittaa oman matkansa kustannukset yhdistyksen välityksellä, ei ole perusteltua antaa ratkaisevaa merkitystä sille, että sopimus on muodollisesti tehty yhdistyksen nimissä, koska se tosiasiallisesti toimii tällöin vain jäsentensä välikätenä.

Jotta henkilöä voitaisiin pitää kuluttajana suhteessa tiettyyn hyödykkeeseen, vaadittaisiin, että hän hankkii sen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinoa varten. Jos hyödyke hankitaan sekä yksityistä tarvetta että elinkeinotoimintaa varten, sen tulisi siten pääasiassa olla tarkoitettu yksityiseen käyttöön, jotta hyödykkeen hankkinut henkilö voitaisiin katsoa kuluttajaksi.

Määritelmän ulkopuolelle jäisivät tapaukset, joissa henkilö hankkii hyödykkeen pääasiassa harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan tässä pykälässä sellaista liike- tai ammattitoimintaa, johon liittyy kirjanpitovelvollisuus, sekä ammatimaista maatilatalouden harjoittamista. Kysymyksessä on eri asia kuin laissa käytetyn elinkeinonharjoittaja-käsitteen määritelmä, jo-

ka on luvun 5 §:ssä. Samalla luonnollisella henkilöllä on hyvin usein erilaisia rooleja, joihin liittyy hyödykkeiden hankintoja. Tämän vuoksi on katsottu, että arvioitaessa, milloin henkilö voi vedota kuluttajansuojalain säännöksiin, on liiallisten rajanveto-ongelmien välttämiseksi syytä nojautua jokseenkin selväpiirteisille kriteereille ja rajata kuluttajakäsitteen ulkopuolelle vain sellaiset tapaukset, joissa hyödyke pääasiassa hankitaan liiketoiminnan luontoiseen tarkoitukseen. Siten esimerkiksi palkkatyöntekijä, joka ostaa kulutushyödykkeenä pidettäviä työvälineitä pääasiassa ammattiinsa liittyvien sivutulojen hankkimista varten, voisi vedota kuluttajansuojaa koskeviin säännöksiin.

Pykälässä viitataan henkilön harjoittamaan elinkeinotoimintaan. Tämän ilmaisun tarkoituksena on sulkea kuluttaja-käsitteen ulkopuolelle tapaukset, joissa hyödyke hankitaan jo harjoitettavaa tai juuri käynnistymässä olevaa elinkeinotoimintaa varten. Jos henkilö sen sijaan esimerkiksi osallistuu kurssille saadakseen sellaisia valmiuksia, joiden turvin hän sittemmin mahdollisesti voi ryhtyä harjoittamaan tiettyä elinkeinoa, häntä voitaisiin pitää kuluttajana. Myös silloin, kun markkinoitavana on liikeidea tai muu hyödyke, jonka nimenomaisena tarkoituksena on antaa edellytyksiä elinkeinotoiminnan aloittamiseen, tällaisen hyödykkeen hankkijaa voitaisiin pitää kuluttajana.

5 §. Pykälä ei sisällä asiallisia muutoksia voimassa olevaan lakiin verrattuna. Siihen ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen maininta siitä, että elinkeinonharjoittajana pidettävän henkilön tulee toimia tulon tai muun taloudellisen hyödyn hankkimistarkoituksessa. Tätä on pidetty aiheellisenä muun muassa sen selventämiseksi, että julkisyhteisöjen tarjoamat lakisääteiset palvelut, kuten koulutus, terveyden- ja sairaanhoito, lasten päivähoito ja muut vastaavat toiminnot, joita ei harjoiteta kaupallisten periaatteiden pohjalta, jäävät kuluttajansuojalainsäädännön ulkopuolelle. Lisäksi voimassa olevassa laissa käytetty sanonta ”vastiketta vastaan luovuttaa” on ehdotuksessa korvattu ilmaisulla ”tarjoaa vastiketta vastaan hankittavaksi”. Muutoksen tarkoituksena on tehdä säännös sanamuodoltaan paremmin laajaan kulutushyödykekäsitteeseen soveltuvaksi.

5 luku. Kuluttajankauppa

Luvun otsikko. Nykyinen otsikko ”vastuusta

kulutustavaran kaupassa” ehdotetaan luvun sisällön muuttumisen vuoksi muutettavaksi yleisempään muotoon, joka samalla paremmin viittaa siihen, että kysymyksessä on nimenomaan kulutustavaran kauppa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä.

Yleiset säännökset kuluttajankaupasta

1 §. *Luvun soveltamisala.* Pykälän 1 momentissa määritellään luvun säännösten soveltamisala. Luku koski tavaran kauppaa, jossa myyjänä on elinkeinonharjoittaja ja ostajana kuluttaja. Lain 1 luvun 2 §:stä seuraa, että luvun säännökset koskisivat myös sopimuksia tavaroiden vaihdosta, kun toisena osapuolena on elinkeinonharjoittaja ja toisena kuluttaja.

Elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan käsitteet määräytyisivät lain 1 luvun säännösten mukaan.

Sellaisen elinkeinonharjoittajan asemasta, joka välittää kaupan myyjän lukuun, on säännöksiä lakiehdotuksen 11 luvun 1 §:ssä.

Luvun säännökset koskisivat ainoastaan tavaroiden kauppaa ja vaihtoa. Näin ollen luvun soveltamisala olisi suppeampi kuin kauppalaain soveltamisala. Kauppalaki koskee kaikenlaisen irtaimen omaisuuden kauppaa ja vaihtoa. Sanaa ”tavara” käytetään kauppalaissa vain lakiteknisenä yleisnimityksenä kaupan kohteesta, joka siis tuon lain mukaan voi olla mitä tahansa irtainta omaisuutta. Tässä yhteydessä käsitteellä ”tavara” on sitä vastoin luvun soveltamisalaa rajaava merkitys.

Esillä olevan luvun soveltamisalan ulkopuolelle jää ensinnäkin kiinteä omaisuus samoin kuin toisen maalla oleva rakennus, joka luovutetaan käyttöoikeuksineen maahan. Kauppalakiaan ei koske tällaisia luovutuksia, vaikkakin toisen maalla oleva rakennus oikeudellisesti on irtainta omaisuutta (kauppalaain 1 §:n 3 momentti). Arvopaperit ja arvo-osuudet sekä saatavat ja muut oikeudet jäisivät myös luvun soveltamisalan ulkopuolelle. Kauppalaain piiriin tällaisen omaisuuden luovutus sitä vastoin kuuluu. Nyt ehdotetut säännökset eivät siten koskisi esimerkiksi asunto-osakkeiden kauppaa. Luvun soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät niin ikään esimerkiksi sähkön tai lämmön toimittamista koskevat sopimukset samoin kuin televerkon liityntäsopimukset.

Tavara-käsitteen piiriin kuuluvat ennen muuta irtaimet esineet. Tavaralla ei kuitenkaan

tässä yhteydessä tarkoiteta pelkästään sellaisia hyödykkeitä, joita yleiskielessä pidetään esineinä. Esimerkiksi auton polttoaineen myyntiä pumppauslaitteesta suoraan auton tankkiin on pidettävä luvun säännösten piiriin kuuluvana tavaran kauppana samoin kuin lämmitysöljyn toimitusta suoraan kuluttajan varastointisäiliöön.

Myös tietokoneohjelmien luovutukset kuuluisivat luvun säännösten piiriin. Jos kuluttaja ostaa tietokoneen käyttöjärjestelmäohjelmistoineen, sopimusta on kokonaisuudessaan pidettävä tavaran kauppana, ja tavaran virhetä koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi myös siinä tapauksessa, että virhe on käyttöjärjestelmäohjelmassa. Myös erilaisten, levykkeellä tai vastaavalla muistivälineellä toimitettavien sovellutusohjelmien myyntiä on pidettävä tavaran kauppana, johon luvun säännöksiä voidaan soveltaa silloinkin, kun ohjelmassa on looginen virhe. — Eri asia on, että tekijänoikeuslain säännöksistä seuraa — samalla tavoin kuin muissa tapauksissa, joissa kaupan kohde on tekijänoikeudellisesti suojattu — tiettyjä rajoituksia ostajan oikeuteen käyttää ohjelmaa hyväkseen esimerkiksi taloudellisesti.

Oikeudellisessa käsitteistössä eläimet luetaan irtaimiin esineisiin. Luvun säännökset koskisivat näin ollen esimerkiksi lemmikkieläinten kauppaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä.

Lukuun ei ole otettu säännöksiä rajanvedosta kaupan ja palvelussopimusten välillä. Luvun säännösten soveltamisala määräytyisi tältä osin kauppalaain 2 §:n mukaan.

Tämä merkitsee ensinnäkin, että luvun säännöksiä sovellettaisiin valmistettavaa tavaraa koskeviin tilaussopimuksiin, jollei tilaajan asiana ole toimittaa olennaista osaa tarveaineista (kauppalaain 2 §:n 1 momentti). Jos taas tilaaja toimittaa olennaisen osan tarvittavasta materiaalista, sopimus kuuluisi esitykseen sisältyvän kuluttajansuojalaain 8 luvun piiriin. Arvioitaessa, onko tilaajan toimittaman materiaalin osuutta pidettävä olennaisena, voidaan lähtökohtana pitää osapuolten materiaalipanosten arvoja. Aina ei kuitenkaan välttämättä ole perusteltua antaa tällaiselle arvovertailulle ratkaisevaa merkitystä. Esimerkiksi jos tavaran valmistaja hankkii toiminnalliselta kannalta olennaisen osan tarvittavasta materiaalista, sopimusta on yleensä perusteltua pitää kauppana huolimatta siitä, että tilaaja kenties hankkii valmistusta varten joitakin taloudellisesti kal-

lisarvoisia mutta tavarahan käyttöominaisuuksien kannalta vähemmän tärkeitä tarvikkeita.

Toinen säännös kaupan ja palvelussopimusten rajan määräytymisestä on kauppalaan 2 §:n 2 momentissa. Sen mukaan lakia ei sovelleta sopimukseen, jonka mukaan tavarahan toimittajan on myös suoritettava työtä tai muu palvelus, jos palvelus muodostaa pääosan hänen velvollisuuksistaan. Tämäkin säännös rajaisi myös esillä olevan luvun soveltamisalaa. Työllä tai muulla palveluksella tarkoitetaan tässä yhteydessä ensisijaisesti muuta kuin luovutettavan tavarahan valmistuksen edellyttämää suoritusta.

Säännöksessä tarkoitettu palvelus voi liittyä myös sopimussuhteen aikaisempaan vaiheeseen. Esimerkkejä tästä ovat koneen, laitteen tai asunnon korjauksen edellyttämien toimenpiteiden selvittäminen ja suunnittelu sekä itse korjaustyön suorittaminen, johon usein liittyy tarvittavien varaosien ja muiden tarveaineiden hankkiminen. Erilaiset korjaussopimukset ovatkin tyypillinen esimerkki sopimuksesta, jossa työn osuus muodostaa pääosan toimeksisaajan velvollisuuksista ja jotka siten jäisivät 5 luvun soveltamisalan ulkopuolelle silloinkin, kun sopimus käsittää tarvittavien varaosien tai muiden tarveaineiden hankinnan ja luovutuksen. Korjaussopimukset kuuluisivat lain 8 luvun piiriin. Niihin liittyviä rajanvetokysymyksiä käsitellään tarkemmin 8 luvun 1 §:n yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan luvun säännöksiä ei sovellettaisi käytetyn tavarahan huutokauppaan. Käytetyn tavarahan huutokaupassa tulevat sovellettavaksi kauppalaan säännökset. Siitä, milloin tavara tällaisissa tapauksissa on katsottava virheelliseksi, säädetään kauppalaan 19 §:ssä.

2 §. *Pakottavuus.* Pykälän mukaan luvun säännökset olisivat ostajan hyväksi pakottavia, jollei nimenomaisesti muuta ilmene. Periaate on sama kuin voimassa olevan 5 luvun 15 §:n mukaan. Sopimusehdon mitättömyys olisi tuomioistuimessa samoin kuin kuluttajavalituslautakunnassa otettava huomioon viran puolesta. Ehdon mitättömyyteen ei myöskään vaikuttaisi se, että ostajan asema muiden sopimusehtojen mukaan mahdollisesti on parempi kuin lain mukaan.

Tavarahan luovutus ja vaaranvastuu

3 §. *Tavarahan luovutus.* Pykälän 1 momentissa

on säännöksiä siitä, missä tavara on luovutettava.

Pääsääntönä on, että jos luovutuspaikasta ei ole sovittu, myyjän on pidettävä tavara ostajan noudettavissa liikepaikassaan. Myyjä ei siten yleensä ole velvollinen huolehtimaan tavarahan kuljettamisesta ostajan luo, ellei tästä kaupan yhteydessä sovita. Periaate on sama kuin kauppalaan 6 §:n 1 momentissa.

Liikepaikalla tarkoitetaan säännöksessä myyjän pysyväluonteista toimipaikkaa, josta tavaroita luovutetaan asiakkaille. Jos myyjällä on useita eri liikepaikkoja, ratkaiseva merkitys on annettava sille liikepaikalle, joka läheisimmin liittyy kyseiseen kauppaan. Useimmiten tämä merkitsee, että tavara on luovutettava siinä liikepaikassa jossa sopimus on tehty.

Siltä varalta, että myyjän liikepaikan sijainti muuttuu kaupanteon ja luovutusajankohdan välillä, säännöksestä ilmenee, että ratkaisevana on pidettävä kaupanteoajankohdan liikepaikkaa. Esimerkiksi jos myyjän liikepaikka on kaupanteon jälkeen siirtynyt paikkakunnalta toiselle, myyjän on kustannuksellaan toimitettava tavara sille paikkakunnalle, missä liikepaikka oli kaupanteoajankohtana.

Momentissa on erityissäännös sellaisia tilanteita varten, joissa myyjällä ei ole kauppaan liittyvää liikepaikkaa eikä tavaraa luovuteta heti kaupanteon yhteydessä. Tällöin myyjän on lähetettävä tai kuljetettava tavara ostajalle, jollei toisin sovita. Säännös tulee sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun kiertävä tai muuten tilapäisessä myyntipisteessä toimiva myyjä ottaa vastaan tilauksia myöhempää toimitusta varten. Tällaisissa tapauksissa kauppaan liittyisi siis myös velvollisuus huolehtia tavarahan lähettämisestä tai kuljettamisesta ostajalle, jollei erikseen sovita toisin — esimerkiksi että ostaja noutaa tavarahan sieltä missä tilaus vastaanotettiin taikka myyjän varastosta.

Pykälän 2 momentti sisältää säännöksen siitä, milloin tavara katsotaan luovutetuksi. Luovutuksen ajankohdalla on merkitystä myyjän viivästysvastuun ja vaaranvastuun siirtymisen kannalta.

Säännöksen mukaan tavarahan luovutuksen katsotaan tapahtuvan ostajan saadessa tavarahan hallintaansa. Periaate on sama kuin kauppalaan mukaan noutokaupassa ja paikalliskaupassa (kauppalaan 6 § ja 7 §:n 1 momentti). Erona kauppalaan 7 §:n 2 momenttiin verrattuna olisi se, että esillä olevan säännöksen mukaan luovutus tapahtuisi myös kaukokaupassa aina

vasta silloin, kun ostaja saa tavarahan hallintaan. Silloinkin, kun kuljetus myyjän paikkakunnalta ostajan paikkakunnalle suoritetaan itsestä rahdinkuljettajaa käyttäen, myyjällä olisi siten vaaranvastuu tavarasta kuljetuksen aikana. Myös viivästysseuraamusten kannalta tavarahan perilletuloajankohta olisi ratkaiseva.

Siihen, että tavara luovutetaan ostajan hallintaan, olisi rinnastettava tavarahan luovuttaminen jollekin muulle henkilölle, joka sopimuksessa edellytetyllä tavalla tai muuten ostajan toimeksiantonnasta vastaanottaa tavarahan ostajan lukuun. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi naapuri, jolle tavara on ostajan poissaolon vuoksi sovittu toimitettavaksi, tai henkilö, joka ostajan puolesta noutaa tavarahan sopimuksen mukaisesta paikasta.

Pykälän 3 momentissa on erityissäännös seläisiä tapauksia varten, joissa myyjän on sopimuksen mukaan asennettava tai kokoonpantava tavara ostajan luona. Myyjän viivästystä koskevia säännöksiä (7—11 §) sovellettaessa tavarahan luovutuksen olisi tällöin katsottava tapahtuvan vasta, kun myyjä on täyttänyt asennus- tai kokoonpanovelvollisuutensa. Vaikka tavara olisi luovutettu ostajan hallintaan sovittuna aikana, viivästysseuraamukset tulisivat siten kysymykseen, jos myyjä viivästyy asennuksen tai kokoonpanotyön suorittamisessa. Vaaranvastuu tavarasta (6 §) sitä vastoin siirtyisi ostajalle jo silloin, kun ostaja saa tavarahan hallintaansa.

4 §. *Luovutuksen ajankohta.* Pykälän 1 momentissa on säännös tavarahan luovutuksen ajankohdasta. Tavallisesti tavarahan luovutusajankohdasta sovitaan osapuolten kesken kauppateon yhteydessä, jollei luovutus tapahdu heti. Osapuolet saattavat tällöin sopia määrätystä ajankohdasta, jona tai johon mennessä tavara on luovutettava. Sopimuksesta saattaa kuitenkin ilmetä myös, että tavara on luovutettava viipymättä kauppateon jälkeen taikka ostajan sitä vaatiessa. Toisinaan osapuolten tarkoittama luovutusajankohta voidaan ratkaista sopimusta tulkitsemalla.

Jos tavarahan luovutuksen ajankohdasta kuitenkin ei ole edellä mainituin tavoin sovittu, myyjän olisi omasta aloitteestaan luovutettava tavara kohtuullisessa ajassa. Ajan pituus voi vaihdella riippuen muun muassa tavarahan käyttötarkoituksesta sekä siitä, onko tavara toimitettava myyjän varastosta vai valmistettava tai hankittava erikseen kauppateon jälkeen.

Myös kuluttajakaupassa tulevat lisäksi so-

vellettavaksi kauppalaan 9 §:n 2 ja 3 momentin säännökset. Näistä 2 momentti koskee sitä tapausta, että tavara on sovittu luovutettavaksi määrätyn ajanjakson kuluessa. Tällöin myyjä saa määrätä luovutuksen tarkan ajankohdan, jollei olosuhteista ilmene, että ostajan tulee se valita. Esimerkkinä viimeksimainitusta on tilanne, jossa ajanjaksosta on sovittu ostajan tarpeiden vuoksi.

Jos kysymyksessä on noutokauppa, tilanne saattaa olla sellainen, että myyjä sitoutuu pitämään tavarahan ostajalle varattuna määrätyn ajanjakson, jonka kuluessa ostaja voi sen noutaa. Jos kuitenkin luovutuksen tarkan ajankohdan määrittäminen noutokaupassa on myyjän asia — esimerkiksi kun tavara on määrä valmistaa kaupanteon jälkeen — myyjän on kauppalaan 9 §:n 3 momentin mukaan ajoissa ennen sovittua luovutusajankohtaa tai sovittuun määrääjän päättymistä ilmoitettava ostajalle, milloin tavara on noudettavissa. Myös muissa tapauksissa, joissa tavarahan luovutusajankohdan tarkempi määrittäminen kuuluu myyjälle mutta joissa luovutus edellyttää ostajan myötävaikutusta, myyjältä on usein ilman nimenomaista säännöstäkin edellytettävä ennakoilmoitusta siitä, milloin tavara aiotaan toimittaa. Jos myyjä laiminlyö tarvittavan ilmoituksen ja tavarahan luovutus tästä syystä viivästyy sovittusta, ostajalla voi olla oikeus viivästysseuraamuksiin (vrt. kauppalaan 22 §).

Pykälän 2 momentista ilmenee suoritusten samanaikaisuuden periaate: sen mukaan myyjä ei ole velvollinen luopumaan tavarahan hallinnasta ennen kuin kauppahinta maksetaan, ellei ostajalle sopimuksella myönnetä luottoa tai maksunlykkäystä. Jos myyjä myöntää ostajalle luottoa taikka hyväksyy sellaisen maksutavan (esimerkiksi kolmannen tahon antaman luotto- tai maksukortin), jota käytettäessä myyjä ei heti saa kauppahintaa itselleen, samanaikaisuusperiaate syrjäytyy ja ostajalla on oikeus saada tavara hallintaansa, vaikka myyjä ei vielä ole saanut maksua kauppahintasaatavastaan. Jos kysymyksessä ei ole luottokauppa eikä ostaja tavarahan sovittuna luovutusajankohdasta maksa kauppahintaa, myyjä saa — joutumatta itse viivästyksen — pidättäytyä tavarahan hallinnan luovuttamisesta, kunnes maksu suoritetaan.

Luoton myöntämisestä tai luotollisen maksutavan käytöstä sovitaan tavallisesti kauppaa tehtäessä. Maksunlykkäyksellä tarkoitetaan säännöksessä tilannetta, jossa alunperin on

edellytetty käteiskauppaa mutta jossa ostajalle myöhemmin myönnetään maksuaikaa ilman että samalla lykätään tavarantoimituksen aloitusta.

Ostajan maksuvelvollisuuden kannalta suoritusten samanaikaisuuden periaate ilmenee 24 §:n 1 ja 2 momentista.

5 §. *Tavarasta ennen luovutusta aiheutuvat kustannukset.* Pykälässä on säännöksiä tavarasta ennen sen luovutusta aiheutuvien kustannusten jakautumisesta osapuolten kesken. Säännökset vastaavat periaatteiltaan kauppalaain 11 §:ää.

Tavallisin kysymykseen tuleva kustannuserä ovat tavarantoimituskustannukset. Jollei ostajan ole määrä noutaa tavaraa myyjän luota, myyjä vastaa säännöksen mukaan kustannuksista, jotka aiheutuvat tavarantoimituksesta luovutusta paikkaan. Säännös ei kuitenkaan olisi pakottava, vaan osapuolet voisivat sopia, että toimituskustannukset kokonaan tai osaksi jäävät ostajan maksettaviksi.

Myyjän kannettavaksi tulisivat myös muut kustannukset, joita tavarasta aiheutuu ennen sen luovutusta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tavarantoimituskustannukset.

Säännöksessä on poikkeus sellaisten kustannusten osalta, jotka ovat aiheutuneet siitä, että luovutus on viivästynyt ostajan puolella olevasta syystä. Jos esimerkiksi ostaja viivästyy tavarantoimituksessa ja tästä aiheutuu myyjälle ylimääräisiä varastointikustannuksia, tulevat sovellettaviksi kauppalaain 72 ja 75 §:n säännökset myyjän huolenpitovelvollisuudesta ja huolenpitokustannusten korvaamisesta.

6 §. *Vaaranvastuun siirtyminen.* Pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan myyjällä on vaaranvastuu siitä, että tavara tuhoutuu, katoaa, huonontuu tai vähenee ostajasta riippumattomasta syystä ennen sen luovutusta. Säännös merkitsee, että jos tavaraa ei tällaisesta syystä voida luovuttaa lainkaan tai jos luovutus myöhästyy taikka jos tavara tapaturman vuoksi luovutetaan ostajalle virheellisenä, kysymyksessä on myyjän sopimusrikkomus. Tilanteesta riippuen tulevat siten sovellettaviksi joko myyjän viivästystä tai tavarantoimituksen virhettä koskevat säännökset.

Koska tavarantoimitus 3 §:n 2 momentin mukaan tapahtuu ostajan ottaessa tavarantoimitusta hallintaansa, myyjällä olisi siten muissa kuin noutokaupoissa vaaranvastuu myös tavarantoimituksen aikana sattuneista vahingoista.

Säännöksessä ilmaistaan, mihin saakka vaa-

ranvastuu tavaraa kohdanneista vahingoista on myyjällä. Epäsuorasti jo tästä ilmenee, että luovutuksen jälkeen vaaranvastuu on ostajalla. Se merkitsee, että jos tavara luovutuksen jälkeen tuhoutuu, katoaa, huonontuu tai vähenee myyjästä riippumattomasta syystä, ostajan on tästä huolimatta maksettava kauppahinta. Selvyyden vuoksi asia ilmenee nimenomaisesti pykälän 4 momentista.

Kauppalaain 12 §:stä ilmenee, mikä merkitys on sillä, että vaaranvastuu on ostajalla. Sitä seuraavissa pykälissä puolestaan määritellään, milloin vaaranvastuu siirtyy ostajalle. Kuluttajankaupan osalta on kuitenkin luontevampaa kirjoittaa vaaranvastuuta koskevat säännökset lähtien siitä, mihin saakka vaaranvastuu tavarasta on myyjällä. Tämä on perusteltua, koska tavarantoimitus ja vaaranvastuun siirtyminen kuluttajankaupassa tapahtuisivat aina vasta ostajan saadessa tavarantoimitusta hallintaansa. Voidaan näet pitää jokseenkin itsestään selvänä, että vaaranvastuu tämän jälkeen on ostajalla.

Periaate, jonka mukaan vaaranvastuu tavarasta siirtyy myyjältä ostajalle, kun tavara luovutetaan, on yhdenmukainen kauppalaain 13 §:n 1 momentin säännösten kanssa.

Pykälän 1 momentin toiseen virkkeeseen sisältyy säännös sellaisten tilanteiden varalta, joissa tavarantoimitus viivästyy ostajasta johtuvasta syystä. Jos ostaja ei ajoissa nouda tai vastaanota tavaraa, jota pidetään hänen saatavillaan, ostajalla olisi säännöksen mukaan vaaranvastuu siitä, että tavara huonontuu luontoisten ominaisuuksiensa vuoksi sen jälkeen, kun myyjä on tehnyt sen, mitä tavarantoimitus häneltä edellyttää.

Kauppalaain 13 §:n 2 momenttiin sisältyy tätä laaja-alaisempi poikkeussäännös. Jos tavaraa ei luovuteta oikeaan aikaan ja tämä johtuu ostajasta tai ostajan puolella olevasta syystä, vaaranvastuu siirtyy kauppalaain mukaan kokonaan ostajalle, kun myyjä on tehnyt sen, mitä luovutus häneltä edellyttää. Kuluttajankaupassa on kuitenkin katsottu kohtuulliseksi, että vaaranvastuu esimerkiksi tavarantoimituksen tuhoutumisen tai vahingoittumisen osalta säilyy myyjällä tavarantoimitukseen saakka myös silloin, kun luovutus viivästyy sen vuoksi, että ostaja ei nouda tai vastaanota tavaraa sovittuna ajankohtana. Kun kysymyksessä on noutakauppa, tavara on yleensä myyjän tai jonkun hänen lukuunsa toimivan elinkeinonharjoittajan hallinnassa ja kuuluu kyseisen yrityksen vahinkovakuutusten piiriin. Jos taas

tavara on kuljetettava ostajalle ja myyjän on järjestettävä kuljetus, hän voi ja joutuukin yleensä ennalta varmistumaan siitä, että ostaja tai joku muu hänen puolestaan voi ottaa tavaran vastaan. Luovutuksen viivästyessä ostajan puolella olevasta syystä myyjällä on sitä paitsi kauppalaan 15 luvun säännösten mukaan joka tapauksessa velvollisuus huolehtia tavarasta ostajan lukuun. Silloinkaan, kun ostajan on määrä noutaa tavara esimerkiksi kuljetus-terminaalista, vaaranvastuu tavaran mahdollisesta vahingoittumisesta ei yleensä muodostuisi myyjän kannalta kohtuuttomaksi, sillä hän voi tavallisesti saada vahingosta korvausta joko tavaran säilyttäjältä tai tämän vakuutuksesta, ja ostajalle voidaan usein vaikeuksista toimittaa korvaava tavara.

Säännöksen mukaan ostaja, joka ei ajoissa nouda tai vastaanota tavaraa, saisi kuitenkin itse kärsiä seuraukset siitä, että tavara huonontuu luontaisten ominaisuuksiensa vuoksi sen jälkeen, kun tavaran noutamiselle tai vastaanottamiselle varattu aika on kulunut ja myyjä on täyttänyt omat velvollisuutensa. Jos esimerkiksi on kysymyksessä pilaantuva tavara, ostaja ei siten voisi esittää myyjälle vaatimuksia virhettä koskevien säännösten perusteella, mikäli tavara on mainitun ajankohdan jälkeen pilaantunut.

Kuluttajankaupassa ei tulisi sovellettavaksi kauppalaan 13 §:n 3 momentin erityissäännös tilanteista, joissa ostajan on noudettava tavara muualta kuin myyjän luota, vaan myös näissä tapauksissa sovellettaisiin edellä esitettyjä periaatteita. Tämä ilmenee luvun 29 §:stä. Kauppalaan 14 §, jonka mukaan vaaranvastuun siirtymisen edellytyksenä on aina se, että tavara on erotettu ostajaa varten, ei puolestaan kuluttajankaupassa tule yleensä ajankohtaiseksi, koska vaaranvastuun siirtyminen kytkeytyy vasta tavaran hallinnan luovutukseen ostajalle. Esillä olevan momentin toisessa virkkeessä olevan poikkeussäännöksen osalta kauppalaan 14 §:n säännöksellä saattaa kuitenkin olla merkitystä myös kuluttajankaupassa. Luvun 29 §:stä ilmenee, että kauppalaan 15 § ei koskisi kuluttajankauppaa.

Pykälän 2 momentissa on erityissäännös niiden tilanteiden varalta, joissa tavara ostajan virheilmoituksen vuoksi palautetaan myyjälle tarkastusta tai virheen oikaisua varten. Vaaranvastuu tavarasta sen ollessa poissa ostajan hallinnasta olisi tällöin myyjällä. Niin kuin säännöksestä ilmenee, se koskee tapauksia, joissa tavara palautetaan myyjälle ostajan edel-

tävän virheilmoituksen perusteella. Jos ostaja lähettää tavaran myyjälle esimerkiksi postitse tai muuta itsenäistä rahdinkuljettajaa käyttäen, vaaranvastuu olisi myyjällä siitä lähtien, kun tavara luovutetaan rahdinkuljettajan hallintaan. Vaaranvastuu siirtyisi takaisin ostajalle, kun hän saa tavaran takaisin hallintaansa.

Säännöksellä on merkitystä tapauksissa, joissa tavaraa myyjälle palautettaessa ei vielä ole selvää, onko tavarassa virhe vai ei. Kauppalaan 66 §:n 2 momentin 1 kohdasta nimittäin ilmenee, että jos tavarassa on virhe, ostajan oikeus kaupan purkamiseen tai uuteen toimitukseen säilyy, vaikka tavara tuhoutuisi, katoaisi tai vahingoittuisi ostajasta riippumattomasta syystä. Merkitystä ei ole esimerkiksi sillä, kenen hallinnassa tavara on vahingon sattuessa. Säännös koskee myös kuluttajankauppaa.

Pykälän 3 momentissa on säännös vaaranvastuusta tapauksissa, joissa on sovittu avoimesta kaupasta. Avoimella kaupalla tarkoitetaan tilanteita, joissa myyjä on myöntänyt ostajalle oikeuden peruuttaa kauppa määrätyn ajan kuluessa. Tällöin tavara usein luovutetaan ostajan hallintaan, mutta ostajalla on oikeus palauttaa se sovitussa määräajassa ja saada maksamansa kauppahinta takaisin, jos hän ei halua pitää tavaraa. Ehdotettu säännös vastaa kauppalaan 16 §:ää. Sen mukaan ostajalla, joka on avoimen kaupan perusteella saanut tavaran hallintaansa, on vaaranvastuu tavarasta, kunnes se palautetaan myyjälle, eli siihen saakka, kun myyjä saa tavaran hallintaansa.

Kulutustavaran koti- ja postimyyntin osalta on kuluttajansuojalain 6 luvun 4 §:n 2 momentissa erityissäännös, jonka mukaan tavaran tuhoutuminen, huonontuminen tai vähentyminen ilman ostajan syytä ei johda 6 luvun mukaisen peruuttamisoikeuden menettämiseen.

Pykälän 4 momentista ilmenee vaaranvastuun siirtymisen merkitys ostajalle. Jos tavara tuhoutuu, katoaa, huonontuu tai vähenee myyjästä riippumattomasta syystä sen jälkeen, kun vaaranvastuu on siirtynyt ostajalle, ostajan on tästä huolimatta maksettava kauppahinta. Säännös vastaa kauppalaan 12 §:ää.

Seuraamukset tavaran luovutuksen viivästymisestä

Myyjän viivästystä koskeviin säännöksiin ei sisälly erityistä määritelmää siitä, milloin kysymyksessä on viivästys, vaan luvun 7—11 §:ssä

säädetään vain viivästyksen seuraamuksista. Kauppalain 22 §:stä ilmenee, että myyjän viivästys on kysymyksessä, jos tavaraa ei luovuteta tai se luovutetaan liian myöhään eikä tämä johdu ostajasta tai ostajan puolella olevasta seikasta. Nämä periaatteet koskevat myös kulutustavaran kauppaa. Vastaavaa nimenomaisesti säännöstä ei kuitenkaan ole pidetty tässä yhteydessä tarpeellisenä.

Kauppalain 43 §:n säännökset myyjän sopimusrikkomuksia koskevien säännösten soveltamisesta tapauksissa, joissa vain osa toimituksesta on viivästynyt tai virheellinen, tulisivat sovellettavaksi myös kulutustavaran kaupassa.

7 §. *Oikeus pidättyä maksusta.* Pykälässä on säännöksiä ostajan oikeudesta pidättyä myyjän viivästyksen perusteella kauppahinnan maksamisesta.

Luvun 24 §:n 1 momentin mukaan lähtökohdiana on, että ostaja ei ole velvollinen maksamaan kauppahintaa ennen kuin tavara on sopimuksen mukaisesti asetettu hänen saatavilleen. Tämä periaate merkitsee, että tavaran luovutuksen viivästyessä myös kauppahinnan maksuajankohta lykkäytyy. Mainittu maksuajankohta koskeva sääntö ei kuitenkaan olisi kulutustavaran kaupassakaan pakottava, vaan osapuolet voisivat sopia siitä, milloin kauppahinta erääntyy maksettavaksi.

Esillä olevan pykälän mukaan ostajalla on myyjän viivästyksen perusteella oikeus pidättyä kauppahinnan maksamisesta. Hän ei kuitenkaan saa pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on viivästyksen perusteella oikeus.

Oikeus maksusta pidättymiseen voi ensinnäkin tulla ajankohtaiseksi, jos tavara on myyjän viivästyksen vuoksi luovuttamatta ajankohtana, jona kauppahinta tai osa siitä sopimuksen mukaan erääntyy maksettavaksi. Tällöin ostajalla olisi — mahdollisen purkutilanteen varalta — oikeus pidättyä maksun suorittamisesta, kunnes tavara luovutetaan. Jos vain osa tavarasta on viivästynyt, ostaja ei kuitenkaan saisi pidättyä maksusta siltä osin kuin se ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, jotka kaupan purkamista ja vahingonkorvausta koskevien säännösten mukaan voivat tulla kysymykseen viivästyksen perusteella. Näissä tapauksissa olisi siten otettava huomioon se, että kauppalain 43 §:n 1 momentin mukaan ostajan purkuoikeus koskee vain sitä osaa toimituksesta, joka on viivästynyt, jollei sopimusrikkomus ole olennainen koko kaupan kannalta. Ostajalla ei siten vält-

tämättä olisi oikeutta jättää maksamatta koko kauppahintaa eräpäivänä, jos vain merkityksellään epäolennainen osa tavarasta on luovuttamatta.

Maksun pidättäminen voi tulla kysymykseen myös silloin, kun tavara luovutetaan viivästyneenä. Ostajalla on luovutuksen jälkeenkin oikeus pidättyä maksamasta sellaista osaa kauppahinnasta, joka on tarpeen viivästyksen perustuvien vaatimusten vakuudeksi. Jos ostaja 9 ja 11 §:n mukaisesti haluaa purkaa kaupan, hän voi pidättää koko jäljellä olevan kauppahinnan. Käytännössä maksun pidättäminen luovutuksen jälkeen tulee kuitenkin useimmiten kysymykseen silloin, kun ostajalle on viivästyksen vuoksi aiheutunut myyjän korvattavaksi tulevaa vahinkoa.

Kulututtajan asemassa olevalle ostajalle saatava usein tuottaa vaikeuksia arvioida täsmällisesti, minkä suuruisiin vaatimuksiin hänellä on viivästystilanteessa oikeus. Harkittaessa, miten suuri osa kauppahinnasta ostajalla on pykälän nojalla oikeus pidättää, ratkaisevaa merkitystä ei tämän vuoksi olisi sillä, minkä suuruisiksi hänen vaatimuksensa esimerkiksi riidanratkaisumenettelyssä jälkikäteen vahvistetaan, vaan sillä, onko ostajan arviolle ollut olosuhteisiin nähden kohtuulliset perusteet. Vaikka ostajan pidättämä määrä ylittäisikin hänen lopullisen saatavansa, ei tämä seikka sinänsä oikeuttaisi myyjää esimerkiksi perimään viivästyskorkoa summien erotukselle, vaan maksuviivästysseuraamukset tulisivat kysymykseen vain mikäli ostajan pidättämä määrä on ilmeisellä tavalla ylittänyt ne vaatimukset, joihin hänellä on viivästyksen vuoksi oikeus.

8 §. *Oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä.* Pykälän 1 momentti sisältää säännökset ostajan oikeudesta vaatia sopimuksen täyttämistä sekä tätä koskevista rajoituksista. Säännös vastaa kauppalain 23 §:n 1 ja 2 momenttia. Lähtökohdiana on, että ostajalla säilyy viivästystilanteessa oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä. Myyjä voi vapautua suoritusvelvollisuudesta vain, jos sopimuksen täyttämiseksi on voittamaton este tai jos sopimuksen täyttäminen edellyttäisi uhrauksia, jotka ovat kohtuuttomia verrattuna sopimuksen täyttämisen merkitykseen ostajalle. Arvioitaessa suorituksen merkitystä ostajalle olisi, kuten kauppalain vastaavan säännöksen yhteydessä, otettava huomioon muun muassa se, minkälaiset mahdollisuudet ostajalla on saada korvaava suoritus muualta.

Esillä oleva säännös ei merkitse sitä, että

myyjä säännöksessä tarkoitetun esteen sattua olisi oikeutettu vastaavaan suoritusajan pidennykseen ostajan ollessa sidottu sopimukseen. Lakiehdotuksen 9 §:n mukaan ostajan oikeus purkaa sopimus viivästyksen perusteella ei riippuisi viivästyksen syystä, joten myös suoritusesteen sattuessa ostajalla olisi halutesaan oikeus käyttää purkuoikeutta. Esillä oleva säännös koskee vain kysymystä siitä, voidaan-ko myyjä velvoittaa sopimuksen täyttämiseen eli luontoissuoritukseen. Tässäkin suhteessa ehdotus vastaa kauppalakia.

Jos este tai epäsuhte lakkaa kohtuullisessa ajassa, ostaja voisi *2 momentin* mukaan jälleen vaatia sopimuksen täyttämistä. Vastaava säännös on kauppalaissa.

Pykälän *3 momentin* mukaan ostaja menettäisi oikeutensa vaatia sopimuksen täyttämistä, jos hän viivyttelee kohtuuttoman kauan vaatimuksen esittämisessä. Vastaava ostajan passiivisuutta koskeva säännös on kauppalaan 23 §:n *3 momentissa*.

9 §. Kaupan purku. Pykälässä on säännökset ostajan oikeudesta purkaa kauppa myyjän viivästyksen vuoksi.

Pykälän *1 momentin* mukaan ostaja saisi purkaa kaupan, jos myyjän sopimusrikkomus on olennainen. Muita edellytyksiä sopimuksen purkamiselle ei säännöksessä aseteta. Purkuoikeus ei siten riippuisi esimerkiksi viivästyksen syystä.

Olennaisuusääntöä täydentäisi *2 momentin* mukaan niin sanottu lisäaikamenettely. Ostaja voisi halutessaan asettaa myyjälle määrätyn lisäajan tavaran luovutusta varten. Jos tavaraa ei luovuteta lisäajan kuluessa, ostaja saisi purkaa kaupan. Edellytyksenä olisi kuitenkin, ettei lisäaika ollut kohtuuttoman lyhyt.

Asettamansa lisäajan kuluessa ostajalla ei yleensä olisi oikeutta purkaa kaupaa nojautumalla siihen, että sopimusrikkomus on olennainen. Kaupan purkaminen ennen lisäajan päättymistä olisi kuitenkin mahdollista, jos myyjä ilmoittaa, ettei hän tule täyttämään sopimusta lisäajan kuluessa.

Pykälän *1 ja 2 momentti* vastaavat periaatteiltaan sekä kauppalaan 25 §:ää että voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 8 §:n *1 momenttia*. Kauppalaan säännöksestä ilmenee nimenomaisesti, että ratkaiseva on viivästyksen merkitys ostajalle, mutta toisaalta vaaditaan, että myyjä käsitti tai hänen olisi pitänyt käsittää sopimusrikkomuksella olevan ostajalle olennainen merkitys. Nyt ehdotettu säännös on

kirjoitettu lyhyemmin ja yksinkertaisemmin. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että sitä olisi tulkittava toisin kuin kauppalaan vastaavaa säännöstä.

Pykälän *3 momentissa* on erityinen säännös ostajan purkuoikeudesta tapauksissa, joissa ostaja on vaatinut myyjältä sopimuksen täyttämistä mutta ei ole asettanut *2 momentissa* tarkoitettua määrättyä lisäaikaa. Tällöin ostaja saisi purkaa kaupan, jollei tavaraa luovuteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän vaati sopimuksen täyttämistä. Sopimuksen täyttämistä koskeva vaatimus merkitsisi näin ollen sitä, että myyjän on luovutettava tavara kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta sillä uhalla, että ostaja saa purkaa kaupan. Säännöksellä voi olla merkitystä etenkin tapauksissa, joissa täsmällistä luovutusajankohtaa ei ole sovittu ja joissa näin ollen — 4 §:n *1 momentin* valossa — ei ole yksiselitteistä, milloin viivästystilanne alkaa. Jos ostaja on odottanut luovutusta kohtuullisena pitämänsä ajan ja vaatinut sopimuksen täyttämistä, myyjä ei voisi pysytellä passiivisena, vaan hänen olisi joko luovutettava tavara kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tai päästävä ostajan kanssa sopimukseen täsmällisestä luovutusajankohdasta. Vastaavaa säännöstä ei ole kauppalaissa eikä voimassa olevassa kuluttajansuojalain 5 luvussa.

Pykälän *4 momentissa* on säännös, joka eräissä tapauksissa rajoittaisi ostajan oikeutta purkaa sopimus myyjän viivästyksen perusteella. Säännös tulisi sovellettavaksi, jos kaupan kohteena on tavara, joka on valmistettava tai hankittava erityisesti ostajaa varten hänen ohjeidensa tai toivomustensa mukaisesti, eikä myyjä voi ilman huomattavaa tappiota käyttää tavaraa hyväkseen muulla tavoin. Tällaisissa tapauksissa ostaja saisi purkaa kaupan myyjän viivästyksen vuoksi vain, jos kaupan tarkoitus jää hänen osaltaan viivästyksen vuoksi olennaisesti saavuttamatta.

Säännös perustuu siihen, että esillä olevissa tapauksissa sopimuksen purkamisella on myyjälle tavallista suuremmat taloudelliset vaikutukset. Ostajalla ei myöskään kyseisenlaisissa tapauksissa ole useinkaan niin suurta intressiä kaupan purkamiseen kuin muulloin, sillä vastaavanlaista tavaraa ei yleensä saa hankittua muualtakaan lyhyessä ajassa.

Ne syyt, joiden vuoksi ostajan purkuoikeuden rajoittamista erikoisvalmisteisen tai erikoistilauksesta hankittavan tavaran kaupassa voidaan pitää perusteltuna, tulevat ajankohtaisiksi

vasta, kun tavarat valmistus tai muut sopimuksen täyttämisen valmistelut on aloitettu ja myyjä on uhrannut sopimuksen täyttämiseksi työtä ja kustannuksia, jotka käyvät hyödyttömiksi, mikäli sopimus puretaan. Jos sovitun luovutusajankohdan tultua käy ilmi, että myyjä ei vielä ole ryhtynyt sellaisiin toimenpiteisiin, että sopimuksen purkamisesta aiheutuisi hänelle säännöksessä tarkoitettua huomattavaa tappiota, ei esillä oleva säännös tulisi sovellettavaksi.

Säännös vastaa kauppalaain 26 §:ää. Se korvaisi voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 8 §:n 2 momentin säännöksen, jonka mukaan ostajan oikeutta purkaa kauppa myyjän viivästyksen johdosta voidaan sopimuksin rajoittaa, jos kauppa koskee tavaraa, jonka myyjä valmistaa ostajan tilauksesta ja ohjeiden mukaan tai jota myyjä otaksuttavasti ei voi myydä kohtuullisin ehdoin toiselle.

10 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälässä on säännökset ostajan oikeudesta vahingonkorvaukseen myyjän viivästyksen perusteella.

Lakiehdotuksen mukaan myyjän vastuu ostajalle aiheutuneista vahingoista olisi pääosin niin sanottua kontrollivastuuta, jota koskevat periaatteet ovat samat kuin kauppalaissa. Tämä merkitsee, että korvausvelvollisuus syntyisi riippumatta siitä, johtuuko viivästys tai vahinko huolimattomuudesta myyjän puolella. Tietyissä tapauksissa, joissa viivästys on johtunut pykälässä kuvatusista ylivoimaisista esteistä, myyjä voisi kuitenkin vapautua korvausvastuusta.

Eräiden vahinkotyyppien osalta myyjän korvausvastuu kuitenkin olisi lievempi ja edellyttäisi huolimattomuutta myyjän puolella. Se, mitä tällaisilla niin sanotuilla välillisillä vahingoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä, ilmenee pykälän 3 ja 4 momentista.

Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi, että ostajalla on oikeus korvaukseen viivästyksen vuoksi kärsimästään vahingosta. Myyjä voisi kuitenkin vapautua korvausvelvollisuudesta, jos hän osoittaa, että viivästys johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää tai voittaa.

Pykälän 2 momentti täydentää 1 momenttia sellaisten tapausten osalta, joissa viivästys johtuu henkilöstä, jota myyjä on käyttänyt apu-

naan sopimuksen tai sen osan täyttämiseksi, tai myyjän tavarantoimittajasta taikka muusta aiemmasta myyntiportaasta. Tällöin myyjä voisi vapautua korvausvelvollisuudesta vain, jos 1 momentin mukaiset vastuuvapauden edellytykset täyttyvät sekä myyjän itsensä että säännöksessä mainitun kolmannen henkilön osalta. Esimerkiksi myyjän tavarantoimittajasta johtuvan viivästyksen osalta vaadittaisiin siis, että tavarantoimittajan viivästys johtuu 1 momentissa tarkoitettua esteestä ja että tavarantoimittajan viivästys puolestaan muodostaa myyjälle 1 momentissa tarkoitettua esteen esimerkiksi sen vuoksi, että kysymyksessä on tavara, jota myyjä ei voi saada muualta kuin kyseiseltä tavarantoimittajalta. Myös 2 momentin osalta todistustaakka olisi myyjällä.

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat kauppalaain 27 §:n 1 ja 2 momenttia.

Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 9 §:n 1 momenttiin verrattuna erona on, että nykyisen lain mukaan myyjä ei voi millään perusteella vapautua korvaamasta menoja, jotka ostajalle ovat aiheutuneet myyjän viivästyksen vuoksi tarpeellisista toimenpiteistä, eikä myöskään viivästyksen vuoksi hyödyttömiksi käyneiden tarpeellisten toimenpiteiden aiheuttamia menoja.

Pykälän 3 momentin mukaan myyjä olisi velvollinen korvaamaan ostajalle aiheutuneen välillisen vahingon vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puolelleen. Välillistä vahinkoa olisi momentin 1 kohdan mukaan ensinnäkin tulonmenetykset, joka ostajalle aiheutuu viivästyksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi. Momentin 2 kohdan mukaan välillisenä vahinkona pidettäisiin muuhun sopimukseen perustuvista velvoitteista aiheutuvaa vahinkoa. Säännöksessä pidetään silmällä esimerkiksi tapauksia, joissa myyjän viivästys tavarat toimittamisessa johtaa siihen, että ostaja joutuu korvaamaan tilaamalleen asentajalle aiheutuneita turhia matkakuluja. Momentin 3 kohdan mukaan välillistä vahinkoa olisi sellainen tavarat käyttöhyödyn ollenainen menetys, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muu tähän rinnastettava olennainen haitta. Viimeksimainitusta haitasta voi olla kysymys esimerkiksi, jos ostajan tilaamat rakennustarvikkeet toimitetaan niin paljon myöhästyneinä, että niitä ei vuodenajan vaihtumisen vuoksi voida käyttää ennen kuin seuraavana vuonna, ja tästä aiheutuu ostajalle asumishaittaa.

Jos momentin 1—3 kohdissa tarkoitettua vahinkoa aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, sitä ei kuitenkaan 4 *momentin* mukaan tältä osin pidettäisi välillisenä vahinkona. Tällöin korvauksen saaminen ei siis edellyttäisi huolimattomuutta myyjän puolella, vaan määräytyisi 1 ja 2 momentin mukaan. Säännöksen tarkoituksena on estää se, että ostaja joutuu huonompaan asemaan pyrkiessään luvun 33 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla rajoittamaan vahinkoaan. Saman kaltainen säännös on kauppalaan 67 §:n 3 momentissa.

Välillisen vahingon korvaamista käsitellään myös yleisperustelujen jaksossa 2.2. sekä virhetilanteita koskevan 20 §:n perusteluissa.

Pykälän 5 *momentin* mukaan ostajan perheenjäsenellä, joka kärsii vahinkoa viivästyksen vuoksi, olisi samanlainen oikeus korvaukseen kuin ostajalla itsellään. Sillä seikalla, kuka perheessä esimerkiksi huolehtii sopimusrikkomuksen vaatimista toimenpiteistä ja suorittaa niistä aiheutuvat menot, ei siten olisi merkitystä myyjän korvausvastuun kannalta. Eri asia on, että jos ostajan puolella on menetelty tavalla, jota voidaan pitää vahingon rajoittamisvelvollisuuden laiminlyöntinä, suoritettavaa korvausta voidaan tällä perusteella alentaa.

Ostajan perheenjäsenillä tarkoitetaan hänen kanssaan samassa taloudessa asuvia henkilöitä. Muodollisilla perhesuhteilla ei olisi ratkaisevaa merkitystä.

11 §. *Ilmoitus kaupan purkamisesta ja korvausvaatimuksesta.* Pykälässä on säännökset ostajan velvollisuudesta ilmoittaa myyjälle viivästyksen perustuvasta kaupan purkamisesta tai vahingonkorvausvaatimuksesta. Niin kauan kuin tavara on luovuttamatta, ostaja ei voisi menettää oikeuttaan kaupan purkamiseen tai vahingonkorvauksen vaatimiseen. Jos sitä vastoin tavara on viivästyneenä luovutettu ja ostaja tässä vaiheessa haluaa purkaa kaupan, hän menettäisi purkuoikeutensa, jollei hän ilmoita myyjälle kaupan purkamisesta kohtuullisessa ajassa tavarantoimittajan luovutuksesta. Tällaisessa tilanteessa kohtuullinen aika olisi yleensä melko lyhyt, tyypillisesti enintään muutama päivä.

Jos ostaja haluaa kaupan purkamisen ohella vaatia myyjältä vahingonkorvausta, hänen ei tarvitsisi erikseen reklamoida korvausvaatimuksen osalta. Mikäli ostaja sen sijaan haluaa vaatia viivästyksen perusteella vain vahingonkorvausta, hänen olisi vastaavasti ilmoitettava tästä kohtuullisessa ajassa tavarantoimittajan luovutuksesta. Tällöin riittäisi, että ostaja ilmoittaa halua-

vansa vaatia vahingonkorvausta. Määrän ja perusteen osalta ostaja voisi täsmentää vaatimuksensa vasta myöhemmin.

Pykälä vastaa kauppalaan 29 §:ää lukuunottamatta sitä, että kauppalaan mukaan kohtuullinen aika lasketaan siitä, kun ostaja sai tiedon luovutuksesta. Koska luovutus kuluttajankaupassa aina tapahtuu vasta ostajan saadessa tavarantoimittajansa eikä luovutusajankohda siten yleensä eroa tiedonsaantiajankohdasta, ei tässä yhteydessä ole sanottavaa käytännön tarvetta antaa ratkaisevaa merkitystä tiedonsaantiajankohdalle. Tarvittaessa viimeksi mainittu ajankohta voidaan ottaa huomioon kohtuullisen ajan pituutta arvioitaessa. — Säännös korvaisi voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 13 §:n 2 momentin.

Tavarantoimittajan ominaisuudet ja virhe

12 §. *Yleinen virhesäännös.* Pykälässä on säännöksiä siitä, milloin tavarassa on katsottava olevan virhe. Pykälää ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi virhemäärittelyksi, vaan se sisältää vain keskeisimpiä yleisiä sääntöjä.

Pykälän 1 *momentti* vastaa kauppalaan 17 §:n 1 momenttia. Sen mukaan tavarantoimittajan on lajiltaan, määrältään, laadultaan, ominaisuuksiltaan ja pakkaukseltaan vastattava sitä, mitä voidaan katsoa sovittu. Virhearvioinnin lähtökohtana on siten osapuolten välisen sopimuksen sisältö.

Viittaus tavarantoimittajan määrään liittyy kauppalaan 43 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan toimituksen ollessa vajavainen sovelletaan virhettä koskevia säännöksiä, jos voidaan olettaa, että myyjä katsoo täyttäneensä sopimuksen kokonaisuudessaan. Tämä säännös tulee ajankohtaiseksi esimerkiksi tilanteissa, joissa osina toimitettavan tavarantoimittajan luovutuksen jälkeen käy ilmi, että jokin tavarantoimittajan kokoonpano tai asennusta varten vaadittava tarvike puuttuu. Virhettä koskevien säännösten soveltamisella on tällöin merkitystä sikäli, että ostajan on reklamoitava eli ilmoitettava puutteesta myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän on havainnut sen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

Pykälän 2 *momentti* sisältää säännöksiä niitä tapauksia varten, joissa tavarantoimittajan ominaisuuksista ei ole erityisesti sovittu tai joissa sopimus on tässä suhteessa epätäydellinen, niin kuin usein on asianlaita.

Momentin 1 *kohta* vastaa kauppalaan 17 §:n 2 momentin 1 kohtaa. Sen mukaan tavarantoimittajan

tulee, jos muuta ei ole sovittu, soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään. Samaa käyttötarkoitusta palvelevien tavaroiden välillä saattaa olla laatueroja — jotka yleensä heijastuvat tavarann hinnassa — ilman että heikkolaatuisempaa tavaraa välttämättä voitaisiin pitää virheellisenä. Tavarann tulee kuitenkin aina olla käyttötarkoitukseensa soveltuva, eli sillä tulee olla kaikki ne ominaisuudet, joita tavarann käyttökelpoisuus edellyttää, ja toisaalta sillä ei saa olla ominaisuuksia, jotka jossakin suhteessa tekevät siitä käyttötarkoitukseensa soveltumattoman.

Momentin 2 kohta vastaa kauppalaia 17 §:n 2 momentin 2 kohtaa. Sen mukaan tavarann tulee soveltua ostajan erityiseen käyttötarkoitukseen, jos myyjän kaupantekohetkellä on täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta ja ostajalla on ollut perusteltua aihetta luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin. Säännöksellä on merkitystä muun muassa tapauksissa, joissa ostaja ei valitse tavaraa omin neuvoin, vaan kääntyy myyjän puoleen selostamalla sen käyttötarkoituksen, johon hän tavaraa tarvitsee, ja tekee valintansa myyjän avustuksella. Tällöin myyjä vastaa siitä, että myyty tavara soveltuu ostajan ilmoittamaan tarkoitukseen. Edellytyksenä on, että ostajalla on kyseisessä tilanteessa ollut perusteltua aihetta luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin. Kun ostajana on kuluttaja ja myyjänä elinkeinonharjoittaja, on yleensä lähdettävä siitä, että ostajan tulee voida luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin, jollei myyjä nimenomaisesti ilmoita, ettei hän tiedä tai ole varma siitä, soveltuuko tavara ostajan tarkoitukseen. Myös kuluttajankaupassa tilanne saattaa kuitenkin toisinaan olla sellainen, että ostajalla esimerkiksi koulutuksensa tai erikoisharrastuksensa perusteella on parempi asiantuntemus tavarann suhteen kuin myyjällä. Tavaravaliikoiman laajuudesta riippuen myyjällä ei näet aina voi edellyttää olevan yksityiskohtaisia tietoja kaikkien tavaroiden ominaisuuksista. Tällaisessa tilanteessa ostajalla ei siten välttämättä olisi oikeutta vedota esillä olevaan säännöksen. Myyjä ei myöskään joutuisi virhevastuuseen, jos tavarann soveltumattomuus ostajan tarpeisiin johtuu siitä, että ostaja on selostanut tavarann käyttötarkoituksen puutteellisesti tai virheellisesti.

Momentin 3 kohta vastaa kauppalaia 17 §:n 2 momentin 3 kohtaa. Sen mukaan tavarann tulee vastata ominaisuuksiltaan sitä, mihin

myyjä on viitannut esittämällä näytteen tai mallin. Myyjän esittämällä näytteellä tai mallilla on merkitystä virhearvioinnin kannalta vain niiden ominaisuuksien osalta, joiden kuvaamiseksi näyte tai malli on tarkoitettu.

Momentin 4 kohta vastaa kauppalaia 17 §:n 2 momentin 4 kohtaa. Sen mukaan tavarann tulee olla pakattu tavannmukaisella tai muuten sopivalla tavalla, jos pakkaus on tarpeen tavarann säilyttämiseksi tai suojaamiseksi. Jos tavara puutteellisen pakkauksen vuoksi esimerkiksi vahingoittuu luovutuksen jälkeisessä kuljetuksessa tai pilaantuu normaaleissa säilytysolosuhteissa, myyjälle syntyy virhevastuu.

Momentin 5 kohdan mukaan tavarann tulee kestävyydeltään ja muuten vastata sitä, mitä kuluttajalla yleensä on sellaisen tavarann kauppassa perusteltua aihetta olettaa. Vastaavannlainen säännös sisältyy voimassa olevan kuluttajansuojalaia 5 luvun 1 §:n 2 momenttiin. Ehdotettuun säännöksen on kuitenkin lisätty nimenomainen maininta tavarann kestävydestä, koska kysymyksessä on kuluttajien kannalta tärkeä ominaisuus. Viittaus siihen, mitä kuluttajalla on perusteltua aihetta olettaa, merkitsee, että myyjälle ei synny virhevastuuta esimerkiksi, jos tavarann rikkoutuminen epätavallisen lyhyen käyttöajan jälkeen johtuu siitä, että se on altistettu suuremmalle rasitukselle kuin mitä kuluttaja perustellusti voi olettaa sellaisen tavarann kestävänn. Yksittäisen kuluttajan henkilökohtaisilla odotuksilla ei ole säännöksen kannalta ratkaisevaa merkitystä, vaan arvioinnin tulee perustua yleisempään mittapuuhun. Kuluttajien aiheellisia odotuksia arvioitaessa voi olla merkitystä muun muassa tavarann hinnalla. Tavarann kestävyden samoin kuin muidenkin ominaisuuksien osalta laatuerot eri valmistajilta peräisin olevien tavaroiden välillä heijastuvat usein tavarann hintatasossa. Hintaerot saattavat olla siinä määrin huomattavia, että niille voidaan antaa merkitystä myös arvioitaessa kuluttajien perusteltuja laatuodotuksia.

Pykälän 3 momentti koskee erilaisten virallismääräysten merkitystä virhearvioinnissa. Säännöksen mukaan tavarann tulisi ominaisuuksiltaan vastata laissa, asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä asetettuja vaatimuksia. Tällaiset virallismääräykset voivat koskea sitä, minkälaiset ominaisuudet tavalla tulee olla tai minkälaisia ominaisuuksia sillä ei saa olla, jotta tavarann markkinointi olisi sallittua. Vastaavasti virhearvioinnissa olisi merkitystä myös säännöksillä tai määräyksillä, joiden mukaan

tavaraa ei saa käyttää tarkoitukseensa, ellei se täytät asetettuja vaatimuksia. Yleensä tämänkaltaisia säännöksiä ja määräyksiä on annettu terveyden, ympäristön tai omaisuuden suojelemiseksi. Säännöksen piiriin kuuluisivat kuitenkin myös esimerkiksi standardisoimistarkoituksessa annetut säännökset tai määräykset, jos ne ovat luonteeltaan velvoittavia eivätkä pelkästään suosituksia.

Säännökseen sisältyy selvyyden vuoksi poikkeus sellaisten tilanteiden varalta, joissa ostajan tarkoituksena on käyttää tavaraa tarkoitukseen, jossa säännöksissä tai määräyksissä asetulla vaatimuksella ei ole merkitystä. Esimerkkinä voidaan mainita, että vanha sähkölaite myydään keräilytarkoituksiin tai alan harastajalle, joka aikoo hajottaa laitteen osiinsa. Tällöin tavaralla ei välttämättä tarvitse täyttää käyttöön myytävälle laitteelle asetettavia vaatimuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan tavarassa on virhe, jos se poikkeaa siitä, mitä 1—3 momentissa säädetään.

Kauppalaan 30 §:stä ilmenee, ettei ostaja voi virheestä vedota seikkaan, joka johtuu ostajasta itsestään tai hänen puoleltaan olevasta syystä. Tämä periaate koskee myös kuluttajankauppaa. Vastaavan nimenomaisen säännöksen sisällyttämistä esillä olevaan lukuun ei ole pidetty tarpeellisenä.

13 §. *Tiedot tavarasta.* Pykälä koskee myyjän vastuuta tavarasta annetuista tiedoista.

Pykälän 1 momentti vastaa kauppalaan 18 §:n 1 momenttia. Samat periaatteet sisältyvät myös voimassa olevaan kuluttajansuojalain 5 luvun 1 §:n 2 momenttiin.

Säännös koskee myyjän vastuuta hänen itsensä antamista tiedoista. Tämä vastuu käsittää myös myyjän palveluksessa olevien henkilöiden antamat tiedot.

Säännöksen mukaan tavarassa on virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on antanut tavaralla ominaisuuksista tai käytöstä tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupantekoa ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan. Voimassa olevasta kuluttajansuojalaista poiketen säännöksessä ei erikseen mainita sitä, että myyjälle ei synny virhevastuuta, jos ostajalla osoitetaan olleen oikeat tiedot. Koska tällöin on kysymyksessä tilanne, jossa myyjän antaman tiedon ei voida olettaa vaikuttaneen kauppaan, ei tällaista säännöstä ole pidetty tarpeellisenä.

Jos myyjä ennen sopimuksen tekemistä sel-

keästi oikaisee ostajalle aikaisemmin antamansa virheellisen, puutteellisen tai harhaanjohtavan tiedon, ei myyjälle myöskään synny virhevastuuta, koska tiedon ei tällöin voida olettaa vaikuttaneen kauppaan.

Pykälän 2 momentti koskee myyjän vastuuta tiedoista, jotka on annettu muun kuin myyjän toimesta. Sen mukaan tavarassa on virhe, jos se ei vastaa sellaisia 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joita joku muu kuin myyjä, aikaisemmassa myyntiportaassa tai myyjän lukuun, on antanut ennen kaupantekoa tavaraa markkinoitaessa. Viittaus 1 momenttiin merkitsee, että myös 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa virhevastuu voi syntyä sellaisten tavaralla ominaisuuksia ja käyttöä koskevien tietojen perusteella, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan.

Säännös vastaa kauppalaan 18 §:n 2 momenttia. Voimassa olevaan kuluttajansuojalain 5 lukuun verrattuna myyjän vastuu toisen antamista tiedoista olisi lakiehdotuksen mukaan rajoitetumpi sikäli, että nykyisen lain mukaan myyjän vastuun piiriin kuuluvat kaikki tavaraa Suomessa markkinoitaessa annetut tiedot, sellaisetkin, jotka ovat peräisin esimerkiksi kilpailvalta elinkeinonharjoittajalta.

Myyjälle ei 2 momentin mukaan syntyisi virhevastuuta, jos tiedot on ajoissa selkeällä tavalla oikaistu. Tässä yhteydessä tietojen oikaiseminen on katsottu perustelluksi mainita nimenomaisesti, koska muun kuin myyjän toimesta annettujen tietojen osalta ei välttämättä olisi vaadittava, että tieto on oikaistu ostajalle henkilökohtaisesti. Näissä tapauksissa saatetaan pitää riittävänä, että esimerkiksi se, jolta virheellinen tai harhaanjohtava tieto on peräisin, on myöhemmässä markkinoinnissaan ennen kaupantekoa jankkohtaa selkeällä tavalla oikaissut annetut tiedot, vaikka oikaisu ei olisi kaan tullut kyseisen ostajan tietoon. Jos myyjä on ollut tietoinen siitä, että tavarasta on esimerkiksi aikaisemman myyntiportaan toimesta annettu virheellisiä tai harhaanjohtavia markkinointitietoja, voidaan yleensä kuitenkin edellyttää, että myyjän tulee tiedustella, onko oikaisu tullut ostajan tietoon ja tarvittaessa itse oikaista annetut tiedot kaupantekotilanteessa. Käytännössä myyjä voi tällaisissa tilanteissa yleensä helpoimmin varmistaa oikaisun tulemisen asiakkaiden tietoon liittämällä sitä koskevan ilmoituksen tavaralla yhteyteen.

Momenttiin sisältyy kauppalaan 18 §:n 2 momentin tavoin myös se rajoitus, että myyjälle ei

syntyisi virhevastuuta, jos hän ei ollut eikä hänen olisi pitänytkaan olla selvillä annetuista tiedoista. Tällä poikkeuksella saattaa olla merkitystä esimerkiksi, jos ostaja on ennen kaupantekoa itse kääntynyt suoraan aikaisemman myyntiportaansa puoleen ja tällöin saanut tavaraa virheellisiä tietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan tavarassa on virhe, jos sen yhteydessä ei luovuteta ostajalle sellaisia ohjeita, jotka ovat tarpeen tavarantoimituksesta, kokoonpanosta, käyttöä, hoitoa tai säilytystä varten. Säännös on uusi.

Virhevastuun edellytyksenä olisi, että tavarantoimituksessa ei anneta tarpeellisia ohjeita. Esimerkiksi tavarantoimituksesta tai kokoonpanosta koskevat ohjeet ovat tarpeen vain silloin, kun tarkoituksena on, että ostaja itse huolehtii näistä toimenpiteistä. Tällaisia ohjeita ei sen sijaan tarvitse liittää tavarahan, jos myyjä tai joku hänen lukuunsa sopimuksen mukaan suorittaa tavarantoimituksen tai kokoonpanon taikka jos kysymyksessä on tavara, jonka toimituksesta ei saa suorittaa muu kuin siihen erityisesti pätevä henkilö.

Ohjeiden tarpeellisuutta arvioitaessa on otettava huomioon se, mitä tietoja myyjän kohtuudella voidaan edellyttää ymmärtäneen asiakkaiden tarvitsevan. Myös myyntikanavalla voi siten olla merkitystä arvioitaessa, mitä ohjeita myyjän on annettava. Jos esimerkiksi auton varaosia tai muita tavaroita, joiden toimituksen vaatii erityistietoja, myydään ensisijaisesti alan ammattilaisille tarkoitettuna myyntipisteessä, on ohjeiden tarve pienempi kuin jos samoja tuotteita tarjotaan laajemmalle asiakaspiirille.

Tarpeellisina ei ole pidettävä tietoja, jotka tilaajalla voidaan edellyttää olevan muutenkin. Myyjällä olisi oikeus lähteä siitä, että tilaaja on selvillä normaalien yleistiedon ja elämäntietojen piiriin kuuluvista seikoista.

Säännöksessä tarkoitetaan tavarantoimitukseen hyväksikäyttöön liittyviä ohjeita, jotka tyypillisesti ovat tarpeen tavarantoimitajalle. Säännöksessä ei sen sijaan puututa siihen erityiseen tiedonantovelvollisuuteen, joka myyjälle kaupantekotilanteessa saattaa syntyä esimerkiksi 12 §:n 2 momentin säännösten perusteella.

Tavarantoimitusta koskevilla ohjeilla tarkoitetaan kyseisen tavarantoimitusta ja käsittelyä sekä sen mahdollisia erityispiirteitä tai ominaisuuksia selvittäviä tietoja, ei sen sijaan tietoja tai ohjeita siitä, millä tavoin kyseisen kaltaista tavaraa yleisesti tulee tai voidaan käyttää.

Esimerkiksi ompelukoneen yhteydessä ostajalle tulisi antaa kyseisen koneen käyttöä varten tarvittavat tekniset ohjeet. Sitä vastoin myyjällä ei ole velvollisuutta antaa ostajalle yleistä opastusta koneompelussa. Teknisluontoisten seikkojen ohella esimerkiksi tavarantoimituksen vaaralliset ominaisuudet voivat edellyttää erityisten käyttöohjeiden liittämistä tavarahan.

Tavarantoimitusta koskevilla ohjeilla tarkoitetaan vastaavasti esimerkiksi pesu- tai puhdistusohjeita sekä tietoja tavarantoimituksen vaatimista huoltotoimenpiteistä. Tavarantoimitusta koskevilla ohjeilla puolestaan tarkoitetaan tietoja esimerkiksi tavarantoimituksen mahdollisesti vaatimasta säilytyslämpötilasta tai muista säilytysolosuhteista.

Säännöksessä tarkoitettavat ohjeet voisivat olla paitsi sanallisia tai kuvallisia myös yleisesti tunnettuihin merkintöihin perustuvia. Esimerkkinä voidaan mainita vakiintuneesti käytetyt pesumerkinnot. Etenkin jos kysymyksessä on tavarantoimituksen haitallinen tai vaarallinen ominaisuus, kuten tulenarkuus tai kemiallinen ärsyttävyys, ei kuitenkaan välttämättä voida pitää riittävänä, että kuluttajan tarvitsemat ohjeet osoitetaan pelkästään kaupallisessa käytännössä vakiintunein merkinnoin, sillä ne eivät useinkaan ole riittävän tunnettuja kuluttajien keskuudessa.

Yleensä on lähdettävä siitä, että vieraskieliset ohjeet eivät ole riittäviä. Jos kysymyksessä on hyvin rajatulle, erityistä asiantuntemusta omaavalle asiakaspiirille tarkoitettu tavara, ei kuitenkaan välttämättä ole perusteltua vaatia, että ohjeiden tulee olla suomen- tai ruotsinkielisiä, vaan tällöin voidaan pitää riittävänä, että tavarahan liittyy tarpeelliset englanninkieliset ohjeet.

Tuoteturvallisuuslain nojalla annettu asetus kulutustavarasta annettavista tiedoista sisältää myös säännöksiä tavarahan liitettävistä tiedoista. Asetuksen 4 §:n mukaan kulutustavarasta on, jos se on kuluttajan terveyden tai taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeen, ilmoitettava muun muassa pesu-, puhdistus- tai hoito-ohje sekä käyttö- ja säilytysohje. Pääosin nyt ehdotetussa säännöksessä olevat tiedot ovat siten sellaisia, jotka on annettava myös mainitun asetuksen mukaan. Virhevastuu ostajalle täydentäisi tällöin tuoteturvallisuuslain mukaisesti hallinnollista seuraamusjärjestelmää. Välttämätöntä yhteyttä asetukseen ja nyt ehdotetussa virhesäännöksessä vaadittujen tietojen välillä ei kuitenkaan ole. Esimerkiksi tavarantoimituksen asennusta tai kokoonpanoa varten tarvittavia tietoja ei

asetuksessa erikseen mainita. Nyt ehdotetussa säännöksessä niitä on puolestaan pidetty ostajan kannalta niin tärkeinä, että tarpeellisten tietojen puuttumista olisi voitava pitää virheenä.

14 §. *Sellaisena kuin se on -ehto*. Pykälä koskee tavarän virheellisuuden arviointia tapauksissa, joissa tavara on myyty ”sellaisena kuin se on” -ehdoin tai muuta samankaltaista yleistä varaumaa käyttäen. Säännös vastaa kauppalaín 19 §:n 1 momenttia. Asiallisesti vastaava säännös sisältyy myös voimassa olevan kuluttajansuojalaín 5 luvun 6 §:ään. Koska säännöksellä on suuri käytännön merkitys käytetyn tavarän kaupassa, on katsottu aiheelliseksi säilyttää se edelleen myös kuluttajansuojalaisena.

15 §. *Virheellisuuden määrävä ajankohta ja takuun merkitys*. Pykälässä on säännökset siitä, mikä ajankohta on ratkaiseva arvioitaessa tavarän virheellisuutta, sekä tavarasta annetun määräaikaisen takuun merkityksestä virhearvioinnissa.

Pykälän 1 momentin mukaan kysymys siitä, onko tavarassa virhe, on arvioitava sen perusteella, millainen tavara on ominaisuuksiltaan vaaranvastuun siirtyessä ostajalle. Vastaava säännös on kauppalaín 21 §:n 1 momentissa. Virhearvioinnin kannalta ratkaiseva on siis yleensä tavarän luovutusajankohta, eli kuluttajankaupassa se ajankohta, jona ostaja saa tavarän hallintaansa. Selvyyden vuoksi säännöksestä ilmenee kauppalaín tavoin nimenomaisesti, että myyjä vastaa myös piilevistä virheistä eli sellaisista virheistä, jotka ovat olleet tavarassa vaaranvastuun siirtymisen ajankohtana mutta jotka ilmenevät vasta myöhemmin.

Pykälän 2—4 momentti koskevat tavarasta annetun määräaikaisen takuun merkitystä. Voimassa olevassa laissa takuuta koskeva säännös on 5 luvun 5 §:ssä. Lakiehdotukseen sisältyvien myyjän virhevastuuta koskevien säännösten — samoin kuin voimassa olevien vastaavien säännösten — pakottavuudesta seuraa, että takuusitoumusten samoin kuin muiden myyjän virhevastuuta koskevien sopimusehtojen tulee, jotta ne ylipäänsä voisivat olla päteviä, antaa ostajalle vähintään samat tai paremmat oikeudet kuin mitä laista seuraa. Takuuksi nimitettyjen sopimusehtojen osalta on kuluttajansuojalaissa ja sen soveltamiskäytännössä lähdetty siitä, että niiden tulee merkitä ostajalle lisäetua lain säännöksiin verrat-

tuna. Tämä perustuu siihen, että takuu-nimitys on edelleenkin omiaan aikaansaamaan kuluttajissa erityisiä odotuksia tavarän laadun ja sen hankintaan liittyvän oikeussuojan suhteen. Myös tämän lakiehdotuksen mukaan takuun on oltava ostajan kannalta lisäetu. Määräaikainen takuu vaikuttaisi sen seikan arviointiin, milloin tavarassa on virhe. Virheen seuraamukset määräytyisivät, kuten yleensäkin, lain säännösten mukaan, jollei takuuehtoihin sisälly erityisiä ostajan kannalta edullisempia määräyksiä. Takuuajan kuluttua umpeen myyjän virhevastuu määräytyisi kaikilta osin lain säännösten mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan tavarassa katsottaisiin olevan virhe, jos myyjä on antamalla takuun tai vastaavanlaisen sitoumuksen ottanut vastatakseen tavarän käyttökelpoisuudesta tai muista ominaisuuksista määrätyn ajan ja tavara tänä aikana huonontuu sitoumuksen tarkoittamassa suhteessa. Tavaraa ei kuitenkaan pidettäisi virheellisenä, jos myyjä saattaa todennäköiseksi, että tavarän huonontuminen johtuu tapaturmasta, tavarän vääränlaisesta käsittelystä tai muusta ostajan puolella olevasta syystä.

Säännös merkitsee, että kuluttajankaupassa annettavat määräaikaiset takuusitoumukset olisivat luonteeltaan niin sanottuja toimivuustakuuta. Tämä merkitsee sitä, että myyjän vastuu takuuaikana ilmenneistä vioista ei riipu siitä, onko vian alkusyy ollut olemassa jo vaaranvastuun siirtymisen ajankohtana. Takuusitoumus syrjäyttäisi siten kauppalaín 21 §:n 1 momentista ilmenevän periaatteen. Myös voimassa olevan 5 luvun 5 §:n sanamuodon voidaan katsoa edellyttävän tällaista tulkintaa, joka näyttääkin omaksutun esimerkiksi kuluttajavalituslautakunnan käytännössä.

Takuun merkitykseen liittyvien sanonnallisten selvennysten lisäksi säännökseen sisältyy sellainen asiallinen muutos, että takuusitoumuksesta johtuvan virhevastuun syrjäytymiseksi riittäisi ehdotetun säännöksen mukaan, että myyjä saattaa todennäköiseksi tavarän huonontumisen johtuvan tapaturmasta, tavarän vääränlaisesta käsittelystä tai muusta ostajan puolella olevasta syystä. Voimassa oleva säännös edellyttää sanamuotonsa mukaan, että myyjä osoittaa vian tai muun huonontumisen johtuvan ostajan syyksi luettavasta seikasta tai tavaraa luovutuksen jälkeen kohdanneesta tapaturmasta. Koska myyjälle voi tuottaa suuria vaikeuksia esittää varmaa näyttöä

säännöksessä tarkoitetuista, ostajan puolella sattuneista tapahtumista, on kohtuullista, että riittävänä voitaisiin pitää näyttöä, jonka perusteella on pidettävä todennäköisenä tavaran huonontumisen johtuvan tällaisista syistä.

Koska takuusitoumuksen antaminen on vapaaehtoista, myyjä voi myös määritellä takuun kattavuuden haluamallaan tavalla esimerkiksi niin, että takuu ei koske koko tavaraa vaan ainoastaan sen tiettyjä osia tai ominaisuuksia, tai niin, että tietyt osat suljetaan takuun ulkopuolelle. Tavaraan saattaa esimerkiksi sisältyä normaalissa käytössä kuluvia osia, joihin ei voida soveltaa samaa takuuaikaa kuin muihin rakenneosiin. Takuun kattavuus määräytyy siten sitoumuksen sisällön mukaan ja on viime kädessä ratkaistava sitoumusta tulkitsemalla.

Pykälän 3 momentti koskee muun kuin myyjän antaman takuusitoumuksen vaikutusta myyjän virhevastuuseen. Jos määräaikaisen takuun tai muun 2 momentissa tarkoitetun sitoumuksen on antanut joku aikaisemmassa myyntiporras — esimerkiksi tavaran valmistaja tai maahantuoja — taikka muu henkilö myyjän lukuun, tavarassa katsottaisiin tällöinkin olevan virhe 2 momentissa mainituin edellytyksin. Lähtökohtana olisi siten, että myyjälle syntyisi aikaisemman myyntiporras antaman takuun perusteella samanlainen virhevastuu kuin itse antamansa takuun nojalla.

Voimassa olevaan lakiin verrattuna ehdotetusta säännöksestä kävisi nimenomaisesti ilmi, että myyjälle syntyy virhevastuu aikaisemman myyntiporras antaman takuusitoumuksen perusteella riippumatta siitä, voidaanko takuu katsoa annetuksi ”myyjän lukuun”. Kuluttajansuojalain soveltamiskäytännössä on noudatettu tällaista tulkintaa, joten lakiehdotus ei merkitse asiallista muutosta vaan selvennystä.

Momentin toinen virke sisältää poikkeussäännöksen, jonka mukaan myyjälle ei syntyisi ensimmäisen virkkeen mukaista vastuuta toisen antaman takuusitoumuksen perusteella, jos myyjä on ennen kaupantekoa selkeällä tavalla ilmoittanut ostajalle, ettei hän vastaa kyseisestä sitoumuksesta. Myyjällä olisi siten mahdollisuus nimenomaisesti sanoutua irti esimerkiksi valmistajan tai maahantuojan antamasta takuusitoumuksesta. Säännös on ensisijaisesti tarkoitettu estämään se, että myyjä tahtomattaan joutuu pykälän mukaiseen vastuuseen sellaisten takuusitoumusten perusteella, joita aikaisempi myyntiporras saattaa antaa esimerkiksi kampanjanluonteisesti tavaran menekin

edistämiseksi ilman, että kysymyksessä on vaikiintunut ja vähittäismyyjien tietien tarjottu etu. Säännöksen mukaan olisi kuitenkin myös muissa tapauksissa mahdollista, että yksittäinen myyjä jättäytyy valmistajan tai maahantuojan takuujärjestelmän ulkopuolelle, esimerkiksi jos hän haluaa tarjota tavaraa halvemmalla hinnalla lain yleisen virhevastuun puitteissa. Edellytyksenä takuuvastuusta vapautumiselle olisi, että myyjä on ennen kaupantekoa selkeällä tavalla ilmoittanut ostajalle, ettei hän ota itselleen aikaisemman myyntiporras antaman takuusitoumuksen mukaista vastuuta.

Ostaja voisi luonnollisesti valintansa mukaan esittää takuuseen perustuvia vaatimuksia myyjän sijasta sille, joka on sitoumuksen antanut. Luvun 31 §:n säännöksistä seuraa, että kuluttajalla olisi aina jo lain nojalla oikeus kohdistaa luvun säännösten mukaisia vaatimuksia esimerkiksi tavaran valmistajaan tai maahantuojaan, mikäli tavarassa on valmistusvirhe tai kyseisen aikaisemman myyntiporras antamiin markkinointitietoihin perustuva virhe. Mainitusta 31 §:stä seuraa niin ikään, että takuun antaneen myyntiporras ja kuluttajan välisessä suhteessa takuun merkitys virhearvioinnissa määräytyisi esillä olevan pykälän mukaisesti, eli tällöinkin sovellettaisiin 2 momentista ilmenviä näyttöä sääntöjä. Virheen seuraamukset määräytyisivät luvun säännösten mukaisesti 31 §:stä ilmenevin rajoituksin, jollei takuusitoumuksen sisältö ole kuluttajan kannalta lakia edullisempi. Valmistajan tai maahantuojan antama takuusitoumus saattaa esimerkiksi antaa kuluttajalle oikeuden saada virheen vuoksi koko maksamansa kauppahinta takaisin takuun antajalta, ja tällainen ehto syrjäyttää 31 §:n 2 momentin 3 kohdassa olevan rajoituksen.

Pykälän 4 momentista ilmenee nimenomaisesti, ettei takuu tai muu 2 momentissa tarkoitettu sitoumus rajoita tässä laissa säädettyä virhevastuuta. Kuten yllä on todettu, tämä seuraa jo siitä, että myyjän virhevastuuta koskevat säännökset olisivat — voimassa olevan 5 luvun tavoin — pakottavia. Koska kuitenkin käytännön kokemukset osoittavat, että etenkin kuluttajilla ja toisinaan myös elinkeinonharjoittajilla esiintyy edelleenkin puutteellisia tai vääriä käsityksiä lakisääteisen virhevastuun sisällystä ja takuusitoumusten oikeudellisesta merkityksestä, on selvyiden vuoksi katsottu aiheelliseksi ottaa pykälään nimenomainen maininta siitä, että takuu tai muu vastaava sitoumus ei

rajoita niitä oikeuksia, jotka ostajalla lain mukaan on virheen perusteella. Tämä merkitsee yhtäältä sitä, että takuuajan päättymisen ei merkitse virhevastuun lakkaamista, vaan vastuu takuuajan päättymisen jälkeen ilmenevistä virheistä määräytyy lain säännösten mukaan, ja toisaalta sitä, että takuun piiriin kuuluvien virheiden osalta ei voida rajoittaa ostajalle lain mukaan kuuluvia oikeuksia.

Virheen seuraamukset

16 §. *Virheilmoitus.* Pykälän 1 momentti koskee ostajan velvollisuutta ilmoittaa virheestä myyjälle, kaupan välittäneelle elinkeinonharjoittajalle tai muulle elinkeinonharjoittajalle, joka on sitoutunut korjaamaan tavarassa olevan virheen tai muuten vastaamaan tavarän ominaisuuksista. Jotta ostaja säilyttäisi oikeutensa vedota virheeseen, hänen on säännöksen mukaan tehtävä tällainen virheilmoitus eli reklamoitava kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

Säännös vastaa voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 13 §:n 1 momenttia. Lakiehdotuksen 11 luvun 1 §:n vuoksi siihen on kuitenkin lisätty maininta siitä, että virheilmoitus voidaan tehdä myös kaupan välittäneelle elinkeinonharjoittajalle.

Säännös vastaa myös kauppalaia 32 §:ää. Erona on kuitenkin se, että kauppalaia mukaan virheestä on aina reklamoitava tavarän myyjälle. Lisäksi luvun 29 §:stä ilmenee, että kuluttajankaupassa ei sovellettaisi kauppalaia 31 §:n säännöksiä, jotka koskevat ostajan velvollisuutta tarkastaa tavara luovutuksen jälkeen. Kuluttajankaupassa ostajalle ei siten asetettaisi erityistä velvollisuutta tavarän tarkastamiseen, vaan kysymys siitä, onko ostaja ilmoittanut virheestä ajoissa, tulisi arvioitavaksi vain sen perusteella, milloin ostajan kunkin tapauksen olosuhteet huomioon ottaen olisi pitänyt havaita virhe. Tämä vastaa voimassa olevan 5 luvun sääntelyä.

Arvioitaessa sitä, milloin reklamaatiovelvollisuus syntyy, on ratkaisevana pidettävä sitä ajankohtaa, jona ostaja tulee tai hänen olisi pitänyt tulla tietoiseksi siitä, että kysymyksessä on luvun säännöksissä tarkoitettu virhe. Virhe saattaa aluksi ilmetä sellaisella tavalla, että ostajan ei heti voida edellyttää tunnistavan sitä virheeksi. Jos esimerkiksi teknisessä laitteessa

on ilmennyt toimintahäiriö tai muu vika, tilanne voi olla sellainen, että ostajan ei vielä tällä perusteella voida edellyttää käsittäneen, että kysymyksessä on virhe eikä esimerkiksi normaali säätö- tai huoltotarve. Toisinaan virheen olemassaolo saattaa siten selvitä vasta sen jälkeen, kun ostaja on toimitannut tavarän huollettavaksi tai korjattavaksi.

Ostajan ollessa kuluttaja ei häneltä yleensä voida vaatia yhtä nopeaa reklamaatiota kuin ostajan ollessa elinkeinonharjoittaja. Virheilmoitukselle varatun kohtuullisen ajan tulee toisin sanoen kulutustavarän kaupassa tavallisesti olla pidempi kuin elinkeinonharjoittajien välisessä kaupassa. Lisäksi kohtuullisen ajan pituus tietenkin riippuu olosuhteista, kuten siitä, miten pian ostajalla on mahdollisuus virheilmoituksen tekemiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan virheilmoitus, joka 1 momentin säännösten valossa on tehty liian myöhään, ei kaikissa tapauksissa kuitenkaan estäisi ostajaa vetoamasta tavarän virheeseen. Momentin 1 kohdan mukaan ostaja saisi 1 momentin estämättä vedota virheeseen, jos myyjä on menettänyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti. Periaate on sama kuin kauppalaia 33 §:ssä. Vastaavaa säännöstä ei sisälly voimassa olevaan kuluttajansuojalain 5 lukuun.

Törkeä huolimattomuus voi liittyä esimerkiksi myyjän menettelyyn tavarän valmistuksessa tai hänen menettelyynsä kauppaä edeltävässä tietojenannossa. Kunnianvastainen ja arvoton menettely voi puolestaan olla kysymyksessä esimerkiksi, jos myyjä on jättänyt ilmoittamatta ostajalle tiedossaan olevasta virheestä.

Momentin 2 kohdan mukaan ostaja saa 1 momentin estämättä vedota myös virheeseen, joka perustuu siihen, että tavara ei ominaisuuksiltaan täytä vaatimuksia, jotka sille on asetettu tuoteturvallisuuslain (914/86) nojalla taikka muissa terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä tai määräyksissä. Momentin 3 kohdan mukaan sama koskee tapauksia, joissa virhe muuten perustuu siihen, että tavara on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen. Viimeksi mainitut käsitteet esiintyvät myös tuoteturvallisuuslaissa, ja ne on tässä yhteydessä tarkoitettu ymmärrettäviksi tuoteturvallisuuslain 4 §:stä ilmenevällä tavalla.

Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 4 §:n mukaan sillä seikalla, että tavara ei ole terveyden suojelemiseksi annettujen säännösten tai määräysten mukainen taikka että se on

muuten terveydelle vaarallinen on merkitystä ostajan purkuoikeuden kannalta. Mainitunlaisissa tapauksissa ostajalla on aina oikeus purkaa kauppa varaamatta myyjälle tilaisuutta virheen korjaamiseen. Ostajan reklamaatiovelvollisuuteen virheen laatu ei sitä vastoin vaikuta. Lakiehdotuksen mukaan esillä olevan momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa noudatettaisiin samaa seuraamusjärjestelmää kuin muissakin virhetilanteissa, mutta ostaja saisi mainitunlaisten vakavien virheiden yhteydessä erityissuojaa niin, että virheilmoituksen viivästyminen ei johda oikeuden menetykseen.

17 §. Oikeus pidättyä maksusta. Pykälässä on säännös ostajan oikeudesta pidättyä virheen perusteella maksamasta suorittamatta olevaa kauppahintaa. Sen mukaan ostajalla olisi virhetilanteissa oikeus maksun pidättämiseen. Ostaja ei kuitenkaan saisi pidättää rahamäärää, joka on ilmeisessä epäsuhteessa virheen vuoksi kysymykseen tuleviin vaatimuksiin.

Kauppalaissa ostajan oikeudesta pidättyä kauppahinnan maksamisesta säädetään 42 §:ssä. Sen mukaan ostaja, jolla on tavarán virheeseen perustuva vaatimus, saa pidättyä kauppahinnan maksamisesta vaatimustaan vastaavalta osalta. Lakiehdotukseen verrattuna kauppalaín säännös on ostajaa kohtaan ankarampi sen suhteen, miten tarkkaan ostajan on osattava arvioida oikeutetut vaatimuksensa ja se, kuinka suuri osa kauppahinnasta hänellä on oikeus pidättää.

Ehdotettu säännös poikkeaa voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 12 §:stä sikäli, että nykyisen lain mukaan ostajan oikeus pidättyä kauppahinnan maksamisesta ei lainkaan riipu siitä, mitä vaatimuksia hänellä on oikeus virheen perusteella esittää. Vähäinkin virhe oikeuttaa siten ostajan pidättymään koko jäljellä olevan kauppahinnan maksamisesta, vaikka olisi ilmeistä, että virhe ei voi johtaa kaupan purkamiseen. Näin ehdoton oikeus kauppahinnan pidättämiseen saattaa joissakin tapauksissa olla myyjän kannalta kohtuuton. Tällainen tilanne voi syntyä, jos kysymyksessä on vähäinen, korjauskelpoinen virhe ja maksamatta oleva kauppahinta on huomattavan suuri, kuten saattaa olla asianlaita esimerkiksi uuden auton tai muun arvokkaan ja teknisesti monimutkaisen tavarán kaupassa.

Tämän vuoksi voimassa olevan lain periaatetta ehdotetaan rajoitettavaksi siten, että jos maksamatta oleva kauppahinta tai sen osa

ilmeisesti ylittää ne seuraamukset, jotka voivat tulla kysymykseen tavarassa olevan virheen perusteella, ostaja ei saisi pidättyä maksamasta suorittamatta olevaa summaa kokonaisuudessaan. Arvioitaessa, milloin tällainen tilanne on käsillä, olisi ratkaiseva merkitys annettava sille, mitä kuluttajan asemassa olevan ostajan kohtuudella voidaan edellyttää ymmärtävän ottaen huomioon ne ostajan oikeusasemaa koskevat tiedot, jotka ovat olleet hänen käytettävissään tai saatavillaan.

18 §. Virheen oikaisu. Pykälän 1 momentin mukaan ostajalla olisi oikeus vaatia, että myyjä omalla kustannuksellaan korjaa virheen tai toimittaa virheettömän tavarán virheellisen tilalle. Myyjällä ei kuitenkaan olisi velvollisuutta ostajan vaatimaan oikaisuun, jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa. Säännös, jonka mukaan ostajalla olisi oikeus vaatia myyjältä virheen korjaamista, on voimassa olevaan kuluttajansuojalain 5 lukuun verrattuna uusi. Kauppalaín 34 §:n 1 momentissa kuitenkin on vastaava säännös, joka siis ehdotuksen mukaan tulisi kulutustavarán kaupassa pakottavaksi.

Jo nykyisin ostajalla on kuluttajansuojalain 5 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan oikeus vaatia myyjältä virheettömän tavara virheellisen tilalle. Voimassa oleva säännös ei sisällä tässä suhteessa mitään rajoituksia. Kuitenkin on ilmeistä, että virheettömän tavarán toimittaminen ei kaikissa tapauksissa tule kysymykseen. Esimerkkinä voidaan mainita käytettyjen tavaroiden tai muiden ainutlaatuisten esineiden kauppa. Myös muunlaisten tavaroiden kaupassa virheettömän tavarán toimittaminen saattaa toisinaan olla myyjälle ylivoimaista, esimerkiksi jos virhe ilmenee niin pitkän ajan kuluttua kaupanteosta, että kyseisen tavarán valmistus on jo lopetettu.

Kauppalaín 34 §:n 2 momentin mukaan ostajalla on oikeus vaatia uutta toimitusta eli virheettömää tavaraa virheellisen tilalle, jos sopimusrikkomuksella on ostajalle olennainen merkitys ja myyjä käsitti tämän tai hänen olisi pitänyt se käsittää. Myyjällä ei kuitenkaan ole velvollisuutta virheettömän tavarán toimittamiseen, jos sille on olemassa este, jota myyjä ei voi voittaa, tai jos virheettömän tavarán toimittaminen edellyttäisi uhrauksia, jotka ovat kohtuuttomia verrattuna ostajalle siitä koituvaan etuun, että myyjä toimittaa virheettömän tavarán. Ostajalla ei ole oikeutta vaatia virheettömää tavaraa virheellisen tilalle, jos kaupan

kohteena on tavara, joka oli olemassa kaupan-tekohetkellä ja jota, ottaen huomioon tavarän ominaisuudet sekä sen mitä sopijapuolten on oletettava edellyttäneen, ei voida korvata muulla tavaramalla.

Kauppalaista poiketen ehdotetussa säännöksessä ei edellytetä, että virheen olisi oltava olennainen, jotta ostajalla olisi oikeus vaatia tavarän korvaamista virheettömällä tavaramalla. Tältä osin ehdotus vastaa voimassa olevaa kuluttajansuojalain 5 luvun 2 §:ää. Koska luvun säännökset pääosin tulevat sovellettavaksi sarjavalmistestien tavaröiden kaupassa, on edelleenkin perusteltua lähteä siitä, että kuluttaja voi vaatia virheettömän tavarän virheellisen tilalle riippumatta siitä, onko virhe olennainen. Kuten nykyisen lain mukaan, myyjällä olisi ehdotuksen mukaan halutessaan oikeus määrätyn edellytyksin korjata virheettömän tavarän toimittamisen sijasta.

Toisaalta ehdotettu säännös poikkeaa voimassa olevan kuluttajansuojalain vastaavasta säännöksestä sikäli, että ostajan oikeus vaatia virheettömän tavara virheellisen tilalle ei olisi poikkeukseton. Säännösten yksinkertaistamiseksi ostajan oikeus vaatia virheettömän tavara on sidottu samoihin edellytyksiin kuin hänen oikeutensa vaatia virheen korjaamista. Tarkoituksena kuitenkin on, että näitä edellytyksiä olisi tulkittava yhdenmukaisesti kauppalaín 34 §:n 2 momentin säännösten kanssa.

Virheen oikaisemisesta ei saa aiheutua kustannuksia ostajalle. Esimerkiksi virheen korjaamisen yhteydessä myyjän on kustannettava sekä korjauksen edellyttämä työ, varaosat ja muut tarvikkeet että — tilanteesta riippuen — tavarän kuljetukset tai korjaajan matkat. Jos ostaja ensi kädessä suorittaa esimerkiksi tavarän lähettämistä aiheutuvia kuluja, myyjän on hyvitetävä ne ostajalle. Mikäli kuitenkin virheen korjaamisesta aiheutuvat kustannukset muodostuisivat kohtuuttoman suuriksi, tämä voi, kuten säännöksestä ilmenee, oikeuttaa myyjän kieltäytymään virheen oikaisemisesta. Jos joku toinen voi korjata virheen kohtuullisin kustannuksin, ostaja voi tällöin teettää korjauksen tällaisella henkilöllä ja vaatia myyjältä korvausta korjauskustannuksista.

Koska ostajalla ehdotetun säännöksen mukaan olisi lakiin perustuva oikeus vaatia myyjältä virheen korjaamista, voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 3 §:ää vastaava säännös jäisi tarpeettomana pois laista.

Luvun 29 §:stä ilmenee, että kuluttajankau-

passa ei tulisi sovellettavaksi kauppalaín 35 §. Sen mukaan ostaja ei yleensä saa vaatia virheen oikaisua, ellei hän ilmoita vaatimukseltaan myyjälle samalla kun hän reklamoi tai kohtuullisessa ajassa sen jälkeen. Kuluttajan-kaupassa ei ole katsottu perustelluksi asettaa tällaista lisäedellytystä virheen oikaisuvaatimuksille. Ostajan tehtyä 16 §:ssä vaaditun virheilmoituksen myyjällä on jo sen perusteella aihetta varautua luvun mukaisiin seuraamuksiin, oikaisuvaatimus mukaan luettuna. Myyjällä on myös virheilmoituksen saatuaan tilaisuus tarvittaessa tiedustella ostajalta, aikooko hän vaatia virheen oikaisua, ja tällä tavoin selvittää tilanne. Lisäksi myyjällä on 2 momentin mukaan mahdollisuus itse tarjoutua oikaisemaan virhe, ja kuluttajankaupassa tämä onkin hyvin tavallinen menettely. Kuluttajankaupassa ei siten ole erityistä käytännön tarvetta kauppalaín 35 §:ää vastaavalle säännökselle. Jos ostajan oikaisuvaatimus viipyy ja oikaisuusta viivytyksen vuoksi aiheutuisi myyjälle kohtuutonta haittaa, tämä seikka vaikuttaisi 1 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen edellytysten arviointiin.

Voimassa olevaan kuluttajansuojalain 5 luvun 13 §:n 2 momenttiin sisältyy yleinen säännös, jonka mukaan ostajan tulee niin pian kuin mahdollista ilmoittaa tavarassa olevaan virheeseen perustuvat vaatimuksensa ja niiden perusteet myyjälle tai sille, jota kohtaan hän haluaa luvun säännösten nojalla esittää vaatimuksia. Säännös koskee myös virheettömän tavarän toimittamista koskevaa vaatimusta.

Pykälän 2 momentti koskee myyjän oikeutta oikaista tavarassa oleva virhe joko korjaamalla se tai toimittamalla ostajalle virheettömän tavara. Vaikka ostaja ei vaatisi virheen oikaisemista, myyjä saisi omalla kustannuksellaan korjata virheen tai toimittaa virheettömän tavarän, jos hän ostajan ilmoitettua virheestä viipymättä tarjoutuu tekemään sen. Oikaisemalla virheen myyjä voisi välttyä sopimuksen purkamiselta samoin kuin hinnanalennusseuraamukselta. Myyjän vahingonkorvausvelvollisuuteen virheen oikaisemisella ei sitä vastoin olisi muuta vaikutusta kuin että se voi vähentää ostajalle aiheutuvan, myyjän korvattavaksi tulevan vahingon määrää.

Myyjän olisi, säilyttääkseen oikeutensa virheen oikaisuun, viipymättä virheilmoituksen saatuaan tarjouduttava oikaisun suorittamiseen. Ilmaisui ”viipymättä” olisi ymmärrettävä niin, että oikaisutarjous on esitettävä niin pian

kuin myyjä on saanut tarvittavan tilaisuuden todeta virheen olemassaolo ja laatu tai on muuten selvinnyt, että kysymyksessä on virhe.

Ostajalla olisi momentin mukaan oikeus kieltäytyä hyväksymästä virheen oikaisemista, jos siitä aiheutuisi hänelle olennaista haittaa tai tavararan arvon alenemista tai vaaraa siitä, että ostajalle aiheutuvat kustannukset jäivät korvaamatta. Kieltäytymisperusteena voisi olla myös muu erityinen syy. Viittaus ostajalle aiheutuviin kustannuksiin tarkoittaa esimerkiksi korjattavan tavararan lähettämisestä aiheutuvia kuluja, jotka myyjän on maksettava, mutta jotka ostaja saattaa joutua ensi vaiheessa suorittamaan. Muu erityinen syy, joka voisi oikeuttaa ostajan kieltäytymään myyjän oikaisutarjouksesta, on esimerkiksi se, että oikaisu todennäköisesti ei onnistuisi.

Jos ostaja vaatii virheetöntä tavaraa virheelisen tilalle, myyjällä olisi tästä huolimatta oikeus korjata virhe edellyttäen, ettei ole olemassa yllä mainittua ostajan kieltäytymisperustetta.

Ehdotettu säännös vastaa kauppalaain 36 §:n 1 momenttia. Esillä olevassa säännöksessä vaaditaan kuitenkin nimenomaisesti, että myyjän olisi virheilmoituksen saatuaan viipymättä tarjouduttava suorittamaan virheen oikaisu. Toinen ero on siinä, että ehdotetusta säännöksestä ilmenee selvyiden vuoksi nimenomaisesti, että virheen korjaamisesta ei saisi aiheutua tavararan arvon alenemista. Lisäksi kieltäytymisperusteena mainitaan muu erityinen syy.

Voimassa olevassa kuluttajansuojalain 5 luvussa vastaava säännös sisältyy 2 §:n 2 momenttiin. Tästä säännöksestä ehdotus poikkeaa sikäli, että voimassa oleva säännös koskee vain virheen korjaamista. Lisäksi siinä ei nimenomaisesti mainita ostajalle aiheutuvaa kustannusriskiä ja muita erityisiä syitä kieltäytymisperusteena. Nykyisessä säännöksessä ei myöskään nimenomaisesti vaadita, että oikaisutarjous on esitettävä viipymättä ostajan ilmoitettua virheestä. Voimassa olevaan säännökseen sisältyy toisaalta maininta siitä, että myyjän on tarjouduttava korjaamaan virhe viipymättä. Tämän sijasta on lakiehdotuksen 19 §:ssä säännös, josta ilmenee, että virhe on oikaistava kohtuullisessa ajassa. Jos näin ei tapahdu, ostaja voisi purkaa kaupan tai vaatia hinnanalennusta.

Jos ostaja aiheuttomasti kieltäytyy hyväksymästä myyjän oikaisutarjousta, hän voi menettää — paitsi oikeutensa kaupan purkamiseen ja

hinnanalennukseen — myös oikeuden saada täysimääräistä korvausta virheen korjauttamisen aiheuttamista kustannuksista, koska hänen voidaan tällöin usein katsoa laiminlyöneen velvollisuutensa rajoittaa virheestä aiheutuvaa vahinkoa.

Pykälän 3 momentin mukaan myyjä ei saisi vedota siihen, ettei hän ole saanut tilaisuutta 2 momentissa tarkoitettuun virheen oikaisuun, jos ostaja on korjauttanut virheen eikä olosuhteet huomioon ottaen voida kohtuudella edellyttää, että ostaja olisi jäänyt odottamaan oikaisua myyjän puolelta. Säännös vastaa kauppalaain 36 §:n 2 momenttia.

Säännöksessä pidetään silmällä tapauksia, joissa esimerkiksi autossa oleva virhe joudutaan korjauttamaan kesken matkan toisella paikkakunnalla tai joissa korjaus on muuten suoritettava niin kiireellisesti tai muuten sellaisessa tilanteessa, että ostajalla on perusteltu tarve kääntyä asiassa muun kuin myyjän puoleen.

Tämä poikkeussäännös on otettu lakiehdotukseen, samoin kuin kauppalaikiin, selvyiden vuoksi, koska siinä tarkoitettujen tilanteiden ovat käytännössä aiheuttaneet riitoja. Sama lopputulos kuitenkin seuraa jo muutenkin ostajan reklamaatiovelvollisuutta koskevista säännöksistä sekä pykälän 2 momentista. Joskus virhe joudutaan korjauttamaan jo ennen kuin ostaja on velvollinen reklamoimaan virheen johdosta myyjälle, eikä myyjällä 2 momentinkaan mukaan ole tällöin oikeutta vedota siihen, ettei hän ole saanut tilaisuutta virheen oikaisemiseen.

Vaikka ostaja olisikin ennen toimenpiteitään reklamoinut virheen vuoksi, hänellä voi puolestaan jo 2 momentin nojalla olla oikeus kieltäytyä myyjän oikaisutarjouksesta esimerkiksi sen vuoksi, että voidaan jo ennalta päätellä, ettei myyjä kykene suorittamaan oikaisua kohtuullisessa ajassa. Vaikka ehdotettu 3 momentti ei näin ollen muuta 2 momentin sisältöä, sitä on käytännön riitatilanteita silmällä pitäen pidetty tarpeellisena.

19 §. *Hinnanalennus ja kaupan purku.* Pykälässä on säännökset ostajan oikeudesta hinnanalennukseen tai kaupan purkamiseen. Yhteisenä edellytyksenä näille seuraamuksille olisi, että virheen korjaaminen tai virheettömän tavararan toimittaminen joko ei tule lainkaan kysymykseen tai että tällaista oikaisua ei ostajan vaatimuksesta tai myyjän tarjouksesta huolimatta suoriteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun ostaja

on ilmoittanut virheestä. Kohtuullisen ajan pituutta arvioitaessa voidaan huomiota kiinnittää muun muassa siihen, missä vaiheessa ostaja olisi voinut purkaa kaupan myyjän viivästyksen perusteella.

Viittaus siihen, että virheen korjaaminen tai virheettömän tavaran toimittaminen ei tule kysymykseen, tarkoittaa tapauksia, joissa näiden seuraamusten edellytykset eivät täyty tai joissa kumpikaan osapuoli ei lainkaan vetoa kyseisiin säännöksiin. Esimerkkinä voidaan mainita, että jo ennalta on ilmeistä, että virhettä ei voida korjata eikä myöskään virheettömän tavaran toimittaminen käy päinsä. Viittaus siihen, että oikaisua ei suoriteta, käsittää puolestaan myös sen tapauksen, että virhe on yritetty korjata, mutta korjaus ei ole onnistunut. Yleensä on lähdettävä siitä, että ostaja ei ole velvollinen antamaan myyjälle tilaisuutta useampiin kuin yhteen standarditavaran oikaisuyritykseen. Jos tavara on hankittu tai valmistettu erityisesti ostajaa varten tai jos tavara on arvokas ja rakenteeltaan monimutkainen, myyjälle on kuitenkin yleensä varattava tilaisuus muutama oikaisuyritykseen.

Kaupan purkaminen edellyttäisi lisäksi, että sopimusrikkomus on olennainen. Jos tavarahan on oikaisuyrityksen jälkeen jäänyt vähäisempi virhe, purku ei siten tule kysymykseen. Hinnanalennus sen sijaan tulisi kysymykseen aina, kun virhettä ei oikaista eikä kauppaa pureta.

Ehdotettu säännös vastaa kauppalaain 37 §:n 1 momenttia. Hinnanalennuksen suuruuden osalta lakiehdotuksessa kuitenkin todetaan vain, että ostajalla on oikeus virhettä vastaan hinnanalennukseen. Tämä johtuu siitä, että kauppalaain 38 §:n mukaista hinnanalennuksen laskentatapaa voidaan sellaisenaan vain melko harvoin soveltaa kuluttajankaupassa. Useimmiten hinnanalennuksen suuruus joudutaan käytännössä määräämään harkinnanvaraisesti ottaen huomioon virheen merkitys tavaran käyttö- tai vaihtoarvon tai esimerkiksi sen ulkonäön kannalta.

Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksistä lakiehdotus poikkeaa kirjoitustavan osalta, mutta asiallisesti se ei muuta nykyistä tilannetta. Voimassa olevan 5 luvun 2 §:n mukaan ostaja saa purkaa kaupan, jos muuta seuraamusta olosuhteet huomioon ottaen ei voida pitää hänen kannaltaan kohtuullisena. Tapaukset, joissa näin on asianlaita, lienevät käytännössä samoja kuin tapaukset, joissa kaupan purkaminen nyt ehdotettujen

säännösten mukaan tulisi kysymykseen. Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 4 §:n mukaan ostajalla on aina oikeus purkaa kauppa, jos tavara ei ole terveyden suojelemiseksi annettujen säännösten tai määräysten mukainen taikka jos se on niin puutteellinen tai muuten laadultaan sellainen, ettei sitä voida käyttää tarkoitettulla tavalla vaarantamatta ostajan tai muun henkilön terveyttä. Tällaisissa tapauksissa ostajalla ei ole velvollisuutta antaa myyjälle tilaisuutta virheen korjaamiseen. Mainittua erityissäännöstä ei ole katsottu perusteluksi säilyttää. Myös siinä tarkoitetuissa tapauksissa virhe saattaa olla helposti oikaistavissa, eikä ole syytä asettaa estettä sille, että myyjä halutessaan torjuu kaupan purkamisen poistamalla virheen.

Kauppalaain 44 §:ssä olevat erityissäännökset kaupan purkamisesta tapauksissa, joissa tavara on luovutettava vähitellen useissa erissä, tulisivat sovellettavaksi myös kuluttajankaupassa.

Myös kauppalaain 12 luvun säännökset kaupan purkamisen vaikutuksista ja purkuoikeuden menettämisestä eräissä tapauksissa tulisivat sovellettavaksi kuluttajankaupassa.

Kuluttajankaupassa ei luvun 29 §:n mukaan tulisi sovellettavaksi kauppalaain 39 §:n 2 momentti, jonka mukaan ostaja menettäisi purkuoikeutensa, jollei hän ilmoita kaupan purkamisesta myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita, taikka sen ajan päättymisestä, joka myyjällä saattaa olla käytettävissään virheen oikaisemista varten. Kuluttajankaupassa ei ole katsottu tarpeelliseksi sitoa ostajan purkuoikeutta tällaiseen erityiseen määräaikaan. Jos virhettä ei voida oikaista taikka oikaisu jää suorittamatta tai onnistumatta, myyjällä on syytä varautua kaupan purkamiseen, ja tarvittaessa hän voi oma-aloitteisesti ottaa selvää siitä, aikooko ostaja käyttää purkuoikeutta.

Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 13 §:n 2 momentti koskee myös purkuoikeuden käyttämistä, joten ehdotus merkitsisi muutosta aikaisempaan oikeuteen verrattuna.

20 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälässä on säännökset myyjän vahingonkorvausvelvollisuudesta tavaran ollessa virheellinen. Siinä samoin kuin 10 §:ssä säännellään vahingonkorvauksen perusedellytykset. Lakiehdotukseen ei sitä vastoin ole otettu säännöksiä esimerkiksi korvattavan vahingon määrän laskemisesta, vaan tältä osin noudatettaisiin yleisiä korvausoikeudellisia periaatteita. Niistä seuraa muun muas-

sa, että korvausmäärästä on vähennettävä mahdollisesti säästyneet menot. Sopijapuolen velvollisuus rajoittaa vahinkoaan ilmenee nimenomaisesti luvun 30 §:n 1 momentista.

Pääsääntönä *1 momentin* mukaan olisi, että korvausvelvollisuus ei riipu siitä, johtuuko virhe tai vahinko huolimattomuudesta myyjän puolella. Samoin kuin viivästystilanteissa tiettyjen vahinkotyyppien osalta tällainen edellytys kuitenkin asetettaisiin. Näillä välillisillä vahingoilla tarkoitettaisiin virhetilanteissa samoja vahinkotyyppöjä kuin viivästystilanteissa. Kaikenlaisen vahingon käsittävä korvausvelvollisuus voisi — samoin kuin kauppalain mukaan — syntyä myös sillä perusteella, että tavara kaupantekohetkellä poikkesi siitä, mihin myyjä on erityisesti sitoutunut.

Tyypillisiä vahinkoja, joita ostajalle voi virheen vuoksi aiheutua, ovat erilaiset selvittelykustannukset, kuten puhelin- tai matkakulut, sekä virheen korjauttamisesta aiheutuneet menot, kun virhettä ei korjata myyjän toimesta. Esimerkiksi korvaavan tavarän väliaikaisesta vuokraamisesta tai tavaraa korvaavien palvelusten käyttämisestä aiheutuvat tarpeelliset menot voivat myös tulla korvattaviksi. Tällaisten vahinkojen osalta korvausvelvollisuus syntyi huolimattomuudesta riippumatta.

Välillisenä vahinkona pidettäisiin ensinnäkin sellaista tulon menetystä, joka ostajalle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siihen liittyvien toimenpiteiden vuoksi. Esimerkkinä voidaan mainita tapaukset, joissa ostaja joutuu käyttämään työaikaan virheen selvittelyyn tai sen vaatimien toimenpiteiden hoitamiseen ja kärsii tämän vuoksi ansionmenetystä.

Välillistä vahinkoa olisi myös muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta aiheutuva vahinko. Esimerkkinä voidaan mainita, että ostaja autossaan ilmenneen virheen vuoksi ei pääse ajoissa perille määräpaikkaansa, vaan myöhästyy jatkoyhteydestä ja menettää varansa matkan hinnan. Mikäli tämän kaltaiset vahingot eivät jää — adekvaattista syy-yhteyttä koskevan vaatimuksen täyttymättä jäämisen vuoksi — kokonaan korvaamatta, myyjän korvausvastuu siis edellyttäisi huolimattomuutta hänen puoleltaan.

Välillisenä vahinkona pidettäisiin myös sellaista tavarän käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa. Kuten edellä on todettu, korvaavan tavarän väliaikaisesta vuokraamisesta tai tavaraa korvaavien palvelusten käyttämisestä ai-

heutuvat tarpeelliset menot voisivat tulla korvattaviksi välittömänä vahinkona. Kaikissa tapauksissa tämän kaltaista korvaavaa suoritusta ei kuitenkaan ole saatavissa, tai niiden käyttämisen ei voida katsoa olevan sopusoinnussa sen kanssa, että vahingonkärsinyt on velvollinen rajoittamaan vahinkoaan. Kuten yleisperusteluissa on todettu, tavarän käyttöhyödyn menetyksestä voi kuitenkin myös tällaisissa tapauksissa aiheutua ostajalle konkreettista haittaa esimerkiksi sen vuoksi, että hän joutuu käyttämään ylimääräistä aikaa niihin tehtäviin, joiden joutuisammaksi suorittamiseksi myyty tavara on tarkoitettu. Myös tämän kaltaisesta tavarän käyttöhyödyn menetyksestä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, voitaisiin ostajalle myöntää korvausta, jos haitta on olennainen. Sama koskee muuta tavarän käyttöhyödyn menetykseen rinnastettavaa olennaista haittaa. Esimerkkinä voidaan mainita ostajan kotona suoritettavista pitempiaikaisista virheen korjaustoista johtuva asumishaitta. Korvauksen määrä olisi harkinnanvarainen ja se olisi luonnollisesti suhteutettava haitan laatuun ja olennaisuuteen.

Myös virhetilanteissa tulisi sovellettavaksi 10 §:n 4 momentista ilmenevä sääntö, jonka mukaan edellä tarkoitettu, lähtökohtaisesti välillisenä pidettävä vahinko tulisi korvattavaksi välittömän vahingon tavoin siltä osin kuin se on aiheutunut välittömän vahingon rajoittamisesta. Jos ostaja esimerkiksi jättää korvaavan tavarän vuokraamatta ja tämän vuoksi kärsii määrältään pienemmän tulonmenetyksen tai olennaista haittaa tavarän käyttöhyödyn menetyksestä, tällainen muun korvattavan vahingon rajoittamisesta aiheutunut tulonmenetys tai haitta tulisi korvattavaksi ilman, että se edellyttää huolimattomuutta myyjän puolella.

Vastuu, joka myyjälle syntyy huolimattomuuden perusteella, käsittäisi yleisten sopimus-oikeudellisten periaatteiden mukaisesti paitsi myyjän ja hänen työntekijöidensä huolimattomuuden myös sellaisten itsenäisten yrittäjien ja näiden työntekijöiden huolimattomuuden, joita myyjä käyttää apunaan sopimuksen täyttämisessä. Kuten kauppalaisakin myyjän vastuu ulottuu siten laajemmalle kuin vahingonkorvauslain 3 luvun mukainen työnantajan vastuu.

Huolimattomuus voi ilmetä joko sopimusta tehtäessä tai sitä täytettäessä. Esimerkkinä ensin mainitusta on, että myyjä on antanut tavarasta tietoja, joiden hänen olisi pitänyt tietää olevan virheellisiä, tai että hän on lai-

minlyönyt antaa ostajalle sellaisia tietoja tavara-
rasta, jotka hänen olisi pitänyt antaa.

Myyjälle voi 1 momentin mukaan syntyä korvausvastuu sekä välittömien että välillisten vahinkojen osalta myös sillä perusteella, että tavara kaupantekohetkellä poikkesi siitä, mihin myyjä on erityisesti sitoutunut. Vastaava säännös on kauppalaain 40 §:n 3 momentissa. Säännös voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi, jos myyjä on nimenomaisesti antanut takuun siitä, että tavaralla on tietty ominaisuus, tai muuten markkinoinnissa erityisesti korostanut määrättyä tavaran ominaisuutta, mutta osoittautuu, ettei tavara vastaa sitä mitä tällä tavoin on luvattu.

Periaate, jonka mukaan myyjällä on tietynlaisista vahingoista ankarampi vastuu kuin muista vahingoista, on omaksuttu myös voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 9 §:ssä. Rajanveto ankaramman ja lievemmän vastuun piiriin kuuluvien vahinkojen välillä on kuitenkin nykyisessä laissa tehty toisin kuin lakiehdotuksessa. Voimassa olevan lain mukaan myyjä on aina velvollinen korvaamaan ostajalle menot, jotka ostajalle ovat aiheutuneet tavarassa olevan virheen vuoksi tarpeellisista toimenpiteistä, sekä virheen vuoksi hyödyttömiksi käyneiden tarpeellisten toimenpiteiden aiheuttamat menot. Muut vahingot myyjä on velvollinen korvaamaan vain, jollei hän osoita menetelleensä huolellisesti. Ne menot, joista ostajalla nykyisen lain mukaan on aina oikeus saada korvaus, tulisivat myös lakiehdotuksen mukaan korvattaviksi välittöminä vahinkoina.

Myös kauppalaain 40 ja 67 §:ssä on omaksuttu sääntely, jonka mukaan myyjän vastuu välittömistä vahingoista on ankarampi kuin vastuu välillisistä vahingoista. Tilanteiden erilaisuudesta johtuen välillisten vahinkojen määritelmä on kuitenkin kauppalaisissa toisenlainen kuin esillä olevassa ehdotuksessa. Toinen ero kauppalaikiin verrattuna on siinä, että kauppalaain mukaan myyjä voi tietyissä tapauksissa vapautua myös ostajalle aiheutuneen välittömän vahingon korvaamisesta. Kuten yleisperusteluissa on todettu, virhetilanteissa tällaiset tapaukset ovat kuitenkin etenkin kulutustavaran kauppaa silmällä pitäen niin harvinaisia, ettei vastaavia rajoituksia ole tässä yhteydessä pidetty tarpeellisina. Tarvittaessa myyjän korvausvelvollisuutta voitaisiin sovitella. Myöskään voimassa olevaan kuluttajansuojalain 5

lukuun ei, kuten edellä on todettu, sisälly vastaavanlaisia rajoituksia.

Pykälän 2 momentissa on 10 §:n 5 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan ostajan perheenjäsenellä, joka kärsii tavaran virheen vuoksi vahinkoa, on samanlainen oikeus korvaukseen kuin ostajalla itsellään. Myöskään virhetilanteissa sillä seikalla, kuka perheenjäsenistä on muodollisesti ostajan asemassa ja kuka heistä on kärsinyt vahingon, ei siten olisi sinänsä merkitystä myyjän vastuun kannalta.

21 §. *Tuotevahingot.* Pykälän 1 momentissa on säännös siitä, missä laajuudessa tavaran virheen muulle omaisuudelle aiheuttamat vahingot eli niin sanotut tuotevahingot voisivat tulla korvattavaksi 20 §:n säännösten mukaan. Jos tavarassa olevasta virheestä aiheutuu vahinkoa ostajan tai hänen perheenjäsenensä omaisuudelle, jolla on välitön käyttöyhteys myytyyn tavarahan, tällainen esinevahinko olisi myyjän korvattava 20 §:n mukaisesti. Korvausvastuu omaisuuden vahingoittumisesta, kuten arvonalennuksesta tai korjauskuluista, syntyisi näin ollen riippumatta siitä, onko virhe tai vahinko johtunut huolimattomuudesta myyjän puolella. Tällaisesta esinevahingosta mahdollisesti aiheutuva välillinen vahinko, kuten tulonmenetyks taikka olennainen käyttöhyödyn menetys tai muu olennainen haitta sitä vastoin tulisivat 20 §:n mukaisesti korvattaviksi vain, jos myyjä tai joku hänen puolellaan on menettänyt huolimattomasti.

Muunlaiset tuotevahingot jäisivät 20 §:ssä säädettyä korvausvastuun ulkopuolelle.

Säännöksessä tarkoitettu välitön käyttöyhteys on kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun myydyssä tavarassa olevan virheen vuoksi aiheutuu vahinkoa omaisuudelle, jonka käsittelemiseen kyseinen tavara on tarkoitettu. Jos esimerkiksi astian- tai pyykinpesukoneessa oleva virhe aiheuttaa vahinkoa pestäville astioille tai tekstiileille tai jos silitysraudassa oleva virhe aiheuttaa vahinkoa silitettäville vaatteille, tällainen vahinko olisi myyjän korvattava 20 §:n mukaisesti. Sama on tilanne, jos esimerkiksi pesu- tai tahrainpoistoaine vahingoittaa pintaa, jonka puhdistamiseen se on tarkoitettu, tai jos tapetin kiinnittämiseen tarkoitettu liima turmelee kiinnitettävää tapettia. Jos pesukoneessa olevan virheen vuoksi aiheutuu vesivahinkoja ympäröiville lattia- tai seinäpinnoinnille taikka huonekaluille, tällaiset vahingot jäisivät sen sijaan tässä tarkoitettua korvausvastuun ulkopuolelle.

Yleisistä vahingonkorvausoikeudellisista periaatteista seuraa, että jos ostaja on itse aiheuttanut vahingon tai myötävaikuttanut siihen esimerkiksi laiminlyömillä noudattaa tavarankorvausta mukana annettuja käyttöohjeita, hän voi kokonaan tai osittain menettää oikeuden korvaukseen.

Säännös ei sulkisi pois mahdollisuutta vaatia siinä tarkoitettua vahingosta korvausta tuotevastaustulain, vahingonkorvaustulain tai muun mahdollisesti kysymykseen tulevan lain nojalla. Tämä ilmenee nimenomaisesti ehdotuksesta 11 luvun 1 b §:stä. Jos tavarankorvaaja myyjä samalla on sen valmistaja tai maahantuoja, esillä oleva pykälä ei siten vaikuttaisi millään tavoin hänelle tuotevastaustulain mukaan syntyvään korvausvelvollisuuteen. Myöskään siihen korvausvelvollisuuteen, joka tavarankorvaajalle voi syntyä tuotevastaustulain 6 §:n nojalla, ei esillä oleva säännös vaikuttaisi.

Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 11 §:n mukaan luvussa säädetty vahingonkorvausvastuu ei koske muuhun kuin myytyyn tavarahan kohdistunutta esinevahinkoa. Lakiehdotus poikkeaa siten voimassa olevasta laista sikäli, että tällaiset tuotevahingot tulisivat rajoitetussa laajuudessa esillä olevan pykälän mukaisen myyjän korvausvastuun piiriin.

Pykälän 2 momentissa on säännös myyjän takautumisoikeudesta tapauksissa, joissa myyjä on joutunut suorittamaan korvausta 1 momentin nojalla. Jos myyjä suorittaa korvausta 1 momentin nojalla, korvausensaajan mahdollinen oikeus vaatia vahingosta korvausta tuotevastaustulain nojalla siirtyisi vastaavalta osin myyjälle. Säännöksestä ilmenee, että myyjän oikeuteen sovellettaisiin myös tuotevastaustulain 10 §:ää. Se merkitsee, että myyjän takautumisoikeutta ei voitaisi pätevästi sulkea pois ennen vahingon ilmenemistä tehdyllä sopimuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan luvun säännöksiä ei sovellettaisi tavarankorvausta omaisuusvahingon korvaamiseen. Periaate olisi siten sama kuin voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 11 §:n mukaan. Mainittujen vahinkojen korvaamiseen tulee yleensä sovellettavaksi tuotevastaustulain tai vahingonkorvauslaki.

22 §. *Muun kuin myyjän vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälässä on säännöksiä muun henkilön kuin myyjän vahingonkorvausvastuusta. — Erikseen on huomattava 31 §:n säännökset aikaisemman myyntipöytäkirjan virhevastuusta.

Pykälän 1 momentti koskee tapauksia, joissa

tavarassa on virhe sillä perusteella, että se ei vastaa tietoja, jotka joku muu kuin myyjä on antanut tavarankorvausta ominaisuuksista tai käytöstä sitä markkinoitaessa. Tätä koskeva virhesäännös on 13 §:n 2 momentissa. Tällöin tiedon antaja olisi velvollinen korvaamaan ostajalle aiheutuneen vahingon 20 ja 21 §:n mukaisin perustein, eli tiedon antajan korvausvelvollisuuteen sovelletaan samat säännökset kuin myyjän korvausvelvollisuuteen.

Luvun 13 §:n 2 momentista ilmenee, että myyjä ei olisi vastuussa mainitunlaisesta virheestä, jos hän ei ollut eikä hänen olisi pitänytkaan olla selvillä annetuista tiedoista. Tällaisessa tilanteessa ostaja voisi siten vaatia korvausta vain siltä, joka on tiedon antanut.

Säännös korvaisi voimassa olevan 5 luvun 10 §:n 1 momentin.

Pykälän 2 momentti koskee tapauksia, joissa joku muu kuin myyjä on sitoutunut korjaamaan tavarassa olevan virheen tai muuten, esimerkiksi antamalla tavaraa koskevan takuun, sitoutunut vastaamaan tavarankorvausta ominaisuuksista. Säännöksen mukaan sitoumuksen antajan velvollisuuteen korvata ostajalle sitoumuksen täyttämättä jäämisestä aiheutuva vahinko sovelletaan, mitä myyjän korvausvelvollisuudesta 20 ja 21 §:ssä säädetään.

Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 10 §:n 2 momentissa on korjaussitoumuksia koskeva vastaavanlainen säännös. Muiden tavarankorvausta koskevien sitoumusten osalta säännös on uusi. Luvun 31 §:n vuoksi sillä olisi takuussitoumusten osalta merkitystä vain tapauksissa, joissa sitoumuksen antaja on muu kuin 31 §:ssä tarkoitettu aikaisempi myyntipöytäkirja.

Ostajan velvollisuudet ja ostajan sopimusrikkomuksen seuraamukset

23 §. *Kauppahinta.* Pykälässä on säännökset tavarankorvausta hinnan määräytymisestä tapauksissa, joissa kauppahinnasta ei voida katsoa sovitun. Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan ostajan olisi tällöin maksettava hinta, joka on kohtuullinen ottaen huomioon tavarankorvausta laatu ja ominaisuudet, kaupantekohetken käypä hinta sekä muut olosuhteet. Säännös vastaa kauppalaain 45 §:ää.

Pykälän toisessa virkkeessä on säännös tavarankorvausta hinnasta annettujen markkinointitietojen merkityksestä. Jos myyjä on tavarankorvausta markkinoitaessa antanut sen hinnasta tai hinnan

laskemistavasta kaupantekoaajankohdan hintatasoa tarkoittavia tietoja, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan, hinta määräytyisi annettujen tietojen mukaisesti. Markkinoinnin käsite on tässä yhteydessä, samoin kuin luvun 13 §:ää sovellettaessa, ymmärrettävä laajasti siten, että se käsittää paitsi tavaraa koskevissa ilmoituksissa ja muussa mainonnassa annetut tiedot myös esimerkiksi myymälässä esillä olevat sekä tavarahan pakkaukseen merkityt tai kiinnitetyt hintatiedot.

Toisaalta on huomattava, että esillä olevassa säännöksessä samoin kuin luvun muissa säännöksissä edellytetään, että osapuolten välillä voidaan jo katsoa syntyneen sitova sopimus. Tämä säännös ei siten ratkaise kysymystä siitä, milloin markkinoinnissa esitettyä hintatietoa on pidettävä sitovana tarjouksena, jonka perusteella kuluttajilla on oikeus vaatia elinkeinonharjoittajaa myymään tavara ilmoitettuun hintaan.

Markkinoinnissa annetut hintatiedot vaikuttaisivat hinnan määräytymiseen sinä aikana, jota tiedot koskevat. Jos markkinoinnissa ei nimenomaisesti ilmoiteta annettujen tietojen voimassaoloaikaa, olisi kulloistenkin olosuhteiden perusteella ratkaistava, miten pitkää ajanjaksoa kuluttajat perustellusti voivat olettaa tietojen koskevan. Huomioon olisi tällöin otettava muun muassa se, millaisesta tavarasta on kysymys, sekä markkinoinnin muu sisältö. Jos markkinoinnista esimerkiksi selvästi ilmenee, että kysymyksessä on tilapäiseksi tarkoitettu erikoistarjoushinta, tämä vaikuttaisi arviointiin.

24 §. *Maksuajankohta.* Pykälän 1 momentissa on säännös kauppahinnan maksamisen ajankohdasta. Se vastaa periaatteiltaan kauppalaain 49 §:n 1 momenttia. Jollei maksun ajankohtaa ole sovittu, ostajan olisi maksettava kauppahinta myyjän sitä vaatiessa, ei kuitenkaan ennen kuin tavara on sopimuksen mukaisesti hänen saatavillaan. Momentista ilmenee suoritusten samanaikaisuuden periaate ostajan näkökulmasta. Myyjän kannalta se ilmenee 4 §:n 2 momentista.

Pykälän 2 momentti täydentää 1 momenttia ja vastaa periaatteiltaan kauppalaain 49 §:n 2 momenttia. Säännöksen mukaan ostajalla on yleensä oikeus ennen kauppahinnan maksamista tarkastaa tavara. Se, millaiseen tarkastukseen ostaja on oikeutettu ennen maksun suorittamista, riippuisi kaupan kohteesta, alan tavasta ja muista olosuhteista. Kysymyksen

tulee yleensä lähinnä tavarahan ulkoinen tarkastus, ei sen sijaan esimerkiksi aikaa vievä koe-käyttö tai muu läpikotainen tarkastus. Säännöksestä käy myös nimenomaisesti ilmi, että ostajalla ei olisi oikeutta lykätä maksua tavarahan tarkastamiseksi, jos tarkastus ei sovi yhteen sovittu luovutus- ja maksutavan kanssa. Esimerkiksi silloin, kun tavara on sovittu toimitettavan postiennakolla, ostajan on suoritettava maksu saamatta sitä ennen tilaisuutta pakkauksen avaamiseen ja tavarahan tarkastamiseen.

Pykälän 3 momentissa on säännös siitä, milloin pankin tai postin välityksellä tapahtuneen maksun katsotaan tulleen suoritetuksi, kun kysymys on sen arvioimisesta, onko myyjällä oikeus viivästyskorkoon, kaupan purkamiseen tai vahingonkorvaukseen. Ratkaisevana pidettäisiin säännöksen mukaan sitä päivää, jona pankki tai posti on hyväksynyt ostajan asianmukaisen maksutoimeksiannon. Maksun välityksessä tapahtunut viivästys ei siten antaisi myyjälle oikeutta vaatia viivästyskorkoa taikka purkaa kauppaa ja vaatia vahingonkorvausta. Säännös poikkeaa yleisistä periaatteista, joiden mukaan maksun katsotaan tapahtuneen silloin kun suoritettu rahamäärä on kirjattu vastaanottajan tilille.

Jos ostaja suorittaa maksun pankki- tai postisiirtona ja antaa maksutoimeksiannon pankin tai postin konttorissa, säännös merkitsee, että maksu katsottaisiin 26—28 §:ää sovellettaessa suoritetuksi silloin kun toimeksianto otetaan vastaan. Yleensä tilin veloitus tapahtuu samassa yhteydessä. Jos ostaja suorittaa maksun automaatin tai tietokonepääteen välityksellä, ratkaisevana pidettäisiin sitä ajankohtaa, jona maksutoimeksianto automaatin välityksellä taikka muuten pankin tai postin tietokonejärjestelmän välityksellä vastaanotetaan ja hyväksytään. Myös tällöin tilin veloitus tapahtuu yleensä samanaikaisesti. Jos ostajalla on esimerkiksi maksupalvelusopimus, jonka mukaisesti hän toimittaa maksutoimeksiannot pankkiin tai postiin, toimeksiannon hyväksymisen olisi yleensä katsottava tapahtuvan silloin, kun maksajan tiliä veloitetaan. Maksutoimeksiannon eli pankki- tai postisiirtolomakkeen vastaanottamisen ajankohta ei siten näissä tapauksissa olisi ratkaiseva.

25 §. *Tilauksen peruuttaminen.* Pykälässä on säännös tilauksen peruuttamisesta. Säännös koskisi tapauksia, joissa tavara on määrä luovuttaa vasta kaupantekoaajankohdan jälkeen. Jos ostaja peruuttaa tavarahan tilauksen ennen

kuin tavara on luovutettu, myyjällä ei sen mukaan olisi oikeutta pysyä sopimuksessa ja vaatia kauppahinnan maksamista. Sen sijaan myyjällä olisi oikeus korvaukseen peruutuksesta aiheutuvasta vahingosta. Periaate on sama kuin kauppalain 52 §:n 2 momentissa. Korvaus määräytyisi samojen periaatteiden mukaan kuin myyjän purkaessa kaupan. Asiaa koskevat säännökset ovat 28 §:ssä.

Ostajan peruuttaessa tilauksen myyjällä on velvollisuus pyrkiä rajoittamaan aiheutuvaa vahinkoa. Se, minkälaista menettelyä tilauksen peruuttaminen myyjältä edellyttää, riippuu näin ollen etenkin kaupan kohteesta sekä siitä, mihin toimenpiteisiin myyjä jo on ryhtynyt sopimuksen täyttämiseksi. Jos myyjä on tilannut tavaran omalta tavarantoimittajaltaan muttei vielä ole saanut sitä, hänellä voi olla mahdollisuus sopia tavarantoimittajan kanssa oman tilauksensa peruuttamisesta. Jos tilaus koskee tavaraa, jolle on olemassa jatkuvaa kysyntää, edullisin menettelytapa on usein se, että myyjä myy ostajaa varten tilatun tai varatun tavaran jollekin toiselle asiakkaalle. Mikäli tilaus koskee tavaraa, joka on määrä valmistaa erityisesti ostajaa varten ja jota ei oletettavasti voida kohtuullisin ehdoin myydä kenellekään muulle, vahingon rajoittamisvelvollisuus edellyttää yleensä sitä, että myyjä peruutuksesta tiedon saatuaan keskeyttää tavaran valmistuksen sekä muut valmistelut sopimuksen täyttämiseksi. Etenkin jos valmistelut eivät ole edenneet kovin pitkälle, niiden keskeyttäminen on yleensä selvästi edullisin tapa rajoittaa peruutuksesta aiheutuvaa vahinkoa.

26 §. *Viivästyskorko.* Pykälään on selvyden vuoksi otettu viittaus korkolakiin, jossa on säännökset myyjän oikeudesta vaatia viivästyskorkoa maksulle, jota ei suoriteta oikeaan aikaan. Viivästyskoron vaatiminen voi tulla kysymykseen silloin, kun maksuviivästys ei johda kaupan purkamiseen eikä kauppaa myöskään peruuteta.

27 §. *Myyjän oikeus purkaa kauppa.* Pykälässä on säännökset myyjän oikeudesta purkaa kauppa ostajan maksuviivästyksen perusteella. Kuluttajansuojalain 7 luvussa olevat erityissäännökset, jotka koskevat luottokaupan purkamisen edellytyksiä ja tällöin noudatettavaa menettelyä, syrjäyttäisivät esillä olevan pykälän säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan myyjä saisi purkaa kaupan ostajan maksuviivästyksen pe-

rusteella, jos sopimusrikkomus on olennainen. Säännös vastaa kauppalain 54 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa on säännökset lisäaikamenettelystä. Jos myyjä on asettanut ostajalle määrätyn lisäajan maksun suorittamista varten eikä aika ole kohtuuttoman lyhyt, myyjä saisi purkaa kaupan, jollei maksua suoriteta lisäajan kuluessa. Lisäajan kestäessä myyjä ei saisi purkaa kauppaa 1 momenttiin vedoten. Kaupan purkaminen ennen lisäajan päättymistä tulisi kuitenkin kysymykseen, jos ostaja ilmoittaa, ettei hän tule suorittamaan maksua lisäajan kuluessa. Momentti vastaa kauppalain 54 §:n 2 momenttia.

Myös kulutustavaran kaupassa tulisivat lisäksi sovellettavaksi kauppalain 56 §:ssä olevat erityissäännökset, jotka koskevat niin sanottua perättäishankintaa. Jos kauppahinta on maksettava vähitellen erissä sitä mukaa kuin tavara luovutetaan ja jonkin erän maksu viivästyy, myyjä saisi kyseisen säännöksen mukaan purkaa kaupan tämän erän osalta niiden säännösten mukaisesti, jotka muuten koskevat kaupan purkamista. Myyjä saisi myös purkaa kaupan myöhemmän erän osalta, jollei ole aihetta olettaa, ettei purkuun oikeuttava maksuviivästys toistu.

Pykälän 3 momentista ilmenee tärkeä myyjän purkuoikeuden rajoitus. Sen jälkeen, kun ostaja on saanut tavaran hallintaansa, myyjä saa purkaa kaupan vain, jos hän on sopimuksessa pidättänyt itselleen oikeuden siihen. Säännös vastaa kauppalain 54 §:n 4 momenttia. Sopimuksen purkaminen ostajan saatua tavaran hallintaansa edellyttää siten, että sopimukseen sisältyy joko omistuksenpidätysehto, jonka mukaan omistusoikeus tavaraan siirtyy ostajalle vasta kauppahinnan tultua maksetuksi, taikka takaisinottoehto, jonka mukaan myyjä saa vaatia tavaran takaisin, mikäli kauppahintaa ei suoriteta sopimuksen mukaisesti. Tällaisiin ehtoihin myyjä voi kuitenkin luottokaupassa vedota vain kuluttajansuojalain 7 luvun 16 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Ilman erityistä sopimusehtoakin myyjä saa kuitenkin purkaa kaupan vielä ostajan saatua tavaran hallintaansa, jos ostaja torjuu tavaran esimerkiksi väittäen perusteettomasti, että siinä on virhe.

Myös pykälän 4 momenttiin sisältyy myyjän purkuoikeutta rajoittava säännös. Sen mukaan myyjä ei saisi purkaa sopimusta ostajan maksuviivästyksen vuoksi enää sen jälkeen, kun

viivästynyt maksu on suoritettu. Säännös vastaa asiallisesti kauppalaain 59 §:n 1 momenttia.

28 §. *Myyjän oikeus vahingonkorvaukseen.* Pykälässä on säännökset myyjän oikeudesta vahingonkorvaukseen tapauksissa, joissa myyjä 27 §:n mukaisesti purkaa kaupan ostajan maksuviivästyksen perusteella tai joissa ostaja 25 §:n mukaisesti peruuttaa tilauksen. Jos myyjällä omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdon nojalla on oikeus purkaa kauppa sen jälkeen, kun ostaja on saanut tavarahan hallintaansa, tulisivat esillä olevan pykälän sijasta sovellettavaksi kuluttajansuojalain 7 luvussa olevat erityissäännökset myyjän ja ostajan välillä tehtävästä tilityksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan myyjällä olisi yllä mainituissa tapauksissa oikeus korvaukseen ensinnäkin niistä erityisistä kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut sopimuksen tekemisestä ja täyttämisestä ja joita hän ei voi hyödyntää muulla tavalla. Esimerkkinä voidaan mainita materiaali- ja työ kustannukset, jotka myyjä on jo pannut tavarahan valmistukseen ja joista hän ei voi hyötyä esimerkiksi tekemällä tavarahan valmiiksi ja myymällä sen toiselle ostajalle. Tavarahan valmistusta varten tilatun erikoismateriaalin hankintakustannukset voisivat niin ikään tulla korvattaviksi, vaikka materiaali vielä olisikin käyttämättä, jos myyjä ei voi hyödyntää materiaalia muiden sopimusten täyttämiseksi. Arvioitaessa myyjän mahdollisuuksia hyödyntää esimerkiksi materiaalihankintoja tai muita sopimuksen täyttämiseen pantuja kustannuksia muulla tavalla olisi otettava huomioon todennäköiset hyödyntämismahdollisuudet. Kustannusten korvattavuutta ei siten tulisi ratkaista sellaisten hyödyntämismahdollisuuksien perusteella, joiden toteutuminen on epävarmaa.

Jos kysymyksessä on tavara, jonka myyjä on hankkinut valmiina ostajalle toimitettavaksi, voisivat hankintakustannukset vastaavasti tulla 1 momentin mukaan korvattaviksi, jos tavaralle todennäköisesti ei ole löydettävissä toista ostajaa eikä myyjä voi rajoittaa vahinkoa esimerkiksi peruuttamalla oman tilauksensa. Näin voi olla esimerkiksi, jos kysymyksessä on erityisesti ostajaa varten hankittu erikoistavara, joka ei kuulu myyjän tavanomaiseen valikoimaan ja jolle ei ole yleistä kysyntää.

Myös sopimuksentekoa mahdollisesti edeltäneestä tarjouksen tai kustannuslaskelman laatimisesta aiheutuneet menot voisivat 1 momentin nojalla tulla korvattaviksi.

Pykälän 2 momentin mukaan myyjällä olisi oikeus saada muusta kuin 1 momentissa mainitusta vahingosta korvaus, joka on kohtuullinen ottaen huomioon tavarahan hinta, sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohta, sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimenpiteet sekä muut seikat. Käytännössä merkittävien vahinkotyyppi, johon säännös tulisi sovellettavaksi, on se voitto, joka myyjälle olisi sopimuksesta kertynyt. Saamatta jäävästä voitosta suoritettavan korvauksen suuruus olisi määrättävä säännöksessä mainitut tekijät huomioon ottaen.

Säännöksen mukaan muun muassa sopimuksen purkamisen tai tilauksen peruuttamisen ajankohta ja sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimenpiteet vaikuttaisivat asiaan. Lähtökohtana on, ettei sopimukseen perustuvan voiton täysimääräistä korvaamista voida pitää perusteltuna pelkästään sillä perusteella, että sopimus on syntynyt. Myös voiton on katsottava kertyvän vähitellen sitä mukaa kuin sopimus täytetään, ja näin ollen myös saamatta jäävästä voitosta suoritettavaa korvausta määrättäessä voitaisiin antaa merkitystä myös sille, miten pitkälle sopimuksen täyttäminen on edennyt. Jos sopimuksen purkaminen tai tilauksen peruuttaminen tapahtuu niin aikaisessa vaiheessa, että myyjä ei vielä ole ryhtynyt olennaisiin toimenpiteisiin sopimuksen täyttämiseksi, ei ostajaa siten tulisi velvoittaa suorittamaan täyttä korvausta myyjän saamatta jäävästä voitosta. Jos sitä vastoin sopimuksen purkaminen tai tilauksen peruuttaminen tapahtuu lähellä tavarahan sovittua luovutusajankohdtaa, jolloin myyjä esimerkiksi on jo saanut tilatun tavarahan lähes valmiiksi tai muuten suorittanut kaikki olennaiset toimenpiteet sopimuksen täyttämiseksi, on perusteltua, että hän aiheutuneiden kustannusten ohella saa korvauksen myös siitä voitosta, joka sopimuksen oli määrä tuottaa.

Muina voitosta suoritettavaan korvaukseen vaikuttavina seikkoina olisi otettava huomioon muun muassa se, minkälaisesta tavarasta on kysymys ja minkälainen kysyntä sillä on markkinoilla. Jos kaupan kohteena on sarjavalmisteinen tavara, jolla on jatkuva menekki, ei yksittäisen sopimuksen purkamisesta tai tilauksen peruuttamisesta useinkaan voida katsoa aiheutuvan korvattavaa voiton menetystä. Voiton korvaaminen voi siten tulla kysymykseen lähinnä tapauksissa, joissa tavaralla ei ole lainkaan yleistä kysyntää tai kysyntä on vähäistä tai satunnaista.

Voiton ohella 2 momentin mukaiseen korvukseen voi tulla sisällytettäväksi liikkeen yleiskulujen katetta.

Pykälän 3 momentin mukaan sopimusehdoin olisi tietyin edellytyksin mahdollista ottaa käyttöön järjestelmä, jonka mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu korvaus määräytyy kaavamaisin vakioperustein ilman, että korvauksen määrää joudutaan erikseen selvittämään kussakin yksittäistapauksessa. Sopimus, jonka mukaan ostajan maksettava korvaus on ennalta määrätty esimerkiksi niin, että se vastaa tiettyä osuutta kauppahinnasta, olisi säännöksen mukaan pätevä, jos korvaus on kohtuullinen ottaen huomioon se korvaus, johon myyjällä sellaisessa tapauksessa yleensä olisi 1 ja 2 momentin mukaan oikeus.

Kuluttaja-asiamies ja markkinatuomioistuimien voisivat kuluttajansuojalain 3 luvun nojalla valvoa, täyttävätkö käytettävät sopimusehdot alan yleiset olosuhteet huomioon ottaen pykälässä asetetut vaatimukset. Lisäksi tuomioistuinten asiana olisi tarvittaessa yksittäistapauksessa arvioida sopimuksen mukaisen vakiokorvauksen kohtuullisuus. Säännöksestä kuitenkin ilmenee, että se seikka, että yksittäistapauksessa aiheutunut konkreettinen vahinko on pienempi kuin sopimuksen mukainen kaavamainen korvaus, ei sinänsä estäisi ehdon soveltamista. Jos todellinen vahinko yksittäistapauksessa kuitenkin poikkeaa vakiokorvauksesta niin selvästi, että ehdon soveltaminen olisi kohtuutonta, ehto voitaisiin tällä perusteella syrjäyttää.

Pykälän 4 momentissa on säännös perusteista, joiden vuoksi ostaja voisi vapautua vahingonkorvausvelvollisuudesta. Momentin mukaan myyjällä ei olisi oikeutta vahingonkorvukseen, jos ostajan maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen johtuu laista, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä tai muusta samankaltaisesta esteestä, jota ostaja ei kohtuudella voi välttää eikä voittaa.

Vapautumisperusteet olisivat tältä osin samat kuin perusteet, joiden nojalla ostaja voi kauppalaain 57 §:n 1 momentin mukaan vapautua korvausvelvollisuudesta maksuviivästyksen perusteella. Ehdotetun säännöksen mukaan korvausvelvollisuudesta vapautuminen ei kuitenkaan edellyttäisi, että maksuuste ei ole ollut kaupantekoajankohtana ostajan ennakoitavissa.

Muut säännökset kuluttajankaupasta

29 §. *Kauppalaain soveltaminen.* Pykälässä on säännöksiä lakiehdotuksen ja kauppalaain suhteesta. Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan kauppalakia sovelletaan myös kuluttajankauppaan sikäli kuin kuluttajansuojalain säännöksistä ei johdu muuta. Sama asia ilmenee kauppalaain 1 §:stä, jonka mukaan laki koskee irtaimen omaisuuden kauppaa yleisesti, ja sen 4 §:stä, jonka mukaan kuluttajansuojalain erityissäännökset kuitenkin syrjäyttävät kauppalaain vastaavat säännökset. Siltä osin kuin kauppalaain säännökset tulevat sovellettaviksi kuluttajankaupassa, ne ovat tahdonvaltaisia.

Edellä käsiteltyjen säännösten yhteydessä on kutakin asiaa koskevilta osin selvitetty, mitkä kauppalaain säännöksistä tulisivat sovellettaviksi myös kuluttajankauppaan. Lisäksi voidaan mainita oikeudellista virhettä (kauppalaain 41 §) sekä ennakoitua sopimusrikkomusta koskevat säännökset (kauppalaain 61 ja 62 §).

Pykälän toisessa virkkeessä luetellaan sellaiset kauppalaain säännökset, jotka eivät koskisi kuluttajankauppaa.

Näistä 13 §:n 3 momentti sisältää vaaranvastuun siirtymistä koskevan erityissäännöksen sellaisia tapauksia varten, joissa ostajan on noudettava tavara muualta kuin myyjän luota. Säännöksen mukaan vaaranvastuu siirtyy tällöin ostajalle jo silloin, kun luovutuksen aika on tullut ja ostaja on saanut tietää tavaralla olevan noudettavissa. Kuluttajankaupassa ei ole perusteltua poiketa tältä osin säännöstä, jonka mukaan vaaranvastuu ehdotetun 6 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä mainituin poikkeuksin säilyy myyjällä, kunnes ostaja saa tavaralla hallintaansa. Käytännössä kauppalaain 13 §:n 3 momentissa tarkoitettut tilanteet ovat kuluttajankaupassa harvinaisia.

Kauppalaain 15 §:ssä on erityissäännös vaaranvastuun siirtymisestä silloin, kun kauppa koskee kuljetettavana olevaa tavaraa. Säännöksellä ei kuluttajankaupassa ole käytännön merkitystä, mutta selvyiden vuoksi se on sisällytetty poikkeusluetteloon.

Kauppalaain 20 §:n 2 ja 3 momentissa on säännökset muun muassa tavaralla ennakkotarkastuksesta ja siinä tapahtuneen laiminlyönnin vaikutuksesta ostajan asemaan. Näitä säännöksiä ei ole perusteltua yleisesti ulottaa tapauksiin, joissa myyjänä on ammattimaisesti toimiva elinkeinonharjoittaja ja ostajana kuluttaja. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei kulut-

tajankaupassa voitaisi lainkaan antaa merkitystä sille, että ostaja esimerkiksi käytetyn tavarankaupassa on tarkastanut tavarana ennen kaupantekoa ja että hän siinä yhteydessä on havainnut tai että hänen kohtuudella olisi pitänyt havaita tavarassa oleva vika tai puute.

Kauppalain 24 § koskee tilanteita, joissa tavarana luovutus on viivästynyt ja myyjä tiedustele ostajalta, hyväksyykö tämä määrättyssä ajassa tapahtuvan luovutuksen, tai ilmoittaa täyttävänsä sopimuksen määrättyssä ajassa. Jos ostaja ei vastaa kohtuullisessa ajassa tiedustelun tai ilmoituksen saatuaan, hän ei saa purkaa kauppaa, mikäli myyjä täyttää sopimuksen ilmoittamassaan ajassa. Säännös merkitsee siten purkuoikeuden menettämistä passiivisuuden vuoksi. Pykälää ei sovellettaisi kuluttajankaupassa. Jos myyjä tekee siinä tarkoitettua tiedustelun tai ilmoituksen, uusi luovutusajan kohta sitoo ostajaa vain, jos hän ilmoittaa sen hyväksyvänsä.

Kauppalain 31 §:ssä on säännökset tavarana tarkastuksesta luovutuksen jälkeen. Näillä säännöksillä on merkitystä lain 32 §:n reklamaatiosäännöstä sovellettaessa. Elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä kaupassa ei ole kohtuullista asettaa ostajalle erityistä velvollisuutta tarkastaa tavara luovutuksen jälkeen. Lakiehdotuksen mukaan tilanne säilyisi tässä suhteessa samanlaisena kuin voimassa olevan oikeuden mukaan. Asiaa on käsitelty lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin perusteluissa.

Kauppalain 35 § koskee ostajan velvollisuutta esittää virheen oikaisua koskeva vaatimuksensa tietyssä ajassa oikeuden menettämisen uhalla. Lain 39 §:n 2 momentti puolestaan koskee virheeseen perustuvan purkuoikeuden käyttämiselle varattua aikaa ja purkuoikeuden menettämistä. Edellä 18 ja 19 §:n yhteydessä mainituista syistä näitä säännöksiä ei sovellettaisi kuluttajankaupassa.

Kauppalain 47 §:ssä on säännös, jonka mukaan ostajan on kohtuullisessa ajassa reklamoida myyjän laskua vastaan uhalla, että hän muuten tulee sidotuksi laskussa mainittuun hintaan. Elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä kaupassa ei ostajalle ole perusteltua asettaa tällaista reklamaatiovelvollisuutta, vaan ostajalla tulee olla tämän kaltaisista lyhyistä määräajoista riippumatta oikeus esittää väitteitä myyjän laskua vastaan.

Kauppalain 49 §:n 3 momentissa on säännös ostajan velvollisuudesta maksaa kauppahinta tavaraa koskevaa kuljetusasiakirjaa vastaan.

Säännöksessä tarkoitettut tilanteet ovat kuluttajankaupassa harvinaisia. Kysymyksessä on liikekauppaa varten tarkoitettu menettely, joka ei sovellu käytettäväksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä kaupassa.

Kauppalain 57 §:n 2 momentissa on säännökset myyjän oikeudesta vaatia ostajalta vahingonkorvausta tapauksissa, joissa ostaja ei ole ajoissa täyttänyt velvollisuuttaan myötävaikeuttaa kauppaan tai vastaanottanut tavaraa ajoissa. Näiden säännösten soveltaminen ei olisi kohtuullista ostajan ollessa kuluttaja. Myyjällä olisi kuitenkin myös kuluttajankaupassa oikeus purkaa sopimus tällaisten sopimusrikkomusten perusteella siten kuin kauppalain 55 §:ssä säädetään.

Kauppalain 58 §:ssä ostajalle asetetaan velvollisuus ilmoittaa myyjälle suoritusesteistä ja velvollisuus korvata vahinko, joka myyjälle aiheutuu ilmoituksen laiminlyönnistä. Säännös ei pykälän 2 momentin mukaan nykyisinkään koske kuluttajankauppaa. Poikkeussäännös siirrettäisiin esillä olevaan pykälään ja poistettaisiin kauppalasta.

Kauppalain 60 §:ssä on säännökset ostajan velvollisuudesta täsmentää tavarana ominaisuudet ja tällaisen velvollisuuden laiminlyömisestä vaikutuksista. Säännös on laadittu liike-elämän tarpeita silmällä pitäen eikä se sovellu noudatettavaksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä kaupassa.

Kauppalain 63 §:n 1 momentin mukaan ostajalla on myyjän jouduttua konkurssiin velvollisuus ottaa yhteyttä konkurssipesään antaakseen pesälle tilaisuuden sitoutua kauppaan. Saman pykälän 4 momentista ilmenee, että säännöstä ei sovelleta, jos ostajana on kuluttaja. Kyseinen poikkeussäännös siirrettäisiin esillä olevaan pykälään ja poistettaisiin kauppalasta.

Kauppalain 73 §:n 2 momentin mukaan ostajalla, joka haluaa torjua tavarana, on eräin edellytyksin velvollisuus huolehtia tavarasta myyjän lukuun, vaikka hän ei vielä ole saanut tavaraa hallintaansa. Kuluttajalle ei ole kohtuullista asettaa huolenpitovelvollisuutta tällaisissa tapauksissa.

Myyjän oikeudesta vahingonkorvaukseen hänen purkaessaan sopimuksen ostajan maksuviivästyksen perusteella tai ostajan peruuttaessa tavarana tilauksen on säännökset ehdotetun luvun 28 §:ssä. Kauppalain 68 ja 69 §:n sään-

nöksiä myyjän oikeudesta korvaukseen hinnan-erosta ei näin ollen sovellettaisi kuluttajankaupassa.

Kauppalain 76 §:n 2 momentin mukaan ostajalla, jonka on pidettävä tavarasta huolta myyjän lukuun, on eräissä tapauksissa velvollisuus myydä tavara. Tällaista velvollisuutta ei ole kohtuullista asettaa kuluttajan asemassa olevalle ostajalle.

Kauppalain 75—78 §:ssä on säännöksiä menettelystä tapauksissa, joissa jompikumpi sopijapuoli on velvollinen huolehtimaan tavarasta vastapuolen lukuun. Säännökset tulevat sovellettavaksi muun muassa silloin, kun ostaja ei nouda tai vastaanota tavaraa sopimuksen mukaisesti. Yleensä on kysymyksessä tilanne, jossa myös kauppahinta on kokonaan tai ainakin osaksi maksamatta.

Mainittujen säännösten mukaan myyjällä on tällöin tietyin edellytyksin oikeus myydä tavara toiselle ostajan lukuun ja kattaa myyntituloilla kauppahintasaatavansa sekä ostajan korvattavat huolenpitokustannukset sikäli kuin myyntitulot siihen riittävät. Näissä säännöksissä siis lähdetään siitä, että myyjä ei pura sopimusta. Kysymyksessä on menettely, jolla myyjä voi turvata kauppahintasaatavansa ostajalta ainakin osaksi jäännöksen jäädessä edelleen ostajan velaksi.

Ehdotetussa 28 §:ssä on säännökset myyjän oikeudesta vahingonkorvaukseen silloin, kun myyjä ostajan maksuviivästyksen vuoksi purkaa kaupan. Jotta kauppalain 15 luvun mukainen menettely ei voisi johtaa myyjän kannalta edullisempaan lopputulokseen kuin kaupan purkaminen, on esillä olevaan pykälään sisällytetty säännös, jonka mukaan myyjällä ei kauppalain 75—78 §:n nojalla olisi oikeutta suurempaan korvaukseen kuin ehdotetun 28 §:n nojalla. Ehdotettu rajoitus ei sitä vastoin estäisi myyjää vaatimasta ostajalta korvausta esimerkiksi silloin, kun myyjälle aiheutuu kauppalain 75 §:ssä tarkoitettuja kustannuksia sen vuoksi, että tavaraa ei ostajan puolella olevan syyn vuoksi saada luovutettua ensimmäisellä yrityksellä vaan vasta myöhemmin.

30 §. *Vahingon rajoittaminen ja vahingonkorvauksen sovittelu.* Pykälän 1 momentissa on säännös vahinkoa kärsivän sopijapuolen velvollisuudesta rajoittaa vahinkoaan. Säännös vastaa kauppalain 70 §:n 1 momenttia. Kummankin sopijapuolen on vastapuolen sopimusrikkomuksen yhteydessä toimittava kohtuullisella tavalla vahinkonsa rajoittamiseksi. Seu-

raamuksena tämän velvollisuuden laiminlyömisestä on sopijapuolelle tulevan vahingonkorvauksen alentaminen määrällä, joka vastaa sitä vahinkoa, jonka sopijapuoli asianmukaisesti toimimalla olisi välttänyt. Esimerkiksi jos kuluttaja ostamansa auton ollessa virheen vuoksi käyttökelvoton turvautuu taksiin korvaavana kulkuneuvona, vaikka yleisiä kulkuvälineitä olisi käytettävissä, taksikulut eivät tule korvattaviksi täysimääräisesti, vaan ainoastaan määrällä, joka vastaa edullisimman käytettävissä olevan vaihtoehdon mukaan aiheutuvaa vahinkoa. Lisäksi on luonnollisesti vähennettävä ne menot, jotka olisivat aiheutuneet oman auton käytöstä mutta jotka kyseisessä tilanteessa ovat säästyneet. Tämä seuraa yleisistä vahingonkorvauksen laskemista koskevista periaatteista.

Pykälän 2 momentin nojalla olisi mahdollista sovittella sekä myyjän että ostajan suoritettavaksi tulevaa vahingonkorvausta. Vastaavainen säännös on kauppalain 70 §:n 2 momentissa. Ehdotetussa säännöksessä on kuitenkin kauppalakia seikkaperäisemmin lueteltu tekijöitä, jotka olisi sovittelua harkittaessa otettava huomioon.

Pykälän 3 momentissa on erityinen säännös ostajan 28 §:n nojalla maksettavan vahingonkorvauksen sovittelusta tapauksissa, joissa ostajaa on kohdannut niin sanottu sosiaalinen suorituseste. Sovittelu tulisi kysymykseen, jos maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen on johtunut maksuvaikeuksista, joihin ostaja on joutunut sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa omatta syytään. Sovitteluperusteet ovat yhdenmukaiset korkolain 11 §:ssä mainittujen viivästyskoron sovitteluperusteiden kanssa. Myös kuluttajansuojalain 7 luvun 16 §:n 2 momentissa on säännös, jonka mukaan samankaltaiset perusteet rajoittavat luotonantajan oikeutta saattaa voimaan luottosopimukseen perustuvia maksuviivästysseuraamuksia.

31 §. *Aikaisemman myyntiportaasta virhevastuu.* Pykälässä on säännökset myyjää edeltävien myyntiportaiden virhevastuusta suoraan tavarantekijälle.

Ostajalla olisi 1 momentin mukaan eräin rajoituksin oikeus kohdistaa tavarantekijän virheeseen perustuva, tämän luvun säännösten mukainen vaatimuksensa myös sellaiseen elinkeinonharjoittajaan, joka aikaisemmassa myyntiportaasta on luovuttanut tavarantekijälle myyntiä varten. Ostaja voisi siten myyjän sijasta esittää virheen perusteella vaatimuksia sellaiselle tava-

ran jakeluketjussa olevalle elinkeinonharjoittajalle, johon hän ei ole sopimussuhteessa. Tavallisimmin kysymykseen tulisi tavarán valmistaja tai, tavarán ollessa peráisin ulkomailta, sen maahantuoja. Mahdollista olisi kuitenkin myös, että ostaja kohdistaa vaatimuksensa esimerkiksi tukkumyyjään tai muuhun vastaavaan jakeluketjun väliportaaseen. Edellytyksenä ostajan vaatimuksille on, että kysymyksessä oleva elinkeinonharjoittaja on luovuttanut tavarán jälleenmyyntiä varten. Ostajalla ei siten olisi oikeutta kohdistaa virhevaatimuksia aikaisempaan myyntiportaaseen esimerkiksi, jos kaupan kohteena on myyjän käyttöomaisuudekseen hankkima tavara, jonka hän sittemmin myy kuluttajalle.

Ostaja ei tämän pykälän nojalla voisi kohdistaa tavarán virheeseen perustuvia vaatimuksia sellaiseen elinkeinonharjoittajaan, joka on ollut osallisena tavarán markkinoinnissa tai jakelussa olematta tavarán luovutusta koskevan sopimuksen osapuoli. Esimerkiksi kauppapedustaja, joka jossakin myyntiportaassa on toiminut kaupan välittäjänä, ei tämän pykälän nojalla voisi joutua vastuuseen tavarán virheestä. Toisaalta ei ole välttämätöntä, että tavarán luovutus jälleenmyytäväksi on tapahtunut kauppasopimuksella: elinkeinonharjoittaja, joka on luovuttanut tavarán jälleenmyytäväksi komissiosopimuksella — komissionantaja — olisi myös pykälässä tarkoitettu aikaisempi myyntiporras.

Ostajalla on valintaoikeus sen suhteen, kohdistaaako hän virheeseen perustuvat vaatimuksensa myyjään vai käyttääkö hän esillä olevan pykälän mukaista oikeuttaan esittää vaatimuksia aikaisemmalle myyntiportaalalle. Myyjä ei voisi torjua ostajan vaatimuksia viittaamalla aikaisemman myyntiportaan vastuuseen, eikä aikaisempi myyntiporras voisi torjua ostajan vaatimuksia viittaamalla myyjän tai muun jakeluportaan vastuuseen. Eri asia on, että se, johon ostaja virheen vuoksi ottaa yhteyttä, voi tarvittaessa antaa tälle tietoja siitä, minkä myyntiportaan puoleen tämän on tarkoituksenmukaisinta kääntyä esimerkiksi saadakseen virheen oikaistua.

Pykälän säännökset voisivat tulla sovellettavaksi myös tapauksissa, joissa tietty tavarán osa on peráisin aikaisemmasta myyntiportaasta. Esimerkkinä voidaan mainita, että myyjän rakentaman veneen moottori on hankittu toiselta elinkeinonharjoittajalta ja moottorissa ilmenee virhe.

Lähtökohtana olisi, että aikaisempaan myyntiportaaseen kohdistettavan vaatimuksen edellytykset ja sisältö määräytyisivät niiden säännösten mukaan, jotka koskevat esillä olevassa luvussa tarkoitettun ostajan ja myyjän välistä suhdetta. Sekä virhekesiitteen että seuraamusjärjestelmän osalta aikaisemman myyntiportaan vastuu rakentuisi siten samoille periaatteille kuin myyjän virhevastuu. Ostaja ei siten tämän pykälän nojalla saisi — 13 §:n 2 momentin viimeisestä virkkeestä johtuvin poikkeuksin — parempaa oikeutta suhteessa aikaisempaan myyntiportaaseen kuin hänellä on suhteessa myyjään. Toisaalta aikaisemman myyntiportaan vastuu olisi 2 momentin mukaan eráissä suhteissa rajoitetumpi kuin myyjän.

Ensinnäkään aikaisemmassa myyntiportaassa oleva elinkeinonharjoittaja ei 2 momentin 1 kohdan mukaan voisi joutua vastuuseen virheistä, jotka syntyvät hänestä riippumattomasta syystä vasta sen jälkeen, kun hän on luovuttanut tavarán edelleen. Vastuu ei siten ulottuisi virheisiin, jotka perustuvat edelleenluovutuksen jälkeisiin, elinkeinonharjoittajasta riippumattomiin seikkoihin. Esimerkkeinä voidaan mainita virheet, jotka johtuvat tavarán vahingoittumisesta vähittäismyyjän varastossa tai jotka perustuvat vähittäismyyjän tavarasta antamiin totuudenvastaisiin tietoihin tai muuhun vähittäismyyjän menettelyyn, kuten hänen laiminlyöntiinsä antaa ostajalle tavaraaan liittyvät käyttöohjeet.

Aikaisempi myyntiporras voisi näin ollen joutua kuluttajaan nähden vastuuseen sellaisista virheistä, jotka ovat peráisin kyseisestä tai sitä aikaisemmasta myyntiportaasta. Tärkeimpiä esimerkkejä ovat erilaiset tavarán tuotantovaiheessa syntyneet suunnittelu- tai valmistusvirheet sekä virheet, jotka perustuvat kyseisen tai jonkin edeltävän myyntiportaan tavarasta antamiin markkinointitietoihin.

Momentin 2 kohdan mukaan kuluttajalla ei olisi oikeutta kohdistaa aikaisempaan myyntiportaaseen vaatimusta, joka perustuu muun kuin kyseisen elinkeinonharjoittajan antamaan sitoumukseen ja joka asettaa kuluttajan parempaan asemaan kuin tämän luvun säännökset ilman kyseistä sitoumusta. Tämä rajoitus liittyy etenkin 12 §:n 1 momentin säännöksen, jonka mukaan myyjän ja ostajan välisen sopimuksen sisältö on virhearvioinnin lähtökohtana. Rajoitus tulee ajankohtaiseksi, jos myyjän sitoumus antaa kuluttajalle oikeuden virheseuraamuksiin sellaisen seikan perusteella, joka muuten ei olisi

virhe. Esimerkkinä voidaan mainita myyjän antama lupaus, että ostaja saa purkaa kaupan, jos hän tavaraa kokeiltuaan ei ole tyytyväinen sen tekniseen tasoon tai muihin ominaisuuksiin huolimatta siitä, että tavaraa ei ilman myyjän mainittua lupautta voitaisi pitää virheellisenä. Tämänkaltaiseen lupaukseen kuluttaja voisi vedota vain suhteessa sen antajaan. Vaikka näidenkin tapausten voitaisiin katsoa sisältyvän jo 1 kohdan piiriin, on selvyuden vuoksi pidetty tarpeellisenä, että niistä on momentissa erillinen kohta.

Jo momentin alun sanamuodosta seuraa, että kuluttajan käytettävissä olevat seuraamukset määräytyisivät 5 luvun säännösten mukaan. Jos esimerkiksi vähittäismyyjä on luvannut ostajalle, että tavaralla ollessa virheellinen tällä on oikeus purkaa kauppa, vaikka virhe ei olisi olennainen, ostaja ei voisi vedota tällaiseen lupaukseen suhteessa aikaisempaan myyntiportaaseen. Tässäkin suhteessa esillä oleva kohta on siten lähinnä selventävä.

Takuusitoumusten osalta 15 §:stä seuraa, että tällaisella sitoumuksella olisi merkitystä sen suhteen, milloin tavaraa on pidettävä virheellisenä. Jos esimerkiksi valmistaja on antanut tavaralle vuoden takuun, kuluttaja voisi 15 §:n 2 momentin nojalla kohdistaa takuun perusteella luvun mukaisia virheseuraamuksia myyjään, mikäli tavarassa ilmenee vika takuuaajan kuluessa eikä myyjä saata todennäköiseksi, että vika johtuu 15 §:ssä mainitusta ostajan puolella olevasta syystä. Koska takuusitoumus näin ollen vaikuttaa lain mukaiseen virhearviointiin, kuluttaja voisi esillä olevan säännöksen estämättä kohdistaa takuusitoumuksen perusteella virhevaatimuksia myös aikaisempaan myyntiportaaseen.

Jos sitä vastoin takuusitoumus asettaa kuluttajan myös virheen seuraamusten osalta parempaan asemaan kuin tämän luvun säännökset, kuluttaja voisi, niin kuin edellä on todettu, vedota tällaiseen seuraamukseen vain suhteessa siihen elinkeinonharjoittajaan, joka on sitoumuksen antanut. Esimerkkinä voidaan mainita valmistajan takuusitoumuksen sisältyvä lupaus, jonka mukaan kuluttajalla on oikeus saada takuuaikana vioittuneen tavaralla tilalle kaksi virheetöntä tavaraa. Luvattua ylimääräistä hyvitystä kuluttaja ei tällöin voisi vaatia muilta myyntiporailta kuin valmistajalta.

Momentin 3 kohdassa oleva rajoitus koskee kuluttajan oikeutta vaatia aikaisemmalta myyntiporailta hinnanalennusta tai kauppahinnan palautusta.

Tällaista vaatimusta kuluttaja ei voisi kohdistaa aikaisempaan myyntiportaaseen siltä osin kuin vaatimus määrältään ylittää sen, mitä kyseisen elinkeinonharjoittajan oma sopijapuoli olisi voinut vaatia samalla perusteella, kun elinkeinonharjoittajien väliseen sopimukseen mahdollisesti sisältyvät rajoittavat ehdot jätetään huomiotta.

Tämä säännös merkitsee, että kuluttajan vaatiessa aikaisemmalta myyntiporailta hinnanalennusta sen suuruutta määrättäessä ei olisi pidettävä ratkaisevana kuluttajan myyjälle maksamaa kauppahintaa vaan sitä hintaa, jolla kyseinen aikaisempi myyntiporras on myynyt tavarat eteenpäin. Sama koskisi sitä tapausta, että kuluttaja haluaa purkaa kaupan eli vaatia kauppahinnan palauttamista sitä vastaan, että hän puolestaan luovuttaa virheellisen tavarat, mikäli elinkeinonharjoittaja sitä vaatii.

Säännös ei sitä vastoin merkitsisi sitä, että jos hinnanalennus tai purku kyseisen myyntiporras ja seuraavan myyntiporras välisen sopimuksen mukaan ei lainkaan tule kysymykseen, kuluttajakaan ei voisi vedota tällaiseen seuraamukseen. Kuluttajan oikeudet suhteessa aikaisempaan myyntiportaaseen olisivat itenäisiä, tämän luvun säännöksiin perustuvia, eivätkä myyntiporrasien keskinäisiin sopimuksiin sisältyvät vastuunrajoitusehdot voisi niihin vaikuttaa. Puheena oleva vaatimusten määrää koskeva rajoitus kuitenkin johtaisi siihen, että kuluttajan ei tavallisesti kannattaisi vedota hinnanalennusta ja purkaa koskeviin säännöksiin suhteessa aikaisempaan myyntiportaaseen muuten kuin siinä tapauksessa, että myyjä on maksukyvytön tai lopettanut toimintansa. — Eri asia on, että esimerkiksi valmistajan antaman takuusitoumuksen mukaan kuluttajalla voi olla virhetilanteissa oikeus saada valmistajalta takaisin koko maksamansa kauppahinta. Kauppahintavaatimuksen perustuessa valmistajan nimenomaiseen sitoumuksen esillä oleva kohta ei tietenkään tule sovellettavaksi.

Elinkeinonharjoittaja ei välttämättä joutuisi ilmaisemaan tavaralla jälleenmyyntihintaa kuluttajalle, koska suoritettavan hyvityksen määrästä voitaisiin osapuolten kesken sopia, eikä sopimukseen pääseminen yleensä edellyttäisi täsmällistä tietoa jälleenmyyntihinnasta. Lisäksi elinkeinonharjoittajalla olisi luvun säännösten mukaan useimmiten mahdollisuus torjua kauppahinnan alentamista tai palauttamista koskeva vaatimus oikaisemalla virhe.

Jos aikaisempaan myyntiporrasaan on elinkei-

nonharjoittaja, joka on luovuttanut tavarän jälleenmyyntiä varten komissiosopimuksella, tilanne poikkeaa kaupan perustuvasta luovutussopimuksesta. Tällaisissa tapauksissa komissionsaajalla, joka on myynyt tavarän edelleen, on hänen jouduttuaan kaupan perusteella vastuuseen tavarän virheestä takautumisoikeus suhteessa komissionantajaan. Arvioitaessa kuluttajan oikeutta saada komissionantajalta hinnanalennusta tai kauppahinnan palautusta olisi korvauksen määrän suhteen siten ratkaisevaa se, miten suuri takautumisvaatimus komissionsaajalla olisi vastaavalla perusteella voinut olla suhteessa komissionantajaan komissionsaajan ja hänen ostajansa välisen kauppasuhteen perusteella. Jos kuluttaja on ostanut tavarän komissionsaajalta, kuluttajalla olisi näin ollen komissionantajaan nähden yhtä suuri hinnanalennus- tai kauppahinnan palautusvaade kuin suhteessa myyjänä olevaan komissionsaajaan.

Pykälän 3 momentissa on säännökset kuluttajan velvollisuudesta ilmoittaa virheestä sille elinkeinonharjoittajalle, jolle hän haluaa virheen perusteella esittää vaatimuksia. Kuluttaja menettäisi oikeutensa suhteessa aikaisempaan myyntiportaaseen, jollei virheestä ilmoiteta kysymyksessä olevalle elinkeinonharjoittajalle kohtuullisessa ajassa siitä, kun kuluttaja on havainnut virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita ja hän on saanut tarpeelliset tiedot elinkeinonharjoittajasta. Ei siis riittäisi, että kuluttaja on reklamoinut virheen vuoksi tavarän myyjälle, vaan reklamaatio tulisi osoittaa erikseen sille, jolle kuluttaja kulloinkin haluaa esittää vaatimuksia. Kohtuullisen ajan pituutta arvioitaessa olisi kuitenkin otettava huomioon se, että kuluttaja on ensin saattanut kääntyä virheen vuoksi myyjän puoleen saamatta tältä hyvitystä esimerkiksi sen vuoksi, että myyjä on ollut vastuukyvytön tai perusteettomasti kieltäytynyt hyväksymästä kuluttajan lakiin perustuvia vaatimuksia. Ei myöskään olisi välttämätöntä, että ostaja itse tekee virheilmoituksen suoraan aikaisemmalle myyntiportaalle. Jos ostaja on ensin ilmoittanut virheestä myyjälle ja virheilmoitus kulkeutuu myyjän kautta aikaisemmalle myyntiportaalle, tällainen myyjän välittämä virheilmoitus olisi luettava ostajan hyväksi suhteessa kyseiseen aikaisempaan myyntiportaaseen. Ostajan reklamaatiovelvollisuuden täyttämiseksi ei esimerkiksi riittäisi, että aikaisempi myyntiporras on vähittäismyymälältä saanut yleisluontoisen tiedon siitä, että tietynlaisesta tavarasta on tullut valituksia.

Samoin kuin 16 §:ään momenttiin sisältyy poikkeus ensinnäkin sen varalta, että elinkeinonharjoittaja on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaaisesti ja arvottomasti. Toinen poikkeus koskee tapauksia, joissa virhe perustuu siihen, että tavara ei ominaisuuksiltaan täytä terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä tai määräyksissä asetettuja vaatimuksia, taikka siihen, että se on muuten terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen.

32 §. *Muun elinkeinonharjoittajan virhevastuu.* Pykälässä on säännös ostajan valinnaisesta oikeudesta esittää virheen perusteella vaatimuksia suoraan sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, jota myyjä on käyttänyt apunaan sopimuksen täyttämiseksi ja jonka suorituksessa virhe on. Esimerkkinä voidaan mainita myyjän käyttämä itsenäinen asentaja, joka on tehnyt työvirheen. Pykälässä viitataan 8 luvun 35 §:ään, jossa asia säännellään tarkemmin. Kyseisenlaisella oikeudella aliurakoitsijaa kohtaan on suurempi käytännön merkitys palvelussopimusten yhteydessä, minkä vuoksi säännökset on sijoitettu 8 lukuun ja esillä olevassa pykälässä on tyydytty viittamaan kyseisiin säännöksiin.

8 luku. Eräät kuluttajapalvelussopimukset

Yleiset säännökset kuluttajapalvelussopimuksista

1 §. *Luvun soveltamisala.* Pykälässä määritellään luvun säännösten soveltamisala.

Luku koskisi palveluksia, joita elinkeinonharjoittaja sopimuksen perusteella vastikkeesta sitoutuu suorittamaan kuluttajalle. Työsopimussuhteet eivät kuuluisi lain piiriin. Työsopimussuhteelle on palvelussopimuksiin verrattuna ominaista, että työn suorittaja toimii sopimuskumppaninsa, työnantajan, lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena.

Luvun säännökset koskisivat 1 momentin mukaan ensinnäkin sopimuksia irtaimen esineeseen kohdistuvasta työstä. Tämä käsittää muun muassa erilaiset korjaus- ja huoltopalvelukset, joiden tavallisimpia kohteita ovat moottoriajoneuvot, veneet, kodinkoneet sekä erilaiset viihde-elektronikan laitteet ja vapaa-ajan välineet. Myös tekstiilien puhdistuspalvelut kuuluisivat luvun säännösten piiriin samoin kuin tekstiilien, turkkien ja jalkineiden korjauspalvelukset. Luvun säännöksiä sovellettaisiin niin ikään esimerkiksi valokuvausfilmien kehi-

tyspalveluihin. Luvun säännökset koskisivat myös erilaisia eläinten hoitoon liittyviä palveluksia, kuten eläinlääkärien palveluksia sekä lemmikkieläinten trimmaus- ym. hoitolaitosten palveluksia, edellyttäen että palveluksia tarjoava henkilö on elinkeinonharjoittaja.

Toiseksi luvun säännöksiä sovellettaisiin rakennukseen kohdistuvaa työtä koskeviin sopimuksiin. Asunnossa tehtävät korjaus-, huolto- ja vastaavat työt kuuluisivat luvun soveltamisalaan riippumatta asunnon oikeudellisesta hallintamuodosta. Luvun säännösten soveltamisen kannalta olisi näin ollen vailla merkitystä, onko esimerkiksi korjauspalveluksen kohteena tilaajan omistama pientalo, asunto-osakehuoneisto vai vuokrahuoneisto.

Luvun säännöksiä sovellettaisiin myös työhön, joka kohdistuu sellaiseen maalla tai vedessä olevaan rakennelmaan, joka ei ole rakennus. Kyseessä voi olla esimerkiksi leikkimökki, kevyt varastorakennelma, autokatos tai muu vastaava, aita, veranta tai laituri.

Kolmanneksi myös sellaiset kiinteää omaisuutta koskevat työsuoritukset, joiden kohteena ei ole rakennus, kuuluisivat luvun säännösten soveltamisalaan. Esimerkkinä voidaan mainita kaivonporaus, puutarhan maaperän kuivattaminen tai muut maanparannustyöt, kukkapenkien tekeminen tai lumitöistä huolehtiminen. Näissäkään tapauksissa ei olisi merkitystä sillä, minkälaiset työn kohteena olevan kiinteistön omistussuhteet ovat. Kysymys voi olla yhtä hyvin tilaajan omistamasta kiinteistöstä kuin vuokrasuhteen perusteella hallitusta kiinteistöstä.

Säännöksessä puhutaan tietynlaiseen omaisuuteen kohdistuvasta työstä tai muusta suorituksesta. Luvun säännöksissä tarkoitettut palvelukset käsittävät hyvin usein myös materiaalin toimittamista. Työn osuus on kuitenkin suoritukselle leimaa-antava. Näin ollen nimitystä ”työ tai muu suoritus” on yksinkertaisuuden vuoksi käytetty säännöksessä kuvaamaan kyseessä olevaa sopimustyyppiä. Palveluksen edellyttämän työn sisältö ja erilaisten teknisten apuvälineiden osuus suorituksesta voi vaihdella. Toisinaan suoritus voi olla pääosin koneellinen. Esimerkkinä tästä ovat monet pesulapalvelukset. Luvun piiriin kuuluisivat myös sellaiset täysin koneistetut palvelukset kuten sopimukset itsepalveluperiaatteella toimivan autonpesulaitteen käytöstä.

Neljänneksi luvun säännökset koskisivat palvelussopimuksia, joiden sisältönä on irtaimen

esineen valmistaminen. Sopimus irtaimen esineen valmistamisesta tulee useissa tapauksissa arvioitavaksi irtaimen kauppaa koskevien säännösten mukaan. Kauppalain 2 §:n 1 momentin mukaan valmistettavan tavaran tilaukseen sovelletaan kauppalakia, jollei tilaajan ole määrää toimittaa olennaista osaa käytettävistä tarveaineista. Kuten edellä 5 luvun 1 §:n 1 momentin yhteydessä on todettu, mainittu säännös määrää edelleenkin myös sen, milloin kuluttajan suojalain 5 luvun säännökset tulevat sovellettaviksi valmistettavan tavaran tilaukseen.

Kauppalain 2 §:n 1 momentista seuraa, että jos tilaaja toimittaa olennaisen osan tavaran valmistukseen tarvittavasta materiaalista, kysymyksessä ei ole kauppa vaan palvelus. Esillä olevan luvun säännökset koskisivat tällaisia tapauksia. Esimerkkeinä voidaan mainita puvun valmistus tilaajan toimittamasta kankaasta taikka kirjahyllyn tai keittiökalusteiden valmistus tilaajan toimittamasta puutavarasta.

Olennainen osa voi olla pienempi kuin puolet. Ei siten vaadita, että tilaajan on määrää toimittaa pääosa tarveaineista.

Arvioitaessa sitä, onko tilaaja toimittanut olennaisen osan valmistukseen tarvittavasta materiaalista, voidaan lähtökohtana yleensä käyttää tarveaineiden taloudellista arvoa. Useimmissa tapauksissa materiaalianpanosten taloudellinen arvo on verrannollinen myös niiden toiminnalliseen merkitykseen valmistettavan esineen raaka-aineina — esimerkkejä tästä ovat yllä mainitut puvun kangas ja keittiökalusteisiin tarvittava puutavara.

Kaikissa tapauksissa ei kuitenkaan välttämättä ole perusteltua kiinnittää huomiota yksinomaan tilaajan toimittaman materiaalin taloudelliseen arvoon. Jos esimerkiksi tavaran valmistaja hankkii toiminnalliselta kannalta olennaisen osan tarveaineista, ei sopimusta pidä luokitella palvelukseksi pelkästään sillä perusteella, että tilaaja toimittaa tavaraa varten joitakin kallisarvoisia tarvikkeita.

Kauppalain 2 §:n 2 momentissa on toinen kaupan ja palvelussopimusten välistä rajanvetoa koskeva säännös. Sen mukaan kauppalakia ei sovelleta sopimukseen, jonka mukaan tavaran toimittajan on myös suoritettava työtä tai muu palvelus, jos palvelus muodostaa pääosan hänen velvollisuuksistaan. Jos myyjä kaupan yhteydessä suorittaa ostajalle liitännäisiä palveluksia, kuten siteiden kiinnittämisen suksiin, pesukoneen asennuksen, huonekalujen koonpanon tai puvun vähäisen korjaamisen

ostajan mittoihin sopivaksi, sopimusta on kokonaisuudessaan arvioitava kauppana. Toisaalta esimerkiksi korjaussopimusta, johon sisältyy varaosien toimitus, on säännöksen mukaan yleensä pidettävä palveluksena eikä kauppana, sillä vian paikallistaminen, tarvittavien toimenpiteiden arvioiminen ja itse korjaustoimenpiteiden suorittaminen ovat tällöin muun muassa niiden vaatiman ammattitaidon vuoksi keskeisempi osa korjaajan suoritusvelvollisuutta kuin varaosien hankkiminen ja luovuttaminen. Poikkeuksena voivat olla tapaukset, joissa laitteen toimintahäiriön korjaaminen edellyttää vain tietyn komponentin rutiininomaisista vaihtamisista, joka ei edellytä erityistä ammattitaitoa.

Esillä olevan luvun säännöksiä ei toisaalta sovellettaisi silloin, kun kysymys on myydyssä tavarassa olevan virheen korjaamisesta tavarankauppa koskevien säännösten tai sitoumusten perusteella. Tällaista korjausta arvioidaan kauppa koskevien säännösten mukaan eikä itsenäisenä palveluksena. Jos myyjä kaupan yhteydessä sitoutuu huolehtimaan tavarankuullostasta ja korjaamisesta muutoin kuin edellä mainitussa tarkoituksessa, olisi sitoumukseen sen sijaan sovellettava tämän luvun säännöksiä.

Aina ei ole selvää, pitäisikö toimeksisaajan suoritusvelvollisuutta arvioida kauppana ja siihen liitännäisenä palvelussuorituksena vai palveluksena siihen liitännäisine materiaalitoimituksineen. Kauppalaian mukaan ratkaisun tulisi tapahtua sen mukaan, mitä on pidettävä pääosana toimeksisaajan suoritusvelvollisuutta eli miten olennainen merkitys sopimuksen edellyttämällä palveluksella sellaisessa sopimuksessa on. Huomiota on kiinnitettävä ensinnäkin tavarank ja palveluksen taloudelliseen arvoon.

Palvelusta ja kauppa koskevan rajankäynnin kannalta sopimukseen sisältyvien suoritusten arvo ei voi olla yksin määräävä tekijä ratkaistaessa sitä, mitä säännöksiä sopimukseen on sovellettava. On tavallista, että tavarank ja palveluksen arvojen suhde tiettyntyyppisissä palveluksissa vaihtelee tapauksittain huomattavastikin ilman että suoritusvelvollisuuden olennainen sisältö sen johdosta muuttuisi. Esimerkiksi autoa tai muuta laitetta korjattaessa tarvitaan toisinaan kalliita, toisinaan halvempia varaosia ilman että tämän johdosta olisi syytä arvioida sopimuksia oikeudellisesti eri tavoin.

Suoritusten arvo tarjoaa näin ollen vain suuntaa-antavan mittapuun, jolle ei voida antaa ratkaisevaa merkitystä luokitteluperustee-

na, mikäli sen soveltaminen johtaisi kyseiseen sopimukseen tyyppillisesti liittyvää oikeussuojan tarvetta silmällä pitäen sattumanvaraiseen tulokseen. Huomiota on kiinnitettävä myös muihin seikkoihin. Palveluksiksi luokiteltaville suorituksille on leimaa-antavaa, että juuri toimeksisaajan asiantuntemuksella ja taidolla sekä hänen tekemällään työllä on tilaajan kannalta olennainen merkitys. Ratkaistaessa epäselvissä tapauksissa sitä, onko tietynlaiseen sopimukseen sovellettava kauppa vai palveluksia koskevia säännöksiä, tulisi määräävä huomio kiinnittää siihen, onko suoritukseen sisältyvällä palveluksella sellaisessa sopimuksessa tyyppillisesti niin keskeinen merkitys, että siihen on tarpeen voida soveltaa tämän lain säännöksiä, jotka on laadittu juuri palvelussuoritukseen liittyviä erityisiä oikeussuojatarpeita silmällä pitäen.

Näin ollen esimerkiksi sopimusta, joka käsittelee auton vaihtomootorin toimituksen ja asennuksen, voitaneen yleensä pitää sekä suoritusten arvo että oikeussuojanäkökohdat huomioon ottaen kauppana. Sopimus, johon sisältyy esimerkiksi parketin toimitus asennuksineen, saattaa parkettityypistä ja erityisesti tarvittavan työn osuudesta riippuen tulla arvioitavaksi joko kauppana tai palveluksena. Se seikka, että työn arvo kenties on vähäisempi kuin materiaalin, ei sinänsä estä pitämästä sopimusta palveluksena, jos asennuksella työn edellyttämän tiedon ja taidon perusteella on sellaisessa sopimuksessa olennainen merkitys.

Olosuhteet sopimuksen tekovaiheessa voivat myös vaikuttaa siihen, minkä luvun mukaan suoritusta tai sen osaa on arvioitava. Esimerkiksi parketti voidaan myydä erillisellä kaupalla, minkä lisäksi myyjäliike saattaa tilaajan toivomuksesta myöhemmin eri sopimuksella sitoutua asentamaan parketin.

Momentin toisesta virkkeestä ilmenee, että tiettyihin urakkasopimuksiin tulisivat 8 luvun sijasta sovellettavaksi lain 9 luvun säännökset. Mainitut urakkasopimukset määritellään 9 luvun 1 §:ssä. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan 9 lukua sovellettaisiin sellaisiin sopimuksiin, joissa elinkeinonharjoittajan suoritusvelvollisuuden sisältönä on rakennuksen tai sen yhteyteen kuuluvan kiinteän rakennelman rakentaminen tai korjausrakentaminen, tällaiseen hankkeeseen liittyvä, taloudelliselta merkitykseltään huomattava osaurakka taikka taloudelliselta merkitykseltään huomattava asuinhuoneiston peruskorjaus tai -parannus. Rakennus-

tai asunnon korjaushankkeeseen liittyvät pienemmät urakat kuuluisivat 8 luvun piiriin. Asetuksella voitaisiin 9 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan määrätä markkamääräinen alaraja 9 luvun piiriin kuuluvien urakoiden arvolle eli täsmentää 8 ja 9 lukujen soveltamisalojen raja.

Pykälän 2 momentin mukaan luku ei koskisi palveluksia, joiden sisältönä on kuluttajan omaisuuden säilyttäminen. Palvelukset, joissa elinkeinonharjoittajan päävelvollisuutena on kuluttajan omaisuuden säilyttäminen eikä omaisuuden muokkaaminen tai muu käsittely, poikkeavat korjaus-, huolto- ja valmistuspalveluksista siinä määrin, että ne on katsottu aiheelliseksi jättää nyt ehdotettujen säännösten ulkopuolelle. Säilytyspalveluksiin ei kaikilta osin olisi asianmukaista soveltaa samanlaisia säännöksiä kuin edellä mainittuihin palveluksiin. Tämä koskee muun muassa elinkeinonharjoittajan vahingonkorvausvelvollisuuden arviointia sekä lisätöihin ja hinta-arvioon liittyviä kysymyksiä.

2 §. *Pakottavuus.* Pykälän mukaan luvun säännökset olisivat erikseen ilmenevin poikkeuksin tilaajan hyväksi pakottavia. Tältä osin voidaan viitata 5 luvun 2 §:n perusteluihin.

Yleisiä säännöksiä toimeksisaajan suorituksesta

3 §. *Palveluksen luovutus.* Pykälässä säädetään siitä, milloin palvelus katsotaan luovutetuksi.

Jos palveluksen kohteena oleva esine on palveluksen suorittamista varten toimeksisaajan hallinnassa tai jos palvelus koskee irtaimen esineen valmistamista, palvelus katsottaisiin luovutetuksi, kun esine palveluksen tultua suoritetuksi on luovutettu tilaajan hallintaan. Tähän voidaan rinnastaa se, että esine luovutetaan muulle, tilaajan lukuun toimivalle henkilölle. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi kuljetusliike tai tuttava, jolle tilaaja on antanut tehtäväksi noutaa tai vastaanottaa esineen. Jos toimeksisaaja on ottanut huolehtia esineen kuljetuksesta takaisin tilaajalle joko omaa kuljetuskalustoaan tai itsenäistä yrittäjää käyttäen tilaajalta mahdollisesti perittävää erillistä vastiketta vastaan, palvelus olisi luovutettu silloin, kun esine kuljetuksen jälkeen luovutetaan tilaajan tai hänen lukuunsa toimivan vastaanottajan hallintaan.

Muissa kuin edellä mainituissa tapauksissa, eli esimerkiksi kun palvelus suoritetaan tilaajan

kotona, palvelus katsottaisiin luovutetuksi silloin, kun se on suoritettu loppuun, eli kun toimeksisaaja on täyttänyt hänelle kuuluvan suoritusvelvollisuuden. Toisinaan palvelusta voitaisiin esillä olevan säännöksen kannalta kuitenkin pitää loppuun suoritettuna, vaikka toimeksisaajan suoritusvelvollisuus ei vielä olisi täytetty aivan viimeistä myöten. Näin saattaa olla silloin, kun suoritus on kaikilta olennaisilta osin saatettu päätökseen ja vain joitakin vähäisiä täydentäviä suoritusvelvollisuuden osia, kuten laitteiden lopullinen säätö, työn jälkien siistiminen tai muita vastaavia viimeisteleviä tehtäviä on suorittamatta.

Sääntöä, jonka mukaan palvelus katsotaan luovutetuksi sen tultua loppuun suoritetuksi, olisi sovellettava myös silloin, kun palvelus tarkoittaa esineen valmistamista tilaajan luona. Kysymyksessä saattaa olla esimerkiksi asuntoon kuuluvien kalusteiden, kuten kaappien, hyllystön tai pihalle tarkoitettujen laitteiden valmistus sijaintikohteessa.

Sopimukseen sisältyvistä ehdoista saattaa johtua, että palvelus on katsottava loppuun suoritetuksi vasta esimerkiksi erillisen loppu- tai luovutuskatselmuksen toimittamisen jälkeen.

Palveluksen luovutuksella olisi merkitystä arvioitaessa, onko palvelus suoritettu ajoissa, sekä sovellettaessa 23 §:n 3 momentin säännöksiä, jotka koskevat vaaranvastuuta tapaturmaisesti hukkaan menneestä suorituksesta.

4 §. *Luovutuksen ajankohta.* Pykälässä on säännös palveluksen luovutusajankohdasta tapauksissa, joissa asia on sopimusta tehtäessä jäänyt avoimeksi. Jollei ole sovittu, että palvelus on luovutettava määrättyä ajankohtana taikka vaadittaessa tai viipymättä, se olisi pykälän mukaan luovutettava palveluksen laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullisessa ajassa sopimuksenteosta. Säännös vastaisi 5 luvun 4 §:n 1 momenttia. Kohtuullisen ajan pituus riippuu olennaisesti siitä, minkälaisesta palveluksesta on kysymys. Arviointiperusteena olisi näin ollen ensisijaisesti se, mitä voidaan pitää kyseisenlaisen palveluksen normaalina suoritusajana. Myös palvelusta markkinoitaessa annetuilla tiedoilla saattaisi olla vaikutusta sen arviointiin, mitä on pidettävä kohtuullisena suoritusajana. Toisinaan toimeksisaajan markkinoinnissaan antamat suoritusajaa koskevat tiedot saattavat olla siinä määrin täsmällisiä, että niitä voidaan pitää sellaisenaan toi-

meksisaajaa sitovina vastaavasti kuin jos suoritusajasta olisi sovittu nimenomaisesti.

Palvelusten yhteydessä sovitaan usein siitä, milloin toimeksisaaja aloittaa suorituksensa tai miten eri työvaiheet ajoitetaan. Tämä voi olla välttämätöntä esimerkiksi, jotta tilaaja voi järjestää toimeksisaajalle pääsyn suoritustaikseen. Tällaisia aikamääreitä ei käsitellä esillä olevassa pykälässä. Toimeksisaajan viivästystä koskevat säännökset voivat kuitenkin tulla sovellettaviksi myös, jos toimeksisaaja ei noudata sovittua suorituksen aloittamisaikaa tai aikataulua. Asiaa käsitellään tarkemmin jäljempänä, 7 §:n perusteluja edeltävässä johdantojaksossa.

5 §. *Materiaalin hankinta.* Pykälän mukaan lähtökohtana on, että toimeksisaajan on hankittava palveluksen suorittamisessa tarvittavat aineet, varaosat ja tarvikkeet. Jollei erikseen sovita, että tilaaja hankkii tarvittavan materiaalin tai osan siitä, toimeksisaajan on huolehdittava materiaalihankinnoista.

6 §. *Lisätyöt.* Pykälä koski toimeksisaajan oikeutta niin sanottujen lisätöiden eli toimeksiantoon kuulumattomien toimenpiteiden suorittamiseen.

Toimeksiannon ulottuvuus riippuu ensi kädessä osapuolten välisen sopimuksen sisällöstä ja sopimuksen tulkinnasta. Asiaan vaikuttaa myös muun muassa toimeksisaajalle asetettu ammatitaito- ja huolellisuusvaatimus. Sopimuksessa on saatettu täsmällisesti luetella ne toimenpiteet, jotka toimeksianto käsittää. Tällöin toimeksiannon laajuus on yleensä suhteellisen helposti todettavissa samoin kuin se, milloin on kyseessä lisätö. Silloinkin, kun toimeksisaajan suoritusvelvollisuuden sisältö on täsmennetty suhteellisen tarkkaan, ei välttämättä ole kyseessä täysin tyhjentyväksi tarkoitettu määrittely. Osapuolet ovat saattaneet edellyttää toimeksiannon kattavan myös sellaiset pienehköt täydentävät toimenpiteet, joita ei nimenomaisesti ole mainittu mutta jotka yleensä liittyvät sopimuksessa lueteltuihin toimenpiteisiin.

Varsinkin korjauspalvelusten yhteydessä on melko tavallista, että tilaaja ei kykene yksilöimään, mitä toimenpiteitä palveluksen tulee käsittää. Jos tilaaja sopimusta tehtäessä ilmoittaa haluavansa, että toimeksisaaja korjaa esineen, jossa on tietty ulkonaisesti havaittava vika, on yleensä selvää, että tilaaja tarkoittaa toimeksiannollaan juuri kyseisen vian korjaamista eikä muita, erillisiä toimenpiteitä, joiden

tarpeessa esine mahdollisesti on. Tilaaja saattaa myös tuoda esineen korjattavaksi olematta tarkemmin selvillä siinä olevasta viasta. Jos toimeksisaaja sopimuksenteon yhteydessä paikallistaa vian, voidaan yleensä lähteä siitä, että toimeksianto käsittää tuon vian korjaamisen vaatimat toimenpiteet, jollei myös muiden myöhemmin mahdollisesti havaittavien vikojen korjaamisesta ole nimenomaisesti sovittu.

Jos toimeksianto on jäänyt hyvin täsmentämättömäksi, niin kuin etenkin korjauspalvelusten yhteydessä toisinaan käy, lisätöitä koskevien säännösten soveltaminen tuottaa vaikeuksia. Mitä täsmentämättömämpi toimeksianto on, sitä suurempi merkitys on sen sijaan 14 §:n säännöksillä, joiden mukaan toimeksisaajalla on velvollisuus ottaa yhteyttä tilaajaan lisäohjeiden saamiseksi, jos sopimuksenteon jälkeen osoittautuu, että palveluksen suorittaminen olisi ilmeisen epätarkoituksenmukaista tai tulisi huomattavasti odotettua kalliimmaksi.

Jotta toimeksisaajalla olisi oikeus suorittaa lisätöitä, edellytettäisiin pykälän 1 momentin mukaan ensinnäkin, että kyseiset toimenpiteet ovat tarpeellisia ja että ne on tarkoituksenmukaista suorittaa toimeksiantoon kuuluvien töiden yhteydessä. Kumpaakin näistä seikoista on arvioitava tilaajan näkökulmasta ja tilaajan tyypillisten etujen kannalta. Lisätöiden tarpeellisuutta tulisi tarkastella ennen muuta kohdeesineen toimintakyvyn ja käyttökelpoisuuden säilyttämisen kannalta. Lisätyöt saattavat olla perusteltuja, jos ne ovat mainitulta kannalta välttämättömiä tai järkeviä ottaen huomioon esineen arvon, jäljellä olevan käyttöiän sekä muut vastaavat seikat. Varsinaisia parannustöitä ei sen sijaan yleensä tulisi suorittaa ilman tilaajan suostumusta. Lisätöiden tarpeen ei välttämättä tarvitse olla aivan välitön, kunhan se on niin selvä, että vaaditut toimenpiteet on järkevää suorittaa tilatun työn yhteydessä.

Sen lisäksi, että lisätöiden tulee olla tarpeellisia, vaadittaisiin, että niiden suorittaminen toimeksiannon yhteydessä on tarkoituksenmukaista. Toimeksiantoon kuuluvien töiden ja lisätöiden ei välttämättä tarvitse teknisesti tai toiminnallisesti liittyä välittömästi toisiinsa. Tarkoituksenmukaisuusedellytyksen kannalta on ratkaisevaa, onko kyseiset lisätyöt järkevää suorittaa samassa yhteydessä kuin toimeksiannon kuuluvat työt. Lisätöiden suorittamisen tarkoituksenmukaisuus saattaa perustua esimerkiksi siihen, että korjattava laite on sopimukseen sisältyvien töiden johdosta sillä tavoin

purettuna, että lisätyön suorittaminen käy samalla yksinkertaisesti päinsä. Lisätöiden tarkoituksenmukaisuutta harkittaessa on erityisesti otettava huomioon taloudelliset seikat, kuten se, miten suuri kustannussäästö tilaajalle syntyy, jos lisätyöt suoritetaan sovitun toimeksiantoon yhteydessä verrattuna siihen, että ne jouduttaisiin suorittamaan myöhemmin erikseen. Lisäksi voi olla aiheellista kiinnittää huomiota muihin seikkoihin, kuten turvallisuusnäkökohtiin sekä siihen haittaan, joka tilaajalle aiheutuisi esineen ollessa toistuvien korjauskertojen johdosta käyttökelvoton.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaajan olisi havaittuun lisätöiden tarpeen ensisijaisesti pyydettävä tilaajalta lupa niiden suorittamiseen. On selvää, että tilaajan suostumuksella toimeksisaajalla on oikeus suorittaa myös sellaisia lisätöitä, jotka eivät täytä esillä olevassa säännöksessä asetettuja tarpeellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusedellytyksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus suorittaa tietynlaajuisia lisätöitä myös ilman tilaajan nimenomaista suostumusta. Tämä oikeus koskisi vain tarpeellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusedellytyksen täyttäviä lisätöitä. Lisätöiden suorittaminen ilman tilaajan suostumusta olisi sallittua, jos tilaaja ei ole tavoitettavissa olosuhteisiin nähden kohtuullisen ajan kuluessa.

Sitä, millaisiin toimenpiteisiin kulloinkin on ryhdyttävä tilaajan tavoittamiseksi ja mitä voidaan pitää kohtuullisena aikana, on arvioitava ennen kaikkea ottaen huomioon lisätöiden laajuus ja niiden aiheuttamat kustannukset. Tarvittaessa toimeksisaajan tulisi keskeyttää työ ja pyrkiä tavoittamaan tilaaja esimerkiksi toistuvien puhelinoitoin. Arvioitaessa sitä, millaisiin toimenpiteisiin toimeksisaajan kohtuudella voidaan edellyttää ryhtyvän saadakseen yhteyden tilaajaan, on otettava huomioon myös se haitta, joka toimeksisaajalle mahdollisesti aiheutuu esimerkiksi muiden toimeksiantojen järjestelyn kannalta. Jos jo ensimmäisen yhteydenottoyrityksen perusteella käy ilmi, että tilaaja ei tule olemaan tavoitettavissa olosuhteisiin nähden kohtuullisessa ajassa, toimeksisaaja voi päättää lisätöiden suorittamisesta heti.

Yhteydenotosta ja suorituksen keskeyttämisestä aiheutuneet välttämättömät kustannukset toimeksisaaja voisi periä tilaajalta. Myös tällaisten kustannusten määrä — sekä sinänsä että suhteessa aiottujen lisätöiden kustannuk-

siin — on otettava huomioon arvioitaessa sitä, mikä on kohtuullinen aika tilaajan tavoittamiseksi.

Jollei tilaaja ole tavoitettavissa kohtuullisessa ajassa, lisätyöt saataisiin 2 momentin mukaan suorittaa vain, jos niistä perittävät kokonaiskustannukset ovat vähäiset tai vähäiset suhteessa sovitun palveluksen hintaan tai siitä annettuun hinta-arvioon. Jos palvelukselle on sovittu tietty enimmäishinta, sitä ei milloinkaan saisi ylittää. Lisätyöt saataisiin suorittaa ensinnäkin, jos niistä aiheutuvat kokonaiskustannukset ovat markkamäärältään vähäiset. Tarpeellisen ja tarkoituksenmukaisen lisätyön suorittaminen ei yleensä ole tilaajan kannalta arveluttavaa, jos aiheutuvat lisäkustannukset ovat taloudelliselta kannalta pienet, vaikka niiden suhteellista osuutta sovitun palveluksen hinnasta ei voitaisikaan pitää vähäisenä. Esimerkiksi 60 markan jalkinekorjauksen yhteydessä tehtävä 20 markan arvoinen hyödyllinen lisätyö saattaa olla tilaajan kannalta hyväksyttävä.

Toiseksi lisätyöt olisivat sallittuja, jos niistä perittävät kokonaiskustannukset ovat vähäiset suhteessa sovitun palveluksen hintaan tai siitä annettuun hinta-arvioon. Tämä suhteellinen rajoitus tulisi sovellettavaksi muiden kuin pie-nehköjen, hintatasoltaan alhaisten palvelusten yhteydessä. Säännöksessä ei ehdoteta kiinteän prosenttimääräisen ylärajan asettamista lisätöistä aiheutuville kustannuksille. On katsottu, että tämä raja voisi jossain määrin vaihdella erilaisten palvelusten osalta erityisesti niiden hintaluokasta riippuen. Mitä kalliimmasta palveluksesta on kysymys, sitä varovaisemmin tulee suhtautua lisätöiden suorittamiseen ilman tilaajan suostumusta. Esimerkiksi tavanomaisten kodinkonekorjausten kohdalla noin 15, mahdollisesti 20 prosenttia sovitun palveluksen hinnasta edustavat lisätyöt saattavat olla tilaajan kannalta hyväksyttäviä, kun taas esimerkiksi arvoltaan näitä suurempien asunnon tai auton korjaustöiden kohdalla jo 10 prosentin rajan ylittävät lisätyöt saattavat olla tilaajan kannalta arveluttavia.

Lakiehdotuksessa on lähdetty siitä, että ilman tilaajan suostumusta suoritettavien lisätöiden rajat voidaan parhaiten määritellä erikseen erilaisia palveluksia varten esimerkiksi alojen vakiosopimusehdoissa. Tällöin rajat voidaan määritellä kohtuullisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen huomioon palveluksen hintaluokka ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Tällaisten sopimusehtojen kohtuullisuus tilaajan kannalta on kuluttajansuojalain mukaisesti kuluttaja-asiamiehen ja markkinatuomioistuinten valvonnassa. Käytettyä vakiosopimusehtoa on kuluttajansuojalain mukaan mahdollista sovitella myös yksittäistapauksessa, jos ehdon soveltaminen johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen.

Jos osapuolten välillä on sovittu määrätystä palveluksen valmistumisajasta, sallittujen lisätöiden suorittaminen ei antaisi toimeksisaajalle oikeutta suoritusajan pidennykseen, ellei toisin ole sovittu. Jos taas palvelukselle ei alunperin ole sovittu määrättyä valmistumisaikaa ja toimeksisaajan näin ollen tulee luvun 4 §:n mukaan suorittaa palvelus kohtuullisessa ajassa, voitaisiin suoritusajan kohtuullisuutta harkittaessa ottaa huomioon myös sellaisten mahdollisten lisätöiden edellyttämä aika, jotka toimeksisaajalla on ollut oikeus suorittaa.

Jos toimeksisaaja esillä olevan säännöksen mukaisesti suorittaa lisätöitä, hänellä olisi oikeus saada niistä maksu säännöksessä ilmenevissä rajoissa. Myös lisätöiden hinnan määräytymiseen olisi sovellettava 23 §:n 1 ja 3 momentista ilmeneviä periaatteita.

Palveluksen virhettä koskevat säännökset tulisivat niin ikään sovellettaviksi myös lisätöihin. Nimenomaista säännöstä tästä ei ole pidetty tarpeellisena.

Pykälän 3 momentissa on erityissäännös sellaisista lisätöistä, joita ei voida lykätä aiheuttamatta vaaraa terveydelle tai omaisuudelle. Esillä olevassa pykälässä ei ole asetettu toimeksisaajalle suoranaista velvollisuutta suorittaa lisätöitä. Toisaalta toimeksisaajalla ei ilman tilaajan suostumusta olisi 2 momentissa säädettyä laajempaa oikeutta suorittaa sellaisiakaan lisätöitä, jotka ovat tarpeen turvallisuussyistä. Jos toimeksisaaja on havainnut tarvetta sellaisiin lisätöihin, joita ei voida lykätä aiheuttamatta vaaraa tilaajan tai muun henkilön terveydelle tai omaisuudelle ja jos toimeksisaaja ei ole suorittanut tällaista lisätöitä joko sen vuoksi, että hänellä 1 ja 2 momentin säännösten mukaan ei ole siihen oikeutta tai sen vuoksi, että hän ei muuten katso itsellään olevan siihen mahdollisuuksia, toimeksisaajan olisi 3 momentin mukaan aina kuitenkin ilmoitettava tilaajalle havaitsemistaan turvallisuutta vaarantavista seikoista.

Seuraamukset palveluksen viivästymisestä

Luvussa ei ole nimenomaista säännöstä siitä, milloin palveluksen on katsottava viivästyneen.

Toimeksisaajan on suoritettava palvelus sovittuna aikana. Palveluksen luonteesta ja muista olosuhteista riippuen suoritusajasta saatetaan sopia eri tavalla. Usein palveluksen tulee sopimuksen mukaan valmistua määräpäivään mennessä. Etenkin, jos palveluksen suorittaminen ei sopimuksenteon jälkeen edellytä tilaajan myötävaikutusta, voidaan katsoa, että toimeksisaajalla on tällöin sopimuksen perusteella oikeus määrätä työn aloituksesta ja ajoituksesta haluamallaan tavalla. Vaikka työn aloitusajankohta tai aikataulu poikkeaisikin siitä, mitä alunperin on ehkä edellytetty, kysymyksessä ei tällöin ole viivästys, vaan vasta sitten, jos työn valmistuminen viivästyy. Jos työn aloituksen myöhästymisen tai suorituksen hidastumisen vuoksi on ilmeistä, että työn valmistuminen tulee viivästymään, tilaajalla voisi kuitenkin 9 §:n 4 momentin mukaan olla oikeus purkaa sopimus ennakkoidun viivästyksen perusteella heti.

Jos työn on sovittu valmistuvan vaiheittain tiettyinä ajankohtina, viivästystä koskevat säännökset voisivat tulla sovellettaviksi siihen osaan palvelusta, jota ei ole suoritettu sovittuun aikaan mennessä. Palveluksen osan viivästyminen saattaisi kuitenkin myös antaa tilaajalle oikeuden purkaa sopimus ennakkoidun viivästyksen perusteella siltä osin kuin se on täyttämättä tai eräissä tapauksissa kokonaisuudessaankin.

Jos osapuolet ovat sopineet ajankohdasta, jona palveluksen tai sen osan suorittaminen aloitetaan, tai siitä, milloin tietty palvelukseen liittyvä toimenpide tulaa suorittamaan, tämä on usein yhteydessä siihen, että palveluksen tai sen osan suorittaminen edellyttää tilaajan myötävaikutusta. Syynä voi myös olla tarve sovitaa palveluksen aikataulu yhteen muiden tilaajan tilaamien palvelusten kanssa. Jos toimeksisaaja poikkeaa tällaisista sovituista ajoista, olisi myös kysymyksessä viivästys.

Oikea-aikainen suoritus edellyttää, että palvelus on kokonaisuudessaan suoritettu loppuun sovittuna aikana tai 4 §:n mukaisessa kohtuullisessa ajassa. Toimeksisaaja voisi näin ollen syyllistyä viivästykseen myös laiminlyömällä hänen velvollisuuksiinsa mahdollisesti kuuluvat jälkitoimenpiteet, kuten työn jälkien siivoamisen.

Jollei palvelusta ole suoritettu sovittuna aikana tai kohtuullisessa ajassa, kysymyksessä olisi viivästys riippumatta siitä, mikä on syynä suorituksen myöhästymiseen. Viivästyksen syyllä voisi kuitenkin olla merkitystä toimeksisaajan luontoissuoritus- ja vahingonkorvausvelvollisuuden kannalta.

Lisäksi yleisistä periaatteista seuraa, että toimeksisaajan viivästyksiksi ei katsota sellaista suorituksen myöhästymistä, joka johtuu tilaajasta tai hänen puolellaan olevasta syystä. Esimerkkinä voidaan mainita, että tilaaja sopimuksenteon jälkeen haluaa muuttaa toimeksiantoaan siten, että suoritus vaatii enemmän aikaa kuin alunperin oli sovittu tai edellytetty. Toisena esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa palveluksen suorittaminen pitkittyy sen vuoksi, että tilaaja laiminlyö velvollisuutensa myötävaikuttaa sopimuksen täyttämiseen.

Palveluksen suorittaminen tai sen valmistuminen saattaa lykkääntyä myös sellaisten seikkojen johdosta, joita ei voida lukea tilaajan laiminlyönniksi mutta joista riskin kuitenkin tulee kuulua hänelle. Jos sovittu työ ei valmistu ajoissa esimerkiksi sen vuoksi, että tilaaja itsestään ja toimeksisaajasta riippumattomasta syystä estyy täyttämästä myötävaikutusvelvollisuuttaan sopimuksen edellyttämällä tavalla, ei kysymyksessä ole toimeksisaajan viivästys. Tällainen syy voi olla esimerkiksi tilaajan sairastuminen, hänen kolmannelta taholta tilaamiensa piirustusten tai materiaalin viivästyminen taikka palveluksen edellyttämän, tilaajan hankittavana olevan viranomaisen luvan viivästyminen.

7 §. *Oikeus pidättyä maksusta.* Pykälä koskee tilaajan oikeutta pidättyä maksamasta palveluksen hintaa toimeksisaajan viivästyksen perusteella. Säännös vastaa periaatteiltaan 5 luvun 7 §:ää.

Luvun 25 §:n 1 momentin mukaan palveluksen hinta olisi maksettava toimeksisaajan sitä vaatiessa, ei kuitenkaan ennen kuin palvelus on luovutettu ja tilaajalla on ollut kohtuullinen tilaisuus tuloksen tarkastukseen. Lähtökohtana olisi siis, että palveluksen hinta on maksettava vasta kun palvelus on suoritettu loppuun. Tällöin tilaajan oikeus pidättyä maksusta toimeksisaajan viivästyksen perusteella ei tule ajankohtaiseksi. Maksuajankohtaa koskeva 25 §:n 1 momentin säännös olisi kuitenkin tahdonvaltainen. Osapuolet voisivat siten sopia siitä, että palveluksen hinta tai osa siitä suoritetaan etukäteen. Jos tällaisesta ennakkomak-

susta on sovittu, esillä oleva säännös voisi tulla sovellettavaksi. Niin ikään se voisi tulla sovellettavaksi, jos palveluksen koko hinta on sovittu maksettavaksi määrättyä ajankohtana.

Säännöksen mukainen oikeus maksun pidättämiseen voisi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi, kun palveluksen suorittaminen on maksun erääntyessä toimeksisaajan viivästyksen vuoksi kesken. Tilaajalla olisi oikeus pidättää erääntynyt maksu, kunnes suoritus tapahtuu.

Jos vain osa suorituksesta on viivästynyt, tilaaja ei kuitenkaan saisi pidättyä maksusta siltä osin kuin se ilmeisesti ylittää ne seuraamukset, jotka voivat tulla kysymykseen viivästyksen perusteella. Tilaajan purkuoikeutta silmällä pitäen tämä merkitsee sitä, että pidätettävä maksuosuus ei saisi olla epäsuhteessa suoritamatta olevan työn osuuteen palveluksen hinnasta.

Jos tilaajalla on viivästyksen vuoksi oikeus vahingonkorvaukseen, hän voisi molemmissa edellä mainituissa tilanteissa pidättyä maksusta myös korvausvaatimusta vastaavalta osalta.

Jos tilaaja käyttää oikeuttaan pidättyä maksusta toimeksisaajan viivästyksen perusteella, kysymyksessä ei olisi maksuviivästys. Toimeksisaajalla ei näin ollen olisi oikeutta viivästyskorkoon siltä ajalta, jonka maksun suorittaminen on säännöksen nojalla lykkääntynyt, eikä myöskään oikeutta sopimuksen purkamiseen maksun viivästymisen vuoksi.

8 §. *Tilaajan oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä.* Pykälässä viitataan 5 luvun 8 §:ään. Tilaajalla olisi palveluksen viivästyessä oikeus vaatia toimeksisaajalta sopimuksen täyttämistä.

9 §. *Sopimuksen purku.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta purkaa sopimus toimeksisaajan viivästyksen perusteella. Pääperiaatteet olisivat samat kuin kuluttajankaupassa, mutta tilaajan purkuoikeutta jo tehdyn suorituksen osalta on rajoitettu.

Pykälän 1 momentti vastaa 5 luvun 9 §:n 1 momenttia. Säännöksen mukaan tilaaja saisi palveluksen viivästyessä purkaa sopimuksen, jos viivästys on olennainen. Lähtökohtana viivästyksen olennaisuuden arvioinnissa olisi viivästyksen merkitys tilaajalle. Huomioon olisi kuitenkin otettava myös se, pitikö toimeksisaajan käsittää, että viivästys on tilaajan kannalta olennainen. Viivästyksen syyllä ei sen sijaan olisi merkitystä tilaajan purkuoikeuden kannalta.

Jos tilaaja on asettanut toimeksisaajalle lisä-

ajan palveluksen suorittamista varten eikä lisäaika ole kohtuuttoman lyhyt, tilaaja saisi 2 *momentin* mukaan purkaa sopimuksen, jollei palvelusta suoriteta lisäajan kuluessa. Säännös vastaa 5 luvun 9 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 *momentti* koskee tilanteita, joissa tilaaja on vaatinut toimeksisaajalta sopimuksen täyttämistä mutta ei ole asettanut tälle täsmällistä lisäaikaa. Tällöin tilaajalla olisi oikeus purkaa sopimus, jos palvelusta ei luovuteta kohtuullisessa ajassa vaatimuksen esittämistä. Säännös vastaa 5 luvun 9 §:n 3 momenttia.

Pykälän 4 *momentti* koskee tapauksia, joissa ennalta on painavia syitä olettaa, että palvelus tulee olennaisesti viivästyään. Tällöin tilaaja saisi purkaa sopimuksen heti. Hänen ei tarvitsi odottaa, kunnes viivästys on toteutunut. Lakiehdotuksen 5 luvussa vastaavaa säännöstä ei ole, vaan ostajan oikeus purkaa sopimus myyjän ennakoitun viivästyksen perusteella määräytyisi kulutustavaran kaupassakin kauppalain 62 §:n mukaan.

Pykälän 5 *momentti* rajoittaisi tilaajan purkuoikeutta tapauksissa, joissa huomattava osa palveluksesta on jo suoritettu. Tällöin tilaajan oikeus sopimuksen purkamiseen koskisi vain sitä osaa palveluksesta, joka on suoritamatta. Jo suoritetusta palveluksen osasta hänen olisi siis lähtökohtaisesti maksettava täysi hinta.

Jos palveluksen tarkoitus kuitenkin jää toimeksisaajan viivästyksen vuoksi olennaisesti saavuttamatta, tilaajalla olisi säännöksen mukaan oikeus purkaa sopimus kokonaisuudessaan. Tällainen tilanne voi syntyä lähinnä silloin, kun palvelus on tilattu tiettyä ohimenevää tarvetta varten. Esimerkkinä voidaan mainita sopimus hääpuvun ompelusta. Suorituksista, jota ei sopimuksen purkamisen yhteydessä voida palauttaa ilman olennaista haittaa, olisi tilaajan tällöin maksettava toimeksisaajalle korvaus, joka vastaa sen arvoa tilaajalle. Korvauksen suuruutta arvioitaessa ratkaiseva olisi siis palautuskelvottoman suorituksen arvo tilaajalle, joka ei välttämättä ole sama kuin sen arvo toimeksisaajalle.

10 §. *Vahingonkorvaus*. Pykälässä on säännökset toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuudesta palveluksen viivästyessä. Se on samansisältöinen kuin 5 luvun 10 §. Välittömästi vahingosta toimeksisaaja olisi näin ollen vastuussa huolimattomuudesta riippumatta, mikä vastaa kauppalaain 27 §:n 1 ja 2 *momentin* säännöksiä myyjän vastuusta viivästystilanteissa. Välillisen vahingon toimeksisaaja olisi vel-

vollinen korvaamaan vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Myös se, mikä on välitöntä ja mikä välillistä vahinkoa, määräytyisi samalla tavoin kuin kuluttajankaupassa.

11 §. *Ilmoitus sopimuksen purkamisesta ja korvausvaatimuksesta*. Pykälässä on säännökset tilaajan velvollisuudesta ilmoittaa viivästykseen perustuvasta sopimuksen purkamisesta ja korvausvaatimuksesta. Säännös vastaa 5 luvun 11 §:ää.

Palveluksen ominaisuudet ja virhe

12 §. *Yleinen virhesäännös*. Pykälän 1 *momentissa* on 5 luvun 12 §:n 1 momenttia vastaava perussäännös sopimuksen merkityksestä virhearvioinnissa. Säännöksen mukaan palveluksen tulisi sisällöltään, suoritustavaltaan ja tulokseltaan vastata sitä, mitä sopijapuolten kesken voidaan katsoa sovitun. Suoritustapa käsittää myös käytettävän materiaalin, kun sen hankkiminen on toimeksisaajan asiana.

Pykälän 2 *momentin* mukaan palvelus olisi suoritettava ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Ammattitaitovaatimuksen täsmällinen sisältö määräytyisi alakohtaisesti sen mukaan, mitä tietyn tyyppistä palvelusta suoritettaessa on pidettävä kyseisen alan elinkeinonharjoittajille yleensä asetettavan tieto- ja taitomittapuun kannalta asianmukaisena suorituksena.

Ammattitaitovaatimus käsittää tyypillisesti ensinnäkin sen, että toimeksisaaja kykenee asianmukaisesti selvittämään, mitä toimenpiteitä tarkoitetaan tuloksen aikaansaamiseen edellyttää ja mikä siis tulee olemaan palveluksen täsmällinen sisältö. Esimerkiksi korjauspalvelukseen sisältyy usein ensivaiheena esineessä olevan vian paikallistaminen.

Toiseksi ammattitaitovaatimukseen sisältyy asianmukaisen suoritustavan valinta. Tähän kuuluu muun muassa sen arvioiminen, mikä mahdollisista vaihtoehtoisista suoritustavoista on kyseisessä tapauksessa tarkoituksenmukaisin. Esimerkiksi korjauspalvelusten yhteydessä saatetaan joutua harkitsemaan, voidaanko tai kannattaako havaittu vika poistaa korjaamalla vioittunutta laitteen osaa vai tuleeko se korvata kokonaan uudella osalla. Ammattitaitovaatimukseen kuuluu myös muun muassa se, että palvelus suoritetaan lopputuloksen turvallisuuden vaatimalla tavalla. Niin ikään ammattitaitovaatimus edellyttää, että toimeksisaaja valit-

see lopputuloksen kestävyyttä ajatellen tarkoituksenmukaisen suoritustavan. Suoritustavan valinta käsittää myös käytettävän työmenetelmän ja siihen liittyen usein myös tarvittavan materiaalin tarkemman yksilöinnin.

Kolmanneksi ammattitaitovaatimus edellyttää, että itse suorituksen toteutus on asianmukainen. Ammattitaitoiseen suoritukseen sisältyy usein myös sen varmistaminen, että tarkoitettu tulos on saavutettu, esimerkiksi kokeilemalla, toimiiko korjattavana ollut laite työn valmistuttua.

Yleensä ammattitaitoisuusvaatimukseen sisältyy se, että tarkoitettu tulos saavutetaan. Luvun 14 §:n mukaan vaaditaan, että jos sopimusta tehtäessä tai sen jälkeen ilmenee, että tavoiteltua tulosta ei syystä tai toisesta voida saavuttaa, toimeksisaajan tulee ilmoittaa tästä tilaajalle. Toisinaan voi kuitenkin käydä niin, että tarkoitettua tulosta ei saavuteta siitä huolimatta, että toimeksisaaja on menettänyt kaikin puolin ammattitaitoisesti ja huolellisesti eikä myöskään ole laiminlyönyt 14 §:n mukaista velvollisuuttaan. Palveluksen epäonnistuminen ei tällöin johdu toimeksisaajan menettelystä tai laiminlyönnistä, eikä palvelusta tällöin voida pitää virheellisenä, vaikka tavoiteltua tulosta ei olekaan saavutettu. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa käytetyssä esineessä ilmennyt vikaa korjattaessa on toimittu ammattitaitoisesti ja huolellisesti, mutta laite ei tästä huolimatta toimi, koska korjaustoimenpiteiden johdosta on lauennut toimintahäiriö muualla laitteessa. Syynä tähän voi olla esimerkiksi laitteen tietyn osan kuluneisuus tai muu seikka, joka ei ole ollut ennalta toimeksisaajan havaittavissa.

Ammattitaitoisuuteen kuuluu edelleen se, että palveluksen suorittaminen organisoidaan riittävän huolellisesti ja järkipäisesti. Tämä edellyttää esimerkiksi palvelukseen liittyvien eri työvaiheiden järjestelyä ja yhteensovittamista siten, että eri vaiheet tehdään sopivassa järjestyksessä, jotta ne eivät tarpeettomasti häiritä toisiaan ja jotta palveluksen suorittamiseen ei kulu tarpeettomasti aikaa. Suoritettaessa esimerkiksi korjauspalvelukseen liittyviä kotikäyntejä voidaan puolestaan edellyttää, että korjaajalla on tullessaan mukanaan sellaiset välineet, joiden ammattitaidolla arvioiden voi päätellä olevan tarpeen vian paikallistamiseksi tai itse korjauksen suorittamiseksi niiden tietojen perusteella, joita tilaajalta esimerkiksi puhelimitse on voitu saada.

Ammattitaitovaatimus ja huolellisuusvaatimus kuuluvat suurelta osin yhteen. Huolellisuusvaatimus ulottuu kuitenkin laajemmalle kuin ammattitaitovaatimus, jonka ydinsisältönä on ennen kaikkea palveluksen suorittamisen edellyttämä tekninen tieto, taito ja muu vastaava valmius.

Huolellisuusvaatimus edellyttää, että toimeksisaaja sekä sopimusta tehtäessä ja sitä edeltävissä yhteydenotoissa ja neuvotteluissa että sopimussuhteen aikana toimii moitteettomalla tavalla ottaen huomioon, mitä kyseisellä alalla ammattimaisesti toimivalta elinkeinonharjoittajalta kohtuudella voidaan vaatia sopimussuhteissaan kuluttajien kanssa. Huolellisuuteen kuuluu esimerkiksi se, että toimeksisaaja hankkii tilaajalta riittävät tiedot palvelukseen liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla vaikutusta suoritustavan valintaan mutta joita tilaaja ei ehkä oma-aloitteisesti ymmärrä tuoda esille. Niin ikään huolellisuusvaatimukseen voi sisältyä se, että toimeksisaaja esittelee eri vaihtoehtoja, joita tilaaja ei ehkä muuten tunne tai osaa ottaa huomioon.

Vaikka ammattitaitoisuus- ja huolellisuusvaatimuksen sisältöä arvioitaessa on lähtökohdana se, mitä alalla noudatettavaan yleiseen, objektiiviseen mittapuuhun nähden on kulloinkin pidettävä asianmukaisena menettelynä, on arvioinnissa otettava huomioon myös yksittäisen tilanteen olosuhteet ja kyseisen sopimuksen sisältö. Jos tilaaja esimerkiksi — toimeksisaajan neuvoista huolimatta — on rajannut antamansa toimeksiannon siten, että se kattaa vain osaksi ne työt, joita kyseisessä tapauksessa voidaan pitää tarpeellisina, ammattitaitoisuusvaatimuksen sisältö lopputulosta arvioitaessa ei ole sama kuin jos toimeksisaaja olisi toiminut avoimen toimeksiannon pohjalta. Vastaavanlainen tilanne on kyseessä silloin, jos tilaaja haluaa, että tietty palvelus suoritetaan tilapäisesti. Tällöin johtuu tehdyn sopimuksen sisällöstä, ettei korjausta tarvitse eikä saakaan ryhtyä suorittamaan yhtä perusteellisesti kuin vastaavan vian pysyväksi tarkoitettua korjausta. Tilapäiseksi tarkoitettu korjauskin on suoritettava ammattitaidolla ja huolellisesti, mutta mittapuu poikkeaa tällöin normaalista esimerkiksi sen suhteen, miten kestävä lopputuloksen tulee olla.

Se, mitä tilaajalla on oikeus edellyttää palvelussuorituksen ammattitaitoisuuden ja laadun suhteen riippuu myös siitä, minkälaisia tietoja toimeksisaaja on antanut esimerkiksi

palveluksen markkinoinnissa. Markkinointitietojen merkitystä käsitellään lähemmin 13 §:ssä. Myös muuten tilaajan perustellut odotukset palvelussuorituksen tason suhteen saattavat eri elinkeinonharjoittajien kohdalla vaihdella. Hinnatase saattaa niin ikään olla merkityksellinen.

Esillä olevassa säännöksessä edellytetään myös, että palvelus on suoritettava tilaajan edut huomioon ottaen. Tilaajan etujen huomioon ottaminen merkitsee sitä, että toimeksisaajan tulee käyttää omaa erityisasiantuntemustaan tilaajan hyväksi antamalla tälle tarpeellista opastusta eri vaihtoehtojen valinnassa, toimeksiannon tarkoituksenmukaisuuden selvittämisessä ja palveluksen hyväksikäytössä sekä muiden vastaavien seikkojen suhteen. Säännöksessä tarkoitettu lojaalisuusvaatimus edellyttää etenkin tilaajan taloudellisten etujen huomioon ottamista eri suoritusvaihtoehtojen valinnassa sekä sitä, että toimeksisaaja muutenkin palvelusta suorittaessaan välttää aiheuttamasta tilaajalle tarpeettomia kustannuksia.

Samoin kuin 5 luvun 12 §:ssä esillä olevassa säännöksessä edellytetään, että suoritustuloksen tulee kestävyydeltään sekä muuten vastata sitä, mitä kuluttajilla yleensä on sellaisen palveluksen yhteydessä aiheutta olettaa. Esimerkkinä tästä voidaan mainita, että tilaajalla voi ilman nimenomaista sopimustakin olla perusteltu syy edellyttää, että toimeksisaaja asunotremontin yhteydessä suorittaa kunnollisen lopputuloksen aikaansaamiseksi tarvittavat pohjatyt, kuten pintojen puhdistuksen ja tasoituksen ennen maalausta tai tapetointia.

Momentista ilmenee myös, että toimeksisaajan suorituksen tulee vastata laissa, asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä mahdollisesti asetettuja vaatimuksia. Tällaisia vaatimuksia voi sisältyä esimerkiksi sähkö- tai paloturvallisuusmääräyksiin.

Pykälän 3 momentti koskee palveluksen suorittamiseen käytettävän materiaalin laatua. Materiaalilla tarkoitetaan tarveaineita, varosia tai tarvikkeita, joita palveluksen suorittaminen edellyttää. Säännös koskisi tapauksia, joissa toimeksisaajan sopimuksen perusteella tulee luovuttaa tarvittava materiaali.

Niissä tilanteissa, joissa tilaaja sopimuksen mukaan hankkii palveluksen suorittamisessa käytettävää materiaalia, tulevat sovellettaviksi lähinnä 2 momentin säännökset. Ammattitaitoja huolellisuusvaatimus edellyttää, että toimeksisaaja arvioi myös tilaajan hankkiman materiaalin soveltuvuutta sovitun palveluksen suo-

rittamiseen. Toimeksisaajan 14 §:n mukainen neuvontavelvollisuus puolestaan edellyttää, että toimeksisaaja tarvittaessa ilmoittaa tilaajalle esimerkiksi siitä, että tämän tarjoama materiaali ei sovellu aiottuun tarkoitukseen.

Jollei toisin ole sovittu eikä myöskään luvun 13 §:stä johdu muuta, toimeksisaajan hankkiman materiaalin tulisi olla kestävyydeltään ja muilta ominaisuuksiltaan tavanomaisen hyvää laatua. Materiaalin laatua arvioitaessa voitaisiin yleensä nojautua tavarankaupassa sovellettaviin virhettä koskeviin periaatteisiin. Sopijapuolet voisivat nimenomaisesti sopia palveluksen suorittamisessa käytettävän materiaalin laadusta. Näin ollen sopijapuolten välillä voitaisiin sopia esimerkiksi siitä, että materiaalin ei tarvitse olla uutta, vaan että se saa olla käytettyä. Vastaavasti sopijapuolet voisivat tietenkin sopia myös siitä, että materiaalin tulee olla erityisen korkealaatuista.

Sopimus käytetyn tai muutoin tavallista heikkolaatuisemman materiaalin käytöstä voitaisiin katsoa tilaajaa sitovaksi vain edellyttäen, että asiasta on sovittu kyseisen tilaajan kanssa nimenomaisesti tai että sitä koskeva ehto on muuten, esimerkiksi markkinoinnissa annettujen tietojen välityksellä, tullut selvästi yksittäisen sopimuksen osaksi. Näin ollen toimeksisaaja ei yleensä voisi tehokkaasti vedota esimerkiksi käyttämissään vakiosopimusehdoissa olevaan yleiseen varaukseen materiaalin laadusta.

Toimeksisaaja olisi vastuussa palveluksen suorittamisessa käyttämänsä materiaalin laadusta riippumatta siitä, onko hän toiminut ammattitaitoisesti ja huolellisesti valitessaan materiaalin. Vaikka toimeksisaaja olisikin toiminut tässä suhteessa moitteettomasti, palveluksessa olisi virhe, jos materiaali osoittautuu laadultaan puutteelliseksi esimerkiksi piilevän valmistusvirheen johdosta.

Pykälän 4 momentin mukaan palveluksessa on virhe, jos se poikkeaa siitä, mitä 1—3 momentissa on säädetty.

Säännöksestä ilmenee myös, että toimeksisaajalla olisi todistustaakka siitä, että palvelus on suoritettu ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Tilaajalla puolestaan olisi todistustaakka siitä, että esimerkiksi palveluksen kohde-esineessä ilmennyt vika on syy-yhteydessä toimeksisaajan suoritukseen, eli että kysymyksessä ei ole uusi, korjauksen kohteena olleesta viasta ja korjaus-toimenpiteistä riippumaton toimintahäiriö.

Yleisistä sopimusoikeudellisista periaatteista seuraa, että virheenä ei ole pidettävä seikkaa,

joka johtuu tilaajasta tai hänen puolellaan olevasta syystä. Periaate ilmenee muun muassa kauppalaain 30 §:stä. Palvelusten osalta esimerkiksi voidaan mainita, että sopimuksen mukaisista tulosta ei synny, koska tilaaja on antanut toimeksisaajalle vääriä tietoja suoritukseen vaikuttavista seikoista ilman että toimeksisaajan olisi pitänyt epäillä tai tarkistaa tietojen paikkansapitävyyttä. Periaatetta, jonka mukaan toimeksisaajalle ei synny virhevastuuta tilaajasta tai tilaajan puolella olevasta syystä johtuvien seikkojen perusteella, voidaan pitää siinä määrin selvänä, ettei sitä ole katsottu tarpeelliseksi mainita säännöksessä nimenomaisesti.

13 §. *Tiedot palveluksesta.* Pykälä sisältää säännöksiä toimeksisaajan tiedonantovastuusta. Sen 1 ja 2 momentti koskevat toimeksisaajan vastuuta palveluksesta annetuista tiedoista, ja 3 momentti puolestaan koskee toimeksisaajan vastuuta laiminlyönnistä antaa tilaajalle tarpeellisia tietoja.

Pykälän 1 momentti vastaa 5 luvun 13 §:n 1 momenttia. Sen mukaan palveluksessa olisi virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja, jotka toimeksisaaja on antanut palvelusta markkinoitaessa tai muuten ennen sopimuksentekoa palveluksen sisällöstä tai suorituksesta taikka muista palveluksen laatua tai hyväksikäyttöä koskevista seikoista. Edellytyksenä olisi, että annetun tiedon voidaan olettaa vaikuttaneen sopimukseen.

Sama koskisi 1 momentin mukaan myös palvelusta suoritettaessa eli sopimuksenteon jälkeen annettuja tietoja, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen tilaajan päätöksentekoon. Tämä säännös käsittää tilanteet, joissa osapuolet vasta palveluksen tilaamisen jälkeen sopivat täsmällisemmin esimerkiksi suorituksen sisältöä tai suoritustapaa koskevista kysymyksistä tai joissa aikaisempaa sopimusta muutetaan esimerkiksi laajentamalla toimeksisaajan toimeksiantoa.

Säännöksessä tarkoitetut tiedot voivat koskea paitsi toimeksisaajan työsuoritusta myös palveluksessa käytettävän materiaalin laatua tai muita ominaisuuksia. Palveluksen hyväksikäyttöä koskevilla tiedoilla tarkoitetaan esimerkiksi toimeksisaajan antamia tietoja siitä, minkä ajan kuluttua suoritustulos on kulutusta kestävässä kunnossa, tai muita menettelyohjeita, jotka koskevat kohde-esineen käyttöä palveluksen suorittamisen jälkeen.

Säännöksen mukainen virhevastuu ei edellyttäisi huolimattomuutta toimeksisaajan puolella.

Toimeksisaaja vastaisi esimerkiksi palveluksessa käytetystä materiaalista antamistaan tiedoista riippumatta siitä, tiesikö tai olisiko hänen pitänyt tietää niiden paikkansapitämättömyydestä.

Pykälän 2 momentti vastaa 5 luvun 13 §:n 2 momenttia. Sen mukaan palveluksen suorittanut elinkeinonharjoittaja olisi 1 momentissa säädettyjen periaatteiden mukaisesti vastuussa myös siitä, että palvelus vastaa sellaisia markkinoititietoja, jotka ovat peräisin aikaisemmasta myyntiportaasta tai jotka joku muuten on antanut toimeksisaajan lukuun. Kysymyksen voivat tulla esimerkiksi palveluksen suorittamisessa käytettyä materiaalia koskevat, materiaalin valmistajalta peräisin olevat tiedot, jotka sisältyvät palvelusta koskevaan markkinoitintietoon, tai tiettyyn palveluliikkeiden ketjuun tai muuhun yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhteiseen lukuun annetut tiedot tietystä jäsenliikkeiden tarjoamasta palveluksesta.

Säännöksen mukaan toimeksisaaja vapautuisi virhevastuusta, jos annetut tiedot on ajoissa selkeällä tavalla oikaistu tai jos toimeksisaaja ei ollut eikä hänen olisi pitänytkaan olla selvillä annetuista tiedoista.

Pykälän 3 momentti koskee toimeksisaajan yleistä tiedonantovelvollisuutta. Sen mukaan palveluksessa on virhe, jos toimeksisaaja on laiminlyönyt antaa tilaajalle tiedon sellaisesta palveluksen sisällöstä tai toimeksisaajan suoritusta taikka palveluksen laatua tai hyväksikäyttöä koskevasta seikasta, josta hänen olisi pitänyt olla selvillä ja josta tilaaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon.

Toimeksisaajalla voisi säännöksen perusteella olla esimerkiksi velvollisuus ilmoittaa tilaajalle, mitä merkitystä tietyn suoritustavan tai materiaalin valinnalla on palveluksen lopputuloksen kannalta tai miten tilaajan tulee menettellä, jotta työn tulos ei vahingoittuisi esimerkiksi liian aikaisen käyttöönoton tai muun käsittelyvirheen vuoksi. Asioista, joiden perustellusti voidaan olettaa olevan kuluttajien tiedossa, ei toimeksisaajan tarvitse erikseen mainita. Tiedonantovelvollisuutta arvioitaessa olisi kuitenkin otettava huomioon myös yksittäistapausten olosuhteet. Toimeksisaajan havaittavissa olevat erot kuluttajien tietämyksessä voivat siten vaikuttaa tiedonantovelvollisuuden sisältöön.

Säännöksestä ilmenee, että toimeksisaajalle

ei syntyisi virhevastuuta, jos hän on jättänyt ilmoittamatta tilaajalle seikasta, josta hänen ei olisi pitänytkaan olla selvillä.

14 §. *Neuvontavelvollisuus.* Pykälä koskee toimeksisaajan tiedonanto- ja neuvontavelvollisuutta tietyissä erityistilanteissa.

Jos osoittautuu, että palvelus ilmeisesti ei olisi tilaajan kannalta tarkoituksenmukainen tai että se tulisi huomattavasti kalliimmaksi kuin tilaaja on kohtuudella voinut odottaa, toimeksisaajan olisi *1 momentin* mukaan viipymättä ilmoitettava tästä tilaajalle.

Säännöksessä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus voisi tulla ajankohtaiseksi sopimusta tehtäessä, sen jälkeen ennen palveluksen suorittamisen alkamista tai vasta palvelusta suoritettaessa. Esimerkiksi korjauspalveluksissa toimeksianton tarkoituksenmukaisuutta voidaan usein etukäteen arvioida vain yleisen ammattikokemuksen pohjalta, palvelusta suoritettaessa taas konkreettisesti, kun suoritukseen liittyvät yksityiskohdat käyvät selville.

Ilmoitusvelvollisuuden edellytyksiä arvioidessaan toimeksisaaja joutuisi tarkastelemaan asiaa tilaajan näkökulmasta. Olennaista on tällöin se, mikä yleensä on sen kaltaisessa tilanteessa tilaajan kannalta perusteltua. Lisäksi tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös kyseistä yksittäistä tilaajaa mahdollisesti koskevat erityiset seikat, jotka ovat toimeksisaajan tiedossa esimerkiksi sopimuksesta neuvoteltaessa käytyjen keskustelujen tai tilaajan tiedustelujen perusteella.

Ilmoitusvelvollisuus syntyisi tilanteissa, joissa on ilmeistä, että palvelus ei olisi tilaajan kannalta tarkoituksenmukainen. Tilaaja voisi siten vedota esillä olevaan säännökseen vain silloin, kun huolellisen toimeksisaajan olisi jo sopimusta tehtäessä tai palvelusta suoritettaessa pitänyt havaita, että palvelusta todennäköisesti ei kannata suorittaa.

Toimeksisaajan ilmoitusvelvollisuus koskisi ensinnäkin tilanteita, joissa palvelus ilmeisesti ei tulisi olemaan tilaajan kannalta tarkoituksenmukainen joko taloudellisten tai teknisten seikkojen vuoksi, kohde-esineen vastaista käytökelpoisuutta ajatellen tai muusta vastaavasta syystä. Tyypillisiä esimerkkejä ovat tapaukset, joissa korjattavaksi tuotu esine on niin huonokuntoinen, että tarvittavien korjaustoimenpiteiden kustannukset olisivat epäsuhteessa esineen arvoon.

Vastaavasti ilmoitusvelvollisuus syntyisi esimerkiksi, jos on todennäköistä, että palvelus ei onnistuisi tai että sen tulos olisi hyödytön

taikka että siihen liittyisi suoranaista vahingonvaaraa. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa palveluksen kohde-esine, kuten korjattava esine tai pestävä tekstiili, ei ilmeisesti tulisi kestämään palveluksen edellyttämiä toimenpiteitä vahingoittumatta.

Säännöksen perusteella toimeksisaajalle voisi myös syntyä velvollisuus torjua sellainen hänelle tarjottu toimeksianto, jonka asianmukaiseen hoitamiseen hänellä ilmeisesti ei ole riittävää pätevyyttä tai muita valmiuksia.

Toinen syy, jonka vuoksi toimeksisaajalla olisi säännöksen mukainen ilmoitusvelvollisuus, on että palvelus ilmeisesti tulisi huomattavasti kalliimmaksi kuin tilaaja on kohtuudella voinut odottaa. Tilaajan aiheelliset oletukset palveluksen hinnasta riippuvat muun muassa siitä, mitä samankaltainen palvelus yleensä maksaa sekä erityisesti siitä, millaisia tietoja tai arveluita asiasta on esitetty sopimusta tehtäessä. Lakiehdotuksessa on erityissäännös niiden tapausten varalta, joissa palveluksesta on annettu hinta-arvio. Esillä olevan säännöksen kannalta olisi merkitystä myös toimeksisaajan antamilla epämääräisemmillä hintatiedoilla tai -arveluilla, jotka saattavat perustua esimerkiksi korjattavan esineen pinnalliseen alustavaan tarkasteluun ja siihen, mitä vastaavan tapainen työ yleensä suunnitellen tulee maksamaan.

Se, mitä kulloinkin olisi pidettävä säännöksessä tarkoitettuna huomattavana hinnan kohtamaisena, riippuu olosuhteista ja etenkin palveluksen hintatasosta. Koska kysymys on tilanteista, joissa varsinaista hinta-arviota ei ole annettu, ei voida noudattaa samanlaista kiinteää mittapuuta kuin hinta-arvion ylityksen yhteydessä. Jos esimerkiksi sopimusta tehtäessä annettu summittainen hintatieto ylittyisi 15 prosentilla, ei vielä tämän vuoksi vaadittaisi yhteydenottoa tilaajaan.

Säännöksen kannalta olisi epäolennaista, mistä palveluksen hinnan kohoaminen oletettua korkeammaksi johtuu. Toisinaan se seikka, että palvelusta suoritettaessa ilmenee sen edellyttävän odotettua kalliimpia toimenpiteitä, saattaa kuitenkin samalla merkitä sitä, että koko palvelus tulee tilaajan kannalta epätarkoituksenmukaiseksi.

Luvun 25 §:n 2 momentin mukaan tilaajalla olisi oikeus ennen palveluksen hinnan maksamista vaatia toimeksisaajalta eritelty lasku. Myös silloin, kun toimeksisaajalle ei synny esillä olevassa säännöksessä tarkoitettua ilmoi-

tusvelvollisuutta, tilaajalla olisi siten tarvittaessa mahdollisuus varmistautua siitä, mistä palveluksen hinnan muodostuminen odotettua korkeammaksi johtuu.

Pykälän 2 momentti koskisi tilanteita, joissa tilaaja ei ole tavoitettavissa olosuhteisiin nähden kohtuullisessa ajassa. Esimerkiksi jos aihe 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tekemiseen ilmenee vasta, kun palveluksen suorittaminen on jo aloitettu, eikä tilaaja ole kohtuullisessa ajassa tavoitettavissa, toimeksisaajan olisi yleensä keskeytettävä suorituksensa. Säännöksen tarkoituksena on estää se, että tilaajalle aiheutuu kustannuksia, joista ei koidu vastavaa hyötyä tai joihin hän ei ole varautunut.

Säännöksen mukaan toimeksisaajalla, joka ei kohtuullisessa ajassa ole onnistunut tavoittamaan tilaajaa, olisi kuitenkin oikeus jatkaa palveluksen suorittamista, jos hänellä on erityistä syytä olettaa, että tilaaja ilmenneistä seikoista huolimatta haluaa palveluksen suoritettavaksi. Kysymyksessä on poikkeussäännös, joka voi tulla sovellettavaksi lähinnä silloin, kun toimeksisaajalla on tiedossaan seikkoja, joiden perusteella on syytä olettaa, että tilaaja palveluksen kustannusten nousemisesta huolimatta haluaa työn suoritettavaksi.

Esimerkkinä voidaan mainita, että autokorjausta suorittava toimeksisaaja tietää tilaajan olevan lähdessä lomamatkalle, jota varten auto on saatava käyttökuntoon. Jos työtä suoritettaessa osoittautuu, että välttämättömät korjaustyöt aiheuttavat enemmän kustannuksia kuin oli oletettu eikä tilaajaa saada ajoissa tavoitettua, suorituksen keskeyttäminen ei välttämättä vastaisi tilaajan etuja ja toivomuksia, ja työn suorittaminen loppuun on tällöin perusteltua. Toinen esimerkki tilanteesta, jossa suorituksen keskeyttäminen aiheutuvien kustannusten nousemisesta huolimatta ei vastaisi kuluttajan etuja, on että pakastimen korjauksen keskeyttäminen johtaisi arvokkaiden pakasteiden sulamiseen ja siten aiheuttaisi tilaajalle suuremman vahingon kuin korjauskustannusten nousu. Tämän kaltaisissa tilanteissa on perusteltua, että suoritusta jatketaan ainakin sellaisilla toimenpiteillä, jotka ovat välttämättömiä vahingon torjumiseksi.

Vastaavasti myös tilanteissa, joissa palvelus normaaliolosuhteissa ei olisi tilaajan kannalta tarkoituksenmukainen, saattaa yksittäistapauksessa olla olemassa sellaisia erityisiä syitä, joiden vuoksi on syytä olettaa tilaajan haluavan, että palvelus kuitenkin suoritetaan. Esi-

merkiksi henkilö- tai omaisuusvahingon välttäminen saattaa olla tällainen peruste.

Koska tilanteen arviointi sen suhteen, onko suoritus keskeytettävä vai onko perusteita sen jatkamiselle, voi tuottaa toimeksisaajalle hankaluuksia, on toimeksisaajan edun mukaista, että hän palvelusta tilattaessa ottaa selvää siitä, mistä ja miten tilaaja on tarvittaessa tavoitettavissa lisäohjeiden saamiseksi. Jos ilmenee, että tilaaja ei tule olemaan tavoitettavissa palvelusta suoritettaessa, toimeksisaaja voi jo sopimusta tehtäessä pyrkiä varmistamaan, että hän saa tilaajalta riittävän tarkat tiedot ja ohjeet.

Jos toimeksisaaja joutuu tekemään ratkaisun suorituksen keskeyttämisestä tai jatkamisesta ilman tilaajalta saatuja ohjeita, ratkaisevaa olisi se, onko toimeksisaaja hänellä olleiden tietojen valossa harkinnut tilanteen asianmukaisesti. Sillä, että tilaajan tosiasialliset toiveet myöhemmin mahdollisesti osoittautuvat toisenlaisiksi, ei tällöin ole toimeksisaajan vastuun kannalta merkitystä.

Pykälän 3 momentin mukaan palveluksessa olisi virhe, jos toimeksisaaja laiminlyö pykälän mukaiset velvollisuutensa. Tilanteesta johtuen seuraamuksina voisivat tällöin tulla kysymyksen yleensä hinnanalennus tai vahingonkorvaus.

Jos toimeksisaaja on täyttänyt pykälässä säädetyn velvollisuutensa ilmoittamalla tilaajalle esimerkiksi siitä, että korjaus ei ole taloudellisesti kannattava tai että korjattava esine ei kenties kestä tarvittavia toimenpiteitä vahingoittumatta, mutta tilaaja siitä huolimatta haluaa, että palvelus suoritetaan, tilaajalla ei tämän jälkeen olisi oikeutta vedota esillä olevaan pykälään. Tällöinkin palveluksessa voi tietenkin olla virhe esimerkiksi sillä perusteella, että toimeksisaaja on suorituksessaan rikkonut esimerkiksi ammattitaitoisuus- tai huolellisuusvaatimusta.

15 §. *Virheellisuuden määräävä ajankohta ja takuun merkitys.* Pykälän 1 momentissa on säännökset siitä, mitä ajankohtaa silmällä pitäen palveluksen virheellisuutta on arvioitava. Ratkaiseva merkitys olisi yleensä palveluksen luovutuksen ajankohdalla, eli periaate olisi asiallisesti sama kuin 5 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan. Mainitun 5 luvun säännöksen tavoin esillä olevasta momentista ilmenee myös, että toimeksisaaja vastaa virheestä, joka on ollut olemassa palveluksen luovutuksen ajankohtana, vaikka virhe ilmenisi vasta myö-

hemmin. Jos esimerkiksi maalaustyö on tehty puutteellisin pohjustuksin tai vääränlaisella maalilla, suorituksen virheellisyys voi tulla ulkonaisesti havaittavaksi vasta pidemmän ajan kuluttua. Samoin esimerkiksi palveluksen suorittamisessa käytetyssä materiaalissa oleva virhe saattaa usein ilmetä palveluksen luovutusajankohtaa myöhemmin. Toimeksisaajan virhevastuuta ei luonnollisestikaan poista se, että virhe on piilevä ja tulee ilmi vasta luovutusajankohdan jälkeen. Selvyyden vuoksi tämä on ilmaistu säännöksessä nimenomaisesti.

Lisäksi säännöksestä ilmenee — yhdenmukaisesti 5 luvun vastaavan säännöksen kanssa — että jos suorituksen tulos huononee palveluksen luovutusajankohdan jälkeen, toimeksisaajalle syntyy virhevastuu, mikäli huonontuminen johtuu hänen sopimusrikkomuksestaan. Vaikka suorituksen tulos luovutushetkellä olisikin virheetön, tilaaja voi vedota virhettä koskeviin säännöksiin, jos suorituksen tulos on luovutusajankohdan jälkeen huonontunut sen vuoksi, että toimeksisaaja on laiminlyönyt jonkin hänelle kuuluvan velvollisuuden. Ammattitaito- tai huolellisuusvaatimus saattaa esimerkiksi edellyttää valmiin työn tuloksen suojaamista niin, että se ei luovutuksen jälkeen altistu vahingoille. Kohde-esine voi siten vaatia asianmukaista pakkaamista tilaajan suorittamaa kotiinkuljetusta varten, tai asunnossa suoritettava korjaus- tai parannustyö voi vaatia suojausta, kunnes kohde on materiaalien kuivumisen jälkeen valmis käyttöön otettavaksi tai kunnes muiden suorittamat keskeneräiset työt kohteessa on saatettu päätökseen. Virhevastuu voi myös tulla ajankohtaiseksi, jos työn tuloksen vahingoittuminen luovutusajankohdan jälkeen johtuu siitä, että toimeksisaaja on laiminlyönyt antaa tilaajalle tarpeelliset tiedot tai ohjeet siitä, miten työn tulosta on käsiteltävä tai milloin se voidaan ottaa käyttöön.

Momenttiin sisältyy poikkeussäännös sen varalta, että palveluksen luovutus viivästyy tilaajan puolella olevasta syystä. Tällöin virhearvionnin kannalta olisi ratkaiseva aikaisintaan se ajankohta, jona luovutuksen olisi pitänyt tapahtua, mutta viimeistään se ajankohta, jona toimeksisaaja on tehnyt sen, mitä palveluksen luovutus häneltä edellyttää. Momentin toinen ja kolmas virke tulevat sovellettaviksi myös nyt puheena olevissa tapauksissa. Kyseisellä poikkeussäännöksellä on merkitystä ennen muuta silloin, kun tilaajan on määrä noutaa palveluksen kohde-esine. Jos esimerkiksi tilaajan olisi

pitänyt noutaa palveluksen kohde-esine viimeistään 31.5., mutta hän saapuu vasta 15.6., toimeksisaajalle ei synny virhevastuuta, mikäli valmis työn tulos vahingoittuu 31.5. ja 15.6. välisenä aikana ilman, että vahingoittuminen johtuu toimeksisaajan sopimusvelvoitteiden laiminlyömisestä. Jos työ tuli noutovalmiiksi vasta 10.6., tämä ajankohta on virhearvionnin kannalta ratkaiseva 31.5. sijasta. Jollei ole nimenomaisesti sovittu, milloin tilaajan viimeistään on määrä noutaa palveluksen kohde, asia joudutaan arvioimaan tapauskohtaisesti ottaen huomioon muun muassa kyseisellä alalla vallitseva käytäntö. Jos tilaajalle on ilmoitettu tietty päivä, jona työ on valmis ja kohde noudettavissa, ei yleensä voitane katsoa, että tämä samalla olisi se ajankohta, jona kohde viimeistään on noudettava. Mikäli muuta ei ole sovittu, lienee tällöin lähdettävä siitä, että tilaajalla on käytettävissään tietty kohtuullinen aika, esimerkiksi viikko, jonka kuluessa kohde on noudettava, ennen kuin tilaajan voidaan katsoa viivästyneen.

Esillä olevalla säännöksellä on liittymä 23 §:n 3 momenttiin, joka koskee kustannusriskiä hukkaan menneestä työstä tai materiaalista.

Pykälän 2 momentti koskee palvelukseen liittyvää takuuta tai vastaavanlaista sitoumusta. Momentissa viitataan 5 luvun 15 §:n 2—4 momenttiin.

Virheen seuraamukset

16 §. *Virheilmoitus.* Pykälän 1 momentissa on säännös tilaajan velvollisuudesta ilmoittaa virheestä toimeksisaajalle sekä tilaajan oikeudesta pidäytyä virheen perusteella maksusta. Säännös vastaa 5 luvun 16 §:n 1 momenttia.

Voidakseen vedota palveluksen virheeseen tilaajan olisi ilmoitettava virheestä kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän on havainnut sen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Virheilmoitus voitaisiin aina tehdä tilaajan sopijapuolelle eli palveluksen suorittaneelle elinkeinonharjoittajalle. Jos palveluksen on välittänyt muu elinkeinonharjoittaja, virheilmoitus voitaisiin vaihtoehtoisesti tehdä välittäjälle. Vastaavasti virheilmoitus voitaisiin tehdä myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on sitoutunut vastaanmaan palveluksen laadusta esimerkiksi antamalla palvelusta koskevan takuun tai virheen korjaamista koskevan sitoumuksen.

Virheilmoitus voitaisiin tehdä suullisesti tai

kirjallisesti. Käytännön syistä tilaajan tulisi huolehtia siitä, että hän kykenee jälkepäin tarvittaessa osoittamaan täyttäneensä ilmoitusvelvollisuutensa. Virheilmoituksen yhteydessä ei olisi välttämätöntä yksilöidä niitä vaatimuksia, jotka tilaaja haluaa virheen perusteella esittää, vaan tämä voisi tapahtua myöhemmin.

Arvioitaessa, milloin virhe on havaittu tai milloin se olisi pitänyt havaita, ratkaiseva merkitys olisi ajankohdalla, jona tilaaja on käsittänyt tai hänen olisi pitänyt käsittää, että palveluksessa on jotakin vikaa. Asiaan ei vaikuttaisi se, onko virheen aiheuttanut seikka kenties ollut ulkonaisesti havaittavissa jo aiemmin, mikäli tilaaja ei vielä tuolloin ole ymmärtänyt eikä hänen olisi pitänytkaan ymmärtää, että palvelus kyseisen seikan johdosta on virheellinen.

Lakiehdotukseen ei, kuten ei myöskään kulluttajankauppaa koskeviin säännöksiin, sisälly säännöstä tilaajan velvollisuudesta tarkastaa suoritustulos mahdollisten virheiden havaitsemiseksi. Toimeksisaaja ei voisi lyhentää tilaajalle esillä olevan säännöksen perusteella kuuluvaa virheilmoitusaikaa asettamalla tietyn määrääjän, jonka kuluessa tilaajan tulee tarkastaa saamansa suoritus.

Yleensä virheilmoituksen tekemisen määräaika ei ala kulua ennen palveluksen luovutusta. Jos tilaajalla on tilaisuus seurata palveluksen suorittamisen edistymistä ennen työn luovutusta ja hän tuolloin havaitsee siinä joitakin puutteita, tilaajalla on usein perusteltua aihetta olettaa toimeksisaajan korjaavan puutteet tai virheet ennen työn päättämistä. Tällöin virheilmoituksen tekemiselle varattu aika tulisi yleensä laskea vasta palveluksen luovutuksesta. Jos kuitenkin tilaaja jo työn suorittamisen aikana huomaa palveluksessa sellaisen virheen, joka ilmeisesti vaikuttaa työn lopputulokseen, hänen tulisi ilmoittaa tällaisesta virheestä heti sen havaittuaan eikä vasta työn valmistuttua. Esimerkikkinä voidaan mainita, että tilaaja työn ollessa kesken havaitsee toimeksisaajan käyttämän materiaalin, kuten maalin tai tapetin, olevan vääriltään tai muilta ominaisuuksiltaan muuta kuin oli sovittu. Eräiden palvelusten yhteydessä, esimerkiksi teetettäessä pukua mittojen mukaan, on tavallista, että työn tulosta tarkastetaan eri vaiheissa tilaajan käydessä sovittamassa tekeillä olevaa pukua. Tällöinkin voidaan usein edellyttää tilaajan ilmoittavan

havaitsemistaan puutteista jo sovituksen yhteydessä.

Arvioitaessa säännöksessä tarkoitettun kohtuullisen ajan pituutta olisi otettava huomioon muun muassa tilaajan käytännölliset mahdollisuudet ilmoituksen tekemiseen sekä aika, jonka hän kohtuudella on tarvinnut varmistuakseen virheen olemassaolosta. Toisaalta olisi otettava huomioon toimeksisaajan tarve saada virheestä tieto. Toisinaan saattaa olla toimeksisaajan kannalta tärkeää saada ilmoitus virheestä mahdollisimman pian esimerkiksi sen vuoksi, että korjaamalla virhe voidaan ehkäistä sen vaikutusten leviäminen tai paheneminen.

Toisinaan tilaaja voi ilmoittaa virheestä toimeksisaajalle vasta ryhdyttyään sen johdosta jo joihinkin toimenpiteisiin. Virheen ilmaannuttua on saattanut olla välttämätöntä kääntyä nopeasti lähimmän käytettävissä olevan elinkeinonharjoittajan puoleen virheen väliaikaiseksi korjaamiseksi ja vahingon rajoittamiseksi. Vasta tämän jälkeen tilaajalla ehkä on tilaisuus tehdä virheilmoitus. Tästä huolimatta ilmoitus voi ehdotuksen mukaan olla ajoissa tehty. Niin ikään on mahdollista, että vasta esineen ollessa muualla uudelleen korjattavana havaitaan, että korjauksen kohteena oleva vika on yhteydessä aiempaan korjaukseen. Se seikka, että virhe on tullut ilmi ja samalla jo korjatuksi muun korjauksen yhteydessä, ei estäisi tilaajaa vetoamasta virheeseen.

Jos tilaaja laiminlyö velvollisuutensa ilmoittaa virheestä tai vaatimuksistaan 1 momentin mukaisesti, hän yleensä menettäisi oikeutensa vedota virheeseen. Tietyissä tilanteissa tilaaja kuitenkin voisi 2 momentin mukaan vedota virheeseen, vaikka hän ei ole ilmoittanut virheestä 1 momentissa vaaditussa kohtuullisessa ajassa. Nämä poikkeustilanteet ovat samat kuin 5 luvun 16 §:n 2 momentin mukaan. Kysymyksessä ovat tapaukset, joissa toimeksisaaja on menetellyt kunnian vastaisesti ja arvottomasti taikka törkeän huolimattomasti taikka joissa virhe on omiaan vaarantamaan terveyttä tai omaisuutta.

17 §. *Oikeus pidättyä maksusta.* Pykälän mukaan tilaajalla olisi oikeus pidättyä maksamasta palveluksen hintaa tai osaa siitä palveluksessa olevaan virheeseen perustuvien vaatimustensa turvaamiseksi. Säännös vastaa 5 luvun 17 §:ää. Riippumatta siitä, mitä hinnan maksamisesta on sovittu, tilaaja ei näin ollen joutuisi maksuviivästykseen pidättyessään palveluksen

virheen johdosta maksamasta sitä osaa hinnasta, joka on tarpeen virheestä joutuvien vaatimusten vakuudeksi.

Tilaaajan oikeus pidättää tarpeellinen osa hinnasta vaatimustensa turvaamiseksi ei riippuisi siitä, miten olennainen virhe on kysymyksessä, eikä myöskään siitä, mitä virheen seuraamuksia tilaaja haluaa käyttää hyväkseen. Sen sijaan nämä seikat vaikuttaisivat siihen, miten suuren osan hinnasta tilaaja saa pidättää. Jos virhe on sellainen, että se oikeuttaa tilaajan purkamaan sopimuksen, pidätysoikeus koskisi palveluksen koko hintaa siltä osin kuin se on maksamatta.

Samoin kuin kuluttajankaupassa tilaajan on usein vaikeaa tai suorastaan mahdotonta arvioida täsmällisesti, mikä on niiden vaatimusten markkamääräinen suuruus, jotka hänellä on oikeus esittää. Siksi ei voida lähteä siitä, että tilaajan oikeus pidättää hinnan maksamisesta rajoittuisi tarkalleen tuohon määrään, joka selviää lopullisesti vasta jälkeen päin, ja että hänelle syntyisi velvollisuus maksaa viivästyskorkoa mahdolliselta ylimenevältä osalta sellaisenaan. Tilaaaja ei kuitenkaan saisi pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on virheen perusteella oikeus.

18 §. *Virheen oikaisu.* Pykälässä on säännökset toimeksisaajan velvollisuudesta korjata palveluksessa oleva virhe tai uusia suoritus. Virheen korjaamisella tarkoitetaan mitä hyvänsä toimenpidettä, jonka tarkoituksena on saattaa toimeksisaajan suoritus sen mukaiseksi kuin tilaajalla lain säännösten ja sopimuksen perusteella on oikeus edellyttää. Jos virhe on olennainen, voi tulla kysymykseen koko suorituksen uusiminen.

Pykälän 1 momentin mukaan tilaajalla olisi oikeus vaatia, että toimeksisaaja omalla kustannuksellaan oikaisee virheen. Toimeksisaajalla ei kuitenkaan olisi velvollisuutta vaadittuun oikaisuun, jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa. Säännös vastaa 5 luvun 18 §:n 1 momenttia. Tilaaajan oikeus vaatia virheen oikaisemista ei riippuisi virheen laadusta sinänsä, kuten siitä, onko virhe vähäinen vai olennainen. Asian arviointi perustuisi tilaajan ja toimeksisaajan etujen vertailuun, jossa olisi otettava huomioon toisaalta virheen merkitys ja tilaajan tarve saada se oikaistuksi sekä toisaalta se haitta ja kustannukset, jotka virheen oikaiseminen aiheuttaisi toimeksisaajalle. Tilaaajan tarve saada

virhe oikaistuksi riippuu muun muassa siitä, miten hyvin hänen virhe voidaan hyvittää muiden seuraamusten avulla. Jos esimerkiksi maalaustyöhön on käytetty maalia, joka poikkeaa värisävyltään hienoisesti siitä, mitä on sovittu, voidaan tilaajan usein edellyttää tyytyvän hinnan alentamiseen. Jos sen sijaan maalin väri poikkeaa olennaisemmin sovitusta sävystä, hinnan alennus ei ehkä ole kohtuullinen seuraamus, vaan tilaajan tulisi voida vaatia maalaustyön uusimista. Myös mahdollisuudet korjauttaa virhe muualla toimeksisaajan kustannuksella olisi otettava arvioinnissa huomioon, jos virheen korjaaminen tuottaisi toimeksisaajalle itselleen huomattavan suuria hankaluuksia.

Tilaajalla ei 1 momentin säännösten johdosta olisi velvollisuutta vaatia ensisijaisesti virheen oikaisemista, vaan hän voisi valita, mitä seuraamusta hän käyttää. Toimeksisaajalla saat- taisi kuitenkin 18 §:n 2 momentin nojalla olla oikeus torjua tilaajan esittämä hinnaan alennus- tai purkuvaatimus oikaisemalla virhe.

Luvun 19 §:n 1 momentista ilmenee, että virhe olisi oikaistava kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja on ilmoittanut virheestä toimeksisaajalle.

Jos tilaaja toimeksisaajan vastustelusta huolimatta haluaa edelleen vaatia tätä oikaisemaan virheen, on viime kädessä ulosottolain säännösten varassa, missä määrin tällainen vaatimus voidaan toteuttaa. Ulosottolain 3 luvun 4 §:n mukaan velallinen, joka on tuomiolla veloitettu luontoissuoritukseen, voidaan pakottaa siihen uhkasakolla tai vankeudella ainostaan, jos suoritus on sellainen, että vain velallinen voi sen tehdä. Jos suoritus on luonteeltaan sellainen, että toinenkin voi sen tehdä, tuomio pannaan täytäntöön siten, että velkoja oikeutetaan teettämään suoritus toisella velallisen kustannuksella.

Toimeksisaajan olisi 1 momentin mukaan oikaistava virhe ilman, että siitä aiheutuu kustannuksia tilaajalle. Tilaaaja ei saisi veloitaa sen enempää korjaustyöstä kuin matka- tai kuljetuskustannuksista. Jos virheen oikaisemisesta aiheutuvat kustannukset kokonaisuudessaan muodostuisivat kohtuuttomiksi esimerkiksi sen vuoksi, että toimeksisaaja ja tilaaja asuvat eri paikkakunnilla, toimeksisaajalla olisi kuitenkin oikeus kieltäytyä virheen oikaisemisesta. Tällöin tilaaja voisi korjauttaa virheen omalla paikkakunnallaan ja vaatia korjauskustannuksista korvausta toimeksisaajalta.

Periaate, jonka mukaan virheen oikaisusta ei saa aiheutua tilaajalle lisäkustannuksia, ei estäisi toimeksisaajaa virheen oikaisemisen yhteydessä perimästä tilaajalta sellaisia kustannuksia, jotka tämä olisi joutunut suorittamaan myös siinä tapauksessa, että palvelus olisi alunperin suoritettu virheettömästi. Tällainen tilanne voi tulla ajankohtaiseksi, jos palveluksen virheellisyys perustuu siihen, että jokin virheettömän suorituksen edellyttämä toimenpide on jäänyt tekemättä eikä siitä myöskään ole peritty maksua. Jos suoritattamatta jäänyt toimenpide sisältyy palveluksesta perittyyn hintaan, ei toimeksisaajalla tietenkään olisi oikeutta lisämaksuun virheen oikaistessaan.

Pykälän 2 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi eräin edellytyksin oikeus omalla kustannuksellaan korjata virhe tai uusia suoritus, mikäli hän tilaajan ilmoittaessa virheestä viipymättä tarjoutuu tekemään sen. Säännös vastaa periaatteiltaan 5 luvun 18 §:n 2 momenttia. Oikaisemalla virheen asianmukaisesti toimeksisaaja voisi välttää hinnanalennusvaatimukselta tai sopimuksen purkamiselta, jotka seuraamukset tilaajalla ehkä muuten olisi käytettävissään. Sitä vastoin virheen oikaiseminen ei poistaisi toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuutta. Virheen oikaiseminen vaikuttaisi kuitenkin usein korvattavan vahingon määrään, sillä oikaisemalla virheen toimeksisaaja voi muun muassa välttää korvaamasta kustannuksia, joita virheen korjaaminen muualla aiheuttaisi.

Virheen oikaisemisen tulisi myös tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tapahtua toimeksisaajan kustannuksella. Toimeksisaaja ei siten saisi periä tilaajalta maksua sen enempää itse korjaustyöstä, virheellisten varaosien tai tarveaineiden tilalle tarvittavasta virheettömästä materiaalista kuin matka- tai kuljetuskustannuksistaan. Lisäveloitus voisi kuitenkin tulla kysymykseen — samalla tavalla kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa — silloin, kun virhe perustuu siihen, että jokin virheettömän suorituksen edellyttämä toimenpide on alunperin jäänyt tekemättä ja myös veloittamatta.

Jotta toimeksisaaja voisi välttää hinnanalennus- tai purkuseuraamukselta, virheen oikaisemisen täytyisi onnistua. Palvelus ei siis oikaisun jälkeen enää saisi olla virheellinen.

Toimeksisaajalle ei kaikissa tapauksissa voida lainkaan myöntää oikeutta torjua tilaajan muita vaatimuksia oikaisemalla virhe. Tietyissä

tilanteissa tilaajalla tulee olla oikeus kieltäytyä antamasta toimeksisaajalle tilaisuutta virheen oikaisemiseen ja käyttää suoralta kädeltä hyväkseen muita seuraamuksia.

Tilaajalla olisi oikeus kieltäytyä hyväksymästä virheen oikaisua, jos siitä aiheutuisi hänelle olennaista haittaa. Esimerkkinä tästä on, että toimeksisaaja ei ole valmis suorittamaan korjaustyötä riittävän nopeasti. Oikaisun viipymisestä aiheutuva haitta voisi siten oikeuttaa tilaajan kieltäytymään odottamasta toimeksisaajan toimenpiteitä ja esimerkiksi korjauttamaan virheen toisella elinkeinonharjoittajalla, joka voi suorittaa työn nopeammin.

Tilaajalla olisi oikeus kieltäytyä hyväksymästä virheen oikaisua myös, jos on olemassa vaara siitä, että tilaajalle oikaisun yhteydessä aiheutuvat kustannukset jäävät korvaamatta. Säännöksessä tarkoitetaan kustannuksia, joista tilaajalla on oikeus saada vahingonkorvausta. Virheen oikaisu ei toisin sanoen saisi aiheuttaa tilaajalle taloudellista riskiä.

Tilaajalla olisi myös muusta erityisestä syystä oikeus kieltäytyä hyväksymästä virheen oikaisua toimeksisaajan toimesta. Tällainen erityinen syy olisi käsillä esimerkiksi, jos on perusteltua aihetta epäillä, ettei virheen oikaisu onnistuisi. Virhe saattaa esimerkiksi olla niin olennainen tai muutoin sellainen, että on etukäteen pääteltävissä, ettei lopputulos oikaisun jälkeenkään olisi sellainen kuin tilaajalla on oikeus edellyttää. Jos esimerkiksi tilaajan teettämä vaatekappale valmistuttuaan osoittautuu selvästi liian pieneksi, on usein oletettavissa, että siitä ei korjaamalla saada asianmukaista.

Toisena esimerkkinä voidaan mainita, että palvelus on suoritettu siinä määrin taitamattomasti, että on perusteltua aihetta epäillä toimeksisaajan ammatillisten tai muiden edellytysten palveluksen suorittamiseen olevan puutteelliset. Tällöin ei voida kohtuudella edellyttää, että tilaajan tulisi antaa toimeksisaajalle tilaisuus jatkotoimenpiteisiin, vaikka virhe sinänsä olisi sellainen, että sen oikaiseminen on mahdollista.

Yleensä tilaaja ei olisi velvollinen antamaan toimeksisaajalle tilaisuutta useampaan kuin yhteen oikaisuyritykseen. Toisinaan olosuhteet voivat kuitenkin olla sellaiset, että tästä on perusteltua poiketa.

Pykälän 3 momentti vastaa 5 luvun 18 §:n 3 momenttia. Myös palvelussuoritusten osalta lähtökohtana on, että tilaajan tulee virheen havaittuaan ilmoittaa siitä palveluksen suorit-

taneelle elinkeinonharjoittajalle, jolla tällöin olisi 2 momentin mukaisin edellytyksin oikeus tarjoutua oikaisemaan virhe omalla kustannuksellaan eräiden muiden seuraamusten torjumiseksi.

Toisinaan palveluksessa oleva virhe saattaa kuitenkin ilmetä sellaisissa olosuhteissa, että sen oikaisemista ei voida lykätä siihen asti, kunnes palveluksen alun perin suorittanut elinkeinonharjoittaja saisi tilaisuuden korjaustoimiin. Esimerkkeinä voidaan mainita tilanne, jossa auton korjauksessa tapahtunut virhe ilmenee kesken matkan toisella paikkakunnalla tai jossa vesijohtoputkiston korjaustyössä tapahtunut virhe aiheuttaa äkillisen, vesivahingon vaaraa aikaansaavan vuodon eikä toimeksisaaja ole tavoitettavissa riittävän nopeasti. Edellä on todettu, että milloin toimeksisaajalla ei jostakin syystä ole käytännön mahdollisuutta oikaista virhettä riittävän nopeasti, tilaajalla olisi oikeus kieltäytyä suostumasta tähän. Mainitun kaltaisissa tilanteissa tilaajalla siis olisi jo 2 momentin nojalla oikeus korjauttaa virhe toisella elinkeinonharjoittajalla, jolla on siihen tilaisuus, ja vaatia tästä aiheutuneet kohtuulliset kustannukset palveluksen suorittaneelta toimeksisaajalta. Esillä oleva säännös, samoin kuin 5 luvun vastaava säännös, on siten luonteeltaan selventävä.

19 §. *Hinnanalennus ja sopimuksen purku.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta hinnanalennukseen tai sopimuksen purkamiseen virheen vuoksi.

Jos virheen oikaiseminen ei tule kysymykseen tai jos virhettä ei oikaista kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja on ilmoittanut virheestä, tilaajalla olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeus vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta. Vastaava säännös on 5 luvun 19 §:ssä. Hinnanalennus olisi näin ollen mahdollinen seuraamus sekä silloin, kun virhettä ei ole oikaistu, että silloin, kun palveluksessa virheen oikaisutoimenpiteiden jälkeen on edelleen virhe.

Eri tilanteista, joissa hinnanalennus tulisi kysymykseen, voidaan mainita seuraavia: virhe on sellainen, että tilaajalla ei ole oikeutta vaatia sen oikaisemista; tilaaja ei halua vaatia virheen oikaisemista eikä toimeksisaajakaan tarjoutu sitä tekemään; tilaaja on vaatinut virheen oikaisemista, mutta sitä ei ole suoritettu kohtuullisessa ajassa; toimeksisaaja on tarjoutunut oikaisemaan virheen mutta tilaajalla on oikeus kieltäytyä suostumasta tähän; virhettä on joko

tilaajan vaatimuksesta tai toimeksisaajan aloitteesta korjattu, mutta palveluksessa on tästä huolimatta edelleen virhe joko sen vuoksi, että oikaisuyritys on kokonaan tai osittain epäonnistunut tai koska virhettä ei ylipäänsä ole mahdollista saada kokonaan poistetuksi.

Hinnanalennuksen tulisi määrältään vastata virhettä. Se, mitä tämä kulloinkin merkitsee, riippuu virheen laadusta.

Palveluksen virheellisyys voi perustua siihen, että sen tulos laadultaan tai muilta ominaisuuksiltaan on huonompi kuin tilaajalla on oikeus edellyttää. Tällöin lähtökohtana voidaan usein käyttää palveluksen arvon alenemista: hinnanalennus määrätään siten, että alennettu hinta tulee vastaamaan tilaajan tosiasiasa saaman palveluksen arvoa kohtuullisen veloituksen mukaan. Tällainen laskutapa soveltuu usein käytettäväksi esimerkiksi silloin, kun palveluksessa käytetty materiaali on sinänsä tarkoitukseen sopivaa mutta laadultaan alempiarvoista kuin mitä tilaajalla on ollut oikeus edellyttää. Toisinaan asianmukainen tapa hinnanalennuksen määrittämiseksi on hinnan aleneminen suhteessa virheestä aiheutuvaan palveluksen käyttöhyödyn vähenemiseen.

Palvelus voi kuitenkin olla virheellinen myös siitä huolimatta, että se ei laadultaan ole varsinaisesti huonompi kuin mitä tilaajalla on oikeus vaatia. Palveluksen virheellisyys voi perustua yksinomaan siihen, että palveluksella on toisenlaiset ominaisuudet kuin oli sovittu. Tämän johdosta esimerkiksi palveluksen esteettinen arvo tilaajalle saattaa olla odotettua vähäisempi. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa toimeksisaaja on tilaajan poissaollessa suorittanut tämän kotona maalaustyön käyttäen toisen väristä maalia kuin oli sovittu. Tällaisissa tapauksissa hinnanalennuksen suuruus joudutaan määrittämään arvionvaraisesti ottaen huomioon virheen merkitys tilaajalle.

Hinnanalennus tulee kysymykseen myös tapauksissa, joissa palveluksen virheellisyys perustuu siihen, että toimeksisaaja on laiminlyönyt 14 §:n mukaisen neuvontavelvollisuutensa tai velvollisuutensa keskeyttää palveluksen suorittaminen. Tällöin hinnanalennuksen suuruutta harkittaessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, missä vaiheessa toimeksisaajan olisi pitänyt havaita ne seikat, jotka 14 §:n mukaan aikaansaavat siinä tarkoitettun ilmoitus- tai keskeytysvelvollisuuden. Lähtökohtana olisi, että toimeksisaaja saa veloittaa palveluksesta

normaalien perusteiden mukaisesti siihen asti, kunnes 14 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus syntyy.

Pykälän 2 momentti koskee tilaajan oikeutta purkaa sopimus virheen perusteella siltä osin kuin palvelus on vielä suorittamatta. Säännöksen mukaan tilaajalla olisi tällainen purkuoikeus, jos on painavia syitä olettaa, että palveluksessa tulee olemaan olennainen virhe. Kysymyksessä on siis tällöin ennakoituun sopimusrikkomukseen perustuva sopimuksen purkaminen, joka kohdistuu palveluksen suorittamatta olevaan osaan. Tilaajalla voisi olla tällainen purkuoikeus esimerkiksi, jos jo tehty työ on niin puutteellista tai osoittaa toimeksisaajan olevan niin taitamaton, että on vahvoja perusteita olettaa, että suorituksen lopputulos tulisi olemaan olennaisella tavalla virheellinen.

Tilaajan purkuoikeuteen saattaisi vaikuttaa toimeksisaajan oikeus ja velvollisuus virheen oikaisemiseen. Jos jo tehdyn suorituksen puutteellisuus voidaan poistaa sillä tavoin, että se ei vaaranna palveluksen lopputulosta, ja toimeksisaaja oikaisee syntyneen virheen, tilaajan purkuoikeus syrjäytyisi. Esimerkkinä voidaan mainita, että seinien tapetointia edeltävä pohjatyö on tehty puutteellisesti ja tilaaja haluaa purkaa sopimuksen sillä perusteella, että seinät jäisivät tapetoinnin jälkeen epätasaisiksi. Jos toimeksisaaja asianmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa uusii pohjatyön tai korjaa sen puutteet, hän voisi tällä tavoin torjua sopimuksen purkamisen.

Sopimuksen purkamisen edellytykset olisivat säännöksen mukaan jossain määrin lievemmät kuin kauppalaain 62 §:n mukaiset edellytykset kaupan purkamiselle ennakoidun sopimusrikkomuksen perusteella. Tilaajalla on nyt käsiteltävissä tapauksissa suurempi tarve sopimuksen purkamiseen, koska suorituksen jatkaminen voi vahingoittaa palveluksen kohde-esinettä ja vaikeuttaa työn myöhempää uusimista asianmukaisella tavalla.

Sopimuksen purkaminen siltä osin kuin palvelusta ei ole suoritettu merkitsee, että suoritus keskeytetään eikä tilaaja joudu maksamaan suorittamatta jäävästä osasta palvelusta. Siltä osin kuin palvelus on suoritettu, tilaajan maksuvelvollisuus riippuisi tällöin siitä, missä määrin hänellä mahdollisesti on oikeus hinnanalennukseen jo tehdyn työn virheellisuuden perusteella.

Pykälän 3 momentti koskee tilaajan oikeutta purkaa sopimus virheen vuoksi siltä osin kuin

palvelus on jo suoritettu. Säännöksen mukaan tilaajalla olisi oikeus purkuun, jos olosuhteet ovat sellaiset kuin 1 momentissa mainitaan eikä muuta seuraamusta voida pitää hänen kannaltaan kohtuullisena. Sopimuksen purkaminen voisi siten hinnanalennuksen tavoin tulla kysymykseen, jos virheen oikaiseminen ei tule kysymykseen tai jos oikaisua ei suoriteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja on ilmoittanut virheestä.

Tärkeimmät arviointiperusteet purkuoikeuden edellytyksiä harkittaessa olisivat virheen merkitys tilaajalle sekä se, missä määrin tilaajan oikeussuojan tarve kyseisessä tapauksessa voi toteutua muiden seuraamusten eli hinnanalennuksen ja vahingonkorvauksen avulla.

Esimerkkinä tapauksesta, jossa sopimuksen purkaminen voisi tulla kysymykseen myös siltä osin kuin palvelus on jo suoritettu, voidaan mainita, että palveluksen kohde-esine on toimeksisaajan taitamattoman suorituksen vuoksi tullut käyttökelvottomaksi. Toisena esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa palvelus on tilattu tiettyä ohimenevää tarvetta varten eikä virhettä voida oikaista ajoissa. Jos tilaaja on tilannut esimerkiksi hääpuvun, jossa olevaa virhettä ei ole mahdollista korjata niin, että puku valmistuisi ajoissa, on tilaajan voitava purkaa sopimus kokonaisuudessaan.

Jos sopimus puretaan siltä osin kuin palvelus on jo suoritettu, tämä merkitsee sitä, että toimeksisaajalla ei olisi oikeutta periä suorituksesta sopimuksen mukaista vastiketta. Toisaalta hänellä olisi oikeus vaatia esimerkiksi käytettyjen varaosien tai muun materiaalin palauttamista siltä osin kuin se on mahdollista ilman olennaista haittaa. Suorituksesta, jota ei voida palauttaa, tilaajan olisi säännöksen mukaan maksettava toimeksisaajalle sen arvoa vastaava korvaus. Suorituksen arvo tilaajalle riippuu paljolti virheen laadusta. Kelvottomasti suoritettu työ voi olla täysin arvoton, mutta esimerkiksi virheellisesti suoritetusta maalaustyöstä saattaa uusintamaalauksessa olla hyötyä pohjatyönä.

20 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta vahingonkorvaukseen palveluksen virheen vuoksi. Vahingonkorvausperiaatteet olisivat palvelussopimusten yhteydessä samanlaiset kuin kuluttajankaupassa 5 luvun 20 §:n mukaan.

Eroavuutta on kuitenkin siinä, että myös palveluksen virheestä johtuvat henkilövahingot voivat tulla korvattaviksi esillä olevan pykälän

nojalla sikäli kuin on kysymys muusta kuin palveluksessa käytetyn materiaalin ominaisuudesta aiheutuneesta henkilövahingosta. Viimeksi mainitut vahingot on suljettu tämän luvun mukaisen korvausvastuun ulkopuolelle 21 §:n 3 momentissa, jonka vastine on 5 luvun 21 §:n 3 momentissa.

Pykälän 1 momentista ilmenee, että jos palveluksessa on virhe, tilaajalla olisi aina oikeus korvaukseen hänelle aiheutuvasta välittömästä vahingosta. Vahingonkorvauksen edellytykset määräytyisivät siten tältä osin niiden säännösten mukaan, joista ilmenee milloin palveluksessa on virhe. Palveluksen suorittamisessa käytetyssä materiaalissa olevien virheiden osalta toimeksisaajan vahingonkorvausvastuu muodostuisi kaikilta osin samanlaiseksi kuin tavaran myyjän. Myös piilevät materiaali- virheet aikaansaisivat siten toimeksisaajalle vastuun välittömästä vahingosta.

Välillisen vahingon toimeksisaaja olisi velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Tämä merkitsee käytännössä lähinnä sitä, että toimeksisaajalle ei välillisen vahingon osalta syntyisi vahingonkorvausvastuuta sellaisen palvelukseen käytetyssä materiaalissa olevan virheen vuoksi, jota ei ole voitu havaita palvelusta suoritettaessa vaan joka on ilmennyt vasta myöhemmin.

Välittömänä vahinkona tulisivat korvattavaksi muun muassa erilaiset virhetilanteissa aiheutuneet selvittelykustannukset, kuten puhelin- tai postikulut. Jos toimeksisaaja korjaa virheen tai uusii suorituksen, jo 18 §:n säännöksistä seuraa, että tästä aiheutuvien kustannusten tulee jäädä toimeksisaajan kannettaviksi. Jos sitä vastoin toimeksisaaja ei oikaise virhetä, vaan tilaaja korjauttaa virheen muualla tai teettää työn uudelleen, tästä aiheutuvat kustannukset olisivat välitöntä vahinkoa. Myös muunlaiset virheen vuoksi aiheutuneet ylimääräiset kustannukset olisivat välitöntä vahinkoa. Esimerkkinä voidaan mainita kustannukset palveluksen virheen vuoksi kesken ajon rikkoutuneen auton hinaamisesta korjaamolle. Niin ikään sellaiset kustannukset, joita tilaajalle aiheutuu palveluksen virheen vuoksi käyttökelvottomana olevan esineen korvaamisesta, olisivat välitöntä vahinkoa. Esimerkkinä voidaan mainita pesulalaskut, joita tilaajalle on aiheutunut hänen oman pesukoneensa ollessa palveluksen virheen vuoksi toimintakyvytön, taikka

kustannukset juhlapuvun vuokraamisesta tilaajan oman puvun vaurioituttua sen ollessa pesulassa puhdistettavana.

Palveluksen virheestä saattaa aiheutua myös esinevahinkoa palveluksen kohde-esineelle tai muulle omaisuudelle. Myös tällaiset esinevahingot kuuluisivat toimeksisaajan korvausvastuun piiriin, ja ne olisivat välitöntä vahinkoa. Luvun 21 §:ssä kuitenkin rajoitetaan toimeksisaajan vastuuta sellaisten vahinkojen osalta, jotka kohdistuvat muuhun omaisuuteen kuin palveluksen kohteeseen ja jotka johtuvat palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheestä. Mainitunlaiset materiaali- virheistä aiheutuvat esinevahingot olisivat välitöntä vahinkoa vain, jos vahingoittuneella omaisuudella on välitön käyttöyhteys palveluksen kohteeseen. Muunlaisista palvelussuorituksen virheistä aiheutuvat esinevahingot sitä vastoin tulisivat toimeksisaajan korvattaviksi voimassa olevan oikeuden tavoin riippumatta siitä, onko vahingoittunut omaisuus käyttöyhteydessä palveluksen kohteeseen vai ei. Edellytyksenä olisi ainoastaan, että vahingolla on adekvaatti syy-yhteys palveluksen virheeseen.

Palveluksen kohde-esineelle aiheutuvat vahingot ovat käytännössä melko tavallinen vahinkotyyppi. Esimerkkinä voidaan mainita, että auton moottorin öljyn tarkistus laiminlyödään huollon yhteydessä, minkä vuoksi moottori ”leikkaa kiinni”, tai että tekstiilin puhdistuksessa tehty virhe aiheuttaa tekstiilin kutistumisen. Sähkölaitetta korjattaessa suoritettu väärä kytkentä saattaa puolestaan vioittaa sellaista laitteen osaa, joka ei ole ollut korjaustoimenpiteiden kohteena. Tällaiset palveluksen kohde-esineelle aiheutuvat esinevahingot toimeksisaaja olisi velvollinen korvaamaan välittömänä vahinkona. Asiaan ei vaikuttaisi, onko kysymyksessä palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virhe vai muunlainen palveluksen virhe.

Esimerkkeinä muulle omaisuudelle kuin palveluksen kohde-esineelle aiheutuvista vahingoista voidaan mainita pesukonekorjauksessa tapahtuneesta virheestä johtuva pestävien tekstiilien vahingoittuminen tai ympäröiviin rakenteisiin kohdistuva vesivahinko. Vastaavasti esimerkiksi seinien, katon tai ikkunanpuitteiden maalaustyö, jonka yhteydessä laiminlyödään riittävät suojaustoimet, voi johtaa lattian tai huonekalujen tahriintumiseen. Myös tällaiset palveluksen virheestä aiheutuvat esinevahingot toimeksisaaja olisi siis velvollinen korvaamaan

välittömänä vahinkona, materiaali- ja virheiden osalta kuitenkin 21 §:n mukaisin rajoituksin.

Välillisinä vahinkoina, joiden korvaaminen edellyttäisi huolimattomuutta toimeksisaajan puolella, pidettäisiin samoja vahinkotyyppisiä kuin viivästystilanteissa. Tältä osin voidaan viitata 5 luvun 10 ja 20 §:n perusteluihin.

Pykälän 2 momentissa on säännös siitä, että tilaajan perheenjäsenellä on vahingonkärsijänä samanlainen oikeus korvaukseen kuin tilaajalla itsellään. Vastaava säännös on 5 luvun 10 ja 20 §:ssä samoin kuin 8 luvun 10 §:ssä.

21 §. *Materiaalin aiheuttamat tuotevahingot.* Pykälä vastaa periaatteiltaan 5 luvun 21 §:ää.

Pykälän 1 momentti koskee tapauksia, joissa palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheestä aiheutuu vahinkoa muulle omaisuudelle kuin palveluksen kohteelle. Mikäli vahinko kohdistuu omaisuuteen, jolla on välitön käyttöyhteys palveluksen kohteeseen, toimeksisaajan olisi korvattava vahinko 20 §:n mukaisesti. Aiheutuva esinevahinko olisi siten näissä tapauksissa välitöntä vahinkoa.

Jos palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheestä aiheutuu vahinkoa sellaiselle omaisuudelle, jolla ei ole välitöntä käyttöyhteyttä palveluksen kohteeseen, korvausvastuu jäisi lähinnä tuotevastuulain varaan.

Esimerkkejä säännöksessä tarkoitettusta omaisuudesta, jolla on välitön käyttöyhteys palveluksen kohteeseen, ovat korjatussa pakastimessa olevat elintarvikkeet taikka astian- tai pyykinpesukoneessa pestävät astiat tai tekstiilit. Jos esimerkiksi pesukoneen korjauksessa käytetyn varaosan virheellisyys aiheuttaa sen, että koneeseen pääsee liian kuumaa vettä, joka vahingoittaa pestäviä vaatteita, toimeksisaajan olisi korvattava tällainenkin vahinko.

Esillä oleva säännös koskisi vain tapauksia, joissa palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virhe on yksin synynä vahinkoon. Niin kuin 20 §:n perusteluissa on todettu, toimeksisaajan vastuu muunlaisista palveluksen virheistä johtuvista esinevahingoista ei rajoitu omaisuuteen, jolla on välitön käyttöyhteys palveluksen kohteeseen. Jos toimeksisaaja on esimerkiksi materiaalin valinnassa, työstämisessä tai asennuksessa rikkonut 12 §:ssä asetettua ammattitaitoisuus- ja huolellisuusvaatimusta, tällaisesta virheestä aiheutunut vahinko tulisi hänen korvattavakseen riippumatta siitä, onko vahingoittuneella omaisuudella välitön käyttöyhteys palveluksen kohteeseen vai ei.

Samoin kuin kuluttajankaupan osalta on

pykälän 2 momentissa turvattu toimeksisaajan takautumisoikeus suhteessa siihen, joka on vastuussa vahingosta tuotevastuulain nojalla, eli yleensä materiaalin valmistajaan tai maa-hantuojaan nähden.

Pykälän 3 momentin mukaan luvun säännöksiä ei sovellettaisi palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin ominaisuuksista aiheutuvan henkilövahingon korvaamiseen. Toimeksisaaja ei siten olisi velvollinen korvaamaan henkilövahinkoja sikäli kuin ne johtuvat käytetyn materiaalin ominaisuuksista eivätkä esimerkiksi materiaalin ammattitaidottomasta tai huolimattomasta valinnasta, työstämisestä, asentamisesta tai muusta työvirheestä. Säännöksessä tarkoitettujen materiaalin aiheuttamien henkilövahinkojen korvaaminen jäisi muiden säännösten, kuten tuotevastuulain ja vahingonkorvauslain varaan.

22 §. *Muun kuin toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälässä viitataan 5 luvun 22 §:ään.

Tilaajan velvollisuudet ja tilaajan sopimusrikkomuksen seuraamukset

23 §. *Palveluksen hinta.* Pykälän 1 momentissa säädetään palveluksen hinnasta silloin, kun hinnasta tai sen laskemistavasta ei ole erityisesti sovittu toimeksisaajan ja tilaajan välillä. Säännös vastaa periaatteiltaan 5 luvun 23 §:ää. Hinnalla tarkoitetaan säännöksessä kaikkia palveluksen johdosta tilaajan maksettavaksi tulevia kustannuseriä.

Pykälän mukaan palveluksen hinnan tulee olla kohtuullinen ottaen huomioon säännöksessä luetellut seikat. Jos palveluksen hinnasta on osapuolten välillä sovittu, mutta hinta on kohtuuton ottaen huomioon palveluksen laadun ja yleisen hintatason, sitä voidaan sovitella kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n nojalla.

Hinnan kohtuullisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon palveluksen sisältö, laajuus ja laatu. Tältä kannalta on merkitystä muun muassa sillä, minkälaista ammattitaitoa, välineitä ja työvoimaa palveluksen suorittaminen edellyttää, miten pitkän ajan sen suorittaminen ammattitaitoisesti tehtynä kyseisissä olosuhteissa kestää, minkälaiset vaatimukset on asetettu työn laadulle sekä miten lopputulos vastaa näitä vaatimuksia. Jos palveluksen suoritusvalta tai tulokselta edellytetään erityisen korkeaa laatua tai jos sen suorittaminen vaatii

erityistä ammattitaitoa tai kokemusta, voi myös kohtuullinen hinta olla tavanomaista korkeampi, edellyttäen että palvelus toteutuu asetettujen vaatimusten mukaisesti. Jos taas toimeksisaaja käyttää palveluksen suorittamiseen kaksinkertaisen ajan verrattuna siihen, mitä sama työ ammattitaitoisesti suoritettuna kestäisi, on kohtuullista hintaa määrättäessä pidettävä lähtökohtana ammattitaitoisen suorituksen edellyttämää ajankäyttöä eikä tosiasialista suoritusaikaa.

Palveluksen hintaa arvioitaessa olisi otettava huomioon myös se, mikä on taloudellisesti tarkoituksenmukainen tapa suorittaa kyseinen palvelus: suoritusta ei saisi tehdä tarpeettoman kalliilla tavalla. Tarpeettomia kustannuksia voi syntyä esimerkiksi vaihdettaessa korjattavaan esineeseen uusia, kalliita osia vanhojen osien ollessa kohtuullisin kustannuksin korjattavissa käyttökelpoisiksi taikka ryhdyttäessä korjaamaan osia, jotka on taloudellisesti järkevämpää suoralta kädeltä vaihtaa uusiin. Säännös ei tarkoita sitä, että palvelus olisi suoritettava halvimmalla mahdollisella tavalla, vaan olen-naista olisi se, mikä on taloudelliselta kannalta järkevää ottaen huomion suoritustuloksen kestävyys, kohde-esineen odotettavissa oleva käyttöikä ja muut vastaavat seikat.

Käypä hinta tai hinnan laskemistapa on yleensä luonteva lähtökohta palveluksen hintaa määrättäessä. Se ei kuitenkaan voi olla yksin eikä usein edes pääasiallisesti määräävä peruste. Monien palvelussuoritusten osalta voi nimittäin olla vaikeaa osoittaa tiettyä hintaa tai hinnan laskemisperustetta, jonka voitaisiin katsoa edustavan niin sanottua käypää hintaa. Vallitseva hintataso, silloin kun se on todettavissa, muodostaa kuitenkin tärkeän perustan yksittäisen palveluksen hinnan arvioimiselle.

Ajallisesti lähtökohtana palveluksen hintaa määrättäessä olisi sopimuksen tekoajankohdan hintataso. Valtaosa laissa säännellyistä sopimussuhteista on sellaisia, että toimeksisaajalla ei niissä ole perusteltua tarvetta voida vedota sopimuksen tekoajankohdan jälkeiseen hintatasoon tarvitsematta erikseen pidättää itselleen oikeutta tähän yksittäisessä sopimuksessa. Silloin kun poikkeuksellisesti on hyväksyttävää tarvetta perustaa hinnan määräytyminen sopimuksen tekoajankohtaa myöhäisempään hintatasoon, esimerkiksi sen vuoksi että suoritusa-jankohta on kaukana sopimuksen tekoajankohdasta tai sopimussuhde on pitkäaikainen, asiasta tulisi ottaa sopimukseen erityinen

ehto. Esillä oleva säännös ei kuitenkaan ehdotomasti sitoisi palveluksen hintaa sopimuksen tekoajankohdan hintatasoon. Mikäli erityisistä syistä on kohtuullista ottaa huomioon sopimuksentekoajankohdan jälkeinen hintakehitys, tähän olisi säännöksen mukaan mahdollisuus myös silloin, kun asiasta ei ole sopimuksessa nimenomaista ehtoa.

Pykälässä ei oteta kantaa siihen, millä edellytyksin mahdollisesti voidaan ottaa huomioon sopimuksen tekoajankohdan jälkeen tapahtuneita kustannusmuutoksia siinä tapauksessa, että palveluksen hinnasta on etukäteen sovittu.

Muina palveluksen hintaan vaikuttavina seikkoina voitaisiin ehdotetun säännöksen perusteella ottaa huomioon esimerkiksi se, että palvelus joudutaan suorittamaan tavanomaisesta poikkeavaan aikaan tai muutoin poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Momentin toinen virke koskee palveluksen hinnasta tai sen laskemistavasta annettujen markkinointitietojen merkitystä palveluksen hinnan määräytymisessä. Jos tällaisten tietojen voidaan olettaa vaikuttaneen sopimukseen, palveluksen hinta määräytyisi säännöksen mukaan annettujen markkinointitietojen mukaisesti.

Esimerkkeinä säännöksessä tarkoitetuista markkinoinnissa annetuista tiedoista voidaan mainita tiedot korjauspalvelukseen sovellettavan tuntiveloituksen suuruudesta, siihen liittyvistä mahdollisista lisämaksuista tai niiden perusteista, tietyn toimenpiteen hinnasta, materiaalin hinnasta tai sen hankinnan johdosta perittävistä kustannuseristä taikka matka- tai kuljetusveloituksesta. Säännöksessä tarkoitettun tiedon sisältönä voi olla myös, että tietynlaista kustannuserää ei peritä. Esimerkkinä tästä on tieto, jonka mukaan korjauspalveluksen yhteydessä ei veloiteta matkakustannuksia tai jonka mukaan tietty toimenpide suoritetaan ilman eri maksua. Säännöksen mukaan palveluksen hinnan määräytymiseen voisi vaikuttaa myös markkinoinnissa annettujen hintaa koskevien tietojen puutteellisuus, esimerkiksi se että jokin tilaajan maksettavaksi tarkoitettu olennainen kustannuserä on jätetty mainitsematta ja tämä on omiaan aikaansaamaan väärän käsityksen palveluksen hinnasta.

Markkinoinnissa annettu hintaa koskeva tieto voi sisältyä toimeksisaajan yleiseen markkinointiaineistoon, kuten ilmoituksiin ja esitteisiin, mutta kysymyksessä saattaa olla myös yksittäisessä sopimuksentekotilanteessa esitetty

tieto. Säännöksen kannalta ei olisi merkitystä sillä, miten tieto kulloinkin on annettu.

Palvelusta markkinoitaessa annettu virheellinen hintatieto ei vaikuttaisi hinnan määräytymiseen, jos tieto on ajoissa selkeästi oikaistu. Tilaaaja ei siten voisi vedota esimerkiksi lehti-ilmoituksessa olleeseen, painovirheen vuoksi liian alhaiseen veloistutietoon, joka oikaistaan tilaajan saapuessa tilaamaan palvelusta.

Markkinoinnissa annetuilla hintatiedoilla olisi merkitystä palveluksen hinnan määräytymisessä silloin, kun yksittäistapauksessa ei ole erityisesti sovittu toisin. Näyttövelvollisuus olisi yleensä osapuolella, joka vetoaa siihen, että palveluksen hinnasta on sovittu poiketen siitä, mitä ilmenee toimeksisaajan ajankohtaisesta markkinointiaineistosta. Jos toimeksisaaja on esimerkiksi sanomalehtimainoksissaan ilmoittanut, ettei korjauspalveluksen yhteydessä peritä kilometrikorvausta matkojen tai kuljetusten osalta, mutta hän väittää yksittäisen tilaajan kanssa sovitun toisin, toimeksisaajan olisi näytettävä väitteensä toteen.

Puheena oleva säännös markkinoinnissa annetuista palveluksen hintaa koskevista tiedoista ei koske niitä tapauksia, joissa toimeksisaaja antaa palveluksesta niin sanotun hinta-arvion. Hinta-arvion merkityksestä säädettäisiin erikseen 24 §:ssä. Myös niin sanottuja suuntaa-antavia hintatietoja, joita käsitellään hinta-arvion yhteydessä, olisi arvioitava jossakin määrin toisenlaisin perustein kuin esillä olevassa pykälässä tarkoitettuja hintaa koskevia tietoja. Suuntaa-antavassa hintatiedossa ei ole kysymys pelkästään tietyn palvelussuorituksen vakiohinnan tai sovellettavien veloituserusteiden ilmoittamisesta, vaan alustavaan selvitykseen perustuvasta arviosta, joka koskee tietyn yksilöllisen palveluksen kokonaishintaa tilanteessa, jossa suorituksen sisältöön ja hinnan määräytymiseen vaikuttavat tekijät eivät ole vielä tarkasti tiedossa. Tällöin toimeksisaajan tämän pykälän mukainen vastuu annetuista tiedoista saattaisi koskea veloituserusteista annettuja tietoja, ei sen sijaan itse suuntaa-antavaa arviota palveluksen kokonaishinnasta. Suuntaa-antavan hintatiedon merkitystä käsitellään 14 ja 24 §:n yhteydessä.

Pykälän 2 momentti koskee elinkeinonharjoittajan oikeutta saada maksu eräistä varsinaista toimeksiantoa edeltävistä valmistelevista toimenpiteistä, joita hän on suorittanut kuluttajan pyynnöstä. Kuluttajalla on toisinaan tarve saada alustavasti selvitettyä, mitä toimenpi-

teitä tietyn suoritustuloksen aikaansaaminen edellyttäisi ja mitä se tulisi maksamaan, ennen kuin hän päättää, tilaako hän palveluksen ja minkä sisältöisenä. Esimerkkinä voidaan mainita esineessä esiintyvien toimintahäiriöiden syyn paikallistaminen tai kustannusarvion laatiminen kuluttajan suunnittelemien asunnon korjaustöiden toteuttamisesta. Säännös koskee vain toimenpiteitä, joita elinkeinonharjoittaja on suorittanut kuluttajan pyynnöstä tämän kaavaileman toimeksiannon sisällön tai kustannusten selvittämiseksi.

Pykälän säännökset koskisivat sekä tilanteita, joissa kuluttaja valmistelevien toimenpiteiden jälkeen ei anna toimeksiantoa, että tilanteita, joissa hän tilaa kaavailemansa palveluksen. Viimeksi mainituissa tapauksissa myös valmistelevat toimenpiteet sisällytetään usein palveluksen kokonaishintaan. Luvun 24 §:stä puolestaan seuraa, että jollei toisin ole ilmoitettu, valmistelevista toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten olisi katsottava sisältyvän annettuun hinta-arvioon. Esillä olevalla säännöksellä on kuitenkin erityisesti merkitystä silloin, kun suoritettut valmistelevat toimenpiteet eivät syystä tai toisesta johda muuhun toimeksiantoon.

Elinkeinonharjoittajalla olisi säännöksen mukaan oikeus vaatia siinä tarkoitetuista toimenpiteistä maksu, paitsi jos kuluttajalla valitsevaan käytäntöön nähden tai muutoin on aihetta olettaa, että toimenpiteistä ei veloiteta. Jos kuluttajalle esimerkiksi sen perusteella, mitä elinkeinonharjoittaja markkinoinnissaan tai muutoin on esittänyt, on perustellusti syntynyt sellainen käsitys, että säännöksessä tarkoitettut toimenpiteet suoritetaan ilmaiseksi tai että ne sisältyvät palveluksen sittemmin sovitettuun hintaan, elinkeinonharjoittajalla ei olisi oikeutta veloittaa niistä erikseen.

Säännöksen perusteella ei olisi estettä sille, että elinkeinonharjoittaja esimerkiksi alan yleisestä käytännöstä poiketen veloittaa valmistelevista toimenpiteistä, jos tästä on osapuolten kesken sovittu.

Pykälän 3 momentissa on säännös tilaajan velvollisuudesta maksaa suorituksesta, joka osapuolista riippumattomista syistä on mennyt hukkaan. Kysymys on siten niin sanotun vaaranvastuun jakautumisesta toimeksisaajan ja tilaajan kesken.

Jos se, mitä toimeksisaaja on sopimuksen perusteella suorittanut, vahingoittuu, tuhoutuu tai menee muuten hukkaan ennen palveluksen luovutusta eikä se johdu tilaajasta tai tilaajan

puolella olevasta syystä, toimeksisaajalla ei momentin mukaan olisi oikeutta veloittaa tilaajaa tämän johdosta hukkaan menneestä työstä tai materiaalista taikka muista aiheutuneista lisäkustannuksista. Se, milloin palvelus katsottaisiin luovutetuksi, ilmenee 3 §:stä.

Säännös on tarpeen sellaisia tilanteita silmällä pitäen, joissa keskeneräinen tai jo valmis mutta vielä luovuttamatta oleva palvelussuoritus vahingoittuu tai tuhoutuu tapaturmaisesti tai muusta osapuolista riippumattomasta syystä. Esimerkkeinä voidaan mainita korjattavan esineen tuhoutuminen osapuolten huolimattomuudesta syntyneessä tulipalossa, asennetun varaosan vahingoittuminen ulkoisen sähköhäiriön vuoksi tai tuoreen ulkomaalaustyön vahingoittuminen äkillisen myrskyn johdosta. Tilajalla ei olisi velvollisuutta maksaa säännöksessä tarkoitetuista syistä hukkaan menneestä työstä tai materiaalista taikka muista lisäkustannuksista, joita palveluksen suorittaminen tällaisista syistä toimeksisaajalle aiheuttaa.

Säännös koskee vain palveluksen hinnan määräytymistä eräissä erityistilanteissa. Säänneltävänä on tilaajan velvollisuus maksaa hukkaan menneestä tai määräytyistä syistä oletettua suurempia kustannuksia aiheuttaneesta suorituksesta. Säännös ei sen sijaan koske vaaranvastuuta itse palveluksen kohde-esineestä. Siinä ei myöskään ratkaista esimerkiksi kysymystä siitä, onko toimeksisaajalla velvollisuus tehdä osapuolista riippumattomista syistä hukkaan mennyt suoritus uudelleen. Tämä kysymys tulisi tilanteesta riippuen arvioitavaksi 8 §:n 1 momentin tai 18 §:n 1 momentin perusteella. Vastaavasti myös muut viivästystä ja virhettä koskevat säännökset voisivat tulla sovellettaviksi silloinkin, kun toimeksisaajan sopimusrikkomus johtuu esillä olevassa säännöksessä tarkoitetuista syistä.

Momentin toinen virke sisältää poikkeussäännöksen, jonka mukaan ensimmäinen virke ei tule sovellettavaksi silloin, kun palveluksen luovutus on viivästynyt tilaajan puolella olevasta syystä ja toimeksisaajan suoritus on vahingoittunut tai mennyt hukkaan sen jälkeen, kun luovutuksen viimeistään olisi pitänyt tapahtua. Tällöin on siis kysymys jo valmiin suorituksen vahingoittumisesta tai tuhoutumisesta ja joudutaan soveltamaan 15 §:n 1 momenttia sen ratkaisemiseksi, syntyykö toimeksisaajalle virhevastuuta vai onko kustannusriski vahingoittuneesta tai hukkaan menneestä suorituksesta

kokonaan tilaajalla. Sen arviointia, milloin kysymyksessä on tilaajan viivästys, on käsitelty 15 §:n 1 momentin perusteluissa.

24 §. *Hinta-arvio.* Pykälä koskee palveluksesta annetun hinta-arvion merkitystä palveluksen lopullisen hinnan määräytymisessä. Sitä, mitä hinta-arviolla tarkoitetaan, sekä hinta-arvion suhdetta muihin palveluksen hintaa koskeviin sopimusehtoihin tai tietoihin käsitellään tarkemmin 3 momentin yhteydessä.

Palveluksen hinnan määräytymistä koskeva perussäännös on 23 §:ssä. Myös silloin, kun palveluksesta on annettu hinta-arvio, mainitun pykälän säännökset tulisivat sovellettaviksi. Jos palveluksen hinta näiden säännösten perusteella muodostuisi hinta-arviota alhaisemmaksi, toimeksisaajalla ei olisi oikeutta periä hinta-arvion mukaista määrää. Hinta-arvio ei siis ole palveluksen vähimmäishinta. Toisaalta hinta-arvio ei myöskään ole palveluksen enimmäishinta. Kun kysymyksessä on nimenomaan arvio, myös sen ylittyminen olisi määrätyissä rajoissa sallittua.

Pykälän 1 momentin mukaan palveluksen lopullinen hinta saisi ylittää annetun hinta-arvion enintään 15 prosentilla. Tilajalla ja toimeksisaajalla olisi kuitenkin säännöksen mukaan oikeus yksittäistapauksessa sopia siitä, miten paljon määrättyä palvelusta koskeva hinta-arvio enintään saadaan ylittää. Kyseessä tulisi tällöin olla yksilöityä palvelusta koskeva osapuolten välinen nimenomainen sopimus. Säännös ei oikeuttaisi toimeksisaajaa poikkeamaan 15 prosentin säännöstä esimerkiksi vakiosopimusehtoihin otetuin lausekkein.

Pykälän 2 momentin mukaan hinta-arvion katsottaisiin tarkoittavan palveluksesta perittävää kokonaishintaa, jollei toisin ole sovittu. Toimeksisaajan olisi siis aina erikseen nimenomaisesti ilmoitettava tilaajalle, mikäli hänen antamansa hinta-arvio koskee vain palveluksen tiettyä osaa, kuten vain työn osuutta taikka varaosien tai muiden tarveaineiden osuutta. Niin ikään hänen tulisi ilmoittaa esimerkiksi siitä, että matkakustannukset veloitetaan erikseen. Jos voidaan osoittaa, että tilaaja esimerkiksi aiemmin tilaamiensa vastaavien palvelusten perusteella tiesi, mitä toimeksisaajan antama hinta-arvio käsittää, hän ei voisi vedota siihen, että toimeksisaaja yksittäistapauksessa on jättänyt mainitsematta asiasta erikseen.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeksisaajan olisi näytettävä toteen väitteensä, mikäli syntyy riitaa siitä, onko sopimuksenteon yhteydessä

esitettyä rahamäärää pidettävä kiinteänä hintana, enimmäishintana, hinta-arviona vai suunta-antavana hintatietona.

Kiinteä hinta on kysymyksessä silloin, kun palveluksesta on sovittu perittäväksi määrätty rahasumma riippumatta palveluksen suorittamiseen käytetystä ajasta, tarveaineiden ja matkojen todellisista kustannuksista tai muista vastaavista seikoista. Kiinteää hintaa toimeksisaaja ei saa ylittää. Toisaalta hän ei myöskään ole velvollinen tyytymään alhaisempaan hintaan, vaikka palveluksen suorittaminen tosiasiaa olisikin tullut laskettua halvemmaksi.

Enimmäishinta on tilaajan maksettavan hinnan yläraja. Jos palvelukselle on sovittu enimmäishinta, toimeksisaajalla ei ole oikeutta periä palveluksesta sitä ylittävää maksua, vaikka suoritus tosiasiaa olisi vaatinut enimmäishintaa suurempia kustannuksia. Toisaalta palveluksen hinta määräytyisi enimmäishinnan muodostamaan ylärajaan saakka tavanomaiseen tapaan 23 §:n mukaisesti. Se lopullinen hinta, joka toimeksisaajalla on oikeus periä palveluksesta, voisi näin ollen olla sovittua enimmäishintaa alhaisempi.

Kuluttaja on palvelusta tilatessaan usein kiinnostunut tietämään, mitä se suunnilleen tulee maksamaan. Mitä hyvänsä rahamäärää, jonka elinkeinonharjoittaja palveluksesta neuvoteltaessa kenties mainitsee, ei kuitenkaan voitaisi pitää pykälässä tarkoitettuna hinta-arviona. Jotta kyseessä olisi hinta-arvio, on edellytettävä, että toimeksisaajalla on ollut kohtuulliset mahdollisuudet perustaa arvionsa riittävän täsmällisiin tietoihin asiaan vaikuttavista seikoista. Hinta-arviona voitaisiin näin ollen pitää sellaista hintatietoa, joka on annettu tiettyä, sisällöltään ainakin pääpiirteissään yksilöityä palvelusuoritusta silmällä pitäen. Varsinaisena hinta-arviona ei sen sijaan voitaisi pitää sellaista hintatietoa, joka pohjautuu vain summittaiseen, täsmentymättömään tietoon palveluksen sisällöstä ja joka siten kuvastaa kyseisen tyyppisen palveluksen tyyppistä tai muuten yleisen kokemuksen perusteella oletettua hintatasoa eikä kyseisen konkreettisen palveluksen arvioitua hintaa. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi hintatieto, jonka elinkeinonharjoittaja on antanut puhelimitse kuluttajan selostettua laitteessa havaitsemaansa vikaa, ilman että hän on itse nähnyt kyseistä laitetta.

Tällaisia yleisluontoisempia, alustaviin oletamuksiin pohjautuvia hintatietoja tarkoitetaan säännöksessä sanonnalla *suunta-antava hinta-*

tieto. Tällainenkaan hintatieto ei olisi vailla oikeudellista merkitystä, mutta siihen ei sovellettaisi hinta-arviota koskevia säännöksiä. Suunta-antava hintatieto muodostaisi erään tärkeän perusteen arvioitaessa luvun 14 §:n kannalta sitä, minkä hintaiseksi tilaaja on kohtuudella voinut odottaa palveluksen tulevan. Jos myöhemmin osoittautuu, että palveluksen hinta tulisi olemaan huomattavasti tilaajalle annettua suunta-antavaa hintatietoa korkeampi, toimeksisaajan olisi 14 §:n mukaan ilmoitettava tästä tilaajalle viipymättä sekä tarvittaessa keskeytettävä suoritus.

Ratkaistaessa sitä, milloin kysymyksessä on hinta-arvio, milloin vain suunta-antava hintatieto, olisi huomio kiinnitettävä palveluksen luonteeseen ja niihin olosuhteisiin, joissa arvio tai hintatieto on annettu. Sillä, mitä nimitystä tai ilmaisua toimeksisaaja itse on käyttänyt, ei olisi asiaa arvoteltaessa ratkaisevaa merkitystä. Myöskään toimeksisaajan tarkoitus ei selaisenaan olisi ratkaiseva, vaan se, millä tavoin tilaajalla kyseisissä olosuhteissa on ollut perusteltua aihetta ymmärtää annettu hintatieto. Toimeksisaajan asiana olisi siis tarvittaessa tehdä selväksi, mitä hintatieto tarkoittaa.

Jos tilaaja on esimerkiksi puhelimesta kuvailut auton, television tai muun laitteen toimintahäiriötä ja toimeksisaaja tähän perustuvien olettamusten pohjalta antaa tiedon siitä, mitä odotettavissa oleva korjaus suunnilleen tulisi maksamaan, on yleensä kyseessä suunta-antava hintatieto. Kuitenkin myös varsinaisen hinta-arvion antaminen on toisinaan mahdollista esimerkiksi puhelimitse saatujen tietojen perusteella. Jos asianomainen suoritus on luonteeltaan sellainen, että palveluksen hintaan vaikuttavat seikat voidaan riittävästi yksilöidä puhelimitsekin, saattaa annettu hintatieto olla katsottavissa hinta-arvioksi, vastaavasti kuin vakiosisäältäisen suorituksen kiinteä hinta voidaan sopia puhelimitse. Mikäli sittemmin osoittautuu, etteivät tilaajan antamat tiedot pidä paikkaansa, niihin perustuva hinta-arvio ei kuitenkaan sellaisenaan sitois toimeksisaajaa.

Jos toimeksisaajalla ennen hintatiedon antamista on ollut tilaisuus itse selvittää suorituksen sisältöä ja annetun tiedon näin ollen voidaan edellyttää perustuvan tarvittavien toimenpiteiden konkreettiseen yksilöintiin, annettua tietoa voidaan yleensä pitää hinta-arviona. Mittapuuna tässäkin yhteydessä olisi huolellisen elinkeinonharjoittajan menettely. Jos asiaan vaikuttavat seikat olisivat olleet huolellisen

elinkeinonharjoittajan havaittavissa, ei toimeksisaaja voisi vedota siihen, ettei hän tosiasiaassa ole arviota antaessaan ottanut kyseisiä seikkoja huomioon.

Jos hinta-arvio sitä vastoin osoittautuu perusteiltaan virheelliseksi sellaisten seikkojen johdosta, joita huolelliseen elinkeinonharjoittajan ei voida edellyttää ottaneen arviota antaessaan huomioon, hinta-arvio ei sellaiseen sitoisi toimeksisaajaa 1 momentin mukaisesti. Mikäli toimeksisaaja esimerkiksi laitteessa olevaa vikaa paikallistaessaan on todennut vikoja, jotka tarjoavat riittävän selityksen laitteessa esiintyvälle toimintahäiriölle, ja antanut tältä pohjalta hinta-arvion, hän ei olisi velvollinen korjaamaan laitetta toimintakuntoon hinta-arvion mukaan määräytyvään hintaan, jos laitteesta sittemmin löytyy muitakin vikoja, joita toimeksisaajan ei voida edellyttää havainneen tai muuten ottaneen huomioon. Jos toimeksisaajalla on aiheutta epäillä laitteessa olevan sellaisia vikoja, joita alustava tarkastus ei paljasta, hänen ei tule antaa hinta-arviota laitteen korjaamisesta, vaan vain havaittujen vikojen korjaamisesta. Varauma on tällöin tietenkin tehtävä selväksi myös tilaajalle.

25 §. *Hinnan maksaminen ja erittely.* Pykälän 1 momentissa on säännökset palveluksen hinnan maksamisen ajankohdasta. Vastaavat säännökset ovat 5 luvun 24 §:n 1 ja 2 momentissa.

Tilaajan olisi 1 momentin mukaan maksettava palveluksen hinta toimeksisaajan sitä vaatiessa, eli tilaajan saatua palveluksesta laskun tai muun vastaavan selvityksen, josta hinta ilmenee. Maksuvelvollisuus ei kuitenkaan synnyisi ennen kuin palvelus on suoritettu ja luovutettu tilaajalle 3 §:n mukaisesti. Lisäksi edellytettäisiin, että tilaajalla on ennen maksun suorittamista ollut kohtuullinen mahdollisuus tarkastaa toimeksisaajan suoritus. Yleensä tämä voi tapahtua palveluksen luovutuksen yhteydessä tai pian sen jälkeen.

Maksuajankohtaa koskeva säännös ei olisi pakottava, vaan osapuolet voisivat tarvittaessa sopia esimerkiksi, että osa palveluksen hinnasta suoritetaan etumaksuna tai että hinta maksetaan erissä sitä mukaa kuin palveluksen suorittaminen etenee. Tällaisiin maksujärjestelyihin voi olla perusteltua tarvetta esimerkiksi, jos kysymyksessä on työmäärältään ja taloudellisesti arvoltaan suuri palvelus.

Pykälän 2 momentin mukaan tilaajalla olisi pyynnöstään oikeus saada toimeksisaajalta pal-

veluksen hinnan muodostumista koskeva kirjallinen erittely. Erittelyn tulisi olla sisällöltään sellainen, että tilaaja kykenee sen perusteella toteamaan, mitä toimenpiteitä toimeksisaajan suoritus on käsittänyt ja miten ne ovat vaikuttaneet palveluksen hintaan. Myös muiden laskutusperusteisiin mahdollisesti vaikuttaneiden seikkojen, kuten erilaisten lisäveloitusten, tulisi ilmetä erittelystä. Erittelyyn tulisi kirjata palveluksen tärkeimmät työvaiheet, niiden kesto, jos sovelletaan alkuveloitusta, veloitusteruste sekä veloituksen suuruus. Niin ikään siinä tulisi yksilöidä esimerkiksi vaihdetut osat ja niiden hinta taikka vastaavasti muu käytetty materiaali tarpeen mukaan määrältään tai laadultaan sekä yksikkö hinnaltaan ja muilta kustannuksiltaan.

Säännös ei koskisi tapauksia, joissa palvelus sopimuksen mukaan suoritetaan kiinteään hintaan.

Jos tilaaja on pyytänyt erittelyä ilman aiheutonta viivytystä palveluksen tultua suoritetuksi tai hänen saatuaan siitä laskun, hän olisi velvollinen maksamaan palveluksen hinnan vasta erittelyn saatuaan. Tilaaja ei näin ollen syyllistyisi maksuviivästytykseen, jos hän pidättyy maksun suorittamisesta sillä perusteella, ettei ole saanut pyytämäänsä erittelyä. Edellytyksenä olisi, että tilaaja ei ole aiheuttomasti viivytellyt erittelyn pyytämisessä. Jos osapuolten kesken on sovittu välilaskutuksesta tai muuten siitä, että palveluksen hinta tai osa siitä maksetaan erissä työn edistyessä, säännöksen mukaisia periaatteita olisi sovellettava kuhunkin sopimuksen mukaiseen työ- ja maksuosuuteen erikseen.

Toimeksisaaja voisi ehkäistä sen, että maksun saaminen lykkäytyy tilaajan erittelypyynnön vuoksi antamalla tälle palveluksen suoritettuaan oma-aloitteisesti sellaisen erittelyn, joka täyttää säännöksessä asetetut vaatimukset.

Pykälän 3 momentissa on säännös siitä, milloin tilaajan katsottaisiin täyttäneen maksuvelvollisuutensa arvioitaessa toimeksisaajan oikeutta 27—30 §:n mukaisiin viivästysseuraamuksiin. Momentti vastaa 5 luvun 24 §:n 3 momenttia.

26 §. *Palveluksen peruuttaminen.* Pykälässä on säännös palveluksen peruuttamisesta. Jos tilaaja peruuttaa palveluksen ennen sen luovutusta, toimeksisaajalla ei olisi oikeutta suorittaa sitä loppuun ja vaatia tilaajalta täyttä maksua, vaan suoritus olisi keskeytettävä. Tilaajan maksuvelvollisuus määräytyisi peruutustilanteissa

samalla tavoin kuin tapauksissa, joissa toimeksisaaja purkaa sopimuksen. Säännökset tästä ovat luvun 30 §:ssä. Tilajaalla olisi peruutuksesta huolimatta oikeus vaatia toimeksisaajaa suorittamaan esimerkiksi sellaiset toimenpiteet, jotka ovat välttämättömiä kohde-esineen kokoonpanemiseksi. Tällaisista toimenpiteistä toimeksisaajalla olisi oikeus veloittaa normaali maksu.

Sääntely vastaa periaatteiltaan 5 luvun säännöksiä tilauksen peruuttamisesta.

27 §. *Toimeksisaajan oikeus pidättyä suorituksesta.* Pykälässä on säännös toimeksisaajan oikeudesta pidättyä omasta suorituksesta tai keskeyttää se tilaajan maksuviivästyksen johdosta. Säännökseen sisältyviä periaatteita voitaisiin tarvittaessa soveltaa myös, jos tilaaja viivästyy 29 §:n 3 momentista ilmenevän myötävaikutusvelvollisuuden täyttämässä. Tästä ei kuitenkaan ole katsottu tarpeelliseksi ottaa lakiin nimenomaista säännöstä.

Jos palveluksen hinta sopimuksen mukaan on kokonaan tai osittain maksettava ennen palveluksen luovutusta, toimeksisaajalla olisi 1 momentin mukaan oikeus pidättyä suorituksesta, kunnes hän saa maksun. Suorituksesta pidättäminen käsittää sekä sen, että toimeksisaaja ei aloita palveluksen suorittamista, että jo aloitetun suorituksen keskeyttämisen. Jos toimeksisaaja pidättyy suorituksesta, hänen olisi viipymättä ilmoitettava siitä tilaajalle.

Säännöksessä ei nimenomaisesti oteta kantaa toimeksisaajan oikeuteen pidättyä suorituksesta silloin, kun jo ennalta on painavia syitä olettaa, että maksu tulee viivästyään. Tämä kysymys saattaa tulla ajankohtaiseksi myös silloin, kun palveluksen hinta on maksettava vasta palveluksen tultua suoritetuksi. Luvun 29 §:n 4 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi eräin edellytyksin oikeus purkaa sopimus tilaajan ennakoidun maksuviivästyksen perusteella. Näin ollen olisi lähdeittävä siitä, että jos on painavia syitä olettaa, että maksu tulee viivästyään, toimeksisaajalla olisi myös oikeus ensi vaiheessa pidättyä suorituksesta selvittääkseen, ovatko sopimuksen purkamisen edellytykset olemassa ja harkitakseen, haluaako hän käyttää purkuoikeutta.

Pykälän 2 momentissa säädetään rajoituksista toimeksisaajan oikeuteen pidättyä suorituksesta. Jos palveluksen suorittaminen on aloitettu ja sen keskeyttämisestä aiheutuisi vaaraa terveydelle tai huomattavaa vaaraa omaisuudelle, toimeksisaajan olisi ennen työn keskeyt-

tämistä suoritettava vaaran torjumiseksi välttämättömät toimenpiteet. Esimerkiksi sähkö- tai vesijohtotyötä ei saisi jättää sillä tavoin keskenäiseksi, että on olemassa henkilövahingon tai huomattavan omaisuusvahingon vaara. Vastaavasti ei esimerkiksi lämmityslaitteiston korjaustyötä saisi kylmään vuodenaikaan keskeyttää sillä tavoin, että talo jää vaille lämpöä.

Toimeksisaaja olisi mainitunlaisissa tapauksissa velvollinen jatkamaan suoritustaan siten, että säännöksessä tarkoitettu terveyden- tai vahingonvaara vältetään. Säännös ei näin ollen merkitsisi sitä, ettei toimeksisaajalla olisi lainkaan oikeutta keskeyttää sovittua suoritusta. Toimeksisaajalla olisi mainituissa tapauksissa velvollisuus suorittaa vain vaaran torjumiseksi välttämättömät toimenpiteet.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus korvaukseen ylimääräisistä kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut sen johdosta, että hän on 1 ja 2 momentin säännösten mukaisesti keskeyttänyt suorituksensa. Säännöksessä tarkoitettuja kustannuksia toimeksisaajalle voi aiheutua lähinnä siinä tapauksessa, että palveluksen suorittamista myöhemmin jatketaan. Toimeksisaajalla olisi oikeus veloittaa tilaajaa esimerkiksi suorituksen keskeyttämisen johdosta aiheutuneista ylimääräisistä matkakustannuksista ja työajasta.

28 §. *Viivästyskorko.* Pykälässä on 5 luvun 26 §:ää vastaava viittaus siihen, että tilaajan velvollisuudesta suorittaa viivästyskorkoa säädetään korkolaissa.

29 §. *Toimeksisaajan oikeus purkaa sopimus.* Pykälä koskee toimeksisaajan oikeutta purkaa sopimus tilaajan viivästyksen vuoksi.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus purkaa sopimus tilaajan maksuviivästyksen johdosta siltä osin kuin palvelusta ei vielä ole suoritettu.

Sopimuksen purkamisen edellytyksenä olisi, että maksuviivästys on olennainen. Kyseessä voisi olla joko palveluksen koko hinnan tai sen osan viivästyminen. Viivästyksen olennaisuuden arviointiin vaikuttaisivat ennen muuta se, kuinka kauan viivästys on kestänyt ja kuinka suuresta erästä on kysymys. Esimerkiksi muuttaman päivän viivästys on harvoin niin olennainen, että toimeksisaajalla sen perusteella voisi olla oikeus sopimuksen purkamiseen. Purkamisen edellytyksiä arvioitaessa olisi otettava huomioon myös se, kuinka suuri osa palveluksesta on suoritettu.

Toimeksisaajalla olisi 2 momentin mukaan

myös oikeus asettaa tilaajalle kohtuullinen lisäaika maksun suorittamista varten ja purkaa sopimus, jos maksua ei suoriteta lisäajan kuluessa. Jotta toimeksisaajalla olisi oikeus purkaa sopimus, edellytetään, että asetettu lisäaika on kohtuullinen ottaen huomioon muun muassa viivästyneen maksuerän suuruus.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentin säännöksiä sopimuksen purkamisesta olisi vastaavasti sovellettava myös, jos tilaaja laiminlyö hänelle kuuluvan velvollisuuden myötävaikuttaa sopimuksen täyttämiseen. Palveluksen suorittaminen edellyttää yleensä määrättyjä toimenpiteitä, joista tilaajan on huolehdittava. Tilaajan asiana on tavallisesti joko tuoda palveluksen kohde-esine toimeksisaajan luo tai järjestää toimeksisaajalle pääsy kotiinsa tai muuhun kohteeseen, jossa palvelus suoritetaan. Tilaajan tehtävänä saattaa myös olla esimerkiksi tarvittavien piirustusten tai materiaalin toimittaminen. Pykälän 1 ja 2 momentin säännökset sopimuksen purkamisesta koskisivat myös tapauksia, joissa tilaaja viivästyy tällaisen myötävaikutusvelvollisuutensa täyttämässä.

Pykälän 4 momentin mukaan toimeksisaaja voisi purkaa sopimuksen myös, jos on käynyt selväksi, että tilaaja tulee syyllistymään olennaiseen sopimusrikkomukseen joko maksuvelvollisuutensa tai myötävaikutusvelvollisuutensa osalta. Tällöin on kysymys niin sanotusta ennakkoidusta viivästyksestä. Sopimuksen purkaminen tällä perusteella edellyttäisi, että on jokseenkin varmaa, että esimerkiksi maksu tulee viivästyneeseen. Näin voi olla esimerkiksi, jos tilaaja on todettu maksukyvyttömäksi tai jos hän on itse ilmoittanut, ettei maksua tulla suorittamaan. Tilaaja ei kuitenkaan joudu viivästykseen, mikäli hänellä on luvun 7 tai 17 §:n nojalla oikeus pidättäytyä hinnan maksamisesta.

30 §. *Toimeksisaajan oikeus vahingonkorvaukseen.* Pykälässä on säännökset toimeksisaajan oikeudesta vastikkeeseen ja vahingonkorvaukseen tapauksissa, joissa toimeksisaaja purkaa sopimuksen tilaajan sopimusrikkomuksen vuoksi tai joissa tilaaja peruuttaa palveluksen. Sääntely vastaa periaatteiltaan 5 luvun 28 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi yllä mainituissa tapauksissa ensinnäkin oikeus normaaliin maksuun jo suoritettua palveluksen osasta samoin kuin toimenpiteistä, jotka on suoritettava sopimuksen purkamisesta tai peruutuksesta huolimatta. Esimerkkinä viimeksimainitusta ovat sellaiset toimenpiteet palveluksen kohde-esineen kokoonpanemiseksi,

jotka tilaaja on halunnut suoritettavan peruutuksesta huolimatta, ja toimenpiteet, jotka ovat muuten olleet välttämättömiä suorituksen päättämiseksi, kuten kohde-esineen poistamiseksi telineiltä tai laitteesta, jossa sitä on työstyetty.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettua vastiketta eivät koskisi 3 momentissa mainitut vapautusperusteet, vaan tilaaja olisi aina velvollinen maksamaan palveluksesta siltä osin kuin se on sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohtana jo suoritettu. Tämä perustuu siihen, että jo tehty suoritus samoin kuin säännöksessä tarkoitettu välttämättömät toimenpiteet tulevat sopimuksen purkamisesta tai peruutuksesta huolimatta tilaajan hyväksi. Vastaavaa säännöstä ei ole 5 luvun 28 §:ssä, koska sama tilanne ei tule tavarankaupassa ajankohtaiseksi.

Pykälän 2 momentti vastaa 5 luvun 28 §:n 1 ja 2 momenttia. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan toimeksisaajalla olisi 1 momentissa tarkoitettuna vastikkeeseen lisäksi oikeus korvaukseen sellaisista muista kustannuksista, joita hänelle on jo aiheutunut sopimuksen täyttämistä ja joista hän todennäköisesti ei voi hyötyä muulla tavalla. Säännöksessä tarkoitetaan siis kustannuksia, jotka kohdistuvat palveluksen suorittamatta jäävään osaan. Esimerkkinä voidaan mainita kustannukset materiaalihankinnoista, jotka toimeksisaaja on tehnyt palvelusta varten, kun kysymyksessä on materiaali, jolle todennäköisesti ei ole käyttöä toimeksisaajan muussa liiketoiminnassa. Mikäli kysymyksessä on esimerkiksi asuntoremontti, jota varten toimeksisaaja on hankkinut tilaajan ohjeiden mukaisesti kiviä, tilaaja olisi velvollinen suorittamaan korvauksen myös hankitusta mutta käyttämättä jääneestä tapytista. Jos sitä vastoin on kysymys esimerkiksi pienehköstä määrästä ikkuna- tai ovimaalia, jota toimeksisaaja todennäköisesti voi käyttää muissa töissään, tilaaja ei joutuisi korvaamaan maalin hankintakustannuksia, koska ne eivät tällöin jää toimeksisaajalle vahingoksi.

Momentin toinen virke vastaa 5 luvun 28 §:n 2 momenttia. Muusta vahingosta eli suorittamatta jäävään palveluksen osaan kohdistuvasta liikevoitosta ja yleiskulujen katteesta toimeksisaajalla olisi sen mukaan oikeus saada korvaus, joka on kohtuullinen ottaen huomioon palveluksen hinta, sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohta sekä muut seikat. Samoin kuin kulutustavarankaupassa viittaus sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajan-

kohtaan merkitsisi sitä, että mainitunlaisen korvauksen suuruutta määrättäessä olisi otettava huomioon erityisesti se, miten pitkälle toimeksisaajan suoritus on jo ehtinyt edetä.

Pykälän 3 momentti vastaa 5 luvun 28 §:n 4 momenttia. Sellaiset esteet, jotka kauppalaan mukaan vapauttavat ostajan vahingonkorvausvelvollisuudesta ja jotka korkolain mukaan vapauttavat velallisen velvollisuudesta suorittaa viivästyskorkoa, vapauttaisivat myös palveluksen tilaajan 2 momentissa säädetystä vahingonkorvausvelvollisuudesta.

31 §. *Toimeksisaajan oikeus pidättää palveluksen kohde hallinnassaan.* Pykälän 1 momentissa säädetään toimeksisaajan pidätysoikeudesta. Asiaa koskeva yleinen, myös muiden kuin elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiä suhteita koskeva säännös on kauppakaaren 12 luvun 12 §:ssä. Asiatyhteyden vuoksi on tarkoituksenmukaista ottaa pidätysoikeutta koskevat säännökset kuluttajapalvelusten osalta nyt ehdotettuun säännöstöön.

Jos palvelus kohdistuu irtaimen esineeseen, joka usein on toimeksisaajan huostassa ja tilaaja laiminlyö kyseisestä sopimuksesta johtuvan maksuvelvollisuuden, toimeksisaajalla olisi oikeus pidätyä luovuttamasta esinettä tilaajalle tai esineen omistajalle, kunnes saatava on maksettu tai siitä on asetettu muu hyväksyttävä vakuus.

Pidätysoikeus koskisi kauppakaareissa olevan säännöksen tavoin irtainta esinettä, johon palvelus kohdistuu ja joka tämän johdosta on luovutettu toimeksisaajan huostaan. Pidätysoikeus ei näin ollen antaisi toimeksisaajalle esimerkiksi oikeutta estää tilaajalta pääsyä hänen asuntoonsa tai kesämökkiinsä, jossa toimeksisaaja on suorittanut korjaustyötä. Pidätysoikeus ei myöskään ulottuisi esimerkiksi sähkölaitteeseen, jonka toimeksisaaja on korjannut tilaajan kotona, koska esine ei tällöin ole säännöksessä edellytetyllä tavalla toimeksisaajan hallinnassa. Toimeksisaajalla ei näin ollen olisi oikeutta ottaa mukaansa tilaajan kotona korjaamaansa televisiota, jos tilaaja ei sopimuksen mukaisesti maksa palveluksen hintaa palveluksen tultua suoritetuksi. Pidätysoikeutta ei olisi myöskään sellaiseen omaisuuteen, joka tosin on tullut toimeksisaajan haltuun palveluksen yhteydessä mutta joka ei ole palveluksen kohteena. Pidätysoikeus ei näin ollen ulottuisi esimerkiksi kameraan, jonka tilaaja on unohtanut korjattavaksi tuotuun autoon.

Pidätysoikeuden edellytyksenä olisi, että ti-

laaja on laiminlyönyt kyseisestä sopimuksesta johtuvan maksuvelvollisuuden. Kyseessä voi olla laiminlyönti maksaa palveluksen hinta, mutta myös laiminlyönti maksaa korvaus, jonka tilaaja on velvollinen suorittamaan palveluksen peruutuksen tai sopimuksen purkamisen johdosta. Tilaaajan maksuvelvollisuus saattaa käsittää myös korvausta esineen säilyttämisen johdosta sekä toimeksisaajan saatavalle kertynyttä viivästyskorkoa. Pidätysoikeus voisi syntyä riippumatta siitä, onko palvelus jo suoritettu loppuun vai ei. Pidätysoikeus koskee saatavaa, jonka tilaaja on laiminlyönyt maksaa oikeaan aikaan. Kyseessä tulisi siis olla tilaajan viivästys.

Pidätysoikeus edellyttäisi myös, että toimeksisaajan saatava perustuu siihen sopimukseen, jonka johdosta esine on toimeksisaajan hallussa. Pidätysoikeutta ei olisi esimerkiksi sellaisen saatavan osalta, joka perustuu saman esineen aikaisempaan korjaukseen tai joka ei lainkaan perustu osapuolten väliseen sopimussuhteeseen. Viimeksi mainitusta tilanteesta voidaan mainita esimerkkinä vahingonkorvaussaatava, joka toimeksisaajalle on syntynyt sen johdosta, että tilaaja tuodessaan esinettä korjattavaksi on törmännyt autollaan liikkeen pihalla olleeseen toimeksisaajan autoon. Tilaaajan vastuu tällaisesta vahingosta määräytyy vahingonkorvulain mukaan eikä riipu osapuolten välisestä sopimussuhteesta.

Toimeksisaajan pidätysoikeus esineeseen lakaisi, jos tilaaja asettaa toimeksisaajan saatavalle muun hyväksyttävän vakuuden. Toimeksisaajalla olisi näin ollen velvollisuus luovuttaa esine tilaajalle tämän asettamaa vakuutta vastaan.

Pykälän 2 momentti sisältää viittauksen siihen, että toimeksisaajalla on eräin edellytyksin myös oikeus myydä pidätysoikeuden nojalla hallussa pitämänsä esine saadakseen maksun saatavastaan. Asiasta säädetään laissa elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine.

Muut säännökset eräistä kuluttajapalvelussopimuksista

32 §. *Palveluksen yhteydessä aiheutuneet omaisuusvahingot.* Pykälän 1 momentti koskee toimeksisaajan vastuuta sellaisesta palveluksen kohde- esineeseen taikka tilaajan tai hänen perheenjäsenensä muuhun omaisuuteen kohdis-

tuneesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä palveluksen virheeseen tai viivästykseen. Säännöksessä tarkoitettu vastuu käsittäisi palveluksen kohde-esineen sekä tilaajan muun omaisuuden, joka on palveluksen johdosta elinkeinonharjoittajan hallinnassa tai valvonnassa. Esimerkkeinä voidaan mainita korjattavana olevan auton vahingoittuminen tai katoaminen esimerkiksi varkauden johdosta auton ollessa korjaamon huostassa joko ennen korjauksen suorittamista tai sen jälkeen taikka tilaajan huonekalujen tahiintuminen toimeksisaajan suorittaessa huoneistossa maalaustyötä.

Toimeksisaaja olisi velvollinen korvaamaan mainitunlaisen omaisuuteen kohdistuvan vahingon, jollei hän osoita, että vahinko ei johtunut huolimattomuudesta hänen puolelleen. Periaate vastaa vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Jos toimeksisaajan hallintaan luovutettu omaisuus vahingoittuu tapaturmaisesti sen ollessa toimeksisaajan huostassa, toimeksisaaja itse voisi siten vapautua korvausvelvollisuudesta osoittamalla, ettei kukaan hänen puolellaan ole menetellyt huolimattomasti. Vakuutuslainsäädännön 54 §:stä saattaa seurata, että toimeksisaajan vahinkovakuutukset ovat, niiden kattavuudesta riippuen, voimassa myös tilaajan hyväksi.

Esine tai omaisuus, joka palveluksen johdosta on toimeksisaajan hallinnassa, on yleensä joko palveluksen kohde-esine tai palveluksen suorittamisessa käytettävää, tilaajan hankkimaa materiaalia. Toisinaan toimeksisaajan haltuun saattaa kuitenkin palveluksen yhteydessä tulla myös sellaista omaisuutta, jolla ei ole mitään tekemistä itse palveluksen kanssa. Esimerkkinä voidaan mainita korjattavaksi tuotun autoon jätetty, auton varustukseen kuuluminen omaisuus, kuten kamera tai matkaraadio. Myös tällainen omaisuus voisi kuulua toimeksisaajan korvausvastuun piiriin. Hän voisi kuitenkin kieltäytyä ottamasta mainitunlaisia omaisuutta haltuunsa. Jos kehoitus poistaa ajoneuvosta siihen kuulumatonta arvoesineet on selvällä tavalla saatettu tilaajan tietoon tämän jättäessä ajoneuvon toimeksisaajan haltuun, tilaajan voidaan mahdollista korvausvastuuta harkittaessa usein katsoa myötävaikuttaneen vahingon syntymiseen.

Säännös ei koskisi pelkästään sellaista omaisuutta, joka on palveluksen johdosta toimeksisaajan huostassa esimerkiksi tämän liikehuoneistossa tai siihen liittyvällä alueella, vaan myös sellaista omaisuutta, joka on palveluksen

johdosta toimeksisaajan käsiteltävänä tai hänen valvonnassaan esimerkiksi tilaajan kotona. Vastuun piiriin kuuluisi ensinnäkin omaisuus, joka palveluksen suorittamiseen kuuluvien toimenpiteiden johdosta on alttiina vahingoille. Toisinaan toimeksisaaja saattaa saada palveluksen johdosta valvontaansa tilaajan omaisuutta laajemmaltikin. Näin on esimerkiksi, jos asunnon korjaustöitä sovitaan suoritettavan tilaajan poissaollessa. Myös tällöin esillä oleva säännös tulisi sovellettavaksi.

Korvattavan vahingon osalta voitaisiin säännöksessä tarkoitetuissa tapauksissa noudattaa vahingonkorvauslain 5 luvun 5 §:stä ilmeneviä periaatteita.

Pykälän 2 momentin mukaan toimeksisaajan velvollisuus huolehtia palveluksen kohde-esineen säilyttämisestä ei lakkaisi sopimuksen purkamisen johdosta välittömästi, vaan vasta kun esine palautetaan tilaajan hallintaan tai toimeksisaajalla sen mukaan kuin muualla säädetään on oikeus lakata säilyttämästä sitä. Säännöksessä viitataan lakiin elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine.

33 §. *Vahingon rajoittaminen ja vahingonkorvauksen sovittelu.* Pykälässä viitataan 5 luvun 30 §:ään.

34 §. *Materiaalitoimittajan virhevastuu.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta kohdistaa palveluksessa käytetyssä materiaalissa olevien virheiden perusteella vaatimuksia materiaalin aikaisempaan myyntiportaaseen, kuten sen valmistajaan tai maahantuojaan. Säännökset vastaavat 5 luvun 31 §:ää.

35 §. *Muun elinkeinonharjoittajan virhevastuu.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta esittää virheen vuoksi vaatimuksia sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, jota toimeksisaaja on käyttänyt apunaan sopimuksen täyttämiseksi. Kysymys on siten aliurakoitsijan virhevastuusta suoraan palveluksen tilaajalle. Säännökset vastaavat periaatteiltaan 34 §:ää.

Jos toimeksisaaja on käyttänyt toista elinkeinonharjoittajaa apunaan palveluksen suorittamisessa ja tällaisen elinkeinonharjoittajan suorituksessa on virhe, tilaajalla olisi 1 momentin mukaan oikeus kohdistaa luvun säännösten mukaiset virhevaatimuksensa myös suoraan kyseiseen aliurakoitsijaan. Säännös ei muuttaisi toimeksisaajan vastuun perusteita: toimeksisaaja on tilaajalle vastuussa koko palvelussuorituksesta, myös siltä osin kuin hän on käyttänyt sopimuksen täyttämiseksi aliurakoitsijoita. Ti-

laaja voisi siten aina saattaa toimeksisaajan vastuuseen palveluksen virheistä. Halutessaan tilaaja voisi kuitenkin toimeksisaajan sijasta kohdistaa vaatimuksia suoraan siihen elinkeinonharjoittajaan, jonka suorituksessa virhe on.

Pykälän 2 momentista ilmenevät tilaajan 1 momentissa tarkoitetun oikeuden rajoitukset. Ne vastaavat 34 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa on säännökset tilaajan velvollisuudesta ilmoittaa virheestä sille elinkeinonharjoittajalle, jolle hän haluaa vaatimuksia esittää. Säännökset vastaavat 34 §:n 3 momenttia.

9 luku. Taloelementtien kauppa ja rakennusurakka

Yleiset säännökset taloelementtien kaupasta ja rakennusurakasta

1 §. *Luvun soveltamisala.* Pykälän mukaan myös esillä olevan luvun säännökset koskisivat vain elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välistä sopimussuhdetta. Käsitteiden "elinkeinonharjoittaja" ja "kuluttaja" merkitys määräytyisi 1 luvun 4 ja 5 §:n mukaan. Ottaen huomioon ne sopimustilanteet, joita esillä olevassa luvussa säännellään, elinkeinonharjoittajasta on päädytty käyttämään nimitystä *toimeksisaaja* ja kuluttajasta vastaavasti nimitystä *tilaaja*.

Momentin 1 kohdan mukaan luvun säännökset koskisivat sopimuksia, joiden mukaan elinkeinonharjoittaja toimittaa kuluttajalle asennusvalmiiksi mitoitettujen rakennusosien muodostaman kokonaisuuden rakennusta tai sen yhteyteen kuuluvaa kiinteää rakennelmaa var-
ten.

Asennusvalmiilla rakennusosalla tarkoitettaisiin tässä luvussa rakennusosaa, joka on valmistettu ja mitoitettu siten, että se on rakennuspaikalla liitettävissä muihin elementteihin ja asennettavissa paikoilleen ilman suurempaa jatkotyöstämistä. Lisäksi osan tulee olla sillä tavoin työstetty, ettei sitä voida pitää pelkkänä rakennusaineena. Tällaisesta rakennusosasta käytetään luvussa nimitystä elementti. Elementit valmistetaan usein sarjatuotantona vakio-
mittojen mukaisesti siten, että ne soveltuvat käytettäväksi eri kokoisissa ja pohjaratkaisuilla erilaisissa rakennuksissa. Luvun säännökset koskisivat kuitenkin myös ostajan tilaukses-

ta valmistettavia ja vain kyseiselle ostajalle tulevaan rakennukseen sopivia yksilöllisiä elementtejä.

Elementtien koolla, muodolla tai valmistusmateriaaleilla ei olisi merkitystä luvun soveltamisalan kannalta. Säännökset koskisivat siten sekä betoni- että puutaloelementtien toimituksia. Merkitystä ei myöskään olisi sillä, onko kyseessä uuden rakennuksen pystyttäminen, vanhan rakennuksen laajentaminen vaiko elementtien asentaminen vanhaan rakennukseen.

Kohdassa edellytetään, että kysymyksessä on elementtien muodostaman kokonaisuuden toimitus. Sopimus voisi koskea kaikkia rakennuksen kokoamiseen tarvittavien elementtien ja materiaalien toimittamista, mutta kysymyksessä voisi myös olla rakennuksen tietyn osan, esimerkiksi pelkkien ulkoseinien toimittaminen. Luvun säännökset koskisivat myös talotehtaal-
la valmiiksi rakennettujen, viipaleina asennuspaikalle toimitettavien rakennusten (niin sanottujen tilaelementtien) toimitussopimuksia. Toisaalta esimerkiksi hirsistä koottavan loma-asunnon hirsä voitaisiin myös pitää luvussa tarkoitettuina elementteinä, jos ne on valmiiksi mitoitettu, sahattu ja lovettu siten, että ne voidaan vähäisellä työstämisellä asentaa mökin seiniksi. Sen sijaan määrämittoihin sahaamattomia hirsä voidaan pitää pelkkinä rakennus-
aineina.

Luvun soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät sopimukset, joiden sisältönä on pelkästään jatkotyöstämistä vaativien tai jatkotyöstämisessä käytettävien rakennusaineiden ja -tarvikkeiden kuten esimerkiksi puutavaran, harkkojen, tiilien, sementin, eristeiden, LVI-tarvikkeiden, kiinnitystarvikkeiden tai muiden vastaavien materiaalien toimittaminen. Näihin sopimuksiin tulevat sovellettavaksi kuluttajansuojalain ehdotetun 5 luvun säännökset, kun kysymyksessä on elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen kauppa.

Se, milloin yksittäisen rakennusosan kauppaa on pidettävä 5 luvussa tarkoitettuna kuluttajankauppana eikä tämän luvun mukaisena elementtien kauppana, olisi ratkaistava tapauskohtaisesti ottamalla huomioon toimitettavan tavar-
an luonne ja hankinnan mahdollinen liittyminen taloelementtien toimitussopimukseen. Esimerkiksi ikkunoiden ja niiden kehysten ostamista voitaisiin yleensä pitää tavallisena kulutustavaran kauppana, ellei se liity taloelementtien toimitussopimukseen. Jos sen sijaan ostetaan seinäkappaleita, joihin ikkunat

on sijoitettu, olisi tavaran luonteen vuoksi kysymyksessä tämän luvun mukainen elementtien kauppa. Samoin esimerkiksi asuntoon sijoitettavan koottavan suihkukaapin ja siihen liittyvien varusteiden ostamista voitaisiin useimmiten pitää tavallisena kulutustavaran kauppana, kun taas asuntoon sijoitettavan koottavan saunan hankintaa voitaisiin yleensä pitää taloelementtien kauppana. Koska esillä olevan luvun säännökset sisällöltään ovat paljolti yhdenmukaisia ehdotetun 5 luvun vastaavien säännösten kanssa ja erona lukujen välillä on lähinnä se, että esillä olevassa luvussa on 5 lukuun verrattuna joukko täydentäviä säännöksiä, jotka pääosin tulevat ajankohtaisiksi silloin, kun kysymyksessä on suurempi elementtitoimitus asennuksineen, ei käytännössä ole olennaista merkitystä sillä, kumman säännösten piiriin sopimus rajatapauksissa luokiteltaisiin kuuluvaksi.

Luvun säännökset koskisivat vain rakennusta tai sen yhteyteen kuuluvaa kiinteää rakennelmaa varten tarkoitettujen elementtien toimitussopimuksia. Sillä, käytetäänkö rakennusta pääasiallisena asuntona vai esimerkiksi lomiasuntona, ei olisi merkitystä. Paitsi asuinrakennus sopimuksen kohteena voisi olla esimerkiksi autotalli, erillinen saunarakennus taikka huolto- tai varastorakennus. Myös rakennuksen yhteyteen kuuluvan kiinteän rakennelman aikaansaamiseen tarvittavien elementtien toimitus voisi kuulua luvun säännösten piiriin. Esimerkkinä voidaan mainita asuntalon viereen pystytettävä erillinen autokatos taikka muut niihin verrattavat säilytys- tai harrastustilat.

Soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät kaikki sellaiset taloelementtien toimitukset, jotka eivät tapahdu elinkeinonharjoittajalta kuluttajalle. Luvun soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät siten esimerkiksi maatilatalouden harjoittamista varten tarkoitettujen rakennusten elementtien toimitussopimukset, kun taas viljelijäperheen asuinrakennusta varten tarkoitettujen elementtien toimitus kuuluisi säännösten piiriin. Luvun säännöksiä voitaisiin soveltaa myös silloin, kun elementeistä rakennettavaan rakennukseen olisi tarkoitus sijoittaa yksityisten tilojen ohella myös ostajan elinkeinon harjoittamiseen liittyviä tiloja, kunhan asumiskäyttö olisi rakennuksen pääasiallisena tarkoituksena.

Lukua ei sovellettaisi myöskään sopimuksiin, joiden sisältönä on kiinteän omaisuuden luovutus rakennuksineen. Soveltamisalan ulkopuolelle jäisi esimerkiksi kauppa, jonka mu-

kaan elinkeinonharjoittaja rakentaa taloelementeistä asuinrakennuksen kiinteistölle ja tämän jälkeen myy kiinteistön rakennuksineen kuluttajalle. Jos sen sijaan ensin myydään kiinteistö ja sitten tehdään eri sopimus kiinteistölle tulevan rakennuksen elementtien toimituksesta, luvun säännökset tulisivat sovellettavaksi viimeksi mainittuun sopimukseen.

Momentin 2 kohdan mukaan luvun säännökset koskisivat myös sopimuksia, joiden sisältönä on 1 kohdassa tarkoitettujen elementtien toimituksen ohella niiden paikoilleen asentaminen tai osa siihen liittyvistä toimenpiteistä. Jos elementtien kaupan yhteydessä sovitaan, että elementtien pystytyksen tai muun asennuksen suorittaminen tai sen järjestäminen tai jokin osa siitä kuuluu elementtien myyjälle, luvun säännökset tulevat sovellettavaksi tehtyyn sopimukseen kokonaisuudessaan. Jos elementtien myyjä on sitoutunut huolehtimaan myös niiden asennuksesta, ei merkitystä ole sillä, kuka suorittaa kyseiset toimenpiteet myyjän lukuun.

Momentin 3 kohdan mukaan luvun säännökset koskisivat myös elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtäviä sopimuksia, joiden sisältönä on rakennuksen tai sen yhteyteen kuuluvan kiinteän rakennelman rakentaminen tai korjausrakentaminen kuluttajalle. Edelleen luvun säännökset koskisivat edellä tarkoitettuun rakentamis- tai korjausrakentamishankkeeseen liittyviä, taloudelliselta merkitykseltään huomattavia osaurakkasopimuksia. Lisäksi säännökset koskisivat sopimuksia, joissa elinkeinonharjoittajan suorituksen sisältönä on taloudelliselta merkitykseltään huomattava asuinhuoneiston korjaus tai perusparannus.

Luvun piiriin kuuluisivat siten ensinnäkin sellaiset urakkasopimukset, joissa elinkeinonharjoittaja ottaa suorittaakseen rakennuksen tai rakennuksen yhteyteen kuuluvan kiinteän rakennelman, kuten autotallin tai varaston, uudisrakentamisen tai korjausrakentamisen kokonaisuutena eli niin, että vastuu sopimuksen käsitteistä erilaisista osasuorituksista on tilaajaan nähden sillä elinkeinonharjoittajalla, jonka kanssa kuluttaja tekee sopimuksen. Tällöin kyseinen elinkeinonharjoittaja on kuluttajaan nähden vastuussa mahdollisesti käyttämiensä alirakojen suorituksista.

Toiseksi luvun säännökset koskisivat rakennuksen uudis- tai korjausrakentamiseen liittyviä osaurakkasopimuksia, jotka ovat taloudelliselta merkitykseltään huomattavia. Jos siis kuluttaja rakennuksen rakentamiseksi tai kor-

jaamiseksi teettää tarvittavat työt erillisinä osaurakoina tekemällä eri elinkeinonharjoittajien kanssa sopimukset esimerkiksi perustus-, LVI- ja sähkötöistä, tällaiset osaurakat kuuluisivat esillä olevan luvun piiriin, jos ne ovat taloudelliselta arvoltaan huomattavia. Pienemmät osaurakat jäisivät lain 8 luvun piiriin. Pykälän 3 momentin mukaan asetuksella voitaisiin säätää täsmällinen arvoraja, jonka mukaan 8 ja 9 luvun soveltamisalojen raja urakasuoritusten osalta määräytyisi.

Silloinkin, kun kuluttaja tekee elinkeinonharjoittajan kanssa kokonaisurakkasopimuksen rakennuksen rakentamisesta, saatetaan urakasuoritus rajata sillä tavoin, että jotkut valmiin rakennuksen aikaansaamisen edellyttämät suoritukset — esimerkiksi rakennuksen ulkomaalaus tai sisäseinien tapetointi — jäävät sopimuksen ulkopuolelle. Kuluttaja saattaa kenties itse huolehtia tällaisista töistä, tai hän saattaa tehdä niistä erillisen osaurakkasopimuksen toisen elinkeinonharjoittajan kanssa. Myös mainittuun kokonaisurakkaa täydentävä osaurakkasopimus kuuluisi esillä olevan luvun piiriin, jos se on taloudelliselta merkitykseltään huomattava, muussa tapauksessa taas 8 luvun piiriin. Vastaavasti luvun säännökset tulisivat sovellettaviksi sellaisiin taloudelliselta merkitykseltään huomattaviin sopimuksiin, joiden sisältönä on pelkästään kuluttajan muualta hankkimien taloelementtien paikoilleen asennus.

Kolmanneksi luvun säännöksiä sovellettaisiin sellaisiin urakkasopimuksiin, joissa elinkeinonharjoittajan suoritusvelvollisuuden sisältönä on taloudelliselta merkitykseltään huomattava asuinhuoneiston peruskorjaus- tai parannus. Myös sellaiset urakat, joissa ei ole kysymys kokonaisen rakennuksen vaan esimerkiksi yksittäisen kerrostalohuoneiston peruskorjauksesta tai -parannuksesta, tulisivat siten esillä olevan luvun piiriin, jos urakka on taloudelliselta merkitykseltään huomattava, kun taas pienemmät urakat jäisivät 8 luvun alaisuuteen. Tältäkin osin raja 8 ja 9 luvun soveltamisalojen kesken voitaisiin täsmentää asetuksella säädettävällä arvomäärällä.

Jos elinkeinonharjoittaja 1 momentissa tarkoitettujen elementtien toimituksen tai urakasuorituksen ohella toimittaa kuluttajalle muita tavaroita hankkeen kohteena olevaa rakennusta tai rakennelmaa varten taikka suorittaa kuluttajalle muita hankkeeseen liittyviä palveluksia, luvun säännöksiä sovellettaisiin pykälän

2 momentin mukaan sopimukseen kokonaisuudessaan. Käytännössä on tavallista, että taloelementtien kauppaan kuuluu talon runkoelementtien ja niitä täydentävien rakennusosien lisäksi myös koko rakennuksen piirustukset. Tällöin myyjän suoritus sisältää ainakin asuinrakennusta varten tarvittavan arkkitehtisuunnittelun, rakennesuunnittelun (muun muassa luku- ja laskeumat ja valmistus- sekä asennuspiirustukset) ja työohjeet sekä elementtien pystytystä että rakennuksen valmiiksi saattamista varten. Lisäksi on tavallista, että myyjä avustaa ostajaa myös rakennusluvan hakemisessa. Elementtien ohella myyjä saattaa toimittaa myös muita rakennus- tai sisustusmateriaaleja sekä erilaisia kodin kalusteita. Esimerkiksi tilaelementtien kaupassa toimitukseen sisältyy usein asunnon koneistus, muun muassa kodinkoneet. Myös urakkasopimukseen saattaa toisinaan liittyä vastaavanlaisia liitännäissuorituksia.

Pykälän 3 momentissa on asetuksenantovaltuus, jonka nojalla voitaisiin asetuksella säätää täsmällinen alaraja luvun piiriin kuuluvien, 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen urakkasopimusten arvolle. Rajan alittaviin urakkasopimuksiin tulisivat sovellettaviksi ehdotetut kuluttajansuojalain 8 luvun säännökset.

2 §. *Pakottavuus.* Pykälän mukaan luvun säännökset olisivat erikseen ilmenevin poikkeuksin tilaajan hyväksi pakottavia. Säännös vastaa 5 luvun 2 §:ää, johon perustelujen osalta viitataan.

Luovutus, kustannusten jako ja vaaranvastuu

3 §. *Luovutus.* Pykälän 1 momentissa on säännös siitä, milloin elementit katsotaan luovutetuiksi. Luovutuksen ajankohdalla olisi merkitystä toimeksisaajan viivästysvastuun, kustannusten jaon sekä vaaranvastuun siirtymisen ja sitä kautta virhearvioinnin kannalta. Säännöksen mukaan elementtien luovutuksen katsottaisiin tapahtuvan tilaajan saadessa ne hallintaansa. Säännös vastaisi tältä osin ehdotettua 5 luvun 3 §:n 2 momenttia.

Elementtien voidaan katsoa siirtyneen tilaajan hallintaan, kun ne on purettu kuljetusvälineestä asennuspaikalle taikka muuhun sovitettuun tai tilaajan osoittamaan paikkaan. Jos tilaajan olisi sopimuksen mukaan järjestettävä elementtien kuljettaminen valmistus- tai varastointipaikalta asennuspaikalle, elementtien luovutus tilaajan hallintaan olisi katsottava tapah-

tuneeksi, kun elementit on tilaajan lukuun lastattu tämän hankkimaan kuljetusvälineeseen.

Momentissa on lisäksi täydentävä erityissäännös niitä tapauksia varten, joissa toimeksisaajan suoritukseen sisältyy myös elementtien asennus. Tällöin elementit katsottaisiin toimeksisaajan viivästystä koskevia säännöksiä sovellettaessa luovutetuiksi vasta, kun asennustyö on saatettu loppuun. Vastaavanlainen säännös on 5 luvun 3 §:n 3 momentissa. Kun lakitehtävissä jäljempänä esiintyy viittauksia elementtien luovutukseen, tällä ilmaisulla on siten toimeksisaajan viivästystä koskevien säännösten osalta erilainen merkitys riippuen siitä, käsittääkö sopimus vain elementtien toimituksen vai myös niiden asennuksen. Ensin mainitussa tapauksessa ratkaiseva merkitys on elementtien hallinnan luovutuksella, jälkimmäisessä tapauksessa taas asennuksen loppuunsaattamisella. Edellä 8 luvun 3 §:n perusteluissa on todettu, että joissakin tapauksissa palvelusta voitaisiin pitää loppuun suoritettuna, vaikka toimeksisaajan suoritusvelvollisuus ei olisikaan täytetty aivan viimeistä myöten. Vastaava periaate soveltuu myös nyt esillä olevassa pykälässä tarkoitettuihin tilanteisiin. Näin ollen toimeksisaajan suoritus voitaisiin pääkohteen osalta katsoa täyteen, vaikka esimerkiksi asennukseen tarvittuja työvälineitä ei olisi vielä toimitettu pois pystytyspaikalta tai työn jälkien siistiminen olisi vielä joltakin osin kesken.

Vaikka elementtien asennus kuuluisikin toimeksisaajan velvollisuuksiin, vaaranvastuu itse elementeistä siirtyy tilaajalle silloin, kun hän saa elementit hallintaansa (ks. luvun 6 §).

Pykälän 2 momentissa on urakoita koskeva säännös siitä, milloin luovutuksen on katsottava tapahtuneen. Momentin mukaan urakka olisi luovutettu, kun se on suoritettu loppuun ja mahdollisesti sovittu vastaanottokatselmus on toimitettu. Jos erillisestä vastaanottokatselmuksesta ei ole sovittu, luovutuksen katsottaisiin siten tapahtuvan silloin, kun toimeksisaaja on täyttänyt kaikki hänelle sopimuksen perusteella kuuluvat velvollisuudet. Jos on sovittu erityisen vastaanottokatselmuksen toimittamisesta, luovutus tapahtuisi katselmuksessa, edellyttäen että urakka silloin on suoritettu loppuun. Jos se katselmusta toimitettaessa on joltakin osin keskeneräinen, luovutus tapahtuisi tältä osin vasta, kun kyseinen suoritus on saatettu päätökseen.

4 §. *Luovutuksen ajankohta.* Pykälässä on

säännöksiä siltä varalta, ettei elementtien luovutuksen tai muun toimeksisaajan suorituksen täsmällistä ajankohtaa olisi sovittu. Tällöin luovutuksen tulee 1 momentin mukaan tapahtua kohtuullisessa ajassa sopimuksenteosta. Säännös vastaa 5 luvun 4 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentti koskisi tilannetta, jossa toimeksisaajalla on sopimuksen perusteella oikeus määrätä elementtien luovutuksen tai toimeksisaajan muun suorituksen täsmällinen ajankohta. Käytännössä saatetaan sopia esimerkiksi, että toimeksisaaja toimittaa elementit tietyin ajanjakson kuluessa, mutta kapasiteettisistä toimeksisaaja varaa itselleen mahdollisuuden valita täsmällisen toimitusajankohdan. Säännöksen mukaan toimeksisaajan on tällöin ilmoitettava tilaajalle valitsemansa ajankohta kohtuullisessa ajassa etukäteen. Kohtuullisen ajan pituutta arvioitaessa on otettava huomioon, että tilaajalla on oltava riittävästi aikaa järjestääkseen elementtien vastaanoton, mahdollisen suojaamisen ja varastoinnin sekä asentamisen. Lisäksi tilaajan on voitava järjestää muiden tarpeellisten rakennustarvikkeiden ja tarvittavan työvoiman hankinta. Jos ennakkoihmaita toimeksisaajan valitsemasta luovutusajankohdasta ei anneta riittävän ajoissa eikä tilaaja tämän vuoksi ole voinut valmistautua toimituksen vastaanottoon, tästä mahdollisesti aiheutuvaa viivytystä ei voida pitää tilaajasta johtuvana. Seurauksena ennakkoihmaita toimituksen viivästyttämisestä voi siten olla, että toimeksisaajalla ei ole oikeutta vedota tilaajan myötävaikeusvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeviin säännöksiin.

5 §. *Elementeistä ennen luovutusta aiheutuvat kustannukset.* Pykälässä on säännöksiä elementtien kuljetus- ja varastointikustannusten sekä muiden elementeistä aiheutuvien kustannusten jakautumisesta osapuolten kesken. Pykälä vastaa periaatteiltaan 5 luvun ehdotettua 5 §:ää.

Jollei ole sovittu, että tilaaja noutaa elementit toimeksisaajan luota ja että niiden luovutus näin ollen tapahtuu toimeksisaajan luona, lähtökohtana on pykälän mukaan, että toimeksisaaja vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat elementtien kuljetuksesta tilaajalle. Osapuolet voisivat kuitenkin sopia siitä, että kuljetuskustannukset tulevat tilaajan kannettaviksi, vaikka toimeksisaaja huolehtii kuljetuksen järjestämisestä. Luvun 2, 3 ja 6 §:stä seuraa, että osapuolilla ei olisi vapautta määrätä esimerkiksi vaaranvastuun siirtymisestä niin, että vaaranvas-

tuu toimeksisaajan järjestämän kuljetuksen aikana on tilaajalla. Kuljetusvakuutuksen ottaminen olisi näin ollen toimeksisaajan asiana, ja vakuutuksensaajana olisi toimeksisaaja, jolla on vaaranvastuu elementeistä kuljetuksen aikana. Vaaranvastuuta koskevista säännöksistä ja niiden pakottavuudesta seuraa, että toimeksisaajalla ei myöskään olisi oikeutta periä kuljetusvakuutuksen maksuja tilaajalta. Rahtikustannusten osalta sitä vastoin olisi mahdollista poiketa pykälästä ilmenevästä säännöstä, jonka mukaan kuljetuskustannukset kuuluvat toimeksisaajan kannettaviksi. Samat periaatteet koskisivat säännöksen mukaan myös varastointikustannuksia sekä muita kustannuksia, joita elementeistä mahdollisesti aiheutuu ennen niiden luovutusta tilaajan hallintaan.

Pykälässä on poikkeus sen tilanteen varalta, että elementtien luovutus tilaajan hallintaan viivästyisi tilaajan puolella olevasta syystä ja tämä aiheuttaisi ylimääräisiä kustannuksia. Jos esimerkkinä tilaajan olisi sopimuksen mukaan itse määrää noutaa elementit määräpaikkakunnalla sijaitsevasta kuljetustermiinalista, mutta hän viivästyisi elementtien noutamisessa, toimeksisaaja ei esillä olevan pykälän nojalla olisi suhteessa tilaajaan vastuussa tilaajan viivästysajalta kertyneistä elementtien varastointikustannuksista. — Toimeksisaajan velvollisuudesta huolehtia toimitetusta tavarasta tilaajan lukuun on säännöksiä kauppalaain 15 luvussa. Esillä olevan luvun 31 §:ssä on nimenomaisia säännöksiä toimeksisaajan oikeudesta korvaukseen huolenpidon aiheuttamista kustannuksista.

6 §. *Vaaranvastuun siirtyminen.* Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi vaaranvastuu siitä, että elementtejä tuhoutuu, katoaa tai vahingoittuu tilaajasta riippumattomasta syystä ennen niiden luovutusta. Säännöksestä seuraa toiselta puolen, että luovutuksen jälkeen vaaranvastuu olisi tilaajalla. Vaaranvastuu siirtyisi näin ollen tilaajalle silloin, kun hän saa elementit hallintaansa. Säännös on periaatteiltaan yhdenmukainen 5 luvun 6 §:n vastaavien säännösten kanssa.

Kauppalaain säännöksistä poiketen vaaranvastuu ei siirtyisi tilaajalle ennen tosiasiallista luovutusajankohtaa silloinkaan, kun elementtien hallinnan luovutus viivästyisi tilaajasta johtuvasta syystä. Jos elementtien noutaminen kuuluu tilaajan velvollisuuksiin, elementit ovat noutamiseen saakka yleensä toimeksisaajan tai jonkun hänen lukuunsa toimivan elinkeinon-

harjoittajan hallinnassa. Ne kuuluvat tällöin kyseisen yrityksen vahinkovakuutusten piiriin, ja muutenkin toimeksisaajalla on paremmat mahdollisuudet järjestää luovuttamatta olevien elementtien suojaaminen. Näin ollen vaaranvastuun säilyminen toimeksisaajalla on perusteltua. Jos taas elementit on kuljetettava tilaajalle ja toimeksisaajan on järjestettävä kuljetus, toimeksisaajan on käytännössä ennalta varmistuttava siitä, että tilaaja tai joku hänen puolestaan voi ottaa elementit vastaan. Tällöinkään vaaranvastuun siirtymiselle ennen tosiasiallista luovutusta ei ole erityisiä perusteita. Eri asia on, että toimeksisaajalla voi luvun 31 §:n 1 momentin mukaan olla oikeus korvaukseen tilaajan viivästyksen vuoksi aiheutuneista ylimääräisistä vakuutus- ja suojauskustannuksista.

Lakiehdotuksen 5 luvun 6 §:ssä on erityissäännös, jonka mukaan luovutuksen lykkäytyessä tilaajasta johtuvasta syystä vaaranvastuu siirtyisi tilaajalle siltä osin kuin tavara huonontuu omien ominaisuuksiensa vuoksi. Tällaiselle säännökselle ei ole tarvetta taloelementtien kaupassa eikä tässä luvussa tarkoitetuissa urakoissa.

Pykälän 1 momentin toisessa virkkeessä on säännös, joka koskee vaaranvastuuta toimeksisaajan työsuoritusten osalta. Siitä ilmenee, että toimeksisaajalla on vaaranvastuu myös siitä, että hänen suorituksensa tilaajasta riippumattomasta syystä tuhoutuu, vahingoittuu tai menee muuten hukkaan ennen sen luovutusta. Jos esimerkiksi elementtien asennukseen tai urakkasuoritukseen liittyvä työn tulos vahingoittuu ennen luovutusta, riski tästä kuuluu toimeksisaajalle. Tilaaja voi näin ollen tavalliseen tapaan vedota siihen, että toimeksisaajan suoritus ei ole sopimuksen mukainen. Se, että riski on toimeksisaajalla, merkitsee myös, että vahingoittuneen tai hukkaan menneen suorituksen uudelleen tekemisestä aiheutuvat lisäkustannukset kuuluvat toimeksisaajan kannettaviksi. Säännökseen sisältyy poikkeus sen varalta, että suorituksen luovutus viivästyy tilaajan puolella olevasta syystä, kuten rakennushankkeeseen liittyvien muiden töiden keskenäisyydestä. Puheena oleva säännös vastaa periaatteiltaan 8 luvun 23 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa on selventävä säännös vaaranvastuun siirtymisen merkityksestä ostajalle: jos vaaranvastuu on siirtynyt tilaajalle ja elementtejä tämän jälkeen tuhoutuu, katoaa tai vahingoittuu toimeksisaajasta riippumattomas-

ta syystä, tilaajan on tästä huolimatta maksettava niiden hinta. Sama koskee toimeksisaajan muun suorituksen vahingoittumista vaaranvastuun siirtymisen jälkeen. Periaate on sama kuin 5 ja 8 luvussa.

Toimeksisaajan viivästyksen seuraamukset

7 §. Oikeus pidättyä maksusta. Pykälä koskee tilaajan oikeutta pidättyä toimeksisaajan viivästyksen perusteella hinnan maksamisesta.

Luvun 25 §:n 1 momentin mukaan tilaajalla ei lähtökohtaisesti ole velvollisuutta maksaa hintaa ennen kuin toimeksisaajan suoritus on luovutettu. Tämä merkitsee, että luovutuksen viivästyessä myös maksuajankohta lykkäytyy. Osapuolet voivat kuitenkin sopia toisin eli määrätä maksuaikataulusta haluamallaan tavalla. Jos ennakkomaksuista on sovittu, esillä olevan pykälän säännökset voivat tulla ajankohtaisiksi.

Pykälän 1 momentti tulisi sovellettavaksi, jos elementit ovat toimeksisaajan viivästyksen vuoksi luovuttamatta ajankohtana, jona kauppahinta tai osa siitä sopimuksen mukaan erääntyy maksettavaksi. Tilaajalla olisi tällöin oikeus pidättyä maksun suorittamisesta, kunnes luovutus tapahtuu. Jos vain osa suorituksesta olisi viivästyksen vuoksi täyttämättä, maksusta ei kuitenkaan saisi pidättyä siltä osin kuin se ilmeisesti ylittäisi ne vaatimukset, joihin tilaajalla olisi viivästyksen perusteella oikeus. Arvioitaessa, kuinka suurta osaa maksusta tilaaja saisi viivästyksen perusteella pidättyä maksamasta, olisi otettava huomioon viivästyksen vaikutukset kokonaisuudessaan eikä vain esimerkiksi viivästyneen osatoimituksen laskennallista osuutta kokonaishinnasta. Luovutuksen jälkeenkin tilaajalla olisi oikeus pidättyä maksamasta sellaista osaa maksusta, joka olisi tarpeen viivästyksen perustuvan korvausvaatimuksen vakuudeksi. Säännös vastaa periaatteiltaan 5 luvun 7 §:ää.

Pykälän 2 momentti koskee urakkasopimusia ja vastaa periaatteiltaan 1 momenttia. Jos urakkasuoritus ei toimeksisaajan viivästyksen vuoksi ole sopimuksen edellyttämässä vaiheessa ajankohtana, jona urakkahinta tai osa siitä sopimuksen mukaan erääntyy maksettavaksi, tilaajalla olisi oikeus pidättyä maksusta, kunnes suoritus on siinä vaiheessa, jossa sen sopimuksen perusteella piti olla kyseisen maksun erääntyessä. Tämän jälkeenkin tilaajalla

olisi oikeus pidättyä maksamasta sellaista osaa erääntyneestä maksusta, joka on tarpeen viivästyksen perustuvan vahingonkorvausvaatimuksen turvaamiseksi. Jos suoritus olisi vain joltakin osin on jäljessä sopimuksen mukaisesta aikataulusta, tilaajalla ei olisi oikeutta pidättyä maksamasta koko erääntyvää urakkahintaerää, mikäli sen määrä ilmeisesti ylittäisi ne vaatimukset, joihin viivästys voi hänet oikeuttaa. Säännös vastaa periaatteiltaan 8 luvun 7 §:ää.

Pykälän 3 momentissa on säännös maksusta pidättymisestä ennakoidun viivästyksen vuoksi. Jos hinta tai osa siitä on sopimuksen mukaan maksettava ennen sopimuksen täyttämistä mutta maksun erääntymisajankohtana on perusteltua aihetta olettaa, että elementtien tai urakan luovutus tulee olennaisesti viivästyneeseen, tilaajalla olisi oikeus pidättyä maksusta, kunnes toimeksisaaja saattaa todennäköiseksi, että hän kykenee täyttämään sopimuksen ajoissa. Tällaisessa tapauksessa osapuolet voisivat tietenkin myös sopia keskenään maksuaikataulun muuttamisesta vastaamaan toimeksisaajan odotettavissa olevaa suoritusajankautua. Esillä oleva säännös olisi omiaan myötävaikuttamaan toimeksisaajan halukkuuteen sopia maksuaikataulun tarkistamisesta.

8 §. Tilaajan oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä. Pykälässä viitataan 5 luvun 8 §:ään.

9 §. Vakiokorvaus viivästyksestä. Pykälässä olevat säännökset viivästyksen perusteella tilaajalle maksettavasta vakiokorvauksesta pohjautuvat tärkeimpiin talotoimitusalalla käytössä oleviin sopimusehtoihin.

Pykälän 1 momentti sisältää säännökset vakioidusta korvauksesta, johon tilaajalla olisi oikeus toimeksisaajan viivästyksen johdosta ilman, että hänen täytyisi erikseen esittää selvitystä aiheutuneesta vahingosta ja sen määrästä. Momentin mukaan tilaajalla olisi toimeksisaajan viivästyessä oikeus korvaukseen, joka on ensimmäisen viivästyskuukauden aikana kultakin alkaneelta viivästysviikolta 0,5 prosenttia ja ensimmäisen viivästyskuukauden jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 1 prosentti siitä osasta kauppahintaa tai urakkahintaa, joka vastaa viivästynyt suoritus.

Jos viivästys tiettyjen elementtien luovutuksessa viivästyttää muiden, jo toimitettujen elementtien asennusta, vakiokorvauksen määrä laskettaisiin 2 momentin mukaan sellaisesta osasta kauppahintaa, johon on luettu mukaan myös niiden elementtien osuus, joiden asennus on viivästynyt. Jos elementtien asennus kuuluu

toimeksisaajan velvollisuuksiin ja se on hinnoiteltu erikseen, olisi myös elementtien asennuksen osuus otettava huomioon viivästysakkoa laskettaessa.

Kuten edellä on jo mainittu, oikeus vakio-
korvaukseen ei edellyttäisi, että tilaajan tarvitsi selvittää kärsineensä sitä vastaavan vahingon. Näyttöä kärsityn vahingon määrästä vaadittaisiin vain, jos tilaaja haluaisi vedota pykälän 3 momenttiin ja 11 §:ään ja vaatia viivästysakon ylittävää korvausta. Jos tilaaja haluaa vedota siihen, että muiden, jo toimitettujen elementtien asentaminen on viivästynyt, hänen olisi tarvittaessa esitettävä näyttöä tämän väitteen tueksi.

Pykälän 3 momentista ilmenee, että vakio-
korvauksen enimmäismäärä olisi 10 prosenttia 1 tai 2 momentissa tarkoitettusta osasta hintaa. Vakiokorvauksena maksettava määrä ei kuitenkaan olisi mahdollisen korvauksen enimmäismäärä, vaan tilaaja voisi vaatia toimeksisaajan viivästyksen johdosta korvausta 11 §:n mukaan siltä osin kuin vahingot ylittäisivät vakiokorvauksen. Tällöin tilaaja olisi velvollinen tavalliseen tapaan esittämään näyttöä kärsimästään vahingosta.

Pykälän 4 momentin mukaan toimeksisaaja voisi vapautua velvollisuudestaan maksaa tilaajalle vakiokorvaus, jos toimeksisaaja osoittaa viivästyksen johtuvan 11 §:n 1 tai 2 momentissa kuvatusa ylivoimaisesta esteestä. Tällöin tilaaja ei olisi lainkaan oikeutettu korvaukseen viivästyksestä. Sen sijaan hänellä saattaa tämän luvun 10 §:ssä mainittu edellytyskin olla oikeus sopimuksen purkuun.

10 §. *Sopimuksen purku.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta purkaa sopimus toimeksisaajan viivästyksen vuoksi. Säännöksissä on otettu huomioon, että osa taloelementeistä on sellaisia, ettei niitä voida helposti korvata muualta hankittavilla elementeillä, kun taas osa elementeistä on vaivattomasti korvatavissa toisilla elementeillä. Ensiksi mainituissa tapauksissa sovellettaisiin 1 momentin säännöstä ja jälkimmäisissä tapauksissa sovellettavaksi tulisi 2 momentin säännös.

Pykälän 1 momentin mukaan tilaaja saisi purkaa sopimuksen toimeksisaajan viivästyksen vuoksi, jos viivästyksestä aiheutuu hänelle olennaista haittaa. Purkamisen edellytyksenä olisi siten, että viivästyksestä konkreettisesti aiheutuisi kyseiselle tilaajalle olennaista haittaa, jota voidaan objektiivisesti arvioiden pitää olennaisena. Tarvittaessa tilaajan olisi kyettävä

esittämään näyttöä haitasta. Lain 5 luvun 9 §:n 2 momentin kaltaista erityistä lisäaikasäännöstä, jonka nojalla tilaaja voisi asettamansa kohtuullisen lisäajan jälkeen purkaa kaupan ilman eri selvitystä viivästyksestä aiheutuvan haitan olennaisuudesta, ei tässä yhteydessä ole katsottu perustelluksi.

Elementit valmistetaan yleensä tilaajan tilauksesta, ja usein toimituksen sisältö riippuu tilaajan erityisistä tarpeista ja toivomuksista. Toimeksisaaja ei siten useinkaan voi käyttää tietylle tilaajalle tarkoitettuja elementtejä ainaakaan sellaisenaan muiden ajankohtaisten sopimusten täyttämiseen. Elementtitoimitusta koskevan sopimuksen purkaminen sen jälkeen, kun toimeksisaaja on jo ryhtynyt valmistelevaan sopimuksen täyttämistä, on siten standarditavaran kauppaan verrattuna toimeksisaajan kannalta tavallista haitallisempi seuraamus. Koska jo asennettujen elementtien hyödyntäminen ilman puuttuvia elementtejä saattaa olla hankalaa ja koska viivästyneiden elementtien tilalle ei ole helposti hankittavissa korvaavia elementtejä muualta, kaupan purkaminen ilman painavaa syytä ei yleensä ole tarkoituksenmukainen ratkaisu myöskään tilaajan kannalta, joten purkukynnys voidaan tältäkin kannalta asettaa melko korkealle. Tämän vuoksi momentissa on purkuoikeuden käytölle ehdotettu asetettavaksi erityinen aikaraja tapauksessa, jossa sopimuksen kohteena olevat elementit olisi valmistettava tai hankittava erityisesti ostajaa varten hänen ohjeidensa tai toivomustensa mukaisesti, eikä toimeksisaaja voisi käyttää kyseisiä elementtejä hyväkseen muulla tavoin ilman, että toimeksisaajalle aiheutuisi siitä huomattavaa tappiota. Tällöin tilaaja saisi purkaa sopimuksen vasta viivästyksen kestänyt yli 60 päivää. Säännös poikkeaa toimeksisaajan eduksi sekä 5 luvun 9 §:stä että kauppalaista. Säännöksestä käy kuitenkin ilmi, että aikarajoitus tulisi sovellettavaksi vain, jos toimeksisaajan tappio elementtien käyttämättä jättämisestä tai niiden käyttämisestä muulla tavoin olisi huomattava. Vähäinen tappio ei oikeuttaisi toimeksisaajaa vetoamaan aikarajoitukseen. Momentissa on lisäksi poikkeussäännös, jonka mukaan 60 päivän purkurajoitusta ei noudatettaisi, jos tilaaja joutuisi kohtuuttomaan tilanteeseen sen vuoksi, että hänen olisi viivästyksestä huolimatta pysyttävä sopimuksessa. Tilaajan asema olisi arvioitava kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Kohtuuton tilanne saattaa toisinaan syntyä esimerkiksi, jos

toimeksisaajan viivästys romuttaisi tilaajan asunnonvaihtojärjestelyt niin, että rakennushankkeen rahoitus muodostuu tilaajalle ylivoimaiseksi.

Purkuoikeuden rajoitus ei vaikuttaisi tilaajan oikeuteen saada 9 §:n mukaisesti viivästyskorvausta tai 11 §:n mukaisesti vahingonkorvausta, mikäli edellytykset korvauksille ovat olemassa.

Pykälän 2 momenttia sovellettaisiin, kun viivästys koskee sellaista elementtiä, joka voidaan hankaluudetta korvata muualta hankittavalla vastaavalla tavaralla. Jos kysymyksessä on standarditavaran tyypinen elementti, ei ole perusteita poiketa kulutustavaran kauppaa koskevista purkusäännöksistä. Sen vuoksi tällaisissa tapauksissa noudatettaisiin 5 luvun 9 §:n säännöksiä ostajan oikeudesta purkaa kauppa myyjän viivästyksen vuoksi.

Pykälän 3 momentti koskee toimeksisaajan viivästystä elementtien asennuksessa. Säännös voi tulla sovellettavaksi, jos tilatut elementit on toimitettu oikeaan aikaan mutta niiden asennus viivästyy. Tällöin tilaajan oikeus purkaa kauppa asennuksen osalta määräytyisi samalla tavoin kuin tilaajan oikeus purkaa 8 luvun 9 §:n mukaan kuluttajapalvelusta koskeva sopimus toimeksisaajan viivästyksen vuoksi.

Pykälän 4 momentissa on säännös tilaajan oikeudesta purkaa sopimus toimeksisaajan ennakoidun viivästyksen vuoksi. Jos on painavia syitä olettaa, että viivästys, joka edellä olevien säännösten mukaan oikeuttaisi tilaajan purkamaan sopimuksen, tulee tapahtumaan, tilaajalla olisi momentin mukaan oikeus käyttää purkuoikeutta jo ennen kuin sovittu luovutusajankohta on käsillä. Tilaajan olisi tarvittaessa voitava selvittää, mihin hän perustaa oletuksensa ja toimeksisaajalla olisi vastaavasti mahdollisuus torjua sopimuksen purkaminen osoittamalla, että viivästysepäilyihin ei ole säännöksessä tarkoitettuja perusteita.

11 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta vahingonkorvaukseen toimeksisaajan viivästyksen perusteella. Vahingonkorvauksen saaminen edellyttäisi, toisin kuin edellä 9 §:ssä mainittu vakiokorvaus, tilaajalta selvitystä kärsityistä vahingoista.

Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi, että tilaajalla on oikeus korvaukseen viivästyksen vuoksi kärsimästään välittömästä vahingosta. Toimeksisaaja voisi kuitenkin vapautua korvausvelvollisuudesta osoittamalla, että viivästys johtuu hänen vaikutusmahdolli-

suksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa. Säännös vastaa 5 ja 8 luvun 10 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentti koskee tapauksia, joissa viivästys johtuu henkilöstä, jota toimeksisaaja on käyttänyt apunaan sopimuksen tai sen osan täyttämiseksi, taikka toimeksisaajan tavarantoimittajasta tai muusta aiemmasta myyntiporasta. Tällöin toimeksisaaja vapautuisi korvausvelvollisuudesta vain, jos 1 momentin mukaiset vastuuvapauden edellytykset täyttyvät sekä toimeksisaajan itsensä että säännöksessä mainitun kolmannen henkilön osalta. Säännös vastaa 5 ja 8 luvun 10 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeksisaaja olisi velvollinen korvaamaan tilaajalle aiheutuneen välillisen vahingon vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puolelleen. Säännös vastaa 5 ja 8 luvun 10 §:n 3 momenttia. Välillisenä vahinkona pidettäisiin ensinnäkin tulon menetystä, joka tilaajalle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi. Toiseksi välilliseksi vahingoksi katsottaisiin muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta aiheutuva vahinko. Esimerkkinä voidaan mainita viivästyssakko, jonka tilaaja on velvollinen maksamaan entisen asuntonsa ostajalle sen vuoksi, että muutto viivästyy. Kolmanneksi välillisenä vahinkona pidettäisiin sopimuksen kohteen käyttöhyödyn menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista häittoa. Koska tilaajalla on ilman eri selvitystä oikeus 9 §:n mukaiseen vakiokorvaukseen, viimeksi mainitulla säännöksellä rakennuksen käyttöhyödyn menetyksen korvaamisesta on käytännön merkitystä ainoastaan silloin, kun viivästyksestä samalla aiheutuu suoranaista taloudellista vahinkoa niin, että viivästyssakon enimmäismäärä ylittyy.

Jos säännöksessä tarkoitettua vahinkoa aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, sitä ei 4 momentin mukaan tältä osin pidettäisi välillisenä vahinkona. Tämäkin periaate on sama kuin 5 ja 8 luvun vastaavissa säännöksissä.

Pykälän 5 momentista ilmenee, että toimeksisaajalla olisi velvollisuus ilmoittaa tilaajalle 1 ja 2 momentissa tarkoitettu suoritusesteestä ja että tämän ilmoitusvelvollisuuden laimin-

lyönti voisi aikaansaada hänelle velvollisuuden korvata tilaajalle vahinko, jonka tämä olisi voinut välttää, mikäli esteestä ja sen vaikutuksista olisi ilmoitettu hänelle ajoissa. Vastaavainen säännös on kauppalain 28 §:ssä.

Pykälän 6 momentin mukaan samanlainen oikeus korvaukseen kuin tilaajalla olisi hänen perheenjäsenellään, joka kärsii vahinkoa viivästyksen vuoksi. Säännös vastaa 5 ja 8 luvun 10 §:n 5 momenttia.

12 §. *Erityissäännöksiä sopimuksen purkamisesta.* Pykälä koskee tilannetta, jossa tilaaja toimeksisaajan sopimusrikkomuksen vuoksi purkaa sopimuksen kokonaan tai osaksi ja purku käsittää jo asennettuja elementtejä tai muita jo tehtyjä töitä.

Kaupan purkautuessa yleisenä lähtökohtana on kauppalain 64 §:n mukaan, että suoritukset on palautettava molemmiin puolin. Jo asennettujen elementtien palauttamiseen liittyy kuitenkin erityisiä ongelmia kummankin osapuolen kannalta. Niitä on vaikea irrottaa vahingoittumattomina, ja vaikka se kävisikin päinsä, niiden jälleenmyyntiarvo voi olla alhainen. Myös tilaajan kannalta jo asennettujen elementtien palauttaminen on usein hankalaa ja epätarkoituksenmukaista. Urakkasuoritusten osalta jo tehdyn suorituksen palauttaminen tulee yleensä vielä vähemmän kysymykseen kuin elementtitoimitusten yhteydessä.

Jos sopimuksen purkaminen kuitenkin käsittää myös jo tehdyn suorituksen, jota ei voida palauttaa olennaisesti muuttumattomana tai ilman, että tilaajalle aiheutuu olennaista haittaa, tilaajalla ei olisi palautusvelvollisuutta, mutta toimeksisaajalla olisi oikeus saada palauttamatta jäävästä suorituksesta korvaus, joka vastaa sen arvoa tilaajalle.

Tietyn tyyppistä elementtitaloa varten hankitut elementit eivät yleensä sovi yhteen muunlaista taloa varten tarkoitettujen elementtien kanssa ainakaan ilman erityistoimenpiteitä ja kenties huomattavaakin työstämistä. Jos tilaaja kuitenkin voi käyttää asennetut elementit hyväkseen, hänen on maksettava niistä korvaus, joka vastaa niiden arvoa hänelle. Jos elementit voidaan käyttää vaikeuksista ja ilman lisäkustannuksia, niiden arvo tilaajalle on sama kuin niiden osuus kauppahinnasta. Jos elementtien käyttö on muutos- ja sovitustöiden jälkeen mahdollista, niiden arvo tilaajalle on yleensä niiden osuus kauppahinnasta vähennettynä ylimääräisillä kustannuksilla. Jos elementtejä ei

voida lainkaan hyödyntää, toimeksisaajalla ei ole oikeutta korvaukseen.

Samat korvausperiaatteet koskevat myös muita toimeksisaajan jo tekemiä suorituksia kuten asennustöitä. Tilaaajan on siten maksettava toimeksisaajan suorittamasta elementtien asennuksesta osuus, joka vastaa tilaajan hyödyksi jäävien elementtien asennusta. Tilaaajan on myös korvattava saamansa arkkitehti-, suunnittelu- ja muut palvelukset siltä osin kuin niistä on hyötyä talon valmiiksi saattamisessa. Jos taloa ei voida kaupan purkamisen vuoksi lainkaan toteuttaa alkuperäisten suunnitelmien ja piirustusten mukaan, toimeksisaajalla ei ole oikeutta korvaukseen.

Samankaltainen säännös on 8 luvun 9 §:n 5 momentissa.

Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa tilaaja purkaa sopimuksen toimeksisaajan sopimusrikkomuksen vuoksi siltä osin kuin se on vielä täyttämättä. Tällöin hänellä on oikeus saada toimeksisaajalta käyttöönsä sellaiset piirustukset ja muut erityiset ohjeet tai tiedot, jotka ovat tarpeen jäljellä olevien töiden suorittamiseksi.

Säännös voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi, jos toimeksisaaja on toimittanut tilaajan tilaamat elementit mutta viivästyy niiden asentamisessa sillä seurauksella, että tilaaja purkaa sopimuksen asennustöiden osalta ja joutuu tämän vuoksi teettämään työt jollakin toisella. Tätä varten tilaaja tarvitsee käyttöönsä asennustöiden edellyttämät piirustukset ja muut erityistiedot. Tämä materiaali saattaa olla selkeää, joka oli alunperin tarkoitettu kuuluvaksi toimitukseen, mutta tilaaja saattaa joissakin tapauksissa tarvita myös sellaisia piirustuksia, ohjeita ja tietoja, jotka eivät olisi olleet tilaajalle tarpeen, jos toimeksisaaja olisi saattanut suorituksensa asianmukaisesti valmiiksi. Tilaaajalla ei tietenkään olisi tämän säännöksen nojalla oikeutta käyttää saamiaan tietoja muuhun tarkoitukseen kuin toimeksisaajan sopimusrikkomuksen vuoksi tekemättä jääneiden töiden loppuun saattamiseksi. Se, miltä osin tilaajalla on velvollisuus maksaa korvaus tämän momentin nojalla saamastaan materiaalista, ratkaistaan 1 momentin perusteella. Tilaaja on luonnollisesti oikeutettu saamaan itselleen korvauksetta sellaiset piirustukset, ohjeet ja tiedot, jotka ovat tilaajalle tarpeen pelkästään sen vuoksi, että tilaaja joutuu muilla keinoin saattamaan valmiiksi työn, joka olisi muutoin kuulunut toimeksisaajalle.

Suorituksen ominaisuudet ja virhe

13 §. *Yleinen virhesäännös.* Pykälässä on säännöksiä siitä, milloin toimeksisaajan suorituksessa on virhe.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaajan suoritus olisi virheellinen, jos se ei sisällöltään, laadultaan tai muilta ominaisuuksiltaan vastaa sitä, mitä osapuolet ovat sopineet tai heidän voidaan katsoa sopineen. Säännös on periaatteiltaan yhdenmukainen 5 ja 8 luvun vastaavien säännösten kanssa. Sopimuksen sisältöä arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota kirjallisesti sovittujen seikkojen lisäksi myös mahdollisiin suullisesti sovittuihin tai hiljaisesti edellytettyihin seikkoihin.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan toimeksisaajan suorituksessa olisi virhe, jos se ei vastaa luovutusajankohtana voimassa olleissa säännöksissä tai määräyksissä asetettuja taikka hyvään rakentamistapaan sisältyviä vaatimuksia. Virallismääräysten osalta ratkaiseva merkitys olisi suorituksen luovutusajankohtana voimassa olleilla vaatimuksilla. Tämä perustuu siihen, että viranomaisen asiana on tässä tarkoitettuja säännöksiä tai määräyksiä voimaan saattaessaan harkita, millaisia siirtymäsäännöksiä kukin uusi normi edellyttää. Siirtymäsäännösten yhteydessä tulee ratkaistavaksi muun muassa se, onko uuden normin asettamat vaatimukset mahdollista tai tarkoituksenmukaista saattaa voimaan sellaisella aikataululla, että ne vaikuttaisivat jo toteuttamisvaiheessa oleviin hankkeisiin. Jos normi katsotaan tarkoituksenmukaiseksi saattaa voimaan siten, että se vaikuttaa näihin hankkeisiin, toimeksisaajan olisi huolehdittava uusien vaatimusten noudattamisesta ja vastattava siitä sopimusvoimassa olevien tilaajalle. Vaatimus hyvän rakentamistavan noudattamisesta merkitsee, että toimeksisaaja vastaa yhtäältä siitä, että toimitetut elementit rakenteeltaan ja muilta ominaisuuksiltaan vastaavat hyvän rakentamistavan vaatimuksia, ja toisaalta siitä, että hänen velvollisuksiinsa kuuluva asennustyö suoritetaan hyvää rakentamistapaa noudattaen. Hyvän rakentamistavan sisällön arvioinnissa keskeinen merkitys olisi rakennusalan yleisillä laatuvaatimuksilla (RYL).

Momentin 2 kohdan mukaan virhe olisi kysymyksessä, jos toimeksisaajan suorituksesta aiheutuu tai voidaan perustellusti olettaa aiheutuvan haittaa talossa asuvan terveydelle. Virhe voisi siten perustua esimerkiksi siihen, että

käytetyt rakenteet tai rakenneratkaisut myöhemmin osoittautuvat vaarallisen heikoiksi tai että käytetty materiaali, esimerkiksi pintakäsittelyaine, osoittautuu myrkylliseksi tai allergeenisiksi. Terveydelle aiheutuvan vaaran arvioinnissa lähtökohtana olisi pidettävä objektiivista haitallisuutta. Elementeissä tai muussa suorituksessa olisi virhe esimerkiksi, jos käytetystä maalista haihtuvien kaasujen todettaisiin tai perustellusti epäiltäisiin aiheuttavan vaaraa ihmisten terveydelle yleensä. Jos sen sijaan haittaa aiheutuisi vain pienelle, kyseiseen aineeseen erityisen herkästi reagoivalle ihmisryhmälle, elementtejä ei voitaisi pitää virheellisenä pelkästään tämän seikan vuoksi. Eri asia on, että suoritus saattaa tällöinkin olla virheellinen esimerkiksi sen vuoksi, että toimeksisaaja on ollut tietoinen tilaajan olosuhteista, esimerkiksi allergisuudesta tietyille materiaaleille, mutta antanut materiaalista puutteellisen tiedon tai jättänyt tarpeellisen tiedon antamatta.

Momentin 3 kohdan mukaan virheenä pidettäisiin sitä, ettei elementtien asennusta, rakennusurakkaa tai muuta toimeksisaajan velvollisuuksiin kuuluvaa tehtävää ole suoritettu ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Toimeksisaaja vastaisi muun muassa siitä, että suoritukseen sisältyvät piirustukset vastaavat rakennusluvan ehtoja, että ne ovat mittojen puolesta oikeat ja että ne on laadittu ammattitaitoisesti. Ammattitaitovaatimuksella on merkitystä paitsi menettelytapojen ja materiaalien valinnassa myös valittujen ratkaisujen toteutuksessa. Ammattitaitovaatimukseen kuuluu esimerkiksi, että toimeksisaaja varmistuu suunnitteluvaiheessa sellaisista tilaajan kiinteistöön liittyvistä yksilöllisistä seikoista, joilla on vaikutusta suunnitteluun ja rakennustyöhön, ja ottaa nämä seikat huomioon elementtien pystytyksessä tai rakennustyössä. Huolellisuusvaatimus liittyy erityisesti juuri valittujen teknisten ja muiden ratkaisujen toteuttamiseen: sinänsä hyvän rakentamistavan mukainen ratkaisu saattaa yksittäistapauksessa olla ammattitaidottomasti tai muuten huolimattomasti toteutettu.

Momentin 4 kohdan mukaan toimeksisaajalla olisi velvollisuus huolehtia elementtien pakkaamisesta ja suojaamisesta, jos se on tarpeen elementtien kuljettamista ja säilyttämistä varten. Toimeksisaajan olisi otettava pakkaamisessa huomioon muun muassa kuljetusetaisyydet, kuljetusreitit ja -tavan asettamat erityisvaatimukset sekä vuodenajan sääolosuhteet.

Jos elementtejä ei ole asianmukaisesti pakat-

tu tai suojattu kuljetusta varten ja ne tämän vuoksi tulevat perille vahingoittuneina, toimeksisaajalle syntyisi säännöksen mukaan virhevastuu siinäkin tapauksessa, että tilaaja on sopimuksen mukaisesti noutanut elementit toimeksisaajan luota ja niiden luovutus sekä vaaranvastuun siirtyminen on näin ollen tapahtunut ennen kuljetusta. Vaaranvastuun siirtyminen tilaajalle ei näet vaikuta toimeksisaajan vastuuseen sellaisista vahingoista, jotka johtuvat hänen laiminlyönnistään.

Momentin 5 kohdan mukaan suorituksessa olisi virhe myös, jos se ei muuten vastaa sitä, mitä kuluttajilla yleensä on sellaisen sopimuksen yhteydessä perusteltua aihetta olettaa. Säännöksessä lähdetään siitä, että kuluttajilla on oikeus odottaa suoritukseen liittyviltä tavaroilta ja palveluksilta hintaan ja olosuhteisiin nähden kohtuullisena pidettävää tasoa, vaikka kaikkia yksityiskohtia ei olisi täsmällisesti sovittu. Suorituksen laatu samoin kuin useat muutkin ominaisuudet heijastuvat yleensä hintaan. Jos sopimuksen mukainen hinta on merkittävästi poikennut yleisestä hintatasosta, sille voidaan antaa merkitystä arvioitaessa, mitä kuluttaja on voinut perustellusti odottaa. Säännös vastaa periaatteeltaan 5 luvun 12 §:n 5 kohtaa.

14 §. *Suorituksesta annetut tiedot.* Pykälä koskee toimeksisaajan vastuuta tiedoista, joita hänen suorituksestaan on annettu ennen sopimuskentekoa tai sopimusta täytettäessä.

Pykälän 1 momentti vastaa periaatteiltaan 5 ja 8 luvun 13 §:n 1 momenttia. Säännös koskisi toimeksisaajan vastuuta itse antamistaan tiedoista. Momentin mukainen vastuu käsittäisi tietenkin myös toimeksisaajan palveluksessa olevien henkilöiden antamat tiedot.

Säännöksen mukaan toimeksisaajan suorituksessa olisi virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja, jotka toimeksisaaja on markkinoinnissa tai muuten ennen sopimuksen tekoa antanut elementtien ominaisuuksista, suorituksen sisällöstä taikka muista suorituksen laatua tai hyväksikäyttöä koskevista seikoista. Virheellisten tietojen lisäksi toimeksisaaja vastaisi myös esimerkiksi puutteellisuutensa vuoksi harhaanjohtavista tiedoista. Vastuu syntyy siitä riippumatta, tiesikö toimeksisaaja antamansa tiedon virheellisydestä. Toimeksisaajalla olisi siten velvollisuus varmistua tietojen todenperäisyydestä ja kertoa tilaajalle, jos jokin tieto on epävarma.

Virhevastuun lisäedellytyksenä olisi, että kyseessä on tieto, jonka voidaan olettaa vaikut-

taneen sopimukseen. Jos tilaaja oli tietoinen oikeasta asiantilasta, toimeksisaajan antamalla virheellisellä tiedolla ei voida katsoa olleen vaikutusta sopimukseen. Jos toimeksisaaja ennen sopimuksen tekemistä selkeästi oikaisee tilaajalle aikaisemmin antamansa virheellisen, puutteellisen tai harhaanjohtavan tiedon, hänelle ei myöskään syntyisi virhevastuuta, koska tiedon ei tällöinkään voida olettaa vaikuttaneen sopimukseen.

Toimeksisaajalle voisi säännöksen mukaan syntyä virhevastuu paitsi ennen sopimuskentekoa annettujen tietojen perusteella myös sellaisten sopimuskenteon jälkeen annettujen tietojen perusteella, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen tilaajan päätöksentekoon. Esillä olevassa luvussa on kysymys sopimuksista, joiden yhteydessä toimeksisaajan suorituksen sisältöä saatetaan eri suhteissa tämentää vasta sen jälkeen, kun sopimus on tehty. Tämän vuoksi toimeksisaajalle on tarpeen asettaa nimenomaisesti virhevastuu myös sopimuksen täyttämisyvaiheessa tilaajalle annetuista tiedoista, joilla on ollut vaikutusta tilaajan tekemiin ratkaisuihin.

Pykälän 2 momentti koskisi toimeksisaajan vastuuta tiedoista, jotka on annettu muun kuin toimeksisaajan toimesta. Viittauksesta 1 momentissa tarkoitettuihin tietoihin seuraa muun muassa, että toimeksisaaja vastaa vain sellaisista tiedoista, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan. Säännös vastaa 5 ja 8 luvun 13 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan suorituksessa olisi virhe, jos sen yhteydessä ei luovutettaisi tilaajalle elementtien säilytystä, asentamista, käyttöä tai hoitoa varten tarpeellisia ohjeita taikka jos toimeksisaaja olisi muuten jättänyt antamatta tilaajalle tiedon sellaisesta elementtien ominaisuuksista, suorituksen sisältöä taikka muuta suorituksen laatua tai hyväksikäyttöä koskevasta seikasta, josta hänen olisi pitänyt olla selvillä ja josta tilaaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon. Momentin alkuosa vastaa 5 luvun 13 §:n 3 momenttia ja loppuosa 8 luvun 13 §:n 3 momenttia.

Virhevastuun edellytyksenä olisi, että suorituksen yhteydessä ei olisi annettu tarpeellisia tietoja. Esimerkiksi elementtien asentamista koskevat tiedot ja ohjeet ovat tarpeen vain silloin, kun tarkoituksena on, että tilaaja itse vastaa asentamisesta. Ohjeita ei tarvitse liittää elementtien toimitukseen, jos toimeksisaaja tai joku hänen lukuunsa sopimuksen mukaan suorittaa asennuksen.

Elementtien säilytystä koskevilla tiedoilla tarkoitetaan muun muassa ohjeita siitä, miten elementit on sijoitettava ja kuinka ne on suojattava sään vaikutuksilta, jos niitä joudutaan säilyttämään asennuspaikalla ennen asennusta. Käyttö- ja hoito-ohjeilla tarkoitetaan muun muassa ohjeita elementtien erityisistä ominaisuuksista kuten yhteensopimattomuudesta tiettyjen materiaalien kanssa tai käyttäytymistä tietyissä olosuhteissa sekä ohjeita tarvittavasta käsittelystä ennen asennusta ja sen jälkeen.

15 §. *Virheellisuuden määräävä ajankohta ja takuun merkitys.* Pykälässä viitataan 5 luvun 15 §:ään.

Virheen seuraamukset

16 §. *Virheilmoitus.* Pykälän 1 momentti koskee tilaajan velvollisuutta ilmoittaa virheestä. Säännös vastaa sisällöltään 5 ja 8 luvun 16 §:ää. Virheilmoitus voitaisiin tehdä toimeksisaajalle, sopimuksen välittäneelle elinkeinonharjoittajalle tai muulle elinkeinonharjoittajalle, joka on sitoutunut oikaisemaan suorituksessa olevan virheen tai muuten vastaamaan suorituksen ominaisuuksista. Säilyttääkseen oikeutensa vedota virheeseen tilaajan olisi ilmoitettava virheestä kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

Se, milloin tilaajan olisi pitänyt havaita virhe ja ilmoittaa siitä, olisi ratkaistava kussakin yksittäistapauksessa olosuhteiden mukaan. Lähtökohtana olisi, että kuluttajan asemassa olevalle tilaajalle ei ole perusteltua asettaa kauppalaan 31 §:n mukaista erityistä velvollisuutta oikeudenmenetyksen uhalla tarkastaa tavara luovutuksen tapahduttua. Toisaalta on tilaajan oman edun mukaista tarkastaa tavarankunto luovutuksen yhteydessä. Ei myöskään olisi estettä sille, että toimeksisaaja nimenomaisesti kehottaisi tilaajaa tarkastamaan elementit luovutuksen yhteydessä, jotta mahdolliset kuljetusvauriot tulisivat viipymättä havaituksi. Kysymys siitä, onko tilaaja ilmoittanut virheestä ajoissa, olisi kuitenkin arvioitava yksittäistapauksittain sen mukaan, milloin tilaajan kaikki olosuhteet huomioon ottaen olisi pitänyt havaita kyseinen virhe. Kuluttajan asemassa olevalta tilaajalta ei välttämättä voitaisi vaatia yhtä nopeaa reagointia virheeseen kuin tilaajan ollessa elinkeinonharjoittaja. Virheilmoitukselle

varatun ajan tulisi siten tavallisesti olla pidempi kuin elinkeinonharjoittajien välisessä kaupassa.

Pykälän 2 momentissa olisi poikkeussäännöksiä sellaisista tapauksista, joissa tilaaja säilyttäisi oikeutensa vedota virheeseen huolimatta siitä, että hän ei ole ilmoittanut virheestä 1 momentissa edellytetyssä ajassa. Momentin 1 kohdassa poikkeuksena mainitaan se tilanne, että toimeksisaaja tai 1 momentissa mainittu muu elinkeinonharjoittaja olisi menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaaisesti ja arvottomasti. Periaate on sama kuin 5 ja 8 luvun 16 §:n 2 momentin 1 kohdassa sekä kauppalaan 33 §:ssä.

Momentin 2 kohdassa oleva poikkeus koskisi tapauksia, joissa virhe perustuu siihen, että toimeksisaajan suoritus ei ominaisuuksiltaan vastaisi terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä tai määräyksissä asetettuja vaatimuksia. Momentin 3 kohdassa oleva poikkeus koskisi puolestaan tapauksia, joissa virhe perustuu siihen, että toimeksisaajan suoritus muuten on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen. Tällaisissa tapauksissa virhe on tyypillisesti niin vakava, ettei toimeksisaajan tulisi virhevastuun välttääkseen voida vedota siihen, että virheestä ei ole ilmoitettu 1 momentin mukaisessa ajassa. Ehdotus vastaisi tältä osin 5 ja 8 luvun 16 §:ssä olevia vastaavia säännöksiä.

17 §. *Oikeus pidätyä maksusta.* Pykälän mukaan tilaajalla olisi oikeus pidätyä virheen perusteella maksamasta suorittamatta olevaa osaa hinnasta. Tilaaja ei kuitenkaan saisi pidättää rahamäärää, joka olisi ilmeisessä epäsuhteessa niihin vaatimuksiin, joihin hänellä virheen perusteella olisi oikeus. Säännös vastaa 5 ja 8 luvun 17 §:ää.

18 §. *Virheen oikaisu.* Pykälän 1 momentti koskee tilaajan oikeutta vaatia toimeksisaajalta virheen oikaisua. Sen mukaan tilaajalla olisi oikeus vaatia, että toimeksisaaja omalla kustannuksellaan oikaisee virheen tai toimittaa virheettömät elementit virheellisten tilalle. Edellytyksenä olisi, että tällaisesta oikaisusta ei aiheutuisi toimeksisaajalle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa. Ehdotettu säännös vastaisi 5 ja 8 luvun 18 §:n 1 momenttia.

Voimassa olevan 5 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan tilaajalla on oikeus vaatia toimeksisaajalta virheetön tavara virheellisen tilalle. Säännöksessä ei ole mitään rajoituksia tämän oikeuden suhteen, vaikka on ilmeistä, ettei suorituks-

sen uusiminen tule kaikissa tapauksissa kysymykseen. Jos esimerkiksi elementin virhe havaittaisiin niin pitkän ajan kuluttua sopimuksesta, ettei sellaisia elementtejä enää valmisteta, suorituksen uusiminen saattaisi olla toimeksisaajalle ylivoimaista tai ainakin kohtuuttoman kallista, vaikka virheen oikaiseminen sinänsä olisikin mahdollista asentamalla uusi elementti virheellisen tilalle. Ehdotuksen mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus kieltäytyä virheen oikaisemisesta, jos siitä aiheutuvat kustannukset muodostuisivat kohtuuttoman suuriksi tai korjaamisesta aiheutuisi kohtuutonta haittaa. Arvioinnissa olisi otettava huomioon myös tilaajan olosuhteet, erityisesti mahdollisuudet korjauttaa virhe muualla ja periä korjauskustannukset toimeksisaajalta.

Virheen oikaisemisesta ei saisi aiheutua kustannuksia tilaajalle. Toimeksisaajan olisi siten kustannettava sekä korjauksen edellyttämä työ, tarvittavat uudet elementit tai varaosat ja muut tarvikkeet sekä niiden kuljetukset ja korjaajien matkat. Jos tilaaja on maksanut tällaisia kustannuksia, toimeksisaajan olisi korvattava ne hänelle.

Pykälän 2 momentti koskisi toimeksisaajan oikeutta virheen oikaisemiseen. Säännös vastaa pääosin 5 ja 8 luvun 18 §:n 2 momenttia.

Jos toimeksisaaja haluaisi käyttää oikeuttaan virheen oikaisuun, hänen olisi ilmoitettava siitä tilaajalle viipymättä sen jälkeen, kun tilaaja on ilmoittanut virheestä ja toimeksisaaja on saanut asian vaatiman tilaisuuden kohteen tarkastukseen. Koska luvun säännökset koskevat teknisesti monimutkaisia suorituksia, on katsottu aiheelliseksi mainita lakitekstissä nimenomaisesti, että toimeksisaajalle tulee tarvittaessa antaa tilaisuus tarkastaa tilaajan virheeksi ilmoittama seikka ennen kuin hän ottaa kantaa oikaisutoimien suorittamiseen. Jollei ole kiistatonta, että tilaajan ilmoittama seikka on virhe, toimeksisaaja ei siten menettäisi oikeuttaan virheen oikaisuun ennen kuin hän on saanut kohtuullisen tilaisuuden kohteen tarkastukseen. Jos tilaaja tarjoaa toimeksisaajalle tällaisen tilaisuuden, mutta toimeksisaaja ei käytä sitä hyväkseen, tarkastuksen viivyttäminen ei sitä vastoin estä tilaajaa ryhtymästä muihin toimenpiteisiin, kuten virheen korjauttamiseen toisella elinkeinonharjoittajalla.

Oikaisemalla virheen kohtuullisessa ajassa toimeksisaaja voisi välttää sopimuksen purkamiselta samoin kuin hinnanalennusseuraamukselta. Vahingonkorvausvelvollisuutta oikaise-

minen ei poistaisi, mutta saattaisi kuitenkin vähentää tilaajalle aiheutuvan, toimeksisaajan korvattavaksi tulevan vahingon määrää.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeksisaaja ei saisi vedota siihen, ettei hän ole saanut tilaisuutta 2 momentissa tarkoitettuun oikaisuun, jos tilaaja on korjauttanut virheen eikä olosuhteet huomioon ottaen voida kohtuudella edellyttää hänen jääneen odottamaan oikaisua toimeksisaajan puolelta. Säännös vastaa 5 ja 8 luvun 18 §:n 3 momenttia.

Säännöksessä pidetään silmällä tapauksia, joissa oikaisutarve on erityisen kiireellinen ja joissa toimeksisaajaan ei saada yhteyttä ajoissa tai toimeksisaaja ei voi tai ei halua ryhtyä riittävän nopeisiin toimiin tarkastuksen ja korjausten järjestämiseksi. Säännös koskee näin ollen sekä tilanteita, joissa tilaajalla ei asian kiireellisyyden vuoksi lainkaan ole tilaisuutta tehdä virheilmoitusta ennen virheen korjauttamista, että tilanteita, joissa virheilmoituksen tekemisestä huolimatta korjaustarve on niin kiireellinen, ettei toimeksisaajan toimenpiteitä ehditä odottaa. Jos esimerkiksi pystytystyön jatkamisen kannalta keskeisen tärkeän elementin havaitaan olevan viallinen eikä toimeksisaaja onnistuta heti tavoittamaan tai esimerkiksi talotehtaan kesälomat estävät korvaavan elementin kiireellisen toimittamisen, tilaaja voisi korjauttaa elementin tai hankkia uuden muualta, jos se on teknisesti mahdollista. Näin tilaaja voisi välttää asennustöiden keskeytymisestä ja töiden pitkittymisestä aiheutuvat ylimääräiset kustannukset ja samalla rajoittaa omaa, toimeksisaajan korvattavaksi tulevaa vahinkoaan. Tällaisessa tilanteessa toimeksisaaja ei voisi vedota siihen, että korvaava elementti olisi voitu toimittaa heti talotehtaan lomakauden päätyttyä ja että se olisi tullut toimeksisaajalle halvemmaksi kuin kolmannelta taholta hankittu elementti.

19 §. *Hinnanalennus ja sopimuksen purku.* Pykälässä on säännökset tilaajan oikeudesta hinnanalennukseen tai kaupan purkamiseen. Edellytyksenä näille seuraamuksille olisi, että virheen oikaisu ei tule lainkaan kysymykseen tai että tällaista oikaisua ei tilaajan vaatimuksesta tai toimeksisaajan tarjouksesta huolimatta suoriteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja on ilmoittanut virheestä ja toimeksisaaja on saanut asian vaatiman tilaisuuden kohteen tarkastukseen. Kohtuullisen ajan pituutta arvioidessa voitaisiin vertailukohtana käyttää

muun muassa sitä, missä vaiheessa tilaaja olisi voinut purkaa kaupan toimeksisaajan viivästyksen perusteella.

Säännös vastaa periaatteiltaan 5 luvun 19 §:ää ja 8 luvun 19 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa on erityissäännös, joka koskee sellaista toimeksisaajan jo tekemää suoritusta, jota ei voida palauttaa ilman olennaista haittaa. Säännös tulisi ajankohtaiseksi etenkin urakan yhteydessä jo suoritettujen työn osalta sekä taloelementtitoimituksissa jo paikoilleen asennettujen elementtien osalta. Sopimuksen purkamisen siltä osin kuin toimeksisaajan suoritus on jo tehty eikä sitä voida palauttaa ilman olennaista haittaa tulisi kysymykseen vain, jos muuta seuraamusta ei voida pitää tilaajan kannalta kohtuullisena. Ehdotus vastaa periaatteiltaan 8 luvun 19 §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentissa on säännös sopimuksen purkamisesta ennakoidun virheen vuoksi. Jos olisi painavia syitä olettaa, että toimeksisaajan suorituksessa tulee olemaan olennainen virhe, tilaajalla olisi oikeus purkaa sopimus siltä osin kuin se on vielä täyttämättä. Jo tehdyn suorituksen osalta tulisivat sovellettavaksi 1 ja 2 momentti. Esillä olevaan säännöksen tukeutuminen voisi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi, jos vasta osa tilatuista elementeistä on toimitettu, mutta niissä olevien virheiden vuoksi on painavia syitä olettaa, että toimeksisaajan suoritus tulee olemaan olennaisella tavalla virheellinen. Tähän säännökseen perustuva sopimuksen osittainen purkaminen voisi tulla kysymykseen myös, jos ilmenee, että toimeksisaajan elementtien asennusta varten hankkimalla työvoimalla ei ole tarvittavaa ammattitaitoa ja että tämän vuoksi on syytä olettaa työn tuloksen muodostuvan olennaisella tavalla virheelliseksi. Säännös vastaa 8 luvun 19 §:n 2 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan luvun 12 §:n säännökset tulisivat sovellettaviksi myös silloin, kun tilaaja purkaa sopimuksen virheen vuoksi.

20 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälässä on säännökset toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuudesta suorituksen ollessa virheellinen.

Pykälän 1 momentissa on korvausvelvollisuutta koskeva pääsäännös. Sen mukaan tilaajalla olisi oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii toimeksisaajan suorituksessa olevan virheen vuoksi. Pykälän 2 momentin mukaan 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua välillisen

vahingon toimeksisaaja joutuisi kuitenkin korvaamaan vain, jos vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan.

Pykälän 3 momentissa rajattaisiin toimeksisaajan tämän luvun mukaista korvausvastuuta eräiden sellaisten vahinkojen osalta, jotka kuuluvat tuotevastuulain piiriin. Taloelementtitoimitusten yhteydessä säännöksellä olisi käytännössä merkitystä vain silloin, kun toimeksisaajana on muu kuin elementtien valmistaja. Niissä käytännössä tavallisissa tapauksissa, joissa toimeksisaaja on samalla elementtien valmistaja, hänelle syntyisi tuotevastuulain nojalla huolimattomuudesta riippumaton vastuu elementtien puutteellisesta turvallisuudesta aiheutuneista henkilövahingoista ja pääasiassa yksityisessä käytössä olevaan omaisuuteen kohdistuvista esinevahingoista. Esillä olevaan säännökseen sisältyvät rajoitukset jäisivät tällöin vaille käytännön merkitystä.

Pykälän 4 momentissa on 11 §:n 6 momenttia vastaava säännös siitä, että tilaajan perheenjäsenellä olisi samanlainen oikeus korvaukseen kuin tilaajalla itsellään. Virhetilanteissakaan ei siten olisi ratkaisevaa merkitystä sillä, kuka perheen jäsenistä on muodollisesti toimeksisaajan sopimuskumppani.

21 §. *Muun kuin toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälässä viitataan 5 luvun 22 §:ään.

22 §. *Kustannusarvion virheellisyydestä johtuva korvausvelvollisuus.* Taloelementtien kaupassa on tavallista, että sovittu elementtitoimitus käsittää vain osan siitä materiaalista, joka tarvitaan rakennuksen saattamiseksi valmiiksi. Tilaaja saa usein toimeksisaajalta apua sen arvioimisessa, kuinka paljon rakentamishanke kokonaisuudessaan tulee maksamaan. Tätä varten toimeksisaaja saattaa laatia tilaajan antamien tietojen, elementtien kaupan toimitussäällön ja oman asiantuntemuksensa perusteella kustannusarvion, jossa huomioidaan myös ne tarvikkeet, työt ja toimenpiteet, jotka eivät sisälly toimeksisaajan omaan suoritukseen. Esillä oleva pykälä koskisi toimeksisaajan vastuuta tällaisesta kustannusarviosta.

Säännöksen mukaan tilaajalla olisi oikeus kohtuulliseen korvaukseen, jos toimeksisaaja ei ole arviota laatiessaan menetellyt huolellisesti ja tilaajalle aiheutuvat kustannukset tämän vuoksi muodostuisivat olennaisesti arvioitua suuremmiksi. Koska kysymyksessä on kustannusarvio, tilaaja ei voi edellyttää, että arviossa esitetyt hinnat toteutuvat sellaisenaan. Tilaajal-

la on kuitenkin oikeus luottaa toimeksisaajan asiantuntemukseen ja siihen, että annettu arvio ei olennaisesti poikkea siitä, millaisiksi syntyvät kustannukset huolellisesti laaditun arvion mukaan olisi voitu ennakoita.

Toimeksisaaja olisi vastuussa vain siitä, että arvio on tehty ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Jos kustannusnousun syynä on jokin seikka, jota toimeksisaajan ei voida kohtuudella edellyttää ottaneen huomioon arviota laatiessaan tai jos arvion ylittyminen johtuu sellaisista tilaajan antamista virheellisistä tai puutteellisista tiedoista, joita toimeksisaajalla ei kuitenkaan ollut aiheutta epäillä, toimeksisaajalle ei tämän säännöksen nojalla syntyisi korvausvastuuta. Jos jokin laskelma on laadittava tiettyä tarkoitusta varten viranomaisten antamien sitovien määräysten mukaisesti eikä laskelman laatija voi vaikuttaa laskentaperusteisiin, toimeksisaaja ei joutuisi korvausvastuuseen siitä, ettei tällainen laskelma välttämättä kuvasta tosiasiallista kustannustilannetta, jos toimeksisaaja on laatinut laskelman muutoin ammattitaitoisesti ja kertonut tilaajalle kyseisen laskelman käyttötarkoituksesta.

Hinta ja sen maksaminen

23 §. *Hinta-arvio.* Pykälä koskee tapauksia, joissa elementtien asennus tai jokin 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu liittämissä palvelus sopimuksen mukaan kuuluu toimeksisaajan velvollisuuksiin mutta ei sisälly sovittuun kokonaishintaan eikä muutenkaan ole sovittu tehtäväksi kiinteään erillishintaan. Tällaisissa tapauksissa toimeksisaajan olisi annettava asennuksesta tai muusta liittämissä palvelusta hinta-arvio. Suorituksen lopullinen hinta saisi ylittää annetun hinta-arvion enintään 15 prosentilla. Tämän ylittävät korotukset voisivat tulla kysymykseen vain 24 §:ssä mainituissa tapauksissa. Lakiehdotuksen 8 luvun 24 §:n 1 momentin viimeiseen virkkeeseen sisältyvää säännöstä, jonka mukaan toimeksisaaja ja tilaaja voisivat sopia 15 prosenttia suuremmasta hinta-arvion ylitysvaresta, ei ole katsottu tässä yhteydessä tarkoituksenmukaiseksi kuluttajan kannalta, koska taloelementtien toimitussopimukset ja urakat ovat tyypillisesti pitkäkestoisia ja taloudellisesti merkittäviä sopimuksia, joten kuluttajan taloudellinen turvallisuus vaatii hinta-arvioilta suurempaa täsmällisyyttä kuin esimerkiksi useim-

missa 8 luvun soveltamisalan piiriin kuuluvissa sopimuksissa.

24 §. *Hinnankorotusehdot.* Pykälän 1 momentissa olisi säännöksiä siitä, minkälaisen tapausten varalta sopimukseen olisi mahdollista sisällyttää ehto, jonka mukaan toimeksisaaja saa yksipuolisesti korottaa sovittua hintaa tai ylittää annetun hinta-arvion 23 §:ssä säädettyä enemmän.

Momentin 1 kohdan mukaan hinnankorotusehto olisi sallittu ensinnäkin, jos sen edellyttämä korotus perustuu sellaiseen lain muutoksesta tai viranomaisen päätöksestä johtuvaan kustannusten nousuun, jota toimeksisaajan ei voida kohtuudella edellyttää ottaneen huomioon sopimusta tehtäessä. Esimerkkinä voidaan mainita toimeksisaajan suoritukseen kohdistuva uusi tai korotettu vero, jota ei sopimusta tehtäessä ole voitu ennakoita. Toiseksi hinnankorotusehto olisi säännöksen mukaan sallittu, jos korotuksen perusteena on rakentamista, elementtien asennusta tai muuta toimeksisaajan suoritukseen sisältyvää palvelusta kohdanneesta ylivoimaisesta esteestä johtuva kustannusten nousu, jota toimeksisaajan ei voida kohtuudella edellyttää ottaneen huomioon sopimusta tehtäessä.

Momentin 2 kohdan mukaan hinnankorotusehto saisi myös koskea tilannetta, jossa toimeksisaajan suoritusta on lykätty tilaajasta johtuvasta syystä ja hinnankorotus johtuu toimeksisaajalle tämän vuoksi aiheutuvasta kustannusten noususta. Säännöksessä pidetään silmällä tapauksia, joissa osapuolet sopimuksen syntymisen jälkeen tilaajan olosuhteiden muuttumisen vuoksi sopivat siitä, että toimeksisaajan suoritus siirretään alkuperäistä myöhempään ajankohtaan. Hinnankorotustarve voi tällaisissa tapauksissa johtua esimerkiksi siitä, että elementtien tuotantokustannukset nousevat sinä aikana, jonka toimitus lykkäytyy, tai siitä, että jo valmistetut elementit on varastoitava sovittuun uuteen toimitusajankohtaan saakka.

Momentin 3 kohdan mukaan hinnankorotusehto voisi myös olla pätevä, jos korotusperusteena on sellaisten tietojen paikkansapitämättömyys, jotka tilaaja on antanut tai joiden hankkiminen on ollut tilaajan vastuulla. Toimeksisaaja voisi siten pidättää itselleen oikeuden korottaa sovittua hintaa, jos osoittautuu, että hinnan määräytymiseen vaikuttaneet tilaajan antamat tiedot ovat olleet virheellisiä.

Pykälän 2 momentin mukaan toimeksisaajan

olisi viipymättä ilmoitettava tilaajalle 1 momentissa tarkoitettuun ehtoon perustuvasta hinnankorotuksesta ja uudesta hinnasta. Toimeksisaajan viivyttely voisi johtaa korotusoiden menettämiseen. Toimeksisaaja ei 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa saisi vedota korotusehtoon sen jälkeen, kun hän on täyttänyt kyseisen velvollisuutensa. Jälkikäteen tapahtuva hinnan korottaminen ei siten yleensä olisi mahdollista. Poikkeuksen muodostaa kuitenkin tilanne, jossa korotus johtuu tilaajan vastuulla olleiden tietojen paikkansapitämättömyydestä. Tällaisessa tapauksessa toimeksisaaja voisi vedota korotusehtoon vielä senkin jälkeen, kun toimenpide on toteutettu ja sen vaatimat ylimääräiset kustannukset ovat tulleet selville. Esimerkiksi pystyttämipaikan sopimattomuus tarkoitukseensa on usein mahdollista todeta vasta, kun osa elementeistä on jo ehditty asentaa.

Pykälän 3 momentissa asetettaisiin yläraja 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle hinnankorotukselle. Kun korotus johtuu lain muutoksesta, viranomaisen päätöksestä tai 1 momentin 1 kohdassa kuvatusta ylivoimaisesta esteestä, kyseessä on seikka, johon kumpikaan sopimuspuoli ei yleensä voi vaikuttaa. Kysymys on tällöin siitä, kuinka tällainen riski jaetaan sopimuspuolten kesken. Ehdotuksen mukaan toimeksisaaja saisi korottaa kauppahintaa enintään viisi prosenttia. Jos toimeksisaajan vaatima korotus on tätä suurempi, tilaajalla olisi oikeus purkaa kauppa. Tämän ylärajan estämättä olisi kuitenkin mahdollista toteuttaa sellainen hinnankorotus, joka johtuu veropohjan laajentamisesta niin, että aiemmin verovapaa suoritus muuttuu veronalaiseksi. Jos tällainen verotuksen muutos säädetään tulemaan voimaan niin, että se vaikuttaa myös jo tehtyihin sopimuksiin, uusi vero olisi mahdollista sopimusehdoissa määrätä tilaajan maksettavaksi. Elementtien toimitukseen liittyvien asennustöiden osalta mahdollisen korotuksen ylärajana olisi 15 prosenttia niiden hinnasta.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitettuja hinnankorotusperusteita varten ei ehdoteta vastaavanlaista ylärajaa, koska korotuksen syynä näissä tapauksissa on tilaajasta johtuva seikka.

25 §. *Hinnan maksaminen ja vakuus.* Pykälän 1 momentti koskee hinnan maksamisen ajankohtaa silloin, kun asiasta ei ole erikseen sovittu. Säännös vastaa sisällöltään 8 luvun 25 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa on säännöksiä niitä tilanteita varten, joissa tilaajan on sopimuksen mukaan maksettava toimeksisaajalle jokin osa sovitusta hinnasta ennen kuin toimeksisaaja on luovuttanut kyseistä hinnan osaa vastaavan suorituksen tilaajalle. Toimeksisaajan olisi tällöin asetettava tilaajalle vakuus, joka turvaisi tilaajan suorittaman ennakkomaksun toimeksisaajan suorituskyvttömyyden varalta. Vakuuden olisi oltava voimassa siihen saakka, kunnes toimeksisaaja on saattanut oman suorituksensa tasolle, joka vastaisi vähintään ennakkomaksun määrää. Vakuuden asettamisvelvollisuus sisältyy tärkeimpiin alalla nykyisin käytössä oleviin vakiosopimusehtoihin.

Pykälän mukaan vakuuden olisi oltava sellainen, että se turvaa tilaajan maksaman ennakkomaksun. Näin ollen sen olisi oltava paitsi määrältään riittävä myös laadultaan sellainen, että sen arvo säilyisi toimeksisaajan suorituskyvttömyystilanteessa ja että se voitaisiin tarvittaessa ottaa helposti käyttöön. Tällaisia vakuuksia olisivat esimerkiksi rahatalletus, pankkitakaus tai luottovakuutus. Sen sijaan esimerkiksi toimeksisaajayhtiön osakkeita ei yleensä voitaisi pitää tässä pykälässä tarkoitettuina tilaajan ennakkomaksun turvaavina vakuuksina, koska ne eivät turvaisi tilaajan asemaa toimeksisaajan pysyvän tai pitkäaikaisen suorituskyvttömyyden varalta.

Tilaajan olisi vapautettava vakuus, kun toimeksisaajan suoritus arvoltaan vastaa ennakkomaksua.

Pykälän 3 momentin mukaan sellaiseen toimeksisaajan suoritukseen, jota ei tehdä kiinteään hintaan, sovellettaisiin mitä 8 luvun 25 §:n 2 momentissa säädetään hinnan erittelystä. Kyseisen säännöksen mukaan toimeksisaajan olisi tilaajan pyynnöstä annettava tälle kirjallinen erittely, jonka perusteella olisi mahdollista arvioida suorituksen sisältö ja se, kuinka palveluksen hinta määräytyy. Jos tilaaja on pyytänyt erittelyä ilman aiheutonta viivytystä palveluksen tultua suoritetuksi tai tilaajan saatua siitä laskun, hänen ei tarvitsisi maksaa palvelusta ennen kuin hän on saanut erittelyn.

Pykälän 4 momentissa on säännös siitä, milloin pankin tai postin välityksellä tapahtuneen maksun katsotaan tulleen suoritetuksi arvioitaessa toimeksisaajan oikeutta 28—31 §:ssä säädettyihin viivästysseuraamuksiin. Säännös vastaa 5 luvun 24 §:n 3 momenttia ja 8 luvun 25 §:n 3 momenttia.

Tilaaajan sopimusrikkomuksen seuraamukset

26 §. *Tilauksen peruuttaminen.* Pykälän 1 momentti koskee tapauksia, joissa tilaaja peruuttaa elementtien tilauksen ennen niiden luovutusta. Säännös on yhdenmukainen 5 luvun 25 §:n ja 8 luvun 26 §:n kanssa. Sama periaate ilmenee myös kauppalaain 52 §:n 2 momentista, joka jo nykyisin tulee sovellettavaksi taloelementtien kaupassa.

Jos tilaaja peruuttaa elementtien tilauksen, toimeksisaajalla ei olisi oikeutta pysyä sopimuksessa ja vaatia kauppahinnan maksamista. Sen sijaan toimeksisaajalla olisi oikeus korvaukseen peruutuksesta aiheutuvasta vahingosta. Korvaus määräytyisi 30 §:n mukaan eli samalla tavoin kuin toimeksisaajan purkaessa sopimuksen.

Tilaaajan peruuttaessa tilauksen toimeksisaajan on pyrittävä rajoittamaan aiheutuvaa vahinkoa (33 §:n 1 momentti). Jos elementtejä ei ilmeisesti voida käyttää hyväksi muissa taloissa ja toimeksisaaja on aloittanut elementtien valmistuksen, hänen on yleensä keskeytettävä valmistus. Jos elementtien hyväksikäyttö on mahdollista muissa rakennuksissa, edullisin menettelytapa on yleensä myydä elementit jollekin toiselle asiakkaalle.

Pykälän 2 momentti koskee tilauksen peruuttamista silloin, kun kysymyksessä on urakkasopimus tai taloelementtitoimituksissa vain elementtien asennus taikka muun toimeksisaajan suoritukseen kuuluva, 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu liitännäispalvelus. Näissä tapauksissa peruutustilanteessa sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin kuluttajapalvelussopimuksiin 8 luvun 26 ja 30 §:n mukaan. Tämä merkitsee, että urakoitsijalla tai toimeksisaajalla olisi oikeus vastikkeeseen jo suoritetusta palveluksen osasta sekä toimenpiteistä, jotka on suoritettava peruutuksesta huolimatta. Lisäksi urakoitsijalla tai toimeksisaajalla olisi oikeus korvaukseen muista kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut sopimuksen täyttämistä ja joista hän todennäköisesti ei voi hyötyä muulla tavalla. Muusta vahingosta hän voisi saada korvauksen, joka on kohtuullinen ottaen huomioon palveluksen hinta, sopimuksen peruuttamisen ajankohta, sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimet sekä muut seikat.

27 §. *Toimeksisaajan oikeus pidättyä suorituksesta.* Pykälässä viitataan 8 luvun 27 §:ään.

28 §. *Viivästyskorko.* Pykälässä on säännös tilaaajan velvollisuudesta maksaa viivästyneelle

hinnalle viivästyskorkoa. Velvollisuus viivästyskoron maksamiseen määräytyisi korkolain mukaan, ja pykälä sisältäisi näin ollen vain viivastuksen siihen. Lisäksi säännöksestä ilmenisi, että viivästyskoron maksaminen tulee ajankohitaiseksi silloin, kun sopimusta ei peruuteta eikä pureta.

29 §. *Sopimuksen purku.* Pykälässä on säännökset toimeksisaajan oikeudesta purkaa kauppa tilaaajan maksuviivästyksen perusteella. Pykälä vastaa sisällöltään 5 luvun 27 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaaja saisi purkaa kaupan tilaaajan maksuviivästyksen johdosta, jos sopimusrikkomus on olennainen. Pykälän 2 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi myös mahdollisuus asettaa tilaajalle kohtuullinen lisäaika maksun suorittamista varten. Jos suoritusta ei tapahdu lisäajan kuluessa, toimeksisaaja saisi purkaa kaupan ilman eri selvitystä viivästyksen olennaisuudesta.

Pykälän 3 momentti rajoittaa toimeksisaajan oikeutta purkaa sopimus sen jälkeen, kun tilaaja on saanut elementit hallintaansa. Tällöin toimeksisaaja voisi purkaa sopimuksen vain, jos tilaaja torjuu toimituksen tai toimeksisaaja on luottokaupassa nimenomaisesti pidättänyt itselleen oikeuden purkuun. Taloelementtien ja muiden rakennusosien ja -materiaalien luovutuksen yhteydessä toimeksisaajan tai urakoitsijan mahdollisuuksia vedota esimerkiksi omistuksenpidätysehtoon rajoittaa se, että omistuksenpidätysehto raukeaa osan tai materiaalin tullessa liitetyksi kiinteistöön. Omistuksenpidätysehto voisi kuitenkin suojata toimeksisaajaa sinä aikana, jonka rakennusosat tai -materiaalit ovat asentamatta varastoituna tilaaajan tontilla ja joissakin tapauksissa myös silloin, kun kysymyksessä on helposti ja ilman olennaista haittaa irroitettava esine. Tällöin purkamisen edellytyksistä on voimassa mitä kuluttajan-suojalain 7 luvun 16 §:ssä säädetään.

Myös pykälän 4 momentti rajoittaisi toimeksisaajan oikeutta kaupan purkamiseen. Toimeksisaaja ei saisi purkaa kaupaa tilaaajan maksuviivästyksen vuoksi sen jälkeen, kun viivästynyt maksu on suoritettu.

30 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälä sisältää säännökset toimeksisaajan oikeudesta vahingonkorvaukseen tapauksissa, joissa toimeksisaaja purkaa sopimuksen tilaaajan maksuviivästyksen perusteella tai tilaaja 26 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla peruuttaa tilauksen ennen elementtien luovutusta. Pykälä vastaa periaatteiltaan 5 luvun 28 §:ää.

Myös vahingonkorvauksen osalta tulisivat kuluttajansuojalain 7 luvussa olevat säännökset sopimuspuolten välillä tehtävästä tilityksestä sovellettaviksi esillä olevan pykälän sijasta, jos toimeksisaajalla omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdon nojalla on oikeus purkaa kauppa sen jälkeen, kun tilaaja on saanut elementit hallintaansa. Kuten edellä 29 §:n yhteydessä mainittiin, osien liittäminen tilaajan kiinteistöön yleensä katkaisisi toimeksisaajan mahdollisuuden vedota mainitunlaiseen sopimusehtoon.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi edellä mainituissa tapauksissa oikeus korvaukseen niistä erityisistä kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut sopimuksen tekemisestä ja täyttämisestä ja joista hän todennäköisesti ei voisi hyötyä muulla tavalla, sekä sopimuksen purkamisen tai peruutuksen vuoksi aiheutuvat erityiset kustannukset. Korvattavia kustannuksia olisivat esimerkiksi elementtien materiaali- ja työkuksannukset, jotka toimeksisaaja jo on pannut elementteihin ja joita hän ei voi hyödyntää muiden sopimusten täyttämässä. Korvattaviksi tulisivat myös sopimuskentekoa edeltäneestä tarjouksesta tai kustannuslaskelman laatimisesta sekä kyseisen tilauksen edellyttämästä suunnittelutyöstä aiheutuneet menot.

Pykälän 2 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus saada muusta kuin 1 momentissa mainitusta vahingosta korvaus, joka on kohtuullinen ottaen huomioon kauppahinta, sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohta, sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimenpiteet sekä muut seikat. Säännöksen mukaan tulisi korvattavaksi lähinnä saamatta jäänyt voitto. Säännös vastaa 5 luvun 28 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännökset tapauksista, joissa tilaaja voi vapautua vahingonkorvausvelvollisuudesta. Säännöksen mukaan toimeksisaajalla ei ole oikeutta korvaukseen, jos tilaajan maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen johtuu yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka muusta samankaltaisesta esteestä, jota tilaaja ei kohtuudella voi välttää eikä voittaa. Säännös vastaa 5 luvun 28 §:n 4 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan sopimusehtoihin voitaisiin sisällyttää määräys, jonka mukaan tilaajan maksettavaksi tuleva korvaus määräytyy kaavamaisin vakioperusteiden ilman, että korvauksen määrää joudutaan selvittä-

mään kussakin yksittäistapauksessa. Tällainen sopimus olisi pätevä, jos sopimuksen mukainen korvaus on kohtuullinen ottaen huomioon sopimuksen purkamisesta tai peruuttamisesta toimeksisaajalle yleensä aiheutuva vahinko sekä edellä mainitut 1—3 momentin säännökset.

Mainitunlaisten sopimusehtojen kohtuullisuuden valvonta kuuluisi kuluttaja-asiamiehelle ja markkinatuomioistuimelle. Lisäksi tuomioistuimet voisivat tarvittaessa yksittäistapauksissa arvioida sopimuksen mukaisen vakiokorvauksen kohtuullisuutta. Se, että vahinko yksittäistapauksessa jää pienemmäksi kuin vakiokorvaus, ei sinänsä estäisi sopimusehdon soveltamista, ellei vahinko poikkea vakiokorvauksesta niin paljon, että ehdon soveltaminen olisi kohtuutonta.

31 §. *Tilaajan myötävaikutusvelvollisuuden laiminlyönti.* Pykälä koskee toimeksisaajan oikeutta korvaukseen tapauksissa, joissa toimeksisaajan suoritus viivästyy sovitusta tilaajasta johtuvasta syystä. Kysymys on siis tilaajan sopimusrikkomuksesta johtuvasta viivästymisestä ja sen toimeksiantajalle aiheuttamasta vahingosta.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus saada korvaus viivästymisen vuoksi tarpeellisista kuljetus-, varastointi-, suojaus- ja vakuutuskustannuksista, jos elementtien luovutus viivästyy tilaajasta johtuvasta syystä. Säännös on vastine kauppalaan 75 §:lle, joka koskee sopijapuolen oikeutta korvaukseen huolenpitokustannuksista. Asian käytännön merkityksen vuoksi on katsottu aiheelliseksi ottaa esillä olevaan lukuun nimenomainen erityissäännös tilaajan korvausvelvollisuudesta.

Momentissa on myös säännös siitä, että tilaajan maksettavaksi tuleva korvaus voitaisiin sopia määräytyväksi kaavamaisin vakioperusteiden vastaavalla tavoin kuin 30 §:n 4 momentissa. Tällaisen sopimusehdon pätevyyden edellytyksenä olisi, että sen mukaan määräytyvä korvaus on kohtuullinen ottaen huomioon viivästystapauksessa toimeksisaajalle yleensä aiheutuvat kustannukset. Korvausta voitaisiin sovittaa luvun 33 §:n nojalla, jos vahinko yksittäistapauksessa jäisi niin selvästi vakiokorvausta pienemmäksi, että vakiokorvausehdon mukainen korvaus olisi kohtuuton.

Pykälän 2 momentti koskisi tilanteita, joissa elementtien asennus sopimuksen mukaan kuuluu toimeksisaajan velvollisuuksiin ja asennus viivästyy tilaajasta johtuvasta syystä. Toimeksisaajalla olisi tällöin oikeus kohtuulliseen kor-

vaukseen vahingosta, joka hänelle aiheutuu sen vuoksi, että asennukseen varatulle työvoimalle ei voida tarjota korvaavaa työtä. Tällainen tilanne saattaa syntyä, koska asennuksista on sovittava melko aikaisessa vaiheessa, jotta asennusryhmien aikataulut voitaisiin sovittaa asiakkaiden rakentamisaikatauluihin. Peruuntuneen asennustyön tilalle voi sen vuoksi olla vaikeaa järjestää toista työkohdetta. Jos toimeksisaaja tällöin joutuu suorittamaan korvauksia varaamilleen asentajille, hänellä olisi puolestaan säännöksessä tarkoitetuissa tapauksissa oikeus vaatia kohtuullinen korvaus tilaajalta.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentin periaatteet koskisivat vastaavasti myös tapauksia, joissa kysymyksessä on urakkasopimus ja urakoitsijan suoritus viivästyy tilaajasta johtuvasta syystä. Tällöin 1 momenttia sovellettaisiin urakoitsijalle aiheutuneisiin ylimääräisiin rakennusmateriaalin kuljetus-, varastointi- ja suojauskustannuksiin sekä vakuutusmenoihin ja 2 momenttia urakkaa varten varatulle työvoimalle suoritettaviin korvauksiin.

Pykälän 4 momentin mukaan toimeksisaajalla olisi oikeus purkaa sopimus ja saada tilaajalta vahingonkorvausta 30 §:n mukaisesti, jos hänen suorituksensa viivästyy tilaajan puolella olevasta syystä kohtuuttomasti. Purkumahdollisuudella saattaisi olla toimeksisaajalle merkitystä esimerkiksi, jos elementtien valmistus tai urakan suorittaminen ei tilaajasta johtuvan aikataulun lykkäytymisen vuoksi sopisi toimeksisaajan tuotantoaikatauluun eikä uudesta toimitus- tai rakennusajankohdasta päästäisi sopimukseen.

Muut säännökset taloelementtien kaupasta ja rakennusurakasta

32 §. *Kauppalaian säännösten soveltaminen.* Säännöksestä ilmenee luvun suhde kauppalaikiin. Tärkeimmät taloelementtitoimitusten yhteydessä esiin tulevat kysymykset on säännelty ehdotetussa luvussa. Siltä osin kuin tietty kysymys on lakiehdotuksessa ratkaistu, kyseiset säännökset syrjäyttävät kauppalaian vastaavat säännökset sikäli kuin niiden välillä on eroavuutta. Ehdotetussa luvussa sääntelemättä jätettyjen asioiden osalta kauppalaian säännökset kuitenkin tulevat sovellettaviksi esillä olevasta luvusta ilmenevin täsmennyksin ja poikkeuksin. Kauppalaian säännökset täydentävät esillä olevan luvun säännöksiä vain siltä osin kuin

kysymyksessä on irtaimen omaisuuden kauppana pidettävä sopimus. Urakkasopimukset jäävät kauppalaian soveltamisalan ulkopuolelle, eivätkä sen säännökset siten koskisi myöskään nyt ehdotetun luvun piiriin kuuluvia urakkasopimuksia.

33 §. *Vahingon rajoittaminen ja vahingonkorvauksen sovittelu.* Pykälässä viitataan 5 luvun 30 §:ään.

34 §. *Muun kuin toimeksisaajan virhevastuu.* Säännöksessä on viittaukset 5 luvun säännöksiin aikaisemman myyntiportaon virhevastuusta sekä 8 luvun säännöksiin materiaalitoimitajan ja muun elinkeinonharjoittajan virhevastuusta. Kyseiset säännökset tulisivat siten sovellettaviksi nyt ehdotetun luvun piiriin kuuluvissa tapauksissa.

Jos esimerkiksi taloelementtien toimeksisaajana on muu kuin niiden valmistaja, tilaajalla olisi elementissä olevan valmistusvirheen perusteella oikeus kohdistaa vaatimuksia paitsi toimeksisaajaan myös suoraan elementtien valmistajaan. Vastaavasti tilaaja voisi esimerkiksi tilaelementtien kauppaan sisältyneen kodinkoneen ollessa virheellinen kohdistaa tähän perustuvia vaatimuksia suoraan siihen elinkeinonharjoittajaan, joka toimitti koneen tilaelementtien toimeksisaajalle, tai tätä aikaisempaan myyntiportaaseen. Myös urakkasopimusten yhteydessä tilaajalla olisi mahdollisuus kohdistaa rakennusmateriaalissa olevien valmistusvirheiden perusteella vaatimuksia suoraan materiaalin valmistajaan tai muuhun urakoitsijaa edeltävään myyntiportaaseen.

Aikaisemman myyntiportaon ja toimeksisaajan apunaan käyttämän elinkeinonharjoittajan virhevastuun edellytysten ja rajoitusten osalta voidaan viitata 5 ja 8 luvun asianomaisiin säännöksiin.

11 luku. *Erinäisiä säännöksiä*

1 §. *Kulutushyödykkeen välittäjän vastuu.* Pykälä sisältää säännöksiä kulutushyödykkeitä välittävän elinkeinonharjoittajan vastuusta suhteessa hyödykkeen hankkivaan kuluttajaan.

Pykälän 1 momentin mukaan säännös koskee tapauksia, joissa elinkeinonharjoittaja välittää kulutushyödykettä koskevan sopimuksen hyödykkeen tarjoajan lukuun. Hyödykkeen tarjoaja — esimerkiksi tavarantoimittaja — voisi olla kuka tahansa.

Sopimuksen välitys merkitsee, että sopimus

syntyy välittäjän toimeksiantajan ja tavarantajan tai palveluksen tilaajan kesken välittäjän jättäessä sopimussuhteen ulkopuolelle. Välittäjä ei siten yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan ole vastuussa sopimuksen täyttämistä. Lakiehdotuksen mukaan välittäjällä kuitenkin olisi kauppasopimusten sekä 8 luvun piiriin kuuluvien palvelussopimusten yhteydessä kuluttajaan nähden vastuu toimeksiantajansa eli tavarantajan myyjän tai palveluksen suorittajan sopimusrikkomuksista. Vastuu määräytyisi 5 ja 8 luvun säännösten sekä tavarantajan oikeudellisen virheen osalta kauppalaain 41 §:n mukaan.

Jos elinkeinonharjoittaja toimii välittäjänä kulutustavaraa koskevassa kaupassa, ostajalla olisi siten oikeus suhteessa välittäjään vedota kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksiin siinäkin tapauksessa, että tavarantajan myyjä on yksityishenkilö, jota 5 luvun säännökset eivät koske. Ostajalla olisi virheen perusteella oikeus vaatia välittäjältä virheen korjaamista, hinnan alennusta ja vahingonkorvausta 5 luvussa säädettyin edellytyksin. Ostajan purkaessa kaupan myös välittäjä olisi vastuussa maksetun kauppahinnan palauttamisesta. Vastaavalla tavalla ostaja voisi oikeudellisen virheen vuoksi kohdistaa välittäjään vaatimuksia kauppalaain 41 §:n mukaisesti. Viivästystilanteissa ostaja voisi vaatia välittäjältä vahingonkorvausta, ja ostajan purkaessa kaupan välittäjä olisi lisäksi vastuussa ostajan mahdollisesti jo suorittamien kauppahintaerien palauttamisesta.

Jos elinkeinonharjoittaja välittää tavaroita koti- tai postimyyntimenetelmällä, jo voimassa olevasta laista seuraa, että ostajalla on kuluttajansuojalain 6 luvun mukainen peruuttamisoikeus.

Jos elinkeinonharjoittaja välittää ehdotetussa 8 luvussa tarkoitettuja palveluksia, hän olisi kaupan välittäjän tavoin kuluttajaan nähden vastuussa palveluksen virheestä ja viivästymisestä.

Momentin toisessa virkkeessä on säännös, joka rajoittaa välittäjän vastuuta silloin, kun kyseinen elinkeinonharjoittaja kuluttajan tieteen toimii välittäjänä tietyn toisen elinkeinonharjoittajan lukuun. Niin kuin yleisperusteluissa (jakso 5) on todettu, käytännön sopimuskentktilanteissa saattaa toisinaan syntyä epätietsuutta sen suhteen, onko sitä elinkeinonharjoittajaa, jonka kanssa kuluttaja on asioinut, pidettävä kuluttajan sopijapuolena vai ainoastaan välittäjänä. Yleisperusteluissa mainituista

syistä on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi säilyttää se mahdollisuus, että elinkeinonharjoittaja toimii tavarantajan tai palveluksen välittäjänä toisen elinkeinonharjoittajan lukuun joutumatta itse vastuuseen sopimuksen täyttämistä. Selvyyden vuoksi lakiteksti on laadittu niin, että siitä nimenomaisesti ilmenee millä edellytyksin elinkeinonharjoittaja voi vedota välittäjäänsä. Tilanne tulee tehdä kuluttajalle selväksi sopimusta tehtäessä: kuluttajan tulee saada tietää paitsi se, että tilauksen vastaanotettava elinkeinonharjoittaja toimii vain välittäjänä, myös se, kuka hänen varsinaisen sopimuskumppaninsa on. Lisäksi säännöksessä vaaditaan, että kuluttajalle on ennen sopimuksen syntymistä ilmoitettu myös se, mikä merkitys välitysaselmalla on kuluttajan oikeussuojan kannalta, eli että vastuu sopimuksen täyttämistä on yksin sillä elinkeinonharjoittajalla, jonka nimissä sopimus on tehty.

Myös silloin, kun välittäjälle ei synny vastuuta kuluttajan sopijakumppanina olevan elinkeinonharjoittajan sopimusrikkomuksista, välittäjä on tietenkin vastuussa kuluttajalle omasta toiminnastaan. Jos välittäjä esimerkiksi on antanut kuluttajalle virheellisiä tietoja välitetävästä hyödykkeestä tai sen toimitusajasta, tämä voi aiheuttaa hänelle korvausvelvollisuuden kuluttajaan nähden.

Pykälän 2 momentissa on selventävä säännös siitä, että 1 momentin mukainen välittäjän vastuu ei rajoittaisi kuluttajan oikeuksia suhteessa sopimuskumppaniinsa eli välittäjän toimeksiantajaan. Tavarantajan omistaja ja myyjä sekä palveluksen suorittaja olisivat vastuussa tekemänsä sopimuksen täyttämistä. Jos esimerkiksi tavarantajan myyjä on yksityishenkilö, jota kuluttajansuojalain mukainen pakottava sopimusrikkomusvastuu ei koske, ostajan oikeudet suhteessa myyjään määräytyisivät kaupan ehtojen ja kauppalaain mukaan. Myyjän vastuu voi siten sopimuksen perusteella olla rajoitettu kuin välittäjän vastuu. Sikäli kuin ostajalla olisi oikeus kohdistaa vaatimuksensa sekä välittäjään että myyjään, nämä olisivat ostajaan nähden yhteisvastuussa. Vastuun jakautuminen välittäjän ja myyjän keskinäisessä suhteessa tulisi arvioitavaksi yleisten periaatteiden mukaan.

Pykälän 3 momentissa on maininta siitä, että kiinteistönvälittäjän vastuusta on säädetty erikseen. Laki kuluttajansuojasta kiinteistönvälityksessä (686/88) sisältää seikkaperäiset säännökset.

nökset kiinteistönvälittäjän velvollisuuksista ja vastuusta. Nyt ehdotettu pykälä ei siten koskisi kiinteistönvälittäjän vastuuta.

1 a §. *Vahingonkorvausta koskeva kanneaika eräissä tapauksissa.* Pykälässä on säännöksiä kanneajasta tapauksissa, joissa tämän lain säännösten nojalla vaaditaan korvausta niin sanotusta tuotevahingosta. Lakiehdotuksen mukaan tavaran myyjällä ja palveluksen toimeksisaajalla olisi tietyssä laajuudessa huolimattomuudesta riippumaton vastuu tavaran tai palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheestä muulle omaisuudelle aiheutuneista esinevahingoista. Tätä koskevat säännökset ovat 5 ja 8 luvun 21 §:ssä. Lakiehdotuksen 9 luvun 21 §:ssä on vastaavasti säännökset siitä, miltä osin taloelementin, toimeksisaajan suorituksessa käytetyn materiaalin tai toimitukseen sisältyvän laitteen virheestä aiheutuvat esinevahingot voisivat tulla korvattaviksi kyseisen säännöksen nojalla. Esillä oleva pykälä on otettu lakiehdotukseen, jotta tämän lain mukaista myyjän ja toimeksisaajan rajoitettua tuotevahingonvastuuta koskevat kanneajat olisivat yhdenmukaiset tuotevastuulain mukaisten kanneaikojen kanssa (tuotevastuulain 9 §). Käytännössä nyt ehdotetun kanneaikasäännöksen merkitys kuitenkin jäänee varsin vähäiseksi, sillä edellä mainittujen säännösten piiriin kuuluvia esinevahinkoja koskevat korvausvaatimukset tullevat yleensä muutenkin vireille nyt asetettujen määräaikaisten puitteissa. Muun muassa on otettava huomioon, että säännökset virheilmoituksen laiminlyönnin vaikutuksesta kuluttajan oikeuteen vaatia seuraamuksia koskevat myös 5 ja 8 luvun 21 §:ään perustuvia korvausvaatimuksia. Tämä vähentää kolmen vuoden kanneajan merkitystä.

1 b §. *Suhde vahingonkorvauslakiin ja muihin lakeihin.* Pykälään on selvytyden vuoksi otettu säännös siitä, että kuluttajansuojalain säännökset eivät rajoita vahinkoa kärsineen oikeutta vaatia korvausta vahingonkorvauslain, tuotevastuulain tai muun lain nojalla. Vastaavanlainen säännös on tuotevastuulain 11 §:ssä. Kuluttajansuojalain säännökset vahingonkorvausvastuusta eivät siten estä kuluttajaa vaatimasta kyseisen vahingon vuoksi korvausta muun lain nojalla. Esimerkiksi 5, 8 ja 9 luvun 16 §:ssä olevat säännökset virheilmoituksen laiminlyönnin vaikutuksista ja tämän luvun 1 a §:n säännökset kanneajasta eivät rajoita vahinkoa kärsineen mahdollista oikeutta vaatia korvausta vahingonkorvauslain nojalla.

1 c §. *Oikeus vedota eräisiin ilmoituksiin.* Pykälässä on säännös siitä, että riski kuluttajan lähettämän virheilmoituksen tai sopimuksen purkamista koskevan ilmoituksen perilletulosta on vastaanottajalla. Esimerkiksi tavaran myyjä tai palveluksen toimeksisaaja ei siten voi vedota siihen, että kuluttaja ei ajoissa ole ilmoittanut hänelle tavaran tai palveluksen virheestä, jos virheilmoitus on ajoissa lähetetty tarkoitukseenmukaisella tavalla, mutta sen perilletulo on viivästynyt esimerkiksi postin kulussa tapahtuneen viiveen vuoksi. Periaate on sama kuin kauppalaan 82 §:ssä, ja se vastaa myös sopimusoikeudessa yleisesti omaksuttuja periaatteita.

1 d §. *Riitojen käsittely.* Pykälän 1 momentin mukaan välimiesmenettelyn käyttöä koskeva ehto elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa ei olisi kuluttajaa sitova, jos ehto sisältyy ennen riidan syntymistä tehtyyn sopimukseen. Säännös koskisi välityslausekkeitä, joiden mukaan tietyistä sopimuksesta tulevaisuudessa mahdollisesti aiheutuvat riidat on yleisten tuomioistuinten sijasta käsiteltävä välimiesmenettelyssä. Säännöksen mukaan ei sitä vastoin olisi estettä sille, että elinkeinonharjoittaja ja kuluttaja riidan jo synnyttyä sopivat, että se käsitellään ja ratkaistaan välimiesmenettelyssä.

Pykälän 2 momentissa on oikeuspaikkaa koskeva säännös, joka korvaisi voimassa olevan 8 luvun 1 §:n. Säännöstä on kuitenkin sisällöllisesti tarkistettu.

Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden välillä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla vuonna 1988 tehty yleissopimus (niin sanottu Luganon sopimus) laajentaa kuluttajan mahdollisuuksia ajaa Suomessa kannetta toisesta sopimusvaltiosta olevaa elinkeinonharjoittajaa vastaan (Luganon sopimuksen 13—15 artikla).

On katsottu, että oikeuspaikkasääntö, joka oikeuttaa kuluttajan ajamaan kannetta elinkeinonharjoittajaa vastaan oman kotipaikkansa tuomioistuimessa, on perusteltua ulottaa koskemaan myös sellaisia kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiä riita-asioita, joita koskevia säännöksiä ei ole kuluttajansuojalaissa, vaan joissa tulee sovellettavaksi jokin muu laki tai joissa ratkaisu joudutaan perustamaan yleisiin velvoiteoikeudellisiin periaatteisiin. Oikeuspaikkasäännöksen kannalta ei siten olisi merkitystä esimerkiksi sillä, onko kysymyksessä sopimussuhteeseen perustuva riita vai muunlai-

nen riita-asia. Vaadittaisiin ainoastaan, että kysymyksessä olevan oikeussuhteen kannalta kantaja on kuluttajan asemassa ja vastaaja elinkeinonharjoittajan asemassa. Riidan tulee siten liittyä kulutushyödykkeen hankintaan tai käyttöön.

Toinen muutos säännöksessä on se, että siinä ei viitata kantajan väestökirjalain mukaiseen kotipaikkaan, vaan hänen asuinpaikkaansa. Ratkaisevana on siten pidettävä kuluttajan tosiasiallista asuinpaikkaa, joka saattaa olla muu kuin hänen väestökirjalain mukainen kotipaikkansa.

Vireillä olevan oikeudenkäymiskaaren oikeuspaikkaa koskevien säännösten uudistuksen toteutuessa nyt ehdotettava 2 momentti tullee korvatuksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun otettavalla säännöksellä.

2 §. *Tarkemmat säännökset.* 3 §. *Voimaantulo.* Ehdotuksen 5, 8 ja 9 luvussa on käytetty pykälän otsikoita. Vastaavasti on 11 luvuksi siirtyvän 9 luvun uusissa pykälissä pidetty pykälän otsikoita tarpeellisina. Tästä syystä olisi myös luvun 2 ja 3 §:ään lisättävä otsikko.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Lakiehdotuksessa olevia sopimussuhteita koskevia säännöksiä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen tehtyihin sopimuksiin, kun taas sitä ennen tehtyihin sopimuksiin sovellettaisiin aikaisemmin voimassa ollutta oikeutta. Sama periaate koskisi muun kuin kuluttajan sopijapuolen antamia takuu- tai muita vastaavia sitoumuksia sekä kulutushyödykkeen välittäjän vastuuta.

Säännöksiä tavarain aikaisemman myyntipor-taan virhevastuusta (5 luvun 31 §) ja palveluk-sen suorittamisessa käytetyn materiaalin toi-mittajan virhevastuusta (8 luvun 34 §) sovellet-taisiin vain, jos se elinkeinonharjoittaja, johon vaatimus kohdistuu, on luovuttanut tavarain tai materiaalin eli laskenut sen liikkeelle lain voi-maantulon jälkeen. Vastaavasti säännöksiä muun elinkeinonharjoittajan kuin kuluttajan sopimuskumppanin virhevastuusta (5 luvun 32 § ja 8 luvun 35 §) sovellettaisiin vain, jos kysymyksessä oleva suoritus on tehty lain voimaantulon jälkeen.

1.2. Laki kauppalaan 58 §:n 2 momentin ja 63 §:n 4 momentin kumoamisesta

Voimassa olevan kauppalaan 58 §:n 2 mo-mentissa ja 63 §:n 4 momentissa on säännökset

siitä, etteivät kauppalaan 58 §:n 1 momentti ja 63 §:n 1 momentti koske kuluttajankauppaa. Ehdotetun kuluttajansuojalaan 5 luvun 29 §:ssä luetellaan sellaiset kauppalaan säännökset, jot-ka eivät koskisi kuluttajankauppaa. Pykälä sisältää viittauksen myös kauppalaan 58 §:ään ja 63 §:n 1 momenttiin, joten vastaavat sään-nökset ehdotetaan poistettaviksi kauppalaista.

1.3. Laki kuluttaja-asiamiehestä

8 §. Pykälän 2 momentin mukaan kuluttaja-asiamiehen olisi paitsi talletuspankkia koske-vassa asiassa myös arvopaperin markkinointia koskevassa asiassa ennen kiellon määräämistä tai asian saattamista tuomioistuimen käsiteltä-väksi pyydetävä pankkitarkastusviraston lau-sunto. Arvopaperilla tarkoitetaan säännöksessä samaa kuin arvopaperimarkkina-laissa, jonka 1 luvun 2 §:ssä on asiaa koskeva säännös. Asun-to-osakkeet jäävät näin ollen säännöksen ulko-puolelle.

1.4. Arvopaperimarkkinlaki

7 luku. Arvopaperimarkkinoiden valvonta

1 §. Pykälään lisättäväksi ehdotetun 4 mo-mentin mukaan pankkitarkastusviraston olisi ilmoitettava kuluttaja-asiamiehelle, jos virasto havaitsee, että arvopaperin markkinoinnissa on menetelty tavalla, jonka voidaan olettaa olevan vastoin kuluttajansuojalakia. Jos pankkitarkas-tusvirasto aikoo saattaa asian markkinatu-mioistuimen käsiteltäväksi, sen on tätä ennen pyydetävä kuluttaja-asiamieheltä lausunto. Pankkitarkastusvirastolla on myös talletus-pankkien toiminnasta annetun lain (1268/90) 38 §:n mukaan velvollisuus pyytää kulutta-jasiamieheltä lausunto talletuspankin toimin-taa koskevissa asioissa.

1.5. Laki kuluttajavalituslautakunnasta

1 §. Pykälän muutettavaksi ehdotetun 1 mo-mentin mukaan kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä olisi antaa kuluttajan pyynnöstä ratkaisuosituksia elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin erimielisyyksin yksittäisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa tai muissa yksittäisen kulutushyödykkeen hankin-

taan liittyvissä asioissa. Tämä merkitsee, että voimassa olevaan lakiin sisältyvät riidan kohdetta koskevat toimivallan rajoitukset poistuisivat. Kuluttajavalituslautakunta voisi siten käsitellä muitakin yksittäiseen kulutushyödykkeen hankintaan liittyviä, kuluttajan vireille panemia asioita kuin sellaisia, jotka koskevat kulutushyödykkeen laatua tai elinkeinonharjoittajan suoritusta. Kuten yleisperusteluissa on todettu, lautakunta voisi näin ollen antaa ratkaisusuosituksia myös riidoissa, jotka koskevat kuluttajan sopimusrikkomuksen seuraamuksia. Asian vireilläolo kuluttajavalituslautakunnassa ei kuitenkaan, kuten tähänkään saakka, estäisi elinkeinonharjoittajaa saattamasta asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi saatavansa perimiseksi.

Kuluttajavalituslautakunta voisi, kuten tähänkin saakka, käsitellä paitsi sopimussuhteen osapuolten välillä syntyneitä erimielisyyksiä myös muita yksittäisen kulutushyödykkeen hankintaan liittyviä asioita. Esimerkkinä voidaan mainita kuluttajan ja aikaisemman myyntiportaan väliset riidat. Estettä ei olisi myöskään sille, että esimerkiksi tuotevahinkoja koskevilla asioilla annettaisiin ratkaisusuosituksia myös silloin, kun korvausta vaaditaan muulta kuin myyjältä tai palveluksen suorittajalta. Tähänkin saakka tällaisia asioita on lautakunnassa käsitelty. Eri asia on, että todisteluun liittyvät kysymykset asettavat rajoituksia lautakunnan mahdollisuuksille antaa ratkaisusuosituksia vireille tulleissa asioissa.

Pykälän 2 momentissa luetellaan lautakunnan toimivaltaa koskevat poikkeukset. Momentin 1 kohdan mukaan asuntokauppaa koskevat sopimukset jäisivät lautakunnan toimi-

vallan ulkopuolelle, mutta lautakunta voisi kuitenkin, niin kuin tähänkin saakka, käsitellä kiinteistönvälittäjän suoritusta koskevia riitoja. Viimeksi mainittujen riitojen osalta asia tulee harkittavaksi uudelleen mahdollisen asuntokauppalautekunnan perustamisen yhteydessä. Momentin 2 kohdassa huoneenvuokrasuhteita koskevat riidat suljetaan kuluttajavalituslautakunnan toimivallan ulkopuolelle. Momentin 3 kohdassa luetellaan arvopaperimarkkinaissa tarkoitettujen arvopaperien vaihdantaan liittyviä riitoja. Niitäkään kuluttajavalituslautakunta ei voisi käsitellä. Esimerkiksi niin sanottujen loma-osakkeiden hankintaa koskevia erimielisyyksiä lautakunta sitä vastoin voisi käsitellä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kuluttajansuojalain 1 lukuun ehdotetut muutokset edellyttävät muutoksia myös asuntojen markkinoinnissa annettavista tiedoista 18 päivänä marraskuuta 1983 annettuun asetukseen (847/83). Luonnosta asetuksen muutoksista ei ole liitetty tähän esitykseen.

3. Voimaantulo

Tarkoituksena on, että ehdotetut uudistukset tulisivat voimaan noin puolen vuoden kuluttua niiden hyväksymisestä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kuluttajansuojalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/78) 1 luvun 6 §, sellaisena kuin se on 14 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (45/83),

muutetaan 1 luvun 3—5 §, 5 luku ja 9 luvun 1 §,

näistä 9 luvun 1 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 23 päivänä toukokuuta 1986 ja 24 päivänä elokuuta 1990 annetuilla laeilla (385/86 ja 811/90), sekä

lisätään lakiin uusi 8 ja 9 luku, jolloin nykyinen 8 ja 9 luku siirtyvät 10 ja 11 luvuksi, sekä 11 lukuun uusi 1 a — 1 d § ja sen 2 ja 3 §:ään otsikko seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan tässä laissa tavaroita, palveluksia sekä muita hyödykeitä ja etuuksia, joita tarjotaan luonnollisille henkilöille tai joita tällaiset henkilöt olennaisessa määrässä hankkivat yksityistä talouttaan varten.

4 §

Kuluttajana pidetään tässä laissa luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

5 §

Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammatillisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittaviksi.

5 luku

Kuluttajankauppa*Yleiset säännökset kuluttajankaupasta*

1 §

Luvun soveltamisala

Tämän luvun säännökset koskevat tavarankauppaa, jossa myyjänä on elinkeinonharjoittaja ja ostajana kuluttaja.

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta, kun käytetty tavara myydään huutokaupassa.

2 §

Pakottavuus

Sopimusehto, joka poikkeaa tämän luvun säännöksistä ostajan vahingoksi, on mitätön, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Tavarán luovutus ja vaaranvastuu

3 §

Tavarán luovutus

Jollei toisin ole sovittu, tavara on pidettävä ostajan noudettavissa siellä, missä myyjällä kaupantekohetkellä oli liikepaikkansa. Jos myyjällä ei ollut kauppaan liittyvää liikepaikkaa eikä toisin ole sovittu, myyjän on lähetettävä tai kuljetettava tavara ostajalle.

Tavara on luovutettu, kun ostaja on saanut sen hallintaansa.

Jos myyjän on asennettava tai kokoonpantava tavara ostajan luona, tavara katsotaan kuitenkin myyjän viivästystä koskevia säännöksiä sovellettaessa luovutetuksi vasta, kun myyjä on täyttänyt mainitun velvollisuutensa.

4 §

Luovutuksen ajankohta

Jollei ole sovittu, että tavara on luovutettava määrättyä ajankohtana taikka vaadittaessa tai viipymättä, se on luovutettava kohtuullisessa ajassa kaupanteosta.

Jollei ostaja saa luottoa tai maksunlykkäystä, myyjä ei ole velvollinen luopumaan tavarán hallinnasta ennen kuin ostaja maksaa kauppahinnan.

5 §

Tavarasta ennen luovutusta aiheutuvat kustannukset

Jollei toisin ole sovittu, myyjä vastaa kulje-

tuskustannuksista ja muista kustannuksista, joita tavarasta aiheutuu ennen sen luovutusta. Tämä ei kuitenkaan koske kustannuksia, jotka ovat johtuneet siitä, että luovutus on viivästynt ostajan puolella olevasta syystä.

6 §

Vaaranvastuun siirtyminen

Myyjällä on vaaranvastuu siitä, että tavara tuhoutuu, katoaa, huonontuu tai vähenee ostajasta riippumattomasta syystä ennen sen luovutusta. Jos ostaja ei ajoissa nouda tai vastaanota tavaraa, jota pidetään hänen saatavillaan, ostajalla on kuitenkin vaaranvastuu siitä, että tavara huonontuu luontaisten ominaisuuksiensa vuoksi sen jälkeen, kun myyjä on tehnyt sen, mitä luovutus häneltä edellyttää.

Jos tavara ostajan virheilmoituksen vuoksi palautetaan myyjälle tarkastusta tai virheen oikaisua varten, vaaranvastuu tavarasta on myyjällä, kunnes tavara luovutetaan takaisin ostajalle.

Jos on sovittu avoimesta kaupasta ja tavara on luovutettu, vaaranvastuu tavarasta on ostajalla, kunnes tavara on palautettu myyjän hallintaan.

Jos vaaranvastuu on ostajalla ja tavara tuhoutuu, katoaa, huonontuu tai vähenee myyjästä riippumattomasta syystä, ostajan on tästä huolimatta maksettava kauppahinta.

Seuraamukset tavarantoiminnan luovutuksen viivästyttämisestä

7 §

Oikeus pidättää maksusta

Ostajalla on myyjän viivästyksen perusteella oikeus pidättää maksamasta kauppahintaa. Ostaja ei kuitenkaan saa pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on viivästyksen perusteella oikeus.

8 §

Oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä

Tavarantoiminnan luovutuksen viivästyessä ostajalla on oikeus vaatia myyjältä sopimuksen täyttämistä. Myyjä ei kuitenkaan ole velvollinen täyttämään sopimusta, jos sille on olemassa este, jota myyjä ei voi voittaa, tai jos sopimuksen täyttäminen edellyttäisi uhrauksia, jotka

ovat kohtuuttomia verrattuna sopimuksen täyttämisen merkitykseen ostajalle.

Jos este tai epäsuhte lakkaa kohtuullisessa ajassa, ostaja saa kuitenkin vaatia, että myyjä täyttää sopimuksen.

Ostaja menettää oikeutensa vaatia sopimuksen täyttämistä, jos hän viivyttelee kohtuuttoman kauan vaatimuksen esittämisessä.

9 §

Kaupantoiminnan purku

Ostaja saa purkaa kaupantoiminnan myyjän viivästyksen vuoksi, jos sopimusrikkomus on olennainen.

Jos ostaja on asettanut myyjälle määrätyn lisäajan tavarantoiminnan luovutusta varten eikä se ole kohtuuttoman lyhyt, ostaja saa niin ikään purkaa kaupantoiminnan, jollei tavaraa luovuteta lisäajan kuluessa. Asetetun lisäajan kuluessa ostaja saa purkaa kaupantoiminnan vain, jos myyjä ilmoittaa, ettei hän täytä sopimusta tämän ajan kuluessa.

Milloin ostaja ei ole asettanut myyjälle lisäaikaa, hän saa purkaa kaupantoiminnan, jollei tavaraa luovuteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän vaati sopimuksen täyttämistä.

Jos kaupantoiminnan kohteena on tavara, joka on valmistettava tai hankittava erityisesti ostajaa varten hänen ohjeidensa tai toivomustensa mukaisesti, eikä myyjä voi ilman huomattavaa tappiota käyttää tavaraa hyväkseen muulla tavoin, ostaja saa purkaa kaupantoiminnan myyjän viivästyksen vuoksi vain, jos kaupantoiminnan tarkoitus jää hänen osaltaan viivästyksen vuoksi olennaisesti saavuttamatta.

10 §

Vahingonkorvaus

Ostajalla on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii myyjän viivästyksen vuoksi, jollei myyjä osoita, että viivästys johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa.

Jos viivästys johtuu henkilöstä, jota myyjä on käyttänyt apunaan sopimuksen tai sen osan täyttämiseksi, myyjä vapautuu vahingonkorvausvelvollisuudesta vain, mikäli myös mainittu henkilö olisi 1 momentin mukaan vapaa

vastuusta. Sama on voimassa, jos viivästys johtuu myyjän tavarantoimittajasta tai muusta aiemmasta myyntiportaasta.

Ostajalle aiheutuvan välillisen vahingon myyjä on kuitenkin velvollinen korvaamaan vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Välillisenä vahinkona pidetään:

1) tulon menetystä, joka ostajalle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi;

2) vahinkoa, joka johtuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta; ja

3) tavarán käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa haittaa, joka on olennainen.

Jos 3 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettua vahinkoa aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, sitä ei kuitenkaan tältä osin pidetä välillisenä vahinkona.

Samanlainen oikeus korvaukseen kuin ostajalla on hänen perheenjäsenellään, joka kärsii viivästyksen vuoksi vahinkoa.

11 §

Ilmoitus kaupan purkamisesta ja korvausvaatimuksesta

Jos tavara on luovutettu viivästyneenä, ostaja ei saa purkaa kauppaa eikä vaatia vahingonkorvausta viivästyksen vuoksi, ellei hän kohdullisessa ajassa tavarán luovutuksesta ilmoita myyjälle tai kaupan välittäjälle, että hän purkaa kaupan tai haluaa vaatia vahingonkorvausta. Jos ostaja purkaa kaupan, hän ei kuitenkaan ole velvollinen erikseen ilmoittamaan vahingonkorvausvaatimuksesta.

Tavarán ominaisuudet ja virhe

12 §

Yleinen virhesäännös

Tavarán on lajiltaan, määrältään, laadultaan, muilta ominaisuuksiltaan ja pakkaukseltaan vastattava sitä, mitä voidaan katsoa sovitun.

Jos muuta ei voida katsoa sovitun, tavarán tulee:

1) soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään;

2) soveltua siihen erityiseen tarkoitukseen,

johon tavaraa oli tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta ja ostajalla on ollut perusteltua aiheutta luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin;

3) vastata ominaisuuksiltaan sitä, mihin myyjä on viitannut esittämällä näytteen tai mallin;

4) olla pakattu tavanmukaisella tai muuten sopivalla tavalla, jos pakkaus on tarpeen tavarán säilyttämiseksi tai suojaamiseksi; sekä

5) kestävyydeltään ja muuten vastata sitä, mitä kuluttajalla yleensä on sellaisen tavarán kaupassa perusteltua aiheutta olettaa.

Tavarán tulee ominaisuuksiltaan vastata laissa, asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä asetettuja vaatimuksia, paitsi jos ostajan tarkoituksena on käyttää tavaraa tarkoitukseen, jossa kyseisellä vaatimuksella ei ole merkitystä.

Jos tavara poikkeaa siitä, mitä 1—3 momentissa säädetään, siinä on virhe.

13 §

Tiedot tavarasta

Tavarassa on myös virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on antanut tavarán ominaisuuksista tai käytöstä tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupantekoa ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan.

Tavarassa on myös virhe, jos se ei vastaa sellaisia 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joita joku muu kuin myyjä on aikaisemmassa myyntiportaassa tai myyjän lukuun ennen kaupantekoa antanut tavaraa markkinoitaessa. Tavaraa ei kuitenkaan pidetä virheellisenä, jos tiedot on ajoissa selkeällä tavalla oikaistu. Myyjä ei vastaa tässä momentissa tarkoitettua virheestä myöskään, jos hän ei ollut eikä hänen olisi pitänytkaan olla selvillä annetuista tiedoista.

Tavarassa on niin ikään virhe, jos sen yhteydessä ei luovuteta ostajalle sellaisia ohjeita, jotka ovat tarpeen tavarán asentamista, kokoonpanoa, käyttöä, hoitoa tai säilytystä varten.

14 §

Sellaisena kuin se on -ehto

Jos tavara on myyty ”sellaisena kuin se on” tai samankaltaista yleistä varaumaa käyttäen, siinä katsotaan kuitenkin olevan virhe, jos:

1) tavara ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä

on ennen kaupantekoa antanut sen ominaisuuksista tai käytöstä ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan;

2) myyjä on ennen kaupantekoa laiminlyönyt antaa ostajalle tiedon sellaisesta tavarän ominaisuuksista tai käyttöä koskevasta olennaisesta seikasta, josta hänen täytyy olettaa tietneen ja josta ostaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon, ja laiminlyönnin voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan; tai

3) tavara on olennaisesti huonommassa kunnossa kuin ostajalla sen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen on ollut perusteltua aihetta edellyttää.

15 §

Virheellisuuden määräävä ajankohta ja takuun merkitys

Tavarän virheellisuutta on arvioitava sen perusteella, millainen tavara on ominaisuuksiltaan vaaranvastuun siirtyessä ostajalle. Myyjä vastaa virheestä, joka tavarassa on ollut tänä ajankohtana, vaikka virhe ilmeni vasta myöhemmin. Jos tavara huononee vaaranvastuun siirryttyä ostajalle, tavarassa katsotaan olevan virhe, jos huononeminen johtuu myyjän sopimusrikkomuksesta.

Jos myyjä on antamalla takuun tai vastavanlaisen sitoumuksen ottanut vastatakseen tavarän käyttökelpoisuudesta tai muista ominaisuuksista määrätyn ajan, tavarassa katsotaan olevan virhe, mikäli tavara tänä aikana huonontuu sitoumuksen tarkoittamassa suhteessa. Virhevastuuta ei kuitenkaan synny, jos myyjä saattaa todennäköiseksi, että huonontuminen johtuu tapaturmasta, tavarän väärästä käsittelystä tai muusta ostajan puolella olevasta seikasta.

Jos takuun tai muun 2 momentissa tarkoitetun sitoumuksen on antanut joku muu kuin myyjä aikaisemmassa myyntipöytäkirjassa tai myyjän lukuun, tavarassa katsotaan tällöinkin olevan virhe 2 momentissa mainituin edellytyksin. Myyjä ei kuitenkaan vastaa aikaisemman myyntipöytäkirjan antaman sitoumuksen perusteella virheestä, josta hän ei muuten tämän luvun nojalla olisi vastuussa, jos myyjä osoittaa ilmoittaneensa asiasta ostajalle selkeällä tavalla ennen kaupantekoa.

Takuu tai muu 2 momentissa tarkoitettu sitoumus ei rajoita tässä laissa säädettyä virhevastuuta.

Virheen seuraamukset

16 §

Virheilmoitus

Ostaja ei saa vedota tavarän virheeseen, ellei hän ilmoita virheestä myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Virheilmoitus voidaan myös tehdä elinkeinonharjoittajalle, joka on välittänyt kaupan myyjän lukuun tai sitoutunut vastaamaan tavarän ominaisuuksista.

Ostaja saa 1 momentin estämättä vedota tavarän virheeseen, jos:

1) myyjä on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti;

2) virhe perustuu siihen, että tavara ei ominaisuuksiltaan täytä vaatimuksia, jotka sille on asetettu tuoteturvallisuuslain (914/86) nojalla taikka muissa terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä tai määräyksissä; tai

3) virhe perustuu siihen, että tavara on muuten terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen.

17 §

Oikeus pidettyä maksusta

Ostajalla on virheen perusteella oikeus pidättä maksamasta kauppahintaa. Ostaja ei kuitenkaan saa pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on virheen perusteella oikeus.

18 §

Virheen oikaisu

Ostajalla on oikeus vaatia, että myyjä korjaa virheen tai toimittaa virheettömän tavarän ilman että ostajalle aiheutuu siitä kustannuksia. Myyjä ei kuitenkaan ole velvollinen oikaisemaan virhettä, jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Vaikka ostaja ei vaatisi virheen korjaamista tai virheetöntä tavaraa, myyjä saa omalla kustannuksellaan suorittaa tällaisen oikaisun, jos hän ostajan ilmoitettua virheestä viipymättä tarjoutuu tekemään sen. Ostaja saa kieltäytyä virheen oikaisusta, jos siitä aiheutuisi hänelle olennaista haittaa, tavarän arvon alenemista tai

vaaraa siitä, että ostajalle aiheutuvat kustannukset jäävät korvaamatta, taikka jos kieltäytymiseen on muu erityinen syy.

Myyjä ei saa vedota siihen, ettei hän ole saanut tilaisuutta 2 momentissa tarkoitettuun virheen oikaisuun, jos ostaja on korjauttanut virheen eikä olosuhteet huomioon ottaen voida kohtuudella edellyttää, että ostaja olisi jäänyt odottamaan oikaisua myyjän puolelta.

19 §

Hinnanalennus ja kaupan purku

Jollei virheen korjaaminen tai virheettömän tavaran toimittaminen tule kysymykseen taikka jollei tällaista oikaisua suoriteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun ostaja on ilmoittanut virheestä, ostaja saa:

- 1) vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta; tai
- 2) purkaa kaupan, jos sopimusrikkomus on olennainen.

20 §

Vahingonkorvaus

Ostajalla on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii tavaran virheen vuoksi. Edellä 10 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettun välillisen vahingon myyjä on kuitenkin velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puolellaan taikka jos tavara kaupantekohetkellä poikkesi siitä, mihin myyjä on erityisesti sitoutunut.

Samanlainen oikeus korvaukseen kuin ostajalla on hänen perheenjäsenellään, joka kärsii virheen vuoksi vahinkoa.

21 §

Tuotevahingot

Jos tavaran virheestä aiheutuu vahinkoa muulle omaisuudelle kuin myydylle tavaralle, myyjän korvausvelvollisuuteen sovelletaan 20 §:n säännöksiä vain, mikäli vahinko kohdistuu omaisuuteen, jolla on välitön käyttöyhteys myytyn tavarahan.

Jos myyjä suorittaa korvausta 1 momentin nojalla, korvauksensaajan mahdollinen oikeus vaatia vahingosta korvausta tuotevastuulain (694/90) nojalla siirtyy vastaavalta osin myyjäl-

le. Mitä tuotevastuulain 10 §:ssä säädetään, koskee myös myyjän oikeutta korvaukseen.

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta tavaran ominaisuuksista aiheutuneen henkilövahingon korvaamiseen.

22 §

Muun kuin myyjän vahingonkorvausvelvollisuus

Jos tavarassa on 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu virhe, tiedon antajan velvollisuuteen korvata ostajalle virheen vuoksi aiheutunut vahinko sovelletaan, mitä myyjän korvausvelvollisuudesta edellä säädetään.

Jos joku muu kuin myyjä on sitoutunut oikaisemaan tavarassa olevan virheen tai muuten vastaamaan tavaran ominaisuuksista, sitoumuksen antajan velvollisuuteen korvata ostajalle sitoumuksen täyttämättä jäämisestä aiheutunut vahinko sovelletaan vastaavasti, mitä myyjän korvausvelvollisuudesta edellä säädetään.

Ostajan velvollisuudet ja ostajan sopimusrikkomuksen seuraamukset

23 §

Kauppahinta

Jos tavaran hintaa ei voida katsoa sovitun, ostajan on maksettava hinta, joka on kohtuullinen ottaen huomioon tavaran laatu ja ominaisuudet, kaupantekohetken käypä hinta sekä muut olosuhteet. Jos myyjä on tavaraa markkinoitaessa antanut sen hinnasta tai hinnan laskemistavasta kaupantekoaikojankohdan hintatasoa tarkoittavia tietoja, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan, hinta määräytyy annettujen tietojen mukaisesti.

24 §

Maksuajankohta

Jollei toisin ole sovittu, ostajan on maksettava kauppahinta myyjän sitä vaatiessa, ei kuitenkaan ennen kuin tavara on sopimuksen mukaisesti hänen saatavillaan.

Ostajalla on oikeus ennen kauppahinnan maksamista tarkastaa tavara tavan mukaisesti tai siten kuin olosuhteisiin nähden on asianmukaista, jollei tällainen tarkastus ole yhteensopimaton sovitun luovutus- ja maksutavan kanssa.

Jos maksu suoritetaan pankin tai postin

välityksellä, maksun katsotaan myyjän 26—28 §:n mukaisia oikeuksia arvioitaessa tapahtuneen sinä päivänä, jona pankki tai posti on hyväksynyt ostajan asianmukaisen maksutoimeksiannon.

25 §

Tilauksen peruuttaminen

Jos ostaja peruuttaa tavaratilauksen ennen tavaratilaustusta, myyjällä ei ole oikeutta pysyä sopimuksessa ja vaatia kauppahinnan maksamista. Sen sijaan myyjällä on oikeus korvaukseen hänelle aiheutuvasta vahingosta 28 §:n mukaisesti.

26 §

Viivästyskorko

Jos ostaja viivästyy kauppahinnan maksamisessa, myyjällä on, milloin kauppa ei peruuteta tai pureta, oikeus viivästyskorkoon korkolain (633/82) mukaisesti.

27 §

Myyjän oikeus purkaa kauppa

Jos ostaja viivästyy kauppahinnan maksamisessa, myyjä saa purkaa kaupan, jos sopimusrikkomus on olennainen.

Jos myyjä on asettanut kauppahinnan maksamiselle määrätyn lisäajan, joka ei ole kohtuuttoman lyhyt, eikä ostaja suorita maksua lisäajan kuluessa, myyjä saa niin ikään purkaa kaupan. Asetetun lisäajan kuluessa myyjä saa purkaa kaupan vain, jos ostaja ilmoittaa, ettei hän suorita maksua tämän ajan kuluessa.

Jos ostaja on saanut tavaratilaustaan, myyjä saa purkaa kaupan vain, jos hän on pidättänyt itselleen oikeuden siihen tai jos ostaja torjuu tavaratilaustaan. Myyjän oikeudesta vedota tavaratilaustaan takaisin ottamista koskevaan ehtoon silloin, kun ostaja on saanut luottoa, säädetään 7 luvussa.

Myyjä ei saa purkaa kauppa ostajan maksuviivästyksen vuoksi sen jälkeen, kun viivästynyt maksu on suoritettu.

28 §

Myyjän oikeus vahingonkorvaukseen

Jos myyjä purkaa kaupan ostajan maksuviivästyksen vuoksi ennen kuin ostaja on saanut tavaratilaustaan hallintaansa tai jos ostaja peruuttaa

tavaratilaustaan 25 §:n mukaisesti, myyjällä on oikeus korvaukseen niistä erityisistä kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut sopimuksen tekemisestä ja täyttämisestä ja jotka todennäköisesti jäävät hyödyttömiksi, sekä kaupan purkamisen tai peruutuksen vuoksi aiheutuvista erityisistä kustannuksista.

Muusta vahingosta myyjällä on oikeus saada korvaus, joka on kohtuullinen ottaen huomioon tavaratilaustan hinta, sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohta, sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimenpiteet sekä muut seikat.

Sopimus, jonka mukaan myyjä pidättää itselleen oikeuden ennalta määrättyyn korvaukseen peruutuksen tai purun vuoksi, on pätevä, jos sopimuksen mukainen korvaus on kohtuullinen ottaen huomioon se korvaus, johon myyjällä 1 ja 2 momentin mukaan yleensä olisi oikeus.

Myyjällä ei kuitenkaan ole oikeutta tässä pykälässä tarkoitettuun korvaukseen, jos ostajan maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen johtuu lain säännöksestä, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka muusta samankaltaisesta esteestä, jota ostaja ei kohtuudella voi välttää eikä voittaa.

Muut säännökset kuluttajankaupassa

29 §

Kauppalaian soveltaminen

Kauppalaian (355/87) säännöksiä sovelletaan tässä luvussa tarkoitettuun kauppaan siltä osin kuin tämän lain säännöksistä ei johdu muuta. Tässä luvussa tarkoitettuun kauppaan ei kuitenkaan sovelleta, mitä kauppalaian 13 §:n 3 momentissa, 15 §:ssä, 20 §:n 2 ja 3 momentissa, 24 §:ssä, 31 §:ssä, 35 §:ssä, 39 §:n 2 momentissa, 47 §:ssä, 49 §:n 3 momentissa, 57 §:n 2 momentissa, 58 §:ssä, 60 §:ssä, 63 §:n 1 momentissa ja 73 §:n 2 momentissa säädetään. Mitä kauppalaian 68 ja 69 §:ssä säädetään myyjän oikeudesta korvaukseen hinnanerosta, ei sovelleta tässä luvussa tarkoitettuun kauppaan. Mitä kauppalaian 76 §:n 2 momentissa säädetään, ei sovelleta ostajan ollessa huolenpitovelvollinen. Myyjällä ei kauppalaian 75—78 §:n nojalla ole oikeutta suurempaan korvaukseen kuin tämän luvun 28 §:n nojalla.

30 §

Vahingon rajoittaminen ja vahingonkorvauksen sovittelu

Vahinkoa kärsivän sopijapuolen on ryhdyttävä kohtuullisiin toimenpiteisiin vahinkonsa rajoittamiseksi. Jos hän laiminlyö tämän, hän saa itse kärsiä vastaavan osan vahingosta.

Sopimusrikkomuksen perusteella suoritettava vahingonkorvausta voidaan sovittaa, jos se on kohtuuton ottaen huomioon sopimusrikkomuksen syy, vastapuolen mahdollinen myötävaikutus vahinkoon, sopijapuolten varallisuusolot, tavarahan hinta, vahingon aiheuttajan mahdollisuudet ennakoida ja ehkäistä vahingon syntyminen sekä muut seikat.

Vahingonkorvausta, joka ostajan on suoritettava 28 §:n nojalla, voidaan sovittaa erityisesti, jos maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen johtuu maksuvaikeuksista, joihin ostaja on joutunut sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa omasta syytään.

31 §

Aikaisemman myyntiportaahan virhevastuu

Ostajalla on oikeus kohdistaa tavarahan virheeseen perustuva, tämän luvun säännösten mukainen vaatimuksensa myös elinkeinonharjoittajaan, joka aikaisemmassa myyntiportaassa on luovuttanut tavarahan jälleenmyyntiä varten.

Ostajalla ei kuitenkaan ole 1 momentin mukaista oikeutta:

1) jos virhe on syntynyt kyseisestä elinkeinonharjoittajasta riippumattomasta syystä sen jälkeen, kun hän luovutti tavarahan edelleen;

2) siltä osin kuin vaatimus perustuu muun kuin kyseisen elinkeinonharjoittajan antamaan sitoumukseen, joka asettaa ostajan parempaan asemaan kuin tämän luvun säännökset ilman mainittua sitoumusta; eikä

3) siltä osin kuin vaatimus koskee hinnan-alennusta tai kauppahinnan palauttamista ja ylittää määrältään sen, mitä kyseisen elinkeinonharjoittajan oma sopijapuoli olisi voinut vaatia samalla perusteella, jos näiden välisen sopimuksen mahdollisia rajoittavia ehtoja ei oteta huomioon.

Ostaja menettää oikeutensa esittää vaatimuksia 1 momentin nojalla, jollei hän ilmoita virheestä elinkeinonharjoittajalle tai tämä saa tietoa myöhemmälle myyntiportaalle tehdystä virheilmoituksesta kohtuullisessa ajassa siitä,

kun ostaja havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli käytettävissään vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot elinkeinonharjoittajasta. Ostaja saa kuitenkin tämän momentin estämättä vedota virheeseen, jos elinkeinonharjoittaja, johon vaatimus kohdistuu, on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti taikka jos kysymyksessä on 16 §:n 2 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu virhe.

32 §

Muun elinkeinonharjoittajan virhevastuu

Jos myyjä on käyttänyt sopimuksen täyttämässä apunaan toista elinkeinonharjoittajaa ja tämän suorituksessa on virhe, se mitä 8 luvun 35 §:ssä säädetään palveluksen tilaajan oikeudesta esittää vaatimuksia toimeksisaajan apunaan käyttämälle elinkeinonharjoittajalle, koskee vastaavasti ostajan oikeutta esittää vaatimuksia myyjän apunaan käyttämälle elinkeinonharjoittajalle.

8 luku

Eräät kuluttajapalvelussopimukset*Yleiset säännökset kuluttajapalvelussopimuksista*

1 §

Luvun soveltamisala

Tämän luvun säännökset koskevat vastikkeellisia palveluksia, joita elinkeinonharjoittaja suorittaa kuluttajalle ja joiden sisältönä on irtaimen esineeseen, rakennukseen, muuhun rakennelmaan tai kiinteään omaisuuteen kohdistuva työ tai muu suoritus taikka irtaimen esineen valmistaminen. Tietyistä urakkasopimuksista säädetään kuitenkin jäljempänä 9 luvussa.

Luvun säännökset eivät koske palveluksia, joiden sisältönä on kuluttajan omaisuuden säilyttäminen.

2 §

Pakottavuus

Sopimusehto, joka poikkeaa tämän luvun säännöksistä tilaajan vahingoksi, on mitätön, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Yleisiä säännöksiä toimeksisaajan suorituksesta

3 §

Palveluksen luovutus

Jos palveluksen kohde-esine on palveluksen suorittamista varten toimeksisaajan hallinnassa tai palvelus koskee irtaimen esineen valmistamista, palvelus katsotaan luovutetuksi, kun esine palveluksen tultua suoritetuksi on luovutettu tilaajan hallintaan. Muissa tapauksissa palvelus katsotaan luovutetuksi, kun se on suoritettu loppuun.

4 §

Luovutuksen ajankohta

Jollei ole sovittu, että palvelus on luovutettava määrättynä ajankohtana taikka vaadittaessa tai viipymättä, se on luovutettava palveluksen laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullisessa ajassa sopimuksenteosta.

5 §

Materiaalin hankinta

Jollei toisin ole sovittu, toimeksisaajan on hankittava palveluksen suorittamisessa tarvittavat aineet, varaosat ja tarvikkeet (*materiaali*).

6 §

Lisätyöt

Jos palvelusta suoritettaessa ilmenee tarvetta toimeksiantoon kuulumattomiin toimenpiteisiin, jotka on tarkoituksenmukaista suorittaa samassa yhteydessä (*lisätyöt*), toimeksisaajan on pyydettävä tilaajalta lupa niiden suorittamiseen.

Jollei tilaaja ole tavoitettavissa kohtuullisessa ajassa, lisätyöt saadaan suorittaa vain, jos niistä perittävät kustannukset ovat vähäiset markkamäärältään tai suhteessa sovitun palveluksen hintaan tai siitä annettuun hintaarvioon. Lisätöiden kustannukset eivät saa johtaa mahdollisesti sovitun enimmäishinnan ylittymiseen.

Jos toimeksisaaja havaitsee olevan tarvetta sellaisiin toimeksiantoon kuulumattomiin töihin, joita ei voida lykätä aiheuttamatta vaaraa terveydelle tai omaisuudelle ja joita ei suoriteta tämän pykälä nojalla, toimeksisaajan on viipymättä ilmoitettava kuluttajalle havaitsemistaan turvallisuutta vaarantavista seikoista.

Seuraamukset palveluksen viivästymisestä

7 §

Oikeus pidättyä maksusta

Tilaajalla on toimeksisaajan viivästyksen perusteella oikeus pidättyä maksamasta palveluksen hintaa. Tilaaja ei kuitenkaan saa pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on viivästyksen perusteella oikeus.

8 §

Tilaajan oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä

Tilaajan oikeuteen vaatia toimeksisaajalta sopimuksen täyttämistä sovelletaan vastaavasti, mitä 5 luvun 8 §:ssä säädetään.

9 §

Sopimuksen purku

Tilaaja saa purkaa sopimuksen toimeksisaajan viivästyksen vuoksi, jos sopimusrikkomus on olennainen.

Jos tilaaja on asettanut toimeksisaajalle määrätyn lisäajan palveluksen suorittamista varten eikä se ole kohtuuttoman lyhyt, tilaaja saa niin ikään purkaa sopimuksen, jollei palvelusta luovuteta lisäajan kuluessa. Asetetun lisäajan kuluessa tilaaja saa purkaa sopimuksen vain, jos toimeksisaaja ilmoittaa, ettei hän täytä sopimusta tämän ajan kuluessa.

Milloin tilaaja ei ole asettanut toimeksisaajalle lisäaikaa, hän saa purkaa sopimuksen, jos palvelusta ei luovuteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän vaati sopimuksen täyttämistä.

Jos on painavia syitä olettaa, että palvelus viivästyy olennaisesti, tilaaja saa purkaa sopimuksen heti.

Jos huomattava osa palveluksesta on suoritettu, tilaajalla on oikeus purkaa sopimus vain siltä osin kuin palvelus on suoritettamatta. Jos palveluksen tarkoitus viivästyksen vuoksi jää olennaisesti saavuttamatta, tilaajalla on kuitenkin oikeus purkaa sopimus kokonaisuudessaan. Suorituksesta, jota ei voida palauttaa ilman olennaista haittaa, on tilaajan tällöin maksettava toimeksisaajalle korvaus, joka vastaa sen arvoa tilaajalle.

10 §

Vahingonkorvaus

Tilaajalla on oikeus korvaukseen vahingosta,

jonka hän kärsii toimeksisaajan viivästyksen vuoksi, jollei toimeksisaaja osoita, että viivästyksen johtuu hänen vaikutusmahdollisuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon sopimusta tehtäessä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa.

Jos viivästyksen johtuu henkilöstä, jota toimeksisaaja on käyttänyt apunaan sopimuksen tai sen osan täyttämiseksi, toimeksisaaja vapautuu vahingonkorvausvelvollisuudesta vain, mikäli myös mainittu henkilö olisi 1 momentin mukaan vapaa vastuusta. Sama on voimassa, jos viivästyksen johtuu toimeksisaajan tavarantoimittajasta tai muusta aiemmasta myyntiportaasta.

Tilaaajalle aiheutuvan välillisen vahingon toimeksisaaja on kuitenkin velvollinen korvaamaan vain, jos viivästyksen tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Välillisenä vahinkona pidetään:

1) tulon menetystä, joka tilaaajalle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi;

2) vahinkoa, joka johtuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta; ja

3) kohde-esineen käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa haittaa, joka on olennainen.

Jos 3 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettua vahinkoa aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, sitä ei kuitenkaan tältä osin pidetä välillisenä vahinkona.

Samanlainen oikeus korvaukseen kuin tilaajalla on hänen perheenjäsenellään, joka kärsii viivästyksen vuoksi vahinkoa.

11 §

Ilmoitus sopimuksen purkamisesta ja korvausvaatimuksesta

Jos palvelus on luovutettu viivästyneenä, tilaaja ei saa purkaa sopimusta eikä vaatia vahingonkorvausta viivästyksen vuoksi, ellei hän kohtuullisessa ajassa luovutuksesta tiedon saatuaan ilmoita toimeksisaajalle, että hän purkaa sopimuksen tai haluaa vaatia vahingonkorvausta. Jos tilaaja purkaa sopimuksen, hän ei kuitenkaan ole velvollinen erikseen ilmoittamaan vahingonkorvausvaatimuksesta.

Palveluksen ominaisuudet ja virhe

12 §

Yleinen virhesäännös

Palveluksen on sisällöltään, suoritustavaltaan ja tulokseltaan vastattava sitä, mitä voidaan katsoa sovitun.

Palvelus on suoritettava ammattitaitoisesti ja huolellisesti sekä ottaen huomioon tilaajan edut. Palveluksen tulee kestävyydeltään ja muuten vastata sitä, mitä kuluttajalla yleensä on sellaisen palveluksen yhteydessä aiheutta olettaa. Palveluksen tulee myös vastata laissa, asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä asetettuja vaatimuksia.

Jos toimeksisaajan on hankittava palveluksen suorittamisessa tarvittavaa materiaalia eikä toisin ole sovittu, materiaalin tulee olla kestävyydeltään ja muilta ominaisuuksiltaan tavanomaisen hyvää laatua.

Jos palvelus poikkeaa siitä, mitä 1—3 momentissa säädetään, siinä on virhe. Todistustaakka siitä, että palvelus on suoritettu ammattitaitoisesti ja huolellisesti, on toimeksisaajalla.

13 §

Tiedot palveluksesta

Palveluksessa on myös virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja, jotka toimeksisaaja on antanut palveluksen sisällöstä tai suorituksesta taikka muista palveluksen laatua tai hyväksikäyttöä koskevista seikoista palvelusta markkinoitaessa tai muuten ennen sopimuksentekoa ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen tilaajan päätöksentekoon. Sama koskee palvelusta suoritettaessa annettuja tietoja, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen tilaajan päätöksentekoon.

Palveluksessa on myös virhe, jollei se vastaa sellaisia 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joita joku muu kuin toimeksisaaja on aikaisemmassa myyntiportaassa tai toimeksisaajan lukuun ennen sopimuksentekoa antanut palvelusta markkinoitaessa. Palvelusta ei kuitenkaan pidetä virheellisenä, jos tiedot on ajoissa selkeällä tavalla oikaistu. Toimeksisaaja ei vastaa tässä momentissa tarkoitettua virheestä myöskään, jos hän ei ollut eikä hänen olisi pitänytkaan olla selvillä annetuista tiedoista.

Palveluksessa on niin ikään virhe, jos toimeksisaaja on laiminlyönyt antaa tilaajalle tiedon sellaisesta 1 momentissa tarkoitettua

seikasta, josta hänen olisi pitänyt olla selvillä ja josta tilaaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon.

14 §

Neuvontavelvollisuus

Jos sopimusta tehtäessä tai sen jälkeen osoitetaan, että palvelus sen hinta, kohteen arvo ja ominaisuudet tai muut erityiset seikat huomioon ottaen ilmeisesti ei olisi tilaajan kannalta tarkoituksenmukainen, toimeksisaajan on viipymättä ilmoitettava siitä tilaajalle. Toimeksisaajan on ilmoitettava tilaajalle myös, jos palvelus ilmeisesti tulee huomattavasti kalliimmaksi kuin tilaaja on kohtuudella voinut odottaa.

Jollei tilaaja ole tavoitettavissa kohtuullisessa ajassa tai ei anna tarvittavia ohjeita, toimeksisaajan on keskeytettävä palveluksen suorittaminen. Toimeksisaaja saa kuitenkin jatkaa suoritusta, jos hänellä on erityistä syytä olettaa, että tilaaja kuitenkin haluaa palveluksen suoritettavaksi.

Jos toimeksisaaja laiminlyö tämän pykälän mukaiset velvollisuutensa, palveluksessa on virhe.

15 §

Virheellisuuden määräävä ajankohta ja takuun merkitys

Toimeksisaajan suorituksen virheellisyttä on arvioitava sen perusteella, millainen suorituksen tulos on ominaisuuksiltaan palveluksen luovutuksen ajankohtana tai, jos luovutus viivästyy tilaajan puolella olevasta syystä, toimeksisaajan tehtyä sen, mitä luovutus häneltä edellyttää. Toimeksisaaja vastaa virheestä, joka suorituksessa on ollut tänä ajankohtana, vaikka virhe ilmeni vasta myöhemmin. Jos suorituksen tulos huononee edellä mainitun ajankohdan jälkeen, suorituksessa katsotaan olevan virhe, jos huonontuminen johtuu toimeksisaajan sopimusrikkomuksesta.

Palvelusta koskevaan takuuseen tai vastaavanlaiseseen sitoumukseen sovelletaan vastaavasti, mitä 5 luvun 15 §:n 2—4 momentissa säädetään.

Virheen seuraamukset

16 §

Virheilmoitus

Tilaaja ei saa vedota palveluksen virheeseen,

ellei hän ilmoita virheestä toimeksisaajalle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Virheilmoitus voidaan myös tehdä elinkeinonharjoittajalle, joka on välittänyt palveluksen tai sitoutunut vastaamaan sen ominaisuuksista.

Tilaaja saa 1 momentin estämättä vedota palveluksen virheeseen, jos:

1) toimeksisaaja on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti;

2) virhe perustuu siihen, että palvelus ei ominaisuuksiltaan vastaa terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä tai määräyksissä asetettuja vaatimuksia; tai

3) virhe perustuu siihen, että palveluksen tulos muuten on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen.

17 §

Oikeus pidätyä maksusta

Tilaajalla on virheen perusteella oikeus pidätyä maksamasta palveluksen hintaa. Tilaaja ei kuitenkaan saa pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on virheen perusteella oikeus.

18 §

Virheen oikaisu

Tilaajalla on oikeus vaatia, että toimeksisaaja korjaa virheen tai uusii virheellisen suorituksen ilman, että tilaajalle aiheutuu siitä lisäkustannuksia. Toimeksisaaja ei kuitenkaan ole velvollinen oikaisemaan virhettä, jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Vaikka tilaaja ei vaatisi virheen korjaamista tai suorituksen uusimista, toimeksisaaja saa omalla kustannuksellaan suorittaa tällaisen oikaisun, jos hän tilaajan ilmoittaessa virheestä viipymättä tarjoutuu tekemään sen. Tilaaja saa kieltäytyä virheen oikaisusta, jos siitä aiheutuisi hänelle olennaista haittaa tai vaaraa siitä, että hänelle aiheutuvat kustannukset jäävät korvaamatta, taikka jos kieltäytymiseen on muu erityinen syy.

Toimeksisaaja ei saa vedota siihen, ettei hän ole saanut tilaisuutta 2 momentissa tarkoitettuun virheen oikaisuun, jos tilaaja on korjautanut virheen eikä olosuhteet huomioon ottaen

voida kohtuudella edellyttää, että tilaaja olisi jäänyt odottamaan oikaisua toimeksisaajan puolelta.

19 §

Hinnanalennus ja sopimuksen purku

Jollei virheen korjaaminen tai uusi suoritus tule kysymykseen taikka jollei tällaista oikaisua suoriteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja on ilmoittanut virheestä, tilaaja saa vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta.

Jos on painavia syitä olettaa, että palveluksessa tulee olemaan olennainen virhe, tilaaja saa purkaa sopimuksen siltä osin kuin palvelus on vielä suorittamatta.

Siltä osin kuin palvelus on suoritettu, tilaaja saa 1 momentissa mainituissa olosuhteissa purkaa sopimuksen, jos muuta seuraamusta ei voida pitää hänen kannaltaan kohtuullisena. Suorituksesta, jota ei voida palauttaa ilman olennaista haittaa, on tilaajan tällöin maksettava toimeksisaajalle sen arvoa vastaava korvaus.

20 §

Vahingonkorvaus

Tilajaalla on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii palveluksessa olevan virheen vuoksi. Korvausvelvollisuus käsittää virheestä tilaajalle aiheutuneen henkilö- ja esinevahingon sikäli kuin 21 §:stä ei johdu muuta. Edellä 10 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen välillisen vahingon toimeksisaaja on kuitenkin velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan.

Samanlainen oikeus korvaukseen kuin tilaajalla on hänen perheenjäsenellään, joka kärsii virheen vuoksi vahinkoa.

21 §

Materiaalin aiheuttamat tuotevahingot

Milloin palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheestä aiheutuu vahinkoa muulle omaisuudelle kuin palveluksen kohteelle, toimeksisaajan korvausvelvollisuuteen sovelletaan 20 §:n säännöksiä vain, mikäli vahinko kohdistuu omaisuuteen, jolla on välitön käyttöyhteys palveluksen kohteeseen.

Jos toimeksisaaja suorittaa korvausta 1 momentin nojalla, korvauksensaajan mahdollinen oikeus vaatia vahingosta korvausta tuotevas-

tuulain nojalla siirtyy vastaavalta osin toimeksisaajalle. Mitä tuotevastuulain 10 §:ssä säädetään koskee myös toimeksisaajan oikeutta korvaukseen.

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin ominaisuuksista aiheutuneen henkilövahingon korvaamiseen.

22 §

Muun kuin toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuus

Mitä 5 luvun 22 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti, kun kysymyksessä on tässä luvussa tarkoitettu palvelus.

Tilaajan velvollisuudet ja tilaajan sopimusrikkomuksen seuraamukset

23 §

Palveluksen hinta

Jollei palveluksen hinnasta tai sen laskemistavasta ole sovittu, tilaajan on maksettava hinta, joka on kohtuullinen ottaen huomioon palveluksen sisältö, laajuus, laatu, taloudellisesti tarkoitukseenmukainen suoritustapa, sopimuskentekoajankohdan käypä hinta tai hinnan laskemistapa sekä muut olosuhteet. Jos toimeksisaaja on palvelusta markkinoitaessa antanut palveluksen hinnasta tai sen laskemistavasta sopimuskentekoajankohdan hintatasoa tarkoitavia tietoja, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen sopimukseen, hinta määräytyy annettujen tietojen mukaisesti.

Jos elinkeinonharjoittaja on kuluttajan pyynnöstä alustavasti selvittänyt suorituksen sisältöä tai siitä johtuvia kustannuksia, hän voi vaatia tällaisista valmistelevista toimenpiteistä maksun, paitsi jos kuluttajalla alalla vallitsevan käytännön perusteella tai muusta syystä oli aiheutta olettaa, että toimenpiteistä ei veloitetta.

Jos se, mitä toimeksisaaja on sopimuksen perusteella suorittanut, vahingoittuu, tuhoutuu tai menee muuten hukkaan ennen palveluksen luovutusta eikä se johdu tilaajasta riippuvasta syystä, toimeksisaajalla ei ole oikeutta vaatia maksua hukkaan menneestä työstä tai materiaalista taikka muista aiheutuneista lisäkustannuksista. Mitä edellä on sanottu ei sovelleta,

jos suoritus on mennyt hukkaan sen jälkeen, kun palveluksen luovutus on viivästynyt tilaajan puolella olevasta syystä.

24 §

Hinta-arvio

Jos toimeksisaaja on antanut palveluksesta hinta-arvion, lopullinen hinta saa ylittää arvion enintään 15 prosentilla. Tilaaja ja toimeksisaaja voivat kuitenkin erikseen sopia siitä, kuinka paljon annettu hinta-arvio saadaan ylittää.

Hinta-arvion katsotaan tarkoittavan palveluksesta perittävää kokonaishintaa, jollei toisin ole sovittu.

Jos syntyy erimielisyys siitä, onko esitettyä rahamäärää pidettävä kiinteänä hintana, enimmäishintana, hinta-arviona vai suuntaa-antavana hintatietona, toimeksisaajan on näytettävä väitteensä toteen.

25 §

Hinnan maksaminen ja erittely

Jollei palveluksen hinnan maksuajankohtaa ole sovittu, tilaajan on maksettava hinta toimeksisaajan sitä vaatiessa, ei kuitenkaan ennen kuin palvelus on 3 §:n mukaisesti luovutettu ja tilaajalla on ollut kohtuullinen mahdollisuus tarkastaa suoritus.

Jollei palvelusta suoriteta kiinteään hintaan, toimeksisaajan on tilaajan pyynnöstä annettava tälle kirjallinen erittely, jonka perusteella voi arvioida suorituksen sisällön ja sen, miten palveluksen hinta määäräytyy. Tilaaja, joka on pyytänyt erittelyä ilman aiheutonta viivytystä palveluksen tultua suoritetuksi tai tilaajan saatua siitä laskun, on velvollinen maksamaan vasta erittelyn saatuaan.

Jos maksu suoritetaan pankin tai postin välityksellä, maksun katsotaan toimeksisaajan 27—30 §:n mukaisia oikeuksia arvioitaessa tapahtuneen sinä päivänä, jona pankki tai posti on hyväksynyt tilaajan asianmukaisen maksutoimeksiannon.

26 §

Palveluksen peruuttaminen

Jos tilaaja peruuttaa palveluksen ennen sen luovutusta, toimeksisaajalla ei ole oikeutta suorittaa sitä loppuun. Sen sijaan toimeksisaajalla on oikeus korvaukseen hänelle aiheutuvasta vahingosta 30 §:n mukaisesti.

27 §

Toimeksisaajan oikeus pidättyä suorituksesta

Jos palveluksen hinta tai osa siitä on maksettava ennen palveluksen luovutusta mutta maksu viivästyy, toimeksisaajalla on oikeus pidättyä suorituksesta, kunnes hän saa maksun. Suorituksen keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava tilaajalle.

Jos suorituksen keskeyttämisestä aiheutuisi vaaraa terveydelle tai huomattavaa vaaraa omaisuudelle, toimeksisaajan on kuitenkin suoritettava vaaran torjumiseksi välttämättömät toimenpiteet.

Toimeksisaajalla, joka tämän pykälän mukaisesti keskeyttää suorituksen, on oikeus korvaukseen siitä aiheutuneista ylimääräisistä kustannuksista.

28 §

Viivästyskorko

Jos tilaaja viivästyy palveluksen hinnan maksamisessa, toimeksisaajalla on, milloin tilausta ei peruuteta tai sopimusta pureta, oikeus viivästyskorkoon korkolain mukaisesti.

29 §

Toimeksisaajan oikeus purkaa sopimus

Jos tilaaja viivästyy palveluksen hinnan tai sen osan maksamisessa ja sopimusrikkomus on olennainen, toimeksisaaja saa purkaa sopimuksen siltä osin kuin palvelusta ei ole suoritettu.

Jos toimeksisaaja on asettanut palveluksen hinnan maksamiselle määrätyn lisäajan, joka ei ole kohtuuttoman lyhyt, eikä tilaaja suorita maksua lisäajan kuluessa, toimeksisaaja saa niin ikään purkaa sopimuksen siltä osin kuin palvelusta ei ole suoritettu. Asetetun lisäajan kuluessa toimeksisaaja saa purkaa sopimuksen vain, jos tilaaja ilmoittaa, ettei hän suorita maksua tämän ajan kuluessa.

Toimeksisaajalla on oikeus purkaa sopimus 1 ja 2 momentin mukaisin perustein myös, jos tilaaja laiminlyö myötävaikuttava sopimuksen täyttämiseen siten kuin palveluksen suorittaminen edellyttää.

Jos on käynyt selväksi, että tilaaja tulee syyllistymään olennaiseen sopimusrikkomukseen, toimeksisaajalla on oikeus purkaa sopimus heti.

30 §

Toimeksisaajan oikeus vahingonkorvaukseen

Jos toimeksisaaja purkaa sopimuksen tai jos

tilaaja peruuttaa palveluksen, toimeksisaajalla on oikeus vastikkeeseen jo suoritetusta palveluksen osasta sekä toimenpiteistä, jotka on suoritettava sopimuksen purkamisesta tai peruutuksesta huolimatta.

Toimeksisaajalla on lisäksi oikeus korvaukseen muista kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut sopimuksen täyttämistä ja jotka todennäköisesti jäävät hyödyttömiksi, sekä sopimuksen purkamisen tai peruutuksen vuoksi aiheutuvista erityisistä kustannuksista. Muusta vahingosta toimeksisaajalla on oikeus saada korvaus, joka on kohtuullinen ottaen huomioon palveluksen hinta, sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohta, sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimenpiteet sekä muut seikat.

Toimeksisaajalla ei kuitenkaan ole oikeutta 2 momentissa tarkoitettuun korvaukseen, jos tilaajan maksuviivästys tai palveluksen peruuttaminen johtuu lain säännöksestä, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka muusta samankaltaisesta esteestä, jota tilaaja ei kohtuudella voi välttää eikä voittaa.

31 §

Toimeksisaajan oikeus pidättää palveluksen kohde hallinnassaan

Jos palveluksen kohteena on ertain esine, joka on toimeksisaajan hallinnassa, ja tilaaja laiminlyö kyseisestä sopimuksesta johtuvan maksuvelvollisuutensa, toimeksisaajalla on oikeus olla luovuttamatta esinettä tilaajalle tai esineen omistajalle, kunnes saatava on maksettu tai siitä on asetettu riittävä vakuus.

Oikeudesta myydä pidätys-oikeuden nojalla hallussa pidetty esine on säädetty erikseen.

Muut säännökset eräistä kuluttajapalvelus-sopimuksista

32 §

Palveluksen yhteydessä aiheutuneet omaisuusvahingot

Jos palveluksen kohde-esine taikka muu tilaajan tai hänen perheenjäsenensä omaisuus on vahingoittunut, vähentynyt, tuhoutunut tai kadonnut sen ollessa palvelussopimuksen perusteella toimeksisaajan hallinnassa tai valvonnassa, toimeksisaajan on korvattava vahinko, jollei hän osoita, että vahinko ei johtunut huolimattomuudesta hänen puoleltaan.

Toimeksisaajan velvollisuus huolehtia palveluksen kohde-esineen säilyttämisestä ei sopimuksen purkamisen johdosta lakkaa ennen kuin esine on palautettu tilaajan hallintaan taikka toimeksisaajalla sen mukaan kuin muualla laissa säädetään on oikeus lakata säilyttä-mästä sitä.

33 §

Vahingon rajoittaminen ja vahingonkorvauksen sovittelu

Mitä 5 luvun 30 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti, kun kysymyksessä on tässä luvussa tarkoitettu palvelus.

34 §

Materiaalintoimittajan virhevastuu

Tilaajalla on oikeus kohdistaa palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheestä johtuva, tämän luvun säännösten mukainen vaatimuksensa myös elinkeinonharjoittajaan, joka aikaisemmassa myyntiportaassa on luovuttanut materiaalin jälleenmyyntiä varten.

Tilaajalla ei kuitenkaan ole 1 momentin mukaista oikeutta:

1) jos virhe on syntynyt kyseisestä materiaa-lintoimittajasta riippumattomasta syystä sen jälkeen, kun hän luovutti materiaalin edelleen;

2) siltä osin kuin vaatimus perustuu muun kuin kyseisen materiaalintoimittajan antamaan sitoumukseen, joka asettaa tilaajan parempaan asemaan kuin tämän luvun säännökset ilman mainittua sitoumusta; eikä

3) siltä osin kuin vaatimus koskee hinnan-alennusta tai palveluksen hinnan palauttamista ja ylittää määrältään sen, mitä kyseisen materia-alintoimittajan oma sopijapuoli olisi voinut vaatia samalla perusteella, jos näiden välisen sopimuksen mahdollisia rajoittavia ehtoja ei oteta huomioon.

Tilaaja menettää oikeutensa esittää vaatimuksia tämän pykälän nojalla, jollei hän ilmoita virheestä materiaalintoimittajalle tai tämä saa tietoa myöhemmälle myyntiportaalle tehdystä virheilmoituksesta kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli käytettävissään vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot materiaalintoimittajasta. Tilaaja saa kuitenkin tämän momentin estämättä vedota virheeseen, jos asianomainen materiaalintoimittaja on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnian-vastaisesti ja arvottomasti taikka jos kysymyk-

sessä on 16 §:n 2 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu virhe.

35 §

Muun elinkeinonharjoittajan virhevastuu

Jos toimeksisaaja on käyttänyt apunaan toista elinkeinonharjoittajaa palveluksen suorittamisessa ja tämän elinkeinonharjoittajan suorittamassa palveluksen osassa on virhe, tilaajalla on oikeus kohdistaa virheeseen perustuva, tämän luvun säännösten mukainen vaatimuksensa myös mainittuun elinkeinonharjoittajaan.

Tilaajalla ei kuitenkaan ole 1 momentin mukaista oikeutta:

1) jos virhe on syntynyt kyseisestä elinkeinonharjoittajasta riippumattomasta syystä sen jälkeen, kun hän luovutti suorituksensa;

2) siltä osin kuin vaatimus perustuu muun kuin kyseisen elinkeinonharjoittajan antamaan sitoumukseen, joka asettaa tilaajan parempaan asemaan kuin tämän luvun säännökset ilman mainittua sitoumusta; eikä

3) siltä osin kuin vaatimus koskee hinnan-alennusta tai palveluksen hinnan palauttamista ja ylittää määrältään sen, mitä kyseisen elinkeinonharjoittajan oma sopijapuoli olisi voinut vaatia samalla perusteella, jos näiden välisen sopimuksen mahdollisia rajoittavia ehtoja ei oteta huomioon.

Tilaaja menettää oikeutensa esittää vaatimuksia tämän pykälän nojalla, jollei hän ilmoita virheestä asianomaiselle elinkeinonharjoittajalle tai tämä saa tietoa toimeksisaajalle tehdystä virheilmoituksesta kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli käytettävissään vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot elinkeinonharjoittajasta. Tilaaja saa kuitenkin tämän momentin estämättä vedota virheeseen, jos asianomainen elinkeinonharjoittaja on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti taikka jos kysymyksessä on 16 §:n 2 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu virhe.

9 luku

Taloelementtien kauppa ja rakennusurakka

Yleiset säännökset taloelementtien kaupasta ja rakennusurakasta

1 §

Luvun soveltamisala

Tämän luvun säännökset koskevat elinkei-

nonharjoittajan (*toimeksisaaja*) ja kuluttajan (*tilaaja*) välisiä sopimuksia:

1) joiden sisältönä on rakennusta tai sen yhteyteen kuuluvaa kiinteää rakennelmaa varten mitoitettujen asennusvalmiiden rakennusosien (*elementtien*) muodostaman kokonaisuuden toimitus;

2) joiden mukaan elinkeinonharjoittajan suoritusvelvollisuus käsittää 1 kohdassa tarkoitettujen elementtien toimituksen ohella elementtien paikoilleen asennuksen tai osan siihen kuuluvista toimenpiteistä; tai

3) joissa elinkeinonharjoittajan suoritusvelvollisuuden sisältönä on rakennuksen tai sen yhteyteen kuuluvan kiinteän rakennelman rakentaminen tai korjausrakentaminen, tällaiseen hankkeeseen liittyvä, taloudelliselta merkitykseltään huomattava osaurakka taikka taloudelliselta merkitykseltään huomattava asuinhuoneiston peruskorjaus tai -parannus (*urakka*).

Luvun säännöksiä sovelletaan myös, kun elinkeinonharjoittaja 1 momentissa tarkoitettujen suoritusten ohella toimittaa kuluttajalle muita tavaroita rakennusta tai rakennelmaa varten taikka suorittaa kuluttajalle muita rakennus- tai korjaushankkeeseen liittyviä palveluksia. Mitä jäljempänä säädetään elementeistä koskee vastaavasti tässä tarkoitettuja muita tavaroita.

Asetuksella voidaan säätää alaraja 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen, tämän luvun piiriin kuuluvien sopimusten arvolle.

2 §

Pakottavuus

Sopimusehto, joka poikkeaa tämän luvun säännöksistä tilaajan vahingoksi, on mitätön, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Luovutus, kustannusten jako ja vaaranvastuu

3 §

Luovutus

Elementit on luovutettu, kun tilaaja on saanut ne hallintaansa. Jos toimeksisaajan suoritukseen sisältyy elementtien asennus, elementit katsotaan kuitenkin toimeksisaajan viivästyttä koskevia säännöksiä sovellettaessa luovutetuiksi vasta silloin, kun asennustyö on saatettu loppuun.

Urakka on luovutettu, kun se on suoritettu loppuun ja mahdollisesti sovittu vastaanotto-katselmus on toimitettu.

4 §

Luovutuksen ajankohta

Jollei ole sovittu, että elementit tai urakka on luovutettava määrättyä ajankohtana, luovutuksen tulee tapahtua kohtuullisessa ajassa sopimuksenteosta.

Jos toimeksisaajalla on oikeus määrätä elementtien luovutuksen tai toimeksisaajan muun suorituksen täsmällinen ajankohta, toimeksisaajan on kohtuullisessa ajassa etukäteen ilmoitettava tilaajalle valitsemansa ajankohta.

5 §

Elementeistä ennen luovutusta aiheutuvat kustannukset

Jollei toisin ole sovittu, toimeksisaaja vastaa kuljetus- ja varastointikustannuksista ja muista kustannuksista, joita elementeistä aiheutuu ennen luovutusta. Tämä ei kuitenkaan koske kustannuksia, jotka ovat johtuneet siitä, että luovutus on viivästynyt tilaajan puolella olevasta syystä.

6 §

Vaaranvastuun siirtyminen

Toimeksisaajalla on vaaranvastuu siitä, että elementtejä tuhoutuu, katoaa tai vahingoittuu tilaajasta riippumattomasta syystä ennen luovutusta. Toimeksisaajalla on myös vaaranvastuu siitä, että hänen suorituksensa muuten tuhoutuu, vahingoittuu tai menee hukkaan tilaajasta riippumattomasta syystä ennen sen luovutusta tai, jos luovutus viivästyy tilaajan puolella olevasta syystä, ennen kuin toimeksisaaja on tehnyt sen, mitä luovutus häneltä edellyttää.

Jos elementtejä tuhoutuu, katoaa tai vahingoittuu toimeksisaajasta riippumattomasta syystä vaaranvastuun ollessa tilaajalla, hänen on tästä huolimatta maksettava hinta. Sama koskee toimeksisaajan muun suorituksen vahingoittumista vaaranvastuun siirryttyä tilaajalle.

Toimeksisaajan viivästyksen seuraamukset

7 §

Oikeus pidättyä maksusta

Jos elementit ovat toimeksisaajan viivästyk-

sen vuoksi luovuttamatta ajankohtana, jona hinta tai osa siitä sopimuksen mukaan erääntyy maksettavaksi, tilaajalla on oikeus pidättyä maksusta, kunnes luovutus tapahtuu. Jos luovutus on viivästynyt vain osaksi, tilaaja ei kuitenkaan saa pidättyä maksusta siltä osin kuin se ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on viivästyksen perusteella oikeus. Luovutuksen jälkeenkin tilaajalla on oikeus pidättyä maksamasta sellaista osaa hinnasta, joka on tarpeen viivästyksen perustuvan korvausvaatimuksen vakuudeksi.

Jos 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu suoritus ei toimeksisaajan viivästyksen vuoksi ole sopimuksen edellyttämässä vaiheessa ajankohtana, jona hinta tai osa siitä sopimuksen mukaan erääntyy maksettavaksi, tilaajalla on oikeus pidättyä maksusta, kunnes suoritus on sopimuksen edellyttämässä vaiheessa. Jos suoritus on viivästynyt vain osaksi, sovelletaan vastaavasti, mitä 1 momentissa on säädetään. Tilaajan oikeudesta pidättyä maksusta vahingonkorvausvaatimuksen turvaamiseksi on niin ikään vastaavasti voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

Jos hinta tai osa siitä sopimuksen mukaan erääntyy maksettavaksi tietyssä ajankohtana ennen luovutusta, mutta on perusteltua aihetta olettaa, että elementtien tai urakan luovutus tulee olennaisesti viivästymään, tilaajalla on oikeus pidättyä maksusta, kunnes toimeksisaaja saattaa todennäköiseksi, että hän kykenee täyttämään sopimuksen ajoissa.

8 §

Tilaajan oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä

Tilaajan oikeuteen vaatia toimeksisaajalta sopimuksen täyttämistä sovelletaan vastaavasti, mitä 5 luvun 8 §:ssä säädetään.

9 §

Vakiokorvaus viivästyksestä

Jos elementtien tai urakan luovutus viivästyy, tilaajalla on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on ensimmäisen viivästyskuukauden kultakin alkaneelta viivästysviikolta 0,5 prosenttia vastaavasta osasta hintaa ja tämän jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 1 prosentti vastaavasta osasta hintaa.

Jos viivästys elementtien luovutuksessa viivästyttää muiden elementtien asennusta, vakio-korvauksen määrä lasketaan sellaisesta osasta

hintaa, johon on luettu mukaan kyseisten elementtien osuus, mukaanlukien niiden asennus, mikäli se kuuluu toimeksisaajan velvollisuuksiin.

Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 10 prosenttia 1 tai 2 momentissa tarkoitettusta osasta hintaa. Tilajalla on tämän pykälän estämättä kuitenkin oikeus saada vahingostaan 11 §:n nojalla vakiokorvauksen ylittävä korvaus.

Jos toimeksisaajan suoritusta kohtaa 11 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu este, toimeksisaajalla ei ole velvollisuutta vakiokorvauksen maksamiseen.

10 §

Sopimuksen purku

Tilaja saa purkaa sopimuksen toimeksisaajan viivästyksen vuoksi, jos siitä aiheutuu hänelle olennaista haittaa. Jos sopimuksen kohteena olevat elementit on valmistettava tai hankittava erityisesti ostajaa varten hänen ohjeidensa tai toivomustensa mukaisesti eikä toimeksisaaja voi ilman huomattavaa tappiota käyttää niitä hyväkseen muulla tavoin, tilaja ei saa purkaa sopimusta, ellei viivästys ole kestänyt yli 60 päivää. Tilaja saa kuitenkin purkaa sopimuksen jo ennen kuin viivästys on kestänyt 60 päivää, jos hän joutuisi kohtuuttomaan tilanteeseen sen vuoksi, että hänen olisi pysyttävä sopimuksessa.

Jos viivästys koskee sellaista elementtiä, joka voidaan hankaluudesta korvata muualta hankittavalla vastaavalla tavaramalla, tilajalla on tältä osin oikeus purkaa sopimus 5 luvun 9 §:n mukaisin edellytyksin.

Jos toimeksisaaja viivästyy elementtien asennuksessa, tilajalla on oikeus purkaa sopimus tältä osin 8 luvun 9 §:n mukaisin edellytyksin.

Jos on painavia syitä olettaa, että purkuun oikeuttava viivästys tapahtuu, tilaja saa purkaa sopimuksen jo ennen kuin sovittu luovutussajankohta on käsillä.

11 §

Vahingonkorvaus

Tilajalla on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii toimeksisaajan viivästyksen vuoksi, jollei toimeksisaaja osoita, että viivästys johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon sopimuksentekohetkellä ja jonka seura-

uksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa.

Jos viivästys johtuu henkilöstä, jota toimeksisaaja on käyttänyt apunaan sopimuksen tai sen osan täyttämiseksi, toimeksisaaja vapautuu vahingonkorvausvelvollisuudesta vain, mikäli myös mainittu henkilö olisi 1 momentin mukaan vapaa vastuusta. Sama on voimassa, jos viivästys johtuu toimeksisaajan tavarantoimittajasta tai muusta aiemmasta myyntiportaasta.

Välillisen vahingon toimeksisaaja on kuitenkin velvollinen korvaamaan vain, jos viivästys tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan. Välillisenä vahinkona pidetään:

1) tulon menetystä, joka tilajalle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi;

2) vahinkoa, joka johtuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta; ja

3) sopimuksen kohteen käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa.

Jos 3 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettua vahinkoa aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, sitä ei kuitenkaan tältä osin pidetä välillisenä vahinkona.

Jos toimeksisaajan suoritusta kohtaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettu este eikä toimeksisaaja viipymättä ilmoita tilajalle esteestä ja sen vaikutuksista sopimuksen täyttämismahdollisuuksiin, tilajalla on oikeus korvaukseen vahingosta, joka olisi voitu välttää, mikäli hän olisi saanut ilmoituksen ajoissa.

Samanlainen oikeus korvaukseen kuin tilajalla on hänen perheenjäsenellään, joka kärsii viivästyksen vuoksi vahinkoa.

12 §

Erityissäännöksiä sopimuksen purkamisesta

Jos tilaja purkaa sopimuksen kokonaan tai osaksi eikä toimeksisaajan jo tekemää suoritusta voida palauttaa olennaisesti muuttumattomana tai ilman, että tilajalle aiheutuu olennaista haittaa, toimeksisaajalla on oikeus saada suorituksestaan korvaus, joka vastaa sen arvoa tilajalle.

Jos tilaja purkaa sopimuksen kokonaan tai osaksi siltä osin kuin se on täyttämättä, hänellä on oikeus saada toimeksisaajalta käyttöönsä sellaiset rakennusta koskevat piirustukset ja

muut erityiset ohjeet tai tiedot, jotka ovat tarpeen jäljellä olevien töiden suorittamiseksi.

Suorituksen ominaisuudet ja virhe

13 §

Yleinen virhesäännös

Toimeksisaajan suorituksessa on virhe, jos se ei sisällöltään, laadultaan tai muilta ominaisuuksiltaan vastaa sitä, mitä voidaan katsoa sovitun.

Toimeksisaajan suorituksessa on virhe myös, jos:

1) se ei vastaa luovutusajankohtana voimassa olleissa säännöksissä tai määräyksissä asetettuja taikka hyvään rakentamistapaan sisältyviä vaatimuksia;

2) siitä aiheutuu tai voidaan perustellusti olettaa aiheutuvan haittaa terveydelle;

3) elementtien asennusta tai urakkaa taikka muuta toimeksisaajan velvollisuuksiin kuuluvaa tehtävää ei ole suoritettu ammattitaitoisesti ja huolellisesti;

4) elementtejä ei ole pakattu tai muuten suojattu asianmukaisesti, milloin se on tarpeen elementtien kuljettamista tai säilyttämistä varten; tai

5) suoritus ei muuten vastaa sitä, mitä kuluttajalla on sellaisen sopimuksen yhteydessä perusteltua aihetta olettaa.

14 §

Suorituksesta annetut tiedot

Toimeksisaajan suorituksessa on myös virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja, jotka toimeksisaaja on markkinoinnissa tai muuten ennen sopimuksentekoa antanut elementtien ominaisuuksista, suorituksensa sisällöstä taikka muista suorituksensa laatua tai hyväksikäyttöä koskevista seikoista ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen sopimukseen. Sama koskee sopimuksenteon jälkeen annettuja tietoja, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen tilaajan päätöksentekoon.

Toimeksisaajan suorituksessa on myös virhe, jos se ei vastaa sellaisia 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joita joku muu kuin toimeksisaaja on aikaisemmassa myyntipöytäkirjassa tai toimeksisaajan lukuun antanut suoritusta markkinoitaessa. Suoritusta ei kuitenkaan pidetä virheellisenä, jos tiedot on ajoissa selkeällä tavalla oikaistu. Toimeksisaaja ei vastaa tässä

momentissa tarkoitettusta virheestä myöskään, jos hän ei ollut eikä hänen olisi pitänyt olla olla selvillä annetuista tiedoista.

Toimeksisaajan suorituksessa on niin ikään virhe, jos sen yhteydessä ei luovuteta tilaajalle elementtien säilytystä, asentamista, käyttöä tai hoitoa varten tarpeellisia ohjeita taikka jos toimeksisaaja on muuten laiminlyönyt antaa tilaajalle tiedon sellaisesta 1 momentissa tarkoitettusta seikasta, josta hänen olisi pitänyt olla selvillä ja josta tilaaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon.

15 §

Virheellisyyden määräävä ajankohta ja takuun merkitys

Mitä 5 luvun 15 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti, kun kysymyksessä on tässä luvussa tarkoitettu sopimus.

Virheen seuraamukset

16 §

Virheilmoitus

Tilaaja ei saa vedota toimeksisaajan suorituksen virheeseen, ellei hän ilmoita virheestä toimeksisaajalle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Virheilmoitus voidaan myös tehdä elinkeinonharjoittajalle, joka on välittänyt sopimuksen toimeksisaajan lukuun taikka sitoutunut oikaisemaan suorituksessa olevan virheen tai muuten vastaamaan suorituksen ominaisuuksista.

Tilaaja saa 1 momentin estämättä vedota virheeseen, jos:

1) toimeksisaaja tai 1 momentissa tarkoitettu muu elinkeinonharjoittaja on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti;

2) virhe perustuu siihen, että suoritus ei ominaisuuksiltaan täytä vaatimuksia, jotka sille on asetettu tuoteturvallisuuslain nojalla taikka muissa terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä tai määräyksissä; tai

3) virhe perustuu siihen, että suoritus on muuten terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen.

17 §

Oikeus pidättyä maksusta

Tilaajalla on virheen perusteella oikeus pi-

dättyä maksamasta hintaa. Tilaaaja ei kuitenkaan saa pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on virheen perusteella oikeus.

18 §

Virheen oikaisu

Tilaaajalla on oikeus vaatia, että toimeksisaaja oikaisee virheen tai toimittaa virheettömät elementit virheellisten tilalle ilman, että tilaajalle aiheutuu siitä kustannuksia. Edellytyksenä on, että virhe voidaan oikaista ilman, että toimeksisaajalle aiheutuu kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Vaikka tilaaaja ei vaatisi virheen korjaamista tai virheettömiä elementtejä, toimeksisaaja saa omalla kustannuksellaan suorittaa tällaisen oikaisun, jos hän viipymättä tilaajan ilmoitettua virheestä ja saatuaan asian vaatiman tilaisuuden kohteen tarkastukseen tarjoutuu tekemään sen. Tilaaaja saa kieltäytyä virheen oikaisusta, jos siitä aiheutuisi hänelle olennaista haittaa tai vaaraa siitä, että tilaajalle aiheutuvat kustannukset jäivät korvaamatta.

Toimeksisaaja ei saa vedota siihen, ettei hän ole saanut tilaisuutta 2 momentissa tarkoitettuun virheen oikaisuun, jos tilaaja on korjautanut virheen eikä olosuhteet huomioon ottaen voida kohtuudella edellyttää, että tilaaja olisi jäänyt odottamaan oikaisua toimeksisaajan puolelta.

19 §

Hinnanalennus ja sopimuksen purku

Jollei virheen oikaisu tule kysymykseen tai jollei oikaisua suoriteta kohtuullisessa ajassa siitä, kun tilaaja on ilmoittanut virheestä ja toimeksisaaja on saanut asian vaatiman tilaisuuden kohteen tarkastukseen, tilaaja saa vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta tai, jos sopimusrikkomus on olennainen, purkaa sopimuksen.

Siltä osin kuin toimeksisaajan jo tekemää suoritusta ei voida palauttaa ilman olennaista haittaa, tilaajalla on oikeus purkaa sopimus vain, jos muuta seuraamusta ei voida pitää hänen kannaltaan kohtuullisena.

Jos on painavia syitä olettaa, että toimeksisaajan suorituksessa myöhemmin on olennainen virhe, tilaajalla on oikeus purkaa sopimus siltä osin kuin se on toimeksisaajan puolelta täyttämättä.

Mitä 12 §:ssä säädetään sovelletaan vastaavasti tilaajan purkaessa sopimuksen tämän pykälän nojalla.

20 §

Vahingonkorvaus

Tilaaajalla on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii toimeksisaajan suorituksessa olevan virheen vuoksi.

Edellä 11 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua välillisen vahingon toimeksisaaja on kuitenkin velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puoleltaan.

Tämän pykälän mukainen oikeus vahingonkorvaukseen käsittää myös virheestä tilaajalle aiheutuneen henkilön- ja esinevahingon. Tätä pykälää ei kuitenkaan sovelleta:

1) toimitetun elementin tai suorituksessa käytetyn materiaalin virheestä aiheutuneen henkilövahingon korvaamiseen;

2) toimitetun elementin tai suorituksessa käytetyn materiaalin virheestä aiheutuneen esinevahingon korvaamiseen, jos vahinko kohdistuu muuhun omaisuuteen kuin rakennukseen tai pääasiassa yksityisessä käytössä olevaan asuntoirtoimistoon; eikä

3) rakennuksen tarpeistoon kuuluvan laitteen virheestä aiheutuvan esinevahingon korvaamiseen, jos vahinko kohdistuu omaisuuteen, jolla ei ole välitöntä käyttöyhteyttä laitteeseen.

Samanlainen oikeus korvaukseen on tilaajan perheenjäsenellä, jolle aiheutuu virheen vuoksi vahinkoa.

21 §

Muun kuin toimeksisaajan vahingonkorvausvelvollisuus

Mitä 5 luvun 22 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti, kun kysymyksessä on tässä luvussa tarkoitettu suoritus.

22 §

Kustannusarvion virheellisyydestä johtuva korvausvelvollisuus

Jos toimeksisaaja on antanut tilaajalle kustannusarvion sellaisista rakennuksen valmistuksen edellyttämistä tarvikkeista, töistä tai toimenpiteistä, jotka eivät sisälly toimeksisaajan omaan suoritukseen, ja tilaajalla on ollut perusteltua aihetta luottaa siihen, että arvio ei

olennaisesti ylity, tilaajalla on oikeus kohtuulliseen korvaukseen, mikäli toimeksisaaja ei ole arviota laatiessaan menetellyt huolellisesti ja tilaajalle aiheutuvat kustannukset tämän vuoksi muodostuvat olennaisesti arvioitua suuremmiksi.

Hinta ja sen maksaminen

23 §

Hinta-arvio

Jos elementtien asennusta tai 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua toimeksisaajan suoritukseen liittyvää palvelusta ei ole sovittu tehtävän kiinteään hintaan, toimeksisaajan on ennen sopimuksen tekemistä annettava siitä tilaajalle hinta-arvio. Suorituksen hinta saa tällöin ylittää annetun hinta-arvion enintään 15 prosentilla, jollei 24 §:stä johdu muuta.

24 §

Hinnankorotusehdot

Sopimusehto, jonka mukaan toimeksisaajalla on oikeus yksipuolisesti korottaa sovittua hintaa tai ylittää hinta-arviota enemmän kuin 23 §:ssä säädetään, on pätevä vain, jos:

1) korotus johtuu sellaisesta lain muutoksesta tai viranomaisen päätöksestä, jota toimeksisaajan ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon sopimusta tehtäessä, taikka sellaisesta rakentamisesta, elementtien asennusta tai muuta toimeksisaajan suoritettavaa palvelusta kohdanneesta, toimeksisaajan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon sopimusta tehtäessä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa;

2) toimeksisaajan suoritusta on lykätty tilaajasta johtuvasta syystä ja hinnankorotus johtuu toimeksisaajalle tämän vuoksi aiheutuvasta kustannusten noususta; tai

3) korotus johtuu sellaisten tietojen paikkansapitämättömyydestä, jotka tilaaja on antanut tai joiden hankkiminen on ollut tilaajan vastuulla.

Hinnankorotuksesta ja sen perusteesta on ilmoitettava tilaajalle viipymättä. Hinnankorotusehtoon ei 1 momentin 1 ja 2 kohdassa

tarkoitetuissa tapauksissa saa vedota sen jälkeen, kun toimeksisaaja on täyttänyt kyseisen velvollisuutensa.

Jos hinnankorotus 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa olisi suurempi kuin 5 prosenttia hinnasta, tilaajalla on oikeus purkaa sopimus, paitsi mikäli korotus johtuu veropohjan laajentamisesta siten, että aiemmin verovapaa suoritus muuttuu veronalaiseksi. Jos korotus elementtien toimitukseen liittyvän asennuksen osalta olisi suurempi kuin 15 prosenttia sen sopimuksen mukaisesta hinnasta, tilaajalla on oikeus purkaa sopimus asennuksen osalta.

25 §

Hinnan maksaminen ja vakuus

Jollei hinnan maksuajankohtaa ole sovittu, tilaajan on maksettava hinta toimeksisaajan sitä vaatiessa, ei kuitenkaan ennen kuin suoritus on 3 §:n mukaisesti luovutettu ja tilaajalla on ollut kohtuullinen mahdollisuus tarkastaa suoritus.

Jos tilaajan on sopimuksen mukaan suoritettava toimeksisaajalle jokin osa hinnasta etukäteen, toimeksisaajan on asetettava tilaajalle ennakkomaksun turvaava vakuus, jonka on oltava voimassa, kunnes toimeksisaajan suorituksen arvo vastaa vähintään ennakkomaksun määrää.

Suoritukseen, jota ei tehdä kiinteään hintaan, sovelletaan mitä 8 luvun 25 §:n 2 momentissa säädetään hinnan erittelystä.

Jos maksu suoritetaan pankin tai postin välityksellä, maksun katsotaan toimeksisaajan 28—31 §:n mukaisia oikeuksia arvioitaessa tapahtuneen sinä päivänä, jona pankki tai posti on hyväksynyt tilaajan asianmukaisen maksutoimeksiannon.

Tilaajan sopimusrikkomuksen seuraamukset

26 §

Tilauksen peruuttaminen

Jos tilaaja peruuttaa elementtien tilauksen ennen niiden luovutusta, toimeksisaajalla ei ole oikeutta pysyä sopimuksessa ja vaatia hinnan maksamista. Sen sijaan toimeksisaajalla on oikeus korvaukseen hänelle aiheutuvasta vahingosta 30 §:n mukaisesti.

Jos peruutus koskee urakkaa taikka pelkästään elementtien toimitukseen liittyvää asen-

nusta tai muuta toimeksisaajan suoritukseen sisältyvää palvelusta, sovelletaan mitä 8 luvun 26 ja 30 §:ssä säädetään.

27 §

Toimeksisaajan oikeus pidätyä suorituksesta

Mitä 8 luvun 27 §:ssä säädetään, koskee vastaavasti toimeksisaajan oikeutta pidätyä tässä luvussa tarkoitettujen sopimuksen edellyttämästä suorituksesta.

28 §

Viivästyskorko

Jos tilaaja viivästyy hinnan maksamisessa, toimeksisaajalla on, milloin tilausta ei peruuteta tai sopimusta pureta, oikeus viivästyskorkoon sen mukaan kuin korkolaissa säädetään.

29 §

Sopimuksen purku

Toimeksisaaja saa purkaa sopimuksen tilaajan maksuviivästyksen vuoksi, jos sopimusrikkomus on olennainen.

Jos toimeksisaaja on asettanut hinnan maksamiselle määrätyn lisäajan, joka ei ole kohtuuttoman lyhyt, hän saa purkaa sopimuksen, jollei tilaaja suorita maksua lisäajan kuluessa. Asetetun lisäajan kuluessa toimeksisaaja saa purkaa sopimuksen vain, jos tilaaja ilmoittaa, ettei hän suorita maksua tämän ajan kuluessa.

Jos tilaaja on saanut elementit hallintaansa, toimeksisaaja saa niiden osalta purkaa sopimuksen vain, jos hän on pidättänyt itselleen oikeuden siihen tai jos tilaaja torjuu elementit. Tilaajalle suoritettavan työn tai palveluksen osalta toimeksisaaja saa 1 tai 2 momentin nojalla purkaa sopimuksen vain siltä osin kuin työ tai palvelus on vielä suorittamatta.

Toimeksisaaja ei saa purkaa sopimusta tilaajan maksuviivästyksen vuoksi sen jälkeen, kun viivästynyt maksu on suoritettu.

30 §

Vahingonkorvaus

Jos toimeksisaaja purkaa sopimuksen tilaajan maksuviivästyksen vuoksi tai jos tilaaja peruuttaa tilauksen 26 §:n 1 momentin mukaisesti, toimeksisaajalla on oikeus korvaukseen niistä erityisistä kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut sopimuksen tekemisestä ja täyt-

tämisestä ja joista hän todennäköisesti ei voi hyötyä muulla tavalla, sekä sopimuksen purkamisen tai peruutuksen vuoksi aiheutuvista erityisistä kustannuksista.

Muusta vahingosta toimeksisaajalla on oikeus saada korvaus, joka on kohtuullinen ottaen huomioon sovittu hinta, sopimuksen purkamisen tai peruutuksen ajankohta, sopimuksen täyttämiseksi suoritettut toimenpiteet sekä muut seikat.

Toimeksisaajalla ei kuitenkaan ole oikeutta vahingonkorvaukseen, jos tilaajan maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen johtuu lain säännöksestä, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka muusta samankaltaisesta esteestä, jota tilaaja ei kohtuudella voi välttää eikä voittaa.

Sopimus, jonka mukaan tilaajan maksettava korvaus määräytyy kaavamaisesti tietyinä osuutena hinnasta tai muun vakioperusteen mukaan, on pätevä, jos sopimuksen mukainen korvaus on kohtuullinen ottaen huomioon sopimuksen purkamisesta tai peruttamisesta yleensä aiheutuva vahinko ja 1—3 momentin säännökset.

31 §

Tilaajan myötävaikutusvelvollisuuden laiminlyönti

Jos elementtien luovutus viivästyy tilaajasta johtuvasta syystä, toimeksisaajalla on oikeus saada tilaajalta korvaus viivästyksen vuoksi tarpeellisiksi tulleista elementtien kuljetus-, varastointi- tai suojakustannuksista sekä vakuumennoista. Sopimus, jonka mukaan tilaajan maksettava korvaus määräytyy kaavamaisesti tietyinä osuutena hinnasta tai muun vakioperusteen mukaan, on pätevä, jos sopimuksen mukainen korvaus on kohtuullinen ottaen huomioon edellä tarkoitettussa viivästystapauksessa toimeksisaajalle yleensä aiheutuvat kustannukset.

Jos elementtien asennus kuuluu toimeksisaajan velvollisuuksiin ja asennus viivästyy tilaajasta johtuvasta syystä, toimeksisaajalla on oikeus kohtuulliseen korvaukseen vahingosta, joka hänelle aiheutuu sen vuoksi, että asennukseen varatulle työvoimalle ei voida tarjota korvaavaa työtä.

Jos 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu toimeksisaajan suoritus viivästyy tilaajasta johtuvasta syystä, toimeksisaajalla on oikeus korvaukseen 1 ja 2 momentin mukaisesti.

Jos toimeksisaajan suoritus tilaajan puolella olevasta syystä viivästyy kohtuuttomasti, toimeksisaajalla on oikeus purkaa sopimus ja saada tilaajalta vahingonkorvausta 30 §:n mukaisesti. Jos elementtien asennus kuuluu toimeksisaajan velvollisuuksiin, toimeksisaajalla on sen osalta vastaava oikeus sopimuksen purkamiseen ja vahingonkorvaukseen.

Muut säännökset taloelementtien kaupasta ja rakennusurakasta

32 §

Kauppalain säännösten soveltaminen

Kauppalain säännöksiä sovelletaan tässä luvussa tarkoitettuun elementtien kauppaan siltä osin kuin tämän lain säännöksistä ei johdu muuta. Tässä luvussa tarkoitettuun elementtien kauppaan ei sovelleta, mitä kauppalaan 13 §:n 3 momentissa, 31 §:ssä, 47 §:ssä, 49 §:n 3 momentissa ja 73 §:n 2 momentissa säädetään. Mitä kauppalaan 76 §:n 2 momentissa säädetään, ei sovelleta tilaajan ollessa huolenpitovelvollinen. Kauppalain 75—78 §:n säännöksiä ei sovelleta tässä luvussa tarkoitettuun elementtien kauppaan, mikäli toimeksisaajalle tuleva korvaus näiden säännösten mukaan olisi suurempi kuin tämän luvun 28—30 §:n mukaan toimeksisaajan purkaessa kaupan.

33 §

Vahingon rajoittaminen ja vahingonkorvauksen sovittelu

Mitä 5 luvun 30 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti, kun kysymyksessä on tässä luvussa tarkoitettu sopimus.

34 §

Muun kuin toimeksisaajan virhevastuu

Mitä 5 luvun 31 §:ssä ja 8 luvun 34 tai 35 §:ssä säädetään ostajan tai tilaajan oikeudesta kohdistaa virheeseen perustuva vaatimuksensa aikaisemmassa myyntiportaassa olevaan tai toimeksisaajan apunaan käyttämään elinkeinonharjoittajaan, koskee vastaavasti myös tässä luvussa tarkoitettuja sopimuksia.

11 luku

Erinäisiä säännöksiä

1 §

Kulutushyödykkeen välittäjän vastuu

Elinkeinonharjoittaja, joka välittää kulutus-

hyödykettä koskevan sopimuksen hyödykkeen tarjoajan lukuun, vastaa hyödykkeen hankkimalle kuluttajalle sopimuksen täyttämistä 5 ja 8 luvun sekä kauppalaan 41 §:n mukaisesti. Tällaista vastuuta ei kuitenkaan synny, jos välittäjä toimii toisen elinkeinonharjoittajan lukuun ja kuluttaja on sopimusta tehtäessä selvillä tästä sekä tämän seikan vaikutuksesta hänen oikeuksiinsa.

Välittäjän vastuu ei rajoita kuluttajan oikeuksia suhteessa toiseen sopijapuoleen.

Kiinteistönvälittäjän vastuusta on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty.

1 a §

Vahingonkorvausta koskeva kanne aika eräissä tapauksissa

Tähän lakiin perustuva kanne, joka koskee tavaravirheestä muulle omaisuudelle aiheutuneen esinevahingon korvaamista taikka palveluksen suorittamisessa käytetyn materiaalin virheestä muulle omaisuudelle kuin palveluksen kohde-esineelle aiheutuneen esinevahingon korvaamista, on nostettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun korvausta vaativa sai tiedon vahingon ilmenemisestä ja korvausvelvollisesta. Kanne on kuitenkin pantava vireille kymmenen vuoden kuluessa siitä, kun korvausvelvollinen laski vahingon aiheuttaneen tavaravirheen tai materiaalin liikkeelle.

1 b §

Suhde vahingonkorvauslakiin ja muihin lakeihin

Tämän lain säännökset eivät rajoita vahinkoa kärsineen oikeutta vaatia korvausta vahingonkorvauslain, tuotevastuulain tai muun lain nojalla.

1 c §

Oikeus vedota eräisiin ilmoituksiin

Jos tässä laissa tarkoitettu virheilmoitus, joka kuluttajan on annettava elinkeinonharjoittajalle, on tarkoituksenmukaisella tavalla lähetetty, kuluttaja saa vedota ilmoitukseen, vaikka se myöhästyi, vääristyi tai ei tulisi perille. Sama koskee kuluttajan tai elinkeinonharjoittajan antamaa ilmoitusta sopimuksen purkamisesta.

1 d §

Riitojen käsittely

Ennen riidan syntymistä tehdyn sopimuksen

ehto, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen riita-asia on ratkaistava välimiesmenettelyssä, ei sido kuluttajaa.

Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiassa kuluttaja voi nostaa kanteen myös sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on asuinpaikkansa.

2 §

Tarkemmat säännökset

3 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin ja annettuihin sitoumuksiin sovelletaan aikaisempaa lakia.

Lain 5 luvun 31 §:n säännöksiä aikaisemman myyntiportaan virhevastuusta, 8 luvun 34 §:n säännöksiä materiaalintoimittajan virhevastuusta sekä 5 luvun 32 §:n ja 8 luvun 35 §:n säännöksiä muun elinkeinonharjoittajan virhevastuusta ei sovelleta, jos vaatimus kohdistuu elinkeinonharjoittajaan, joka on luovuttanut virheellisen tavarain tai materiaalin taikka tehnyt virheellisen suorituksensa ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki

kauppalain 58 §:n 2 momentin ja 63 §:n 4 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaan säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 27 päivänä maaliskuuta 1987 annetun kauppalain (355/87) 58 §:n 2 momentti ja 63 §:n 4 momentti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

3.

Laki**kuluttaja-asiamiehestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttaja-asiamiehestä 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun lain (40/78) 8 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1550/91), seuraavasti:

8 §

mintalaissa (1544/91) tarkoitettua luottolaitosta
 taikka arvopaperimarkkinalaissa (495/89) tar-
 koitetun arvopaperin markkinointia.

Kuluttaja-asiamiehen on ennen 1 momen-
 tissa tarkoitettuun toimenpiteeseen ryhtymistä
 pyydetävä pankkitarkastusviraston lausunto,
 jos asia koskee talletuspankkia tai rahoitustoi-

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .

4.

Laki**arvopaperimarkkinalain 7 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 26 päivänä toukokuuta 1989 annetun arvopaperimarkkinalain (495/89) 7 luvun 1 §:ään
 uusi 4 momentti seuraavasti:

7 luku

Arvopaperimarkkinoiden valvonta

1 §

kuluttajansuojalakia (38/78), sen on ilmoitetta-
 va asiasta kuluttaja-asiamiehelle. Ennen kuin
 pankkitarkastusvirasto saattaa tällaisen asian
 markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, sen on
 pyydetävä kuluttaja-asiamieheltä lausunto.

Jos pankkitarkastusvirasto havaitsee, että
 arvopaperin markkinoinnissa on menetelty ta-
 valla, jonka voidaan olettaa olevan vastoin

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .

5.

Laki**kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajavalituslautakunnasta 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun lain (42/78) 1 §
 seuraavasti:

1 §

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on
 antaa ratkaisusuosituksia elinkeinonharjoittaji-

en ja kuluttajien välisiin erimielisyyksiin yksit-
 täisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa
 tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liit-

tyvissä asioissa, joita kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi.

Lautakunnan toimivaltaan eivät kuitenkaan kuulu:

1) asunto-osakkeen, asumisoikeuden tai kiinteistön luovutusta koskevat asiat, joissa vastaajana on muu elinkeinonharjoittaja kuin kiinteistönvälittäjä;

2) huoneenvuokrasuhteita koskevat asiat, joissa vastaajana on muu elinkeinonharjoittaja kuin asunnonvälittäjä; eivätkä

3) arvopaperimarkkina- (495/89) tarkoitettujen arvopaperien luovutusta koskevat asiat,

tällaisen arvopaperin liikkeeseenlaskijan taikka julkisen ostotarjouksen tekijän tai arvopaperin lunastusvelvollisen menettelyä koskevat asiat eivätkä myöskään mainitunlaisen arvopaperin välittäjän taikka salkunhoitajan tai sijoitusneuvojan suoritusta koskevat asiat.

Lautakunnan tehtävänä on lisäksi antaa tuomioistuimille lausuntoja niiden käsitellessä lautakunnan toimivallan piiriin kuuluvia asioita.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1992

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

1.

Laki**kuluttajansuojalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/78) 1 luvun 6 §, sellaisena kuin se on 14 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (45/83),

muutetaan 1 luvun 3—5 §, 5 luku ja 9 luvun 1 §,

näistä 9 luvun 1 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 23 päivänä toukokuuta 1986 ja 24 päivänä elokuuta 1990 annetuilla laeilla (385/86 ja 811/90), sekä

lisätään lakiin uusi 8 ja 9 luku, jolloin nykyinen 8 ja 9 luku siirtyvät 10 ja 11 luvuksi, sekä 11 lukuun uusi 1 a — 1 d § ja sen 2 ja 3 §:ään otsikko seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan tässä laissa sellaisia tavaroita ja palveluksia, joita tarjotaan tai olennaisessa määrässä käytetään yksityiseen kulutukseen.

3 §

Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan tässä laissa tavaroita, palveluksia *sekä muita hyödykkeitä ja etuuksia*, joita tarjotaan *luonnollisille henkilöille* tai joita *tällaiset henkilöt* olennaisessa määrässä *hankkivat yksityistä talouttaan varten*.

4 §

Kuluttajana pidetään tässä laissa henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvettaan varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi.

4 §

Kuluttajana pidetään tässä laissa *luonnollista* henkilöä, joka hankkii *kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten*.

5 §

Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa kulutushyödykkeitä.

5 §

Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka *tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen* ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin *tarjoaa* kulutushyödykkeitä *vastiketta vastaan hankittaviksi*.

6 §

Tämän lain 2 ja 3 luvun säännökset koskevat myös asuntojen tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille.

(kumotaan)

Asunnolla tarkoitetaan *asumistarkoitukseen* taikka *vastaista asumiskäyttöä varten tarjottavaa*.

1. kiinteistöä, määräsaa tai määräalaa kiinteistöä;

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

- 2. vuokramaalla olevaa rakennusta; ja
- 3. huoneistoa, jonka hallitseminen perustuu osakkeiden tai osuuksien omistamiseen.

5 luku**Kuluttajankauppa**

Ei rinnakkaistekstiä

8 luku**Eräät kuluttajapalvelussopimukset**

Ei rinnakkaistekstiä

9 luku**Taloelementtien kauppa ja rakennusurakka**

Ei rinnakkaistekstiä

11 luku**Erinäisiä säännöksiä**Ei rinnakkaistekstiä

3.

Laki**kuluttaja-asiamiehestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kuluttaja-asiamiehestä 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun lain (40/78) 8 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1550/91), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

Kuluttaja-asiamiehen on ennen 1 momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen ryhtymistä pyydettyä pankkitarkastusvirastolta lausunto, jos asia koskee talletuspankkia tai rahoitustoimintalaissa (1544/91) tarkoitettua luottolaitosta.

Kuluttaja-asiamiehen on ennen 1 momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen ryhtymistä pyydettyä *pankkitarkastusviraston* lausunto, jos asia koskee talletuspankkia tai rahoitustoimintalaissa (1544/91) tarkoitettua luottolaitosta *taikka arvopaperimarkkinalaissa (495/89) tarkoitettua arvopaperin markkinointia.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

4.

Laki**arvopaperimarkkinalain 7 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 26 päivänä toukokuuta 1989 annetun arvopaperimarkkinalain (495/89) 7 luvun 1 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 luku

Arvopaperimarkkinoiden valvonta

1 §

Jos pankkitarkastusvirasto havaitsee, että arvopaperin markkinoinnissa on menetelty tavalla, jonka voidaan olettaa olevan vastoin kuluttajansuojalakia (38/78), sen on ilmoitettava asiasta kuluttaja-asiamiehelle. Ennen kuin pankkitarkastusvirasto saattaa tällaisen asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, sen on pyydettyä kuluttaja-asiamieheltä lausunto.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

5.

Laki

kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kuluttajavalituslautakunnasta 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun lain (42/78) 1 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia valituksiin, joita kuluttajat tekevät yksittäisissä asioissa kuluttajan-suojalaissa (38/78) tarkoitettujen, hankkimiensa kulutushyödykkeiden laadusta taikka elinkeinonharjoittajan suorituksesta.

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on lisäksi antaa tuomioistuimille lausuntoja niiden käsitellessä 1 momentissa tarkoitettuja asioita.

Ehdotus

1 §

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiin erimielisyyksiin yksittäisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä asioissa, joita kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi.

Lautakunnan toimivaltaan eivät kuitenkaan kuulu:

1) asunto-osakkeen, asumisoikeuden tai kiinteistön luovutusta koskevat asiat, joissa vastaajana on muu elinkeinonharjoittaja kuin kiinteistönvälittäjä;

2) huoneenvuokrasuhteita koskevat asiat, joissa vastaajana on muu elinkeinonharjoittaja kuin asunnonvälittäjä;

3) arvopaperimarkkinalaissa (495/89) tarkoitettujen arvopaperin luovutusta koskevat asiat, tällaisen arvopaperin liikkeeseenlaskijan taikka julkisen ostotarjouksen tekijän tai arvopaperin lunastusvelvollisen menettelyä koskevat asiat eivätkä myöskään mainitunlaisen arvopaperin välittäjän taikka salkunhoitajan tai sijoitusneuvonajan suoritusta koskevat asiat.

Lautakunnan tehtävänä on lisäksi antaa tuomioistuimille lausuntoja niiden käsitellessä lautakunnan toimivallan piiriin kuuluvia asioita.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .